

gemeente
Neder-Betuwe

Jaarstukken 2018

Gemeente Neder-Betuwe

- Dodewaard
- Echteld
- IJzendoorn
- Kesteren
- Ochten
- Opheusden

Opheusden 14 juni 2019

Behandeling gemeenteraad
OP 4 juli 2019

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD VAN HET COLLEGE	3
Leeswijzer opbouw en indeling jaarstukken.....	5
FINANCIËLE POSITIE, RESULTAAT EN BESTEMMING.....	6
Financiële positie.....	6
Resultaatbepaling.....	7
Resultaatbestemming.....	8
HET JAARVERSLAG	10
Inhoud van het Jaarverslag	10
PROGRAMMAVERANTWOORDING	11
Programma 1: Bestuur en Dienstverlening.....	12
Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid.....	17
Programma 3: Fysieke Leefomgeving.....	22
Programma 4: Economie	35
Programma 5: WMO, Jeugd en Participatiewet.....	44
Programma 6: Onderwijs, sport en welzijn	61
Programma 7: Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en Onvoorzien.....	69
PARAGRAFEN	78
Paragraaf 1: Lokale heffingen	79
Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.....	84
Paragraaf 3: Kapitaalgoederen	90
Paragraaf 4: Financiering	94
Paragraaf 5: Verbonden Partijen	98
Paragraaf 6: Grondbeleid	108
Paragraaf 7: Bedrijfsvoering	114
DE JAARREKENING	119
Inhoud van de Jaarrekening.....	119
Overzicht van gerealiseerde baten en lasten en het saldo voor bestemming.....	120
Overzicht van werkelijke mutaties in reserves per programma.....	120
Overzicht van gerealiseerd resultaat voor en na bestemming	121
Overzicht van verschillen per programma	121
Toelichting van verschillen per programma.....	121
Overzicht van incidentele Baten en lasten	129
Overzicht bezoldiging topfunctionarissen.....	130
DE BALANS	131
De balans	132
Toelichting op de balans.....	133
BIJLAGEN.....	149
Single information Single Audit (SISA)	150
Lasten en Baten per Taakveld.....	151

VOORWOORD VAN HET COLLEGE

Geachte gemeenteraad,

Hierbij bieden wij u de jaarstukken over het jaar 2018 aan. Gedurende het hele jaar legden wij verantwoording af aan u en de inwoners en ondernemers van Neder-Betuwe. Dit deden wij onder meer door themabijeenkomsten, informatiebijeenkomsten, beantwoording van mondelinge - en schriftelijke vragen, via persberichten of persgesprekken, bestuursrapportages en raadsinformatiebrieven. Deze jaarstukken vormen het sluitstuk van de verantwoording over 2018.

Doel jaarstukken 2018

In de begroting 2018 heeft u kaders gesteld. U gaf aan welke plannen er afgelopen jaar gerealiseerd moesten worden en hoeveel middelen u daarvoor beschikbaar stelde. In deze jaarstukken geven wij aan wat er terecht is gekomen van deze plannen. Wij gaan daarbij enerzijds in op de beleidsdoelen en activiteiten in de verschillende programma's (jaarverslag). Anderzijds leggen wij verantwoording af over hoe de budgetten zijn besteed en hoe de gemeente er financieel voor staat (jaarrekening).

De kadernota 2018-2021 en de begroting 2018 vormden het startpunt van de zogeheten 'planning-en-control-cyclus' (P&C-cyclus) 2018. In deze documenten bepaalde u wat er op hoofdlijnen in 2018 moest gebeuren en hoeveel middelen daarvoor beschikbaar waren. Daarmee gaf u de kaders voor ons college aan.

In 2018 hebben wij u via een bestuursrapportage en een rapportage besteding budgetten op de hoogte gehouden van de voortgang van het bestaande beleid en de financiële stand van zaken. Daarmee was u in de gelegenheid om bij te sturen. Met de jaarstukken 2018 wordt de 'planning-en-control-cyclus' 2018 afgerond. Daarmee stellen wij u in staat invulling te geven aan uw controlerende rol.

De wettelijke basis voor het samenstellen van de jaarstukken wordt gevonden in artikel 197 van de Gemeentewet. De uitwerking hiervan heeft plaats gevonden met in achtname van het gestelde in het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten' (BBV).

Korte terugblik op 2018

Het jaar 2018 was voor de gemeente Neder-Betuwe op allerlei gebied volop in beweging en in samenwerking met velen zijn mooie resultaten behaald. Wij hebben uitvoering gegeven aan de door u gestelde doelen. De gestelde doelstellingen voor 2018 zijn grotendeels gehaald. U treft een inhoudelijke - en financiële toelichting aan in het hoofdstuk 'Programmaverantwoording'.

Inhoudelijke resultaten.

We laten een aantal aansprekende resultaten de revue passeren, zonder andere resultaten te kort te willen doen. In 2018 hebben we sterk ingezet op preventie. Er zijn verschillende mooie resultaten behaald in 2018. Hierbij kan gedacht worden aan de opzet van ondersteuningsteams op de basisscholen, waarbij nu kernpuntmedewerkers vanaf het begin samen met school en verschillende partners een plan maken voor een leerling. Daardoor voorkomen we dat een kernpuntmedewerker pas nadat het plan gemaakt is betrokken wordt. Daarnaast is er een onderzoek naar Zorgboerderijen afgerond. Veel van onze inwoners willen graag gebruik maken van een Zorgboerderij. Dit kostte ons veel geld en de vraag was of dit een passende oplossing was. Met dit onderzoek hebben we inzicht in de behoefte van onze inwoners en kunnen we passend aanbod gaan realiseren. Nog een belangrijke stap is het feit dat onze gemeente een JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht) gemeente wordt. In 2018 zijn veel voorbereidingen getroffen en heeft hier besluitvorming over plaatsgevonden. In 2019 kunnen we aan de slag hiermee.

Naar aanleiding van een aantal aanbevelingen die uit de evaluatie van de kernpunten zijn gekomen en als gevolg van de uitgesproken wens van een aantal medewerkers om onszelf beter te organiseren, is de Sociale Pijler eind 2017 gestart met een pilot. Het doel was om de werkprocessen vanuit *klantperspectief* maximaal efficiënt te organiseren. Dat heeft geleid tot een aantal aanpassingen in de werkwijze van de kernpunten en het sociaal team, die in 2018 hun beslag hebben gekregen. Het resultaat is dat inwoners die telefonisch contact zoeken meteen een van de consultants te spreken krijgen; dat er een betere werkverdeling is tussen kernpunten en sociaal team en dat de gemeente haar verantwoordelijkheid in complexe gezinssituaties beter tot uitvoering kan brengen. Het cliëntervaringsonderzoek van 2018 toonde zeer positieve resultaten, beter nog dan het vorige onderzoek dat ook positief was.

Afgelopen jaar zijn we gestart met de revitalisering van onze openbare ruimte. In het kader van de Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR) wordt hierbij nadrukkelijk de dialoog met bewoners en stakeholders aangegaan. Het project in de vogelbuurt was de eerste wijk die wij op deze integrale wijze hebben opgezet.

In 2018 zijn we het interactieve proces gestart dat moet uitmonden in een breed gedragen lokale Omgevingsvisie. Bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie zetten wij in op betrokkenheid van alle belanghebbende partijen. In een zorgvuldig proces van co-creatie zijn in de eerste fase afgewogen bijdragen geleverd aan een duurzame fysieke leefomgeving met een goede kwaliteit.

Op 1 januari 2021 vindt (volgens huidige planning) invoering van de Omgevingswet plaats. Kern van de wet vormt de integratie van alle sectorale wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving met als doel een samenhangende benadering. Tegelijkertijd beoogt de wet het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte voor de fysieke leefomgeving. Het gaat echter niet alleen over wet- en regelgeving en bijbehorend instrumentarium: het overnemen van de nieuwe regels ('transitie'). De wet gaat ook en vooral over de veranderopgave in de manier van werken: het aanpassen van de organisatie, de werkprocessen en de werkcultuur ('transformatie').

De wetwijziging heeft gevolgen voor de rol als college en raad, de samenwerking tussen afdelingen binnen de gemeente maar ook tussen gemeente en diverse verbonden partijen. In 2018 hebben we het Programmaplan 2018-2021 Implementatie Omgevingswet opgesteld en zijn we gestart met de uitvoering ervan. Dit leidt tot een succesvolle implementatie van de omgevingswet in de gemeente Neder-Betuwe.

We hebben in 2018 in het kader van het uitvoeringsprogramma Drank en Horecawet (DHW) aandacht gevraagd bij ondernemers en onze jeugd. De Buitengewoon Opsporingsambtenaar Openbare Ruimte van de gemeente Neder-Betuwe levert een belangrijke bijdrage aan de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente. Om die reden investeert de gemeente Neder-Betuwe structureel in de veiligheid van haar inwoners. Adequaat toezicht in de openbare ruimte is daar onderdeel van.

In 2018 is een integraal plan van aanpak vastgesteld op basis waarvan we in 2019 beleid ontwikkelen voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Dit doen we vanuit de (mede)-verantwoordelijkheid om ook voor deze inwoners een adequate huisvesting te faciliteren en ook op andere terreinen verantwoord "mee kunnen doen".

Begin 2018 heeft de gemeenteraad een Klimaatnota 2018-2023 vastgesteld. Hierin zijn doelstellingen vastgelegd met betrekking tot energietransitie en klimaatadaptatie. Het Uitvoeringsprogramma Energietransitie met daarin opgenomen concrete acties en projecten is eind 2018 opgesteld.

Het eerste laanboomgerelateerde bedrijf heeft in de zomer van 2017 de deuren geopend op het ABC. In 2018 volgden er nog enkele bedrijven. Afgelopen jaar heeft de gemeenteraad de middelen beschikbaar gesteld voor het bouwen van een laanboomhuis in 2019.

Er is afgelopen jaar een intentieovereenkomst getekend met de ontwikkelende partijen voor de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied Fructus in Dodewaard als locatie voor woningbouw. Ten slotte kon onze burgemeester aan het einde van het jaar de 24.000ste inwoner begroeten. Onze gemeente telt dus nu meer dan 24.000 inwoners.

Financiële resultaten.

Wij zijn een financieel duurzame – en gezonde gemeente. Dat betekent dat wij streven naar voldoende financiële middelen om ons beleid uit te kunnen voeren en financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Het financieel resultaat over 2018 hebben wij vastgesteld op een bedrag van voordelig € 991.000. Wij stellen voor het financieel voordeel over 2018 deels te bestemmen - via resultaatsbestemming - voor het alsnog uitvoeren van een aantal activiteiten, projecten die om allerlei redenen vertraagd werden in 2018. Het overige financieel voordeel € 30.000 voegen we toe aan de algemene reserve, daardoor verbetert onze financiële weerstandscapaciteit.

Een belangrijk onderdeel van een financieel duurzame – en gezonde is onze weerstandscapaciteit. Gemiddeld genomen wordt in den lande een weerstandsratio van een (1) (de verhouding tussen de risico's vertaald in geld en het beschikbare financiële weerstandsvermogen) gezien als goed. Ons weerstandsratio komt bij het opmaken van de jaarrekening uit op: 4,6. Bij het opmaken van de begroting 2019 (jaarschijf 2018) was deze nog becijferd op 1,9 (ruim voldoende).

Ten slotte

Zoals hiervoor gesteld hebben wij de meeste van onze doelstellingen kunnen realiseren. Dit was niet mogelijk geweest zonder de inzet en betrokkenheid van onze maatschappelijke partners. Samen met het bedrijfsleven, verenigingen, kerken, scholen, zorginstellingen, hulpdiensten en betrokken inwoners en vrijwilligers werkten en werken wij aan een welvarend en leefbaar Neder-Betuwe. Een woord van dank gaat ook uit richting onze medewerkers en de medewerkers van onze verbonden partijen, omdat zij dagelijks vol enthousiasme werkten aan het bereiken van onze maatschappelijke ambities.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Neder-Betuwe

De secretaris,

De burgemeester,

mr. G.S. Stam

A.J. Kottelenberg

Jaarstukken 2018

Leeswijzer opbouw en indeling jaarstukken

Opbouw en indeling van de jaarstukken

In de begroting 2018 legde u de beleidsvoornemens voor 2018 vast. In deze jaarstukken leggen wij hierover verantwoording af. De indeling van de jaarstukken sluit daarom aan op de begroting 2018. Na een voorwoord van het college, een overzicht van de financiële positie met daarin een uiteenzetting van de resultaatbepaling en resultaatbestemming vindt de verantwoording plaats. Conform artikel 24 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten moeten de jaarstukken bestaan uit twee delen: **het jaarverslag** en **de jaarrekening**.

Het jaarverslag bestaat uit:

- de programmaverantwoording;
- de paragrafen.

De jaarrekening bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
- de balans en de toelichting;
- de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen;
- een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Het jaarverslag

In de programmaverantwoording is per programma aangegeven in hoeverre het programmabeleid en de voortgang van de door u benoemde thema's, op basis van het coalitieprogramma 'Samenwerken aan een vitale samenleving 2.0', gerealiseerd zijn. Tevens wordt aangegeven welke acties, uitgevoerd in 2018, hebben bijgedragen aan de verwezenlijking van de door u beoogde beleidsdoelen.

Volledigheidshalve noemen wij de zeven programma's:

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening

Programma 2: Openbare orde en Veiligheid

Programma 3: Fysieke Leefomgeving

Programma 4: Economie

Programma 5: WMO, Jeugd en Participatiewet

Programma 6: Onderwijs, Sport en Welzijn

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB, en onvoorzien

Elk programma kent de volgende opbouw:

- Missie
- Actuele kaderstellende beleidsnota's
- beantwoording van de drie 'w-vragen' per thema of verbonden partij:
 - wat willen wij bereiken?
 - wat hebben wij hier voor gedaan?
 - wat heeft het gekost?

Wij beantwoorden de drie 'w-vragen' aan de hand van de volgende onderdelen:

- *Wat willen wij bereiken?*
Wij noemen onder dit kopje de doelstellingen uit het uitvoeringsprogramma.
- *Wat hebben wij hier voor gedaan?*
De vraag 'wat hebben wij hier voor gedaan?' beantwoorden wij met een overzicht van de bereikte resultaten, de bijbehorende planning en een toelichting, de tabel indicatoren en aanvullende beleidsmatige toelichtingen.
- *Wat heeft het gekost?*
De vraag 'wat heeft het gekost?' beantwoorden wij met een overzicht van de totale lasten per programma, gepresenteerd in een tabel.

Paragrafen

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting/jaarstukken, in elke paragraaf gezien vanuit een ander perspectief. Het gaat vooral om de beleidslijnen voor beheersmatige aspecten die grote financiële gevolgen kunnen hebben en/of van belang zijn voor het realiseren van de programma's. Deze informatie komt in de begroting/jaarstukken veelal versnipperd voor en is daardoor minder inzichtelijk. De doelstelling van de paragrafen is dat de gemeenteraad de juiste en integrale informatie krijgt om zijn kaderstellende en controlerende rol ook op de beheersmatige aspecten waar te maken. De kwaliteit daarvan is immers van groot belang voor een continue, effectieve en efficiënte dienstverlening door de gemeente.

De jaarrekening

De jaarrekening geeft per programma inzicht in de opbouw van het jaarresultaat dat via een 'gezuiverd' exploitatieresultaat (een resultaat exclusief de toevoegingen/onttrekkingen aan reserves) vóór bestemming leidt tot een jaarresultaat na bestemming. Andere onderdelen van de jaarrekening zijn de balans met een toelichting op de balansposten, de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen. Het betreft hier de Single Information Single Audit (SISA) en een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

FINANCIËLE POSITIE, RESULTAAT EN BESTEMMING

Financiële positie

Begroting voor wijziging

De begroting 2018 voor wijziging (de primitieve begroting) sloot na verwerking van de door u vastgestelde amendementen met een overschot van € 625.000

Begrotingswijzigingen

De financiële positie is in 2018 tussentijds door begrotingswijzigingen aangepast. Tevens is de financiële positie 2018 tweemaal aangepast als gevolg van de financiële consequenties die voortvloeiden uit de rapportage besteding budgetten december 2017.

Overzicht verloop financiële positie over het jaar 2018			x € 1000
Begrotingspositie begroting 2018 voor wijziging		overschot	-625
Begrotingswijziging			
0	9-11-2017	Aangenomen amendementen bij behandeling begroting 2018	180
18/2017	07-12-2017	Besteding budgetten 2017 (decemberbrief)	-40
1	07-12-2017	Belasting verordeningen 2018	-1
2	07-12-2017	Budget buitenlandse betrekkingen	4
3	07-12-2017	Actualisatie beleids- en beheerplan begraafplaatsen	39
3	07-12-2017	Aangenomen amendement begrotingswijziging 3	31
4	07-12-2017	Beheerplan onderhoud gebouwen 2018-2021	-8
5	08-02-2018	Werkprogramma Omgevingsdienst Rivierenland 2018	116
6	08-03-2018	VRGZ Brandweezorgplan, frictiekosten en extra bijdrage	31
7	31-05-2018	Jaarrekening 2017 Omgevingsdienst Rivierenland	0
8	31-05-2018	Begroting 2019 Omgevingsdienst Rivierenland	0
9	04-04-2018	Overname zonnepanelensysteem gemeentehuis en sporthallen	0
10	31-05-2018	Begroting 2019 Regionaal Archief Rivierenland	0
11	31-05-2018	Begroting 2019 Regio Rivierenland	0
12	26-04-2018	4e Wethouder conform coalitieakkoord	61
13	31-05-2018	Jaarrekening Werkzaam Rivierenland 2017	0
14	31-05-2018	Jaarrekening GGD 2017	0
15	31-05-2018	Begroting 2019 GGD	0
16	31-05-2018	Begroting 2019 Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	0
17	02-07-2018	Achterstallig onderhoud Hervormde School	-44
18	02-07-2018	1e Bestuursrapportage 2018	169
19	02-07-2018	Bestemming jaarrekeningsaldo 2017	0
20	21-08-2018	2e Bestuursrapportage 2018	-42
21	28-08-2018	Actualisatie grondexploitaties	0
22	29-08-2018	Gemeentelijk Rioleringsplan 2018	0
23	06-12-2018	Besteding budgetten 2018 (decemberbrief)	-111
24	06-12-2018	Vrijval egalisereserve begraafplaatsen	-54
Totaal van de begrotingswijzigingen		tekort	331
Begrotingspositie begroting 2018 na wijziging		overschot	-294
Werkelijk resultaat 2018		overschot	-991
Vershil begroting na wijziging en werkelijk resultaat		overschot	-698

Begroting na wijziging.

Na verwerking van de financiële gevolgen van de hierboven genoemde begrotingswijzigingen sloot de begroting na wijziging met een verwacht overschot van € 294.000.

Resultaatbepaling

Het resultaat over het jaar 2018

De begroting na wijziging sloot met een overschot van € 294.000. Dit betekende dat wij op basis van de besteding van de budgetten per 1 november 2018 een voordelig jaarrekeningsaldo van € 294.000 verwachtten. Het werkelijk resultaat over het jaar 2018 bedraagt € 991.000. Hieronder volgt een overzicht van het resultaat per programma voor en na bestemming.

OVERZICHT VAN RESULTAAT VOOR EN NA BESTEMMING												
Nr: Programma's	Begroting 2018 voor wijziging			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018			Verschil		Verschil
	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €
P1 Bestuur en Dienstverlening	2.074	-425	1.649	2.319	-442	1.877	2.523	-504	2.018	203	-62	141
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.742	-23	1.719	2.110	-23	2.087	2.348	-255	2.094	239	-232	7
P3 Fysieke Leefomgeving	12.177	-7.299	4.878	13.096	-7.708	5.388	14.244	-9.501	4.743	1.148	-1.793	-645
P4 Economie	2.427	-2.153	275	5.669	-5.002	668	5.572	-5.162	410	-97	-160	-257
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet	18.923	-4.041	14.882	19.538	-4.054	15.484	20.562	-4.534	16.028	1.024	-481	544
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn	4.617	-822	3.794	4.821	-871	3.951	4.682	-863	3.819	-139	8	-132
P7 AD, Overhead, VPB en Onvoorzien*	6.538	-34.426	-27.887	6.515	-38.511	-31.996	6.639	-38.723	-32.084	123	-212	-88
Werkelijk resultaat voor bestemming	48.498	-49.188	-690	54.069	-56.611	-2.542	56.570	-59.542	-2.972	2.501	-2.932	-430
MR Mutaties in reserves	548	-482	65	4.507	-2.259	2.248	4.753	-2.772	1.981	246	-514	-267
Werkelijk resultaat na bestemming	49.045	-49.670	-625	58.575	-58.869	-294	61.323	-62.314	-991	2.748	-3.445	-698
+ = tekort - = overschot												

*AD = Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht van de grootste afwijkingen tussen begroting na wijziging en jaarstukken

Hieronder volgt een overzicht van afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de jaarstukken 2018. Het betreft hier afwijkingen groter dan € 25.000. Tevens is er een splitsing gemaakt tussen voordelen en nadelen en een splitsing tussen incidenteel en structureel.

Overzicht van de grootste afwijkingen tussen begroting na wijziging en jaarrekening zijn:				
	Programma	Bedrag: x € 1.000	Voordeel Nadeel	Incidenteel Structureel
1	Burgerzaken	P1	-29	Voordeel Incidenteel
2	Overhead	P7	170	Nadeel Incidenteel
3	Grondexploitatie niet bedrijventerreinen	P3	-43	Voordeel Incidenteel
4	Ruimtelijke ordening	P3	204	Nadeel Incidenteel
5	Riolering	P3	-95	Voordeel Incidenteel
6	Milieubeheer	P3	62	Nadeel Incidenteel
7	Begraafplaatsen en crematoria	P3	38	Nadeel Incidenteel
8	Openbaar groen	P3	-89	Voordeel Incidenteel
9	Verkeer en vervoer	P3	-337	Voordeel Incidenteel
10	Beheer overige gebouwen	P3	-374	Voordeel Incidenteel
11	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	P4	-230	Voordeel Incidenteel
12	Economische ontwikkeling	P4	-27	Voordeel Incidenteel
13	Drie decentralisaties (Wmo, Jeugdzorg en Participatiewet)	P5	544	Nadeel Incidenteel
14	Onderwijshuisvesting	P6	-42	Voordeel Incidenteel
15	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	P6	-38	Voordeel Incidenteel
16	Overhead	P7	-194	Voordeel Incidenteel
17	Belastingen overig	P7	-194	Voordeel Incidenteel
18	Uitkeringen gemeentefonds	P7	60	Nadeel Incidenteel
19	Overige baten en lasten	P7	-46	Voordeel Incidenteel
20	Vennootschapsbelasting	P7	84	Nadeel Incidenteel
21	Treasury	P7	130	Nadeel Incidenteel
22	Mutatie in reserves	MR	-268	Nadeel Incidenteel
	Overige kleine verschillen	Div	16	Nadeel Incidenteel
TOTAAL (+ = tekort - = overschot)			-698	

De verklaring van de grootste afwijkingen tussen begroting na wijziging en jaarstukken zoals deze hierboven in het overzicht zijn opgenomen worden bij de derde W-vraag (wat heeft het gekost) per programma uitvoerig toegelicht. In totaliteit is sprake van een afwijking van € 698.000 tussen de begroting na wijziging en deze jaarstukken.

Resultaatbestemming

Bij de resultaatbestemming doen wij u een voorstel om het resultaat van de jaarstukken te bestemmen. Bij de resultaatbestemming onderscheiden we het bestemmen van budgetten voor activiteiten waarvan de werkzaamheden nog niet zijn afgerond (budgetoverheveling) en het bestemmen van het overschot of dekking van het tekort.

Aan u wordt een voorstel gedaan om voor de onderstaande activiteiten waarvan de werkzaamheden in 2018 niet zijn afgerond de aangegeven budgetten voor verdere uitvoering in 2019 beschikbaar te stellen. Voor deze posten zijn de volgende criteria strikt toegepast:

- ✓ De activiteit is niet uitgevoerd in 2018 door niet beïnvloedbare factoren;
- ✓ De activiteit kan niet ten laste van het budget voor 2019 worden uitgevoerd.

1. Landschapsontwikkelingsplan (€ 30.000)

Tijdens de laatste budgetrapportage besteding budgetten 2018 is er € 30.000 uit de reserve ruimtelijke investeringen beschikbaar gesteld voor dorpsommetjes. Deze middelen zijn bedoeld te gebruiken als cofinanciering voor de aanleg van klompenpaden. Deze middelen zijn in 2018 niet uitgegeven en daarom wordt voorgesteld deze middelen (€ 30.000) in de reserve beschikbaar te houden, zodat de werkzaamheden alsnog in 2019 kunnen worden uitgevoerd. Wij stellen u voor om dit bedrag van € 30.000 in de reserve ruimtelijke investeringen beschikbaar te houden en deze te bestemmen voor besteding in 2019.

2. Calamiteit Lagecampseweg (€ 75.000)

In 2018 is door de aanhoudende droogte de wegberm weggezakt. Dit is mede veroorzaakt door de aanwezige bomen. De bomen zijn gekapt en er is een noodreparatie uitgevoerd. Voor de definitieve reparatie is een onderzoek uitgevoerd, met een aantal opties. Eind 2018 hieruit een keuze gemaakt en zijn de werkzaamheden ingepland. Begin 2019 vindt de uitvoering plaats. Wij stellen u voor een budget van € 75.000 te bestemmen voor besteding in 2019.

3. Afsluiting spoorwegovergang Polsestraat (€ 170.000)

Bij de eerste bestuursrapportage 2018 is er bij Verkeersveiligheid een bedrag door de raad beschikbaar gesteld voor de afsluiting van de spoorwegovergang Polsestraat. Dit project is in uitvoering, maar nog niet afgerond. Inmiddels heeft het college op 6 november jl. een voorgenomen besluit tot onttrekking aan de openbaarheid genomen. Er is inmiddels ook een ondertekende overeenkomst met ProRail. Op het moment dat alle acties zijn uitgevoerd/afgerond, verwachten we facturen voor de exacte kosten die zijn gemaakt. Naar verwachting is dit in de loop van 2019. Wij stellen u voor het budget van € 170.000 te bestemmen voor besteding in 2019.

4. Vergunningen/bezwaarschriften (€ 82.000)

In 2018 zijn er meer vergunningen en meldingen afgegeven dan oorspronkelijk geraamd. Daarmee zijn de legesopbrengsten naar rato ook gestegen. De inkomsten zijn opgebouwd uit behandelkosten en straatwerkvergoedingen. Het herstel van het straatwerk vindt niet altijd in hetzelfde jaar plaats, maar dit kan ook in de daaropvolgende jaren plaatsvinden. Daarnaast wordt een deel van de leges gereserveerd om de herstraatkosten in de toekomst te voldoen. Wij stellen u voor het budget van € 82.000 te bestemmen voor besteding in 2019.

5. Afrekening beheer openbare ruimte (AVRI) (€ 59.000)

Het totale beheer van de openbare ruimte door de Avri wordt over 2018 afgesloten met een overschot van € 102.000. In 2018 konden 60 bomen buiten de bebouwde kom niet gekapt worden. Dit omdat er een ontheffing voor de Wet Natuurbescherming moest worden aangevraagd bij de Provincie Gelderland. De bomen vormen een onderdeel van een vleermuisroute. Werkzaamheden worden in 2019 uitgevoerd. Met de kap is een bedrag gemoeid van € 19.000. Het voordeel op riolering 26.000 vloeit terug naar de voorziening riolering omdat dit een gesloten systeem is. Neder-Betuwe en Avri zijn beiden actief om de kwaliteit van de openbare ruimte op een hoger niveau te tillen. In 2018 zijn we gestart om samen op te trekken in participatie projecten, dit in relatie met wegen, groen en riolering. Hieronder valt ook het uitvoeren van een belevingsonderzoek bij onze inwoners binnen alle kernen van Neder-Betuwe. Binnen Avri moeten de gezamenlijke projecten ook worden omgezet naar bestekken die aansluiten bij de beleving binnen de kaders van de Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR). Daarnaast wordt samen met Avri nagedacht om uitvoeringstaken efficiënter en innovatiever in te zetten. Zowel de realisatie van deze nieuwe werkwijze als de middelen (€ 40.000) die hiervoor noodzakelijk zijn, maken in 2019 geen vast onderdeel van de Dienst Verlenings-Overeenkomst (DVO). Wij stellen u voor om het bedrag voor het kappen van de bomen (€ 19.000) alsmede voor de realisatie nieuwe werkwijze (€ 40.000) samen € 59.000, te bestemmen voor besteding in 2019.

6. Buitengewoon Opsporingsambtenaar (€ 20.400)

Binnen het budget handhaving drank en horeca is in 2018 een bedrag van € 21.400 in besteed. Wij stellen u voor om het bedrag (€ 20.400) te stemmen voor besteding in 2019.

7. Geluidsisolatiewoningen N323 (€ 17.650)

Binnen het budget wegen is budget overgebleven. Dit budget willen wij behouden voor het eventueel inzetten van geluidsisolatie van woningen nabij N323. Wij stellen u voor om het bedrag (€ 17.650) te stemmen voor besteding in 2019.

8. Laanboomact/Laanboomcentrum (€ 10.000)

Het restantbedrag van € 10.000 willen wij bestemmen voor besteding in 2019 en inzetten ten behoeve van lobby en branding van het ABC terrein. De insteek is om samen met Tree Centre Opheusden (TCO) een gezamenlijk communicatieplan inclusief uitvoeringsprogramma op te zetten. Dit bedrag komt boven op het al aanwezige budget van € 10.000 in 2019, zodat er een besteedbaar budget is van € 20.000. Het totaalbedrag zal nodig zijn voor het opzetten van het communicatieplan en de uitvoering daarvan. Wij stellen u voor het budget van € 10.000 te bestemmen voor besteding in 2019 voor Lobby & branding laanboomteelt.

9. Regionaal en lokaal economische beleid (€ 27.000)

Bij regionaal en lokaal economisch beleid is over 2018 een overschot van € 27.489. Wij stellen u voor om € 20.000 van dit voordeel te bestemmen ten behoeve van de uitvoering van het Lokaal Investerings Fonds 2019 en het restantvoordeel van € 7.000 te bestemmen t.b.v. de aanvullende inzet van accountmanagement in 2019.

10. Projectsubsidie sportstimulering 2018-2022 (€ 20.000)

De raad heeft in zijn vergadering van 6 december 2018 een motie aangenomen, waarbij de raad het college verzoekt om het in 2018 resterende bedrag op de post "projectsubsidie sportstimulering" toe te voegen aan het beschikbare budget 2019 voor deze subsidie. Van het beschikbaar gesteld bedrag van € 25.000 resteert € 20.000. Wij stellen u voor om het resterende bedrag van € 20.000 op de post "projectsubsidie sportstimulering" te bestemmen voor de "projectsubsidie sportstimulering 2018-2022" in 2019.

11. Personele aangelegenheden (€ 480.000)

Er worden momenteel acties uitgevoerd die moeten leiden tot verbetering van de werkwijze van de financiële functie van onze ambtelijke organisatie. Om deze acties uit te voeren moeten extra kosten worden gemaakt. Dit zijn kosten voor het invullen van vacatures, mobiliteit (en taakverrijking) van bestaande medewerkers en om een aantal hardnekkige technische problemen op te lossen. De totale kosten hiervoor betreffen maximaal € 480.000. Wij stellen voor om het bedrag van € 480.000 te bestemmen voor het treffen van een voorziening om de personeelslasten te dekken.

12. Storting overschot jaarstukken 2018 in de algemene reserve (€ 30.000).

Omdat de bestemmingen van middelen bij deze jaarstukken minder zijn dan het aanwezige jaarrekeningoverschot wordt het overschot gestort in de algemene reserve.

HET JAARVERSLAG

Inhoud van het Jaarverslag

De jaarstukken van een gemeente bestaan volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (artikel 24 BBV) uit een jaarverslag en een jaarrekening. De gemeenteraad heeft in het duale stelsel volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende taken. Het jaarverslag ondersteunt de gemeenteraad bij deze taken, maar omdat het gaat om een terugblik op een afgesloten boekjaar is daarbij vooral de controlerende rol van de raad aan de orde. Het jaarverslag bestaat uit een programmaverantwoording en de paragrafen.

Programmaverantwoording:

Daartoe dient de programmaverantwoording te zijn ingedeeld in overeenstemming met de programma's zoals deze bij de begroting zijn opgenomen. Per programma dienen de gerealiseerde maatschappelijke effecten te worden beschreven evenals de wijze waarop de maatschappelijke effecten zijn nagestreefd en met welke gerealiseerde baten en lasten. Veel programma's kennen een meerjarig karakter. Dit betekent dat een programmaverantwoording ook kan aangeven welke doelstellingen voor een of meerdere begrotingsjaren geleden zijn gesteld. Vervolgens wordt de stand van zaken weergegeven. In de praktijk wordt het wel als problematisch ervaren dat zowel in het jaarverslag als in de jaarrekening volgens de wettelijke voorschriften ingegaan dient te worden op de verschillen tussen begrote en gerealiseerde bedragen. Ter vermijding van dublures wordt daarom soms gebruik gemaakt van verwijzing naar andere onderdelen van de jaarstukken.

Betekenis en toepassing van de kleuren

In deze jaarstukken wordt het stoplichtenmodel gebruikt om de realisatie van het beleid aan te geven.

Per programmaonderdeel stellen we de volgende vragen ten aanzien van resultaat, tijd en middelen:

Resultaat: Is het gelukt om de beleidsinhoudelijke afspraken te realiseren of ligt de realisatie op schema?

Tijd: Is het gewenste (deel)resultaat gerealiseerd of ligt de realisatie op schema?

Middelen: Zijn de toegekende middelen toereikend (geweest)?

Resultaat en Tijd

Onder Resultaat en Tijd is de betekenis van de antwoordkleuren als volgt:

	Het resultaat is behaald en de uitvoering is volgens planning verlopen.
	Het resultaat is deels behaald en de uitvoering is niet geheel volgens planning verlopen. Beleidsmatige toelichting waarom het resultaat deels is behaald vindt plaats bij het thema zelf.
	Het resultaat is niet behaald en de uitvoering is niet volgens planning verlopen. Beleidsmatige toelichting waarom het resultaat niet is behaald vindt plaats bij het speerpunt zelf.

Middelen

Onder Middelen is de betekenis van de antwoordkleuren als volgt:

	De uitvoering van het resultaat is binnen het beschikbaar gestelde budget uitgevoerd.
	De uitvoering van het resultaat is niet binnen het beschikbaar gestelde budget uitgevoerd. Het budget is overschreden dan wel onderschreden. Financiële toelichting van de afwijking vindt plaats per programma bij het onderwerp 'Wat mag het kosten?'

Ontwikkelingen sinds de bestuursrapportage helder in beeld

Om de verschillen met de bestuursrapportages die in 2018 zijn uitgebracht in één oogopslag inzichtelijk te maken, gebruiken we de symbolen ▲ en ▼. Alle vlakjes zonder één van beide symbolen hebben dus dezelfde kleur als in de bestuursrapportages 2018.

	Sinds de bestuursrapportages 2018 is er vooruitgang geboekt (van rood/oranje naar groen of van rood naar oranje).
	

	Sinds de bestuursrapportages 2018 is er achteruitgang geboekt (van groen naar oranje/rood of van oranje naar rood).
	

De paragrafen:

Een ander onderdeel van het jaarverslag bestaat uit de paragrafen. Conform het Besluit Begroting en verantwoording provincie en gemeenten (artikelen 9 en 26 BBV) zijn er zeven paragrafen verplicht voorgeschreven: (1) Lokale heffingen, (2) Weerstandsvermogen en Risicobeheersing, (3) Onderhoud kapitaalgoederen, (4) Financiering, (5) Verbonden partijen, (6) Grondbeleid en (7) Bedrijfsvoering. De paragrafen bevatten de verantwoording van wat in de overeenkomstige paragrafen bij de begroting is opgenomen.

Financiële afwijkingen groter dan € 25.000

Per programma worden de afwijkingen van de derde W-vraag ('Wat heeft het gekost?') weergegeven en daaronder, voor zover de afwijkingen groter zijn dan € 25.000, kort toegelicht. Afwijkingen kleiner dan € 25.000 worden per programma getotaliseerd in overige kleine verschillen. Ook wordt inzicht gegeven in de stand en besteding van het budget onvoorziene uitgaven.

PROGRAMMAVERANTWOORDING

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening

Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid

Programma 3: Fysieke Leefomgeving

Programma 4: Economie

Programma 5: Wmo, Jeugd en Participatie

Programma 6: Onderwijs, Sport en Welzijn

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB, en onvoorzien

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening

Missie

We hebben te maken met een veranderende samenleving die voortdurend in beweging is. Dat betekent ook dat we de samenleving in een eerder stadium betrekken bij ontwikkelingen en kansen die op ons afkomen. Bestuur en organisatie staan ten dienste van de inwoners. We redeneren 'van buiten naar binnen'. Onze bestuurders en medewerkers staan met beide benen in de maatschappij, zodat zij inwoners en maatschappelijke partners op serieuze wijze kunnen betrekken bij voor hen belangrijke vraagstukken. Wij informeerden ook in 2018 onze inwoners goed en tijdig over het gemeentelijke beleid. We voerden onze taken snel, adequaat, klantgericht en klantvriendelijk uit. De wensen van onze inwoners en onze wettelijke taken zijn het uitgangspunt van onze dienstverlening. Belangrijke kernwaarden voor onze dienstverlening zijn: interactiviteit, pro-activiteit, betrouwbaarheid en persoonlijk contact. Waar het voor het bereiken van onze lokale ambities nodig is om met andere overheden samen te werken, doen en deden wij dat op een slimme manier, door gebruik te maken van elkaars expertise, krachten te bundelen en gezamenlijk efficiënter te werken door schaalvoordelen te benutten. We zien de gemeenschappelijke regelingen die voor ons taken uitvoeren als een verlengstuk van de gemeente; zij verdienen serieuze aandacht, sturing en waardering.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Communicatiebeleidsplan 2015
- ◆ Klanthandvest gemeente Neder-Betuwe
- ◆ Participatie en Inspraakverordening gemeente Neder-Betuwe
- ◆ Verordening burgerinitiatief Neder-Betuwe
- ◆ Regionale visie 'Verrassend Rivierenland. Waard om bij stil te staan'
- ◆ Nieuwe wijze van onderlinge samenwerking in Rivierenland
- ◆ Implementatieplan Klantcontactcentrum (raadsbesluit 6 maart 2014)

Thema's

1.1 Bestuurs- en organisatiecultuur

Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A Behouden van een gezonde bestuurs- en organisatiecultuur.	A1. Continueren van het ingezette cultuurtraject met actieve betrokkenheid van college, MT en alle medewerkers.		
	A2. Aandacht besteden aan integriteit bij onze medewerkers en het college.		
	A3. Beoordelen van medewerkers, naast vakinhoudelijke kennis, op houding en gedrag, w.o. klant-, samenwerkings- en resultaatgericht werken.		

Ontwikkelingen:

Bestuur

Een veranderende samenleving vraagt ook dat het bestuur en de organisatie steeds meer met de inwoners en partners in onze gemeente optrekken om de ontwikkelingen en kansen die op ons afkomen op te pakken. Dat neemt niet weg dat we de bestuurlijke verantwoordelijkheden adequaat en doortastend oppakken. Een belangrijke voorwaarde is stabiliteit vanuit het bestuur en de organisatie om op deze wijze te kunnen anticiperen op de ontwikkelingen en het maken van bestuurlijke keuzes. Ook in 2018 hebben wij hier nadrukkelijk op ingezet. Betrouwbaarheid en toegankelijkheid van het bestuur en de organisatie en anticiperen op toekomstig benodigde competenties bij de medewerkers zijn van groot belang om wendbaar en flexibel te zijn.

1.2 Communicatie en Dienstverlening

	Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Tijdige en proactieve participatie van inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij de voorbereiding en uitvoering van besluitvorming.	A1. Bij beleidsopstelling zullen we proactief de inwoners en (maatschappelijke) partners hierbij betrekken		
B	Onze communicatie aan de balie, via de telefoon en via internet is snel, adequaat en klantgericht volgens de normen van het kwaliteitshandvest	B1. Verdere uitbouw van KCC naar 'De overheid geeft antwoord' en van onze dienstverlening conform ons klanthandvest.		
		B2. Afhandeling van alle bij het KCC binnenkomende vragen vindt voor minimaal 50% direct (zonder doorverbinden) en correct plaats.		

Ontwikkelingen:

Communicatie

In 2015 stelde de gemeenteraad het communicatiebeleidsplan vast. Dit plan vormt de basis van onze gemeentelijke communicatie. Met een intern actieplan gaven wij ook in 2018 hieraan uitvoering. We richtten ons meer dan voorheen op resultaten die de samenleving zelf vraagt en waarin belanghebbenden, zoals inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ook actief willen participeren. Daarom acteerden we, als maatschappelijk relevante beleids- en uitvoeringsvraagstukken op de agenda stonden, 'van buiten naar binnen'. Een goede communicatie met serieuze betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners is daarbij cruciaal. Om dit te realiseren zijn noodzakelijke doelgroepen proactief, tijdig, gepland, op maat en met heldere informatie en afspraken benaderd. Dit geldt voor alle beleidsvelden van de gemeente en steeds zowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering. Team Communicatie ondersteunde de afdelingen daarbij.

Gemeentewinkel

Afgelopen jaar is de bezuiniging 'beperken beschikbaarheid KCC' gerealiseerd. Door meer op afspraak te gaan werken (in plaats van vrije inloop) is het gelukt om met minder uren nog steeds onze inwoners en bedrijven van dienst te kunnen zijn. De andere bezuiniging die voortkwam uit de zogenaamde paspoortendip is afgelopen jaar teruggedraaid. Door deze bezuiniging kwam de dienstverlening te veel onder druk te staan om voldoende bereikbaar en beschikbaar te zijn. Daarnaast zijn we verder gegaan om meer producten digitaal aan te bieden, dit past goed in het gedachtegoed van het landelijke 'Digitale Agenda 2020' project.

1.3 Bestuurlijke samenwerking

	Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Optimalisatie sturing op regionale samenwerking en verbonden partijen.	A1. Jaarlijkse met de gemeenteraad in gesprek gaan over de sturing op de verbonden partijen en regionale samenwerking		
		A2. Binnen de organisatie hebben we de regie op verbonden partijen en regionale samenwerking geïntensiveerd en dit zullen we doorzetten.		
B	Slim samenwerken met andere gemeenten om onze lokale ambities en doelen te bereiken	B1. Samenwerken via gemeenschappelijke uitvoeringsdiensten als de Avri en de Omgevingsdienst Rivierenland en op drank- en horecagebied op beleidsarme taken om kosten te besparen, kwetsbaarheid te verminderen en expertise te benutten; waar dit budgetneutraal kan tevens op kleine schaal met buurgemeenten samenwerken om onderdelen van onze bedrijfsvoering robuuster te maken en van elkaars expertise gebruik te maken; samen met de gemeente Buren verzorgen we al de uitvoering van de Participatiewet. We onderzoeken verdere mogelijkheden voor samenwerking met de gemeente Buren en hebben hierover in het voorjaar en de zomer van 2018 verkennende gesprekken gevoerd.		

C	Bijdragen aan de uitvoering van de ambities van Regio Rivierenland (Ambitiedocument 2016-2020)	C1. Een bijdrage leveren aan (ambtelijk en financieel), de uitvoering van de vastgestelde ambities. Hiervoor is in 2016 het Uitvoeringsprogramma vastgesteld door het AB van Regio Rivierenland.		
---	--	--	--	--

Ontwikkelingen:

Bestuurlijke samenwerking

Regionale samenwerking wordt steeds belangrijker. De regio opereert steeds meer als een spin in het web tussen overheden, bedrijven en kennisinstellingen en burgers. Deze interacties op het niveau van de regio vragen een goede coördinatie en sturing. De uitdagingen voor de gemeenten, ook voor onze gemeente, zijn groot en zijn gemeentegrens-overstijgend. Door als gemeente Neder-Betuwe nadrukkelijk in te zetten op de regionale samenwerking willen we graag onze daadkracht en bestuurlijke slagkracht vergroten en in gezamenlijkheid ook onze lokale doelen en ambities realiseren. Bovendien zijn regionale versterking en profilering ook van groot belang voor de economische weerbaarheid, het vestigingsklimaat en een veerkrachtige arbeidsmarkt. Doordat besluitvorming zich in toenemende mate ook naar de regio verplaatst is het een belangrijke voorwaarde om op adequate wijze te sturen op deze processen en ontwikkelingen, zodat de democratische legitimiteit gewaarborgd blijft. Naast de regionale samenwerking, gericht op regionale versterking, werken we via verbonden partijen samen met andere gemeenten op diverse beleidsterreinen en taken. Onze grootste verbonden partij is de Regio Rivierenland. Op 25 mei 2016 heeft het Algemeen Bestuur van de Regio Rivierenland zijn Ambitiedocument 2016-2020 vastgesteld. De uitvoering van de vastgestelde ambities pakken we vanaf 2017 op en voeren we de komende jaren verder uit samen met onze partners in de regio.

Overige Ontwikkelingen

Dienstverlening

De wereld verandert in rap tempo. Nederland digitaliseert en dat biedt grote kansen om dingen slimmer te doen. Wij willen als gemeente Neder-Betuwe die kansen benutten. Tegelijkertijd is het van groot belang dat we ook de autonomie van onze inwoners en bedrijven respecteren. We hanteren 5 uitgangspunten:

1. We investeren in innovatie;
2. Beschermen van grondrechten en publieke waarden;
3. Toegankelijk, begrijpelijk en voor iedereen;
4. Onze dienstverlening maken we persoonlijker;
5. Klaar voor de toekomst.

Verkiezingen

In 2018 waren op 21 maart de gemeenteraadsverkiezingen. Dit proces verliep zonder incidenten of problemen. De Wet Raadgevend Referendum (Wrr) is ingetrokken. Kiesgerechtigden kunnen geen verzoeken meer indienen voor het houden van een raadgevend referendum.

Wijkmanagement/Burgerparticipatie

In het coalitieakkoord 2014-2018 vraagt de gemeenteraad om meer inzet op het gebied van burgerparticipatie en openbaar groen in de openbare ruimte. In 2016 startten we op kleine schaal met burgerinitiatieven. Deze initiatieven kregen in 2017 een vervolg. Initiatieven die in 2018 doorliepen hebben raakvlak met ons openbaar groen, speelbeleid, zwerfafval, hondenbeleid.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2014	2015	2016	2017	2018
Geen								

Verbonden Partijen Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen wilde de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat zou de verbonden partij daarvoor doen?		Verantwoording/voortgang
A	Mobiliteit	A1.	Ondersteunen/faciliteren lobby A15 (Gezamenlijke belangenbehartiging richting provincie/rijk).	
		A2.	Versterking van de regionale samenhang en kwaliteit op het gebied van Mobiliteit (uitvoeringsplan mobiliteit).	
		A3.	Ondersteuning lobby treinverbinding Tiel-Arnhem.	
		A4.	Opstellen regionale fietsagenda Rivierenland.	
		A5.	Oprichten/beheren regionaal fonds Infrastructuur.	
		A6.	Organisatie onderlinge bestuurlijke afstemming tussen portefeuillehouders regiogemeenten en gedeputeerde provincie.	
B	Breedband	B1.	Onderzoek naar mogelijkheden om een 100% dekkende glasvezelinfrastructuur in Rivierenland te realiseren.	
C	Economie en Logistiek	C1.	10 gemeenten participeren in de Logistieke Hotspot Rivierenland	
		C2.	Uitvoering geven aan het Regionale Programma Bedrijventerreinen	
		C3.	Uitvoering geven aan het Regionaal Adviespunt Rivierenland en de mogelijkheden onderzoeken voor het opzetten van een ROB.	
D	Recreatie en Toerisme	D1.	Uitvoering geven aan de acties in de regionale visie Recreatie en toerisme.	
E	Agribusiness	E1.	Afstemming/samenwerking Greenport Gelderland (w.o. Laanboomcompact)	
		E2.	Netwerkontwikkeling met Greenport Gld, RBT, LHR	
		E3.	Ondersteuning ontwikkeling Laanboomcentrum ABC Opheusden	
		E4.	Initiëren initiatieven agro-toerisme	
F	Regionale profilering, lobby en versterking	F1.	In het Uitvoeringsprogramma 2016-2020 worden naar aanleiding van het Ambitiedocument Regio Rivierenland 2016-2020 concrete plannen en projecten genoemd om deze doelen te bewerkstelligen. Een nadrukkelijk aspect hierbij betreft de lobby richting bedrijfsleven en hogere overheden.	
G	Duurzame Energie	G1.	Het uitvoeringsprogramma Duurzame Energie richt zich erop om vóór 2020 10% van de regionaal verbruikte energie lokaal en duurzaam op te wekken en het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen.	

Ontwikkelingen:

Lobby & Branding FruitDelta Rivierenland

In 2018 gaven we uitvoering aan het ontwikkelen van een Plan Lobby & Branding FruitDelta Rivierenland. Het AB van Regio Rivierenland stelt dit plan in februari 2019 vast.

Wat heeft het gekost?

P1 Programma: Bestuur en Dienstverlening					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor wijziging 2018	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten			2.074	2.319	2.523
Baten			-425	-442	-504
Exploitatieresultaat			1.649	1.877	2.018
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	Vershil
P1	Bestuur en Dienstverlening				
Lasten			2.319	2.523	203
Baten			-442	-504	-62
+ = nadeel - = voordeel			1.877	2.018	141

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000) Programma 1

Burgerzaken (voordeel € 29.000 incidenteel)

Op het budget 2018 'leges bevolkingsregister en burgerlijke stand' ontstond een incidenteel voordeel van € 57.472. Het voordeel op de leges komt door het volgende:

- **Reisdocumenten:** In 2018 ontvingen we meer leges voor het verstrekken van Nederlandse identiteitsbewijzen (€ 27.130) en paspoorten (€ 13.086), hier tegenover staat ook een hoger bedrag aan Rijksafdrachten (€ 25.480).
- **Overig:** Dit betreft kleine verschillen voor de diensten BRP, burgerlijke stand, rijbewijzen, VOG en naturalisatie. Ook hier tegenover staat een hoger bedrag aan Rijksafdrachten.

Tegenover de meeropbrengst aan leges staat een hogere incidentele afdracht van € 28.920 aan het Rijk voor de geleverde goederen.

Per saldo resulteert dit in een financieel incidenteel voordeel van € 28.551 (afgerond € 29.000).

Bestuur (nadeel 170.000 incidenteel)

De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) regelt de pensioenrechten van bestuurders en hun nabestaanden. De gemeente Neder-Betuwe heeft voor haar wethouders een APPA-plan afgesloten, waarvoor intern een voorziening gecreëerd is. Naar aanleiding van een aantal wijzigingen die betrekking hebben op nieuwe of vertrekkende wethouders is er een actueel beeld ontstaan over het noodzakelijke niveau van deze voorziening. Om de beleggingstegoeden volledig aan te laten sluiten op de pensioenaanspraken dient er een bedrag van € 170.000 gestort te worden in deze voorziening. Per saldo is er een incidenteel nadeel voor 2018 van € 170.000.

Investerings

Voor programma 1 Bestuur en Dienstverlening zijn geen investeringen van toepassing.

Mutaties in reserves

Voor programma 1 Bestuur en Dienstverlening zijn geen mutaties in reserves toe te lichten.

Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid

Missie

Neder-Betuwe is een gemeente waar iedereen zich veilig voelt met een lokale overheid die zich daarvoor aantoonbaar inzet. Spelregels en grenzen zijn helder. We treden snel en merkbaar op tegen overlast en criminaliteit. We stimuleren burgers, bezoekers, ondernemers en veiligheidspartners om vanuit hun eigen verantwoordelijkheid bij te dragen aan de veiligheid binnen de gemeente.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Kadernota Integraal Veiligheidsbeleid
- ◆ Jaarplan Veiligheid 2018
- ◆ Veiligheidsstrategie 2014-2018 Oost-Nederland 'Een Veiliger Oost-Nederland door betrokken samenwerking'
- ◆ Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 Politie (opgesteld conform de wet Nationale Politie)
- ◆ Plan van aanpak/draaiboek Oud en Nieuw
- ◆ Regionaal beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
- ◆ Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
- ◆ Regionale Rampenbestrijdingsplannen en regionale incidentbestrijdingsplannen
- ◆ Preventie- en Handhavingsplan uitvoering Drank- en Horecawet 2018-2022 (Raadsbesluit 9 november 2017)
- ◆ Algemene Plaatselijke verordening Gemeente Neder-Betuwe 2018

Thema's

2.1 Hulpdiensten

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Adequate brandweezorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.	A1	Actualiseren van regionale rampenplannen. Dit doen we door te participeren in de werkgroep planvorming van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid.		
		A2	- Op de hoogte houden van de gemeentelijke crisisorganisatie van ontwikkelingen. - Beoefenen van de lokale crisisorganisatie.		
		A3	- Uitbreiden van het aantal vrijwillige burgerhulpverleners in onze gemeente. - Het up-to-date houden van het aantal aangemelde AED-apparaten.		
B	De aanrijdtijden van de hulpdiensten voldoen aan de landelijke vijftien - minutennorm en de overschrijding daarvan bedraagt maximaal 5%.	B1	Toetsen van de behaalde resultaten. Dit doen we door het opvragen en bespreken van tussentijdse rapportages.	▼	

Toelichting: De ambulance heeft in 2018 in 87,7% van de spoedritten de norm van 15 minuten gehaald. De norm is minimaal 95% van de spoedritten binnen de 15 minuten. Deze norm halen ze al een aantal jaar niet. Dit geldt voor meer plattelandsgemeenten in de regio. In 2017 heeft het ministerie van VWS een landelijk budget beschikbaar gesteld om dit probleem aan te pakken. Voorwaarde was wel om eind 2018 de 95% te halen. Dit doel is dus niet gehaald.

Ontwikkelingen:

Ontwikkelingen reorganisatie landelijke politie

De reorganisatie van de politie is in 2018 nog niet afgerond, maar bevindt zich wel in de eindfase. Na afronding van de reorganisatie duurt de ontwikkeling van de politie voort. De focus lag in 2018 vooral op het vormgeven van Context Gedreven Werken (CGW) binnen het basisteam, waarbij de vraag: 'wordt de burger er beter van' centraal stond. De lokale context was leidend, waarbij de lokale focus lag op de thema's: HIC-feiten (dit zijn de High Impact Crimes), jeugdoverlast, verkeer en drugs.

Brandweezorgplan

In 2018 is deel één van het Brandweezorgplan, onderdeel Basisbrandweezorg, vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de veiligheidsregio. Deel twee van het Brandweezorgplan bevat de onderdelen Specialismen en OvD-gebieden. In dit plan worden risico's in samenhang benaderd, dus vanuit risicobeheersing én incidentbestrijding. In dit plan staat hoe de brandweer invulling gaat geven aan de visie om risico gestuurde brandweezorg te realiseren. Dit plan is vastgesteld door het Algemeen Bestuur in december 2018.

2.2 Openbare orde en veiligheid

Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A Een veiligere gemeente, met behulp van een integrale aanpak.	A1	Uitvoering geven aan de kadernota Veiligheid 2015-2018. Uitvoering geven aan Jaarplan Veiligheid 2018 en de APV.		
	A2	Het aantal misdrijven verminderen. Dit doen we door gerichte voorlichting en preventieve maatregelen te stimuleren.		
	A3	Voorlichting aanbieden op scholen. Dit wordt uitgevoerd door o.a. Bureau Halt en de politie. Thema's die aan bod komen: Criminaliteit, Normen en waarden, Groepsdruk, Overlast, Vuurwerk (project oud nieuw) Respect, Digipesten.		
B Voorkomen van vernielingen en verhalen van schade.	B1	Voortzetten project 'Vandalisme-offensief'. Dit bestaat uit: 1. Aangifte doen van alle vernielingen die aan gemeentelijke eigendommen worden aangericht. Indien de dader bekend is, wordt de schade verhaald. 2. Publiceren van de aangerichte schade aan gemeente-eigendommen. Dit doen we via de gemeentelijke communicatie-kanalen (via het gemeentenieuws en de gemeentelijke website).		
C Zo min mogelijk alcoholmisbruik , drugsgebruik en drugshandel	C1	Uitvoering geven aan de aanpak van drugsproductie en -handel: 1. Het beleid op grond van artikel 13b Opiumwet 2. Het Regionaal hennepsteelt convenant 3. Het uitvoeringsconvenant.		
	C2	Communiceren naar de inwoners over de 'aanpak hennepsteelt' .		
	C3	- Bevorderen van het tegengaan van drugshandel. - Gericht onderzoek laten verrichten op locaties waarover signalen binnenkomen.		
	C4	- Aanbieden van preventie/voorlichtingslessen aan VO scholen over alcoholgebruik en -misbruik, roken en blowen. - Het inzetten van een medewerker van IrisZorg voor gerichte persoonlijke hulpverlening bij verslavingsproblematiek.		
D Uitvoering geven aan de Drank- en Horecawet. Organiseren van toezicht en handhaving volgens het vastgestelde Preventie- en Handhavingsplan 2018-2022. (alcoholmatiging).	D1	Uitvoeren van controles en handhaven op onder andere de naleving van de leeftijdsgrens op basis van de Drank & Horecawet . Dit doen we op openbare plaatsen en bij alcoholverstrekkers, zoals: - Horeca,- Sportverenigingen,- Supermarkten,- Slijterijen Handhaven van de leeftijdsgrens heeft de hoogste prioriteit.		
	D2	- Uitvoeren van gerichte PR-acties. Deze acties zijn gericht op de naleving leeftijdsgrens richting verschillende doelgroepen zoals caissières, barpersoneel, ouders en jeugd. - Actief communiceren met alcoholverstrekkers. - Alcoholgebruikers en -verstrekkers informeren over de risico's van overmatig alcoholgebruik en regelgeving. Prioriteren naar doelgroep, in 2018 richt de actie zich vooral op sportkantines in samenwerking met Fris Valley (regionaal alcoholmatigingsproject).		
	D3	Bevorderen samenwerking met politie, ondernemers, verenigingen, scholen en gezondheidsorganisaties. Iriszorg heeft vanaf 2018 hierin een leidende rol.		

Ontwikkelingen:

Opstelling veiligheidsbeleid

Na 2018 liep de kadernota veiligheid 2015-2018 af. We stelden daarom de nieuwe kadernota voor de periode 2019-2022 op.

Opstelling meerjarenbeleidsplan politie en veiligheidsstrategie

Het meerjarenbeleidsplan van de politie en de veiligheidsstrategie voor Oost-Nederland zouden ook in 2018 aflopen. Om die reden is in 2018 gestart met het opstellen van een nieuw meerjarenbeleidsplan politie en een nieuwe veiligheidsstrategie, beide voor de periode voor 2019-2022. Deze plannen zijn in 2018 nog niet vastgesteld.

Overige Ontwikkelingen

Geen.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2014	2015	2016	2017	2018
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt	Neder-Betuwe	147	66	75	84	n.b.
			Landelijk	138	134	137	131	n.b.
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	0,4	0,2	0,4	0,2	n.b.
			Landelijk	2,5	2,4	2,3	2,2	n.b.
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	2,6	3,5	3,6	3,4	n.b.
			Landelijk	6,0	5,6	5,4	5,1	n.b.
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	3,1	2,4	2,2	2,0	n.b.
			Landelijk	4,2	3,8	3,3	2,9	n.b.
Opkomsttijden Ambulance	Tussenrapportage per kwartaal	Regionale Ambulance Voorziening (RAV)	Neder-Betuwe		90,6% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten	91,9% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten	90,4% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten	87,7% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten
			Landelijk		Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend
Opkomsttijden Brandweer ¹	Tussenrapportage per kwartaal	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid sector Brandweer	Neder-Betuwe		Onbekend	Gemiddelde opkomsttijd 1 ^e tankautosp uit ter plaatse: 08.39 minuten. (1 ^e halfjaar)	Gemiddelde opkomsttijd 1 ^e tankautosp uit ter plaatse: 10.27 minuten	Gemiddelde opkomsttijd eerste tankautosp uit ter plaatse: 7,29 minuten
			Landelijk		Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend

¹ In de eerste helft van 2018 is de gemiddelde opkomsttijd 1ste tankautospuit ter plaatse 7.56 minuten.

Verbonden Partijen

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

Welke beleidsdoelstellingen wilde de verbonden partij voor ons bereiken?	Wat zou de verbonden partij daarvoor doen?	Verantwoording/voortgang
A De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid zorgt voor een veilige regio, waarin rampen en crises zo goed mogelijk voorkomen en bestreden worden en de inwoners kunnen rekenen op snelle en goede geneeskundige hulpverlening en brandweezorg.	A1. Zorgdragen door de sector Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) voor de advisering, coördinatie en aansturing van de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen.	
	A2. Uitvoering geven door de sector Brandweer aan de wettelijke taken op het gebied van specialistisch brandweerwerk en externe veiligheidsregelgeving. Daarnaast het ondersteunen van de lokale brandweerkorpsen bij de preparatie, preventie en de nazorg.	
	A3. Aannemen van de meldingen door de Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK) via het alarmnummer 112 door de centralisten van de meldkamer.	
	A4. Samenwerking tussen brandweer, GHOR, gemeenten, politie, Defensie, de provincie Gelderland en het Waterschap Rivierenland in het Veiligheidsbureau. Het ontwikkelen, organiseren, borgen en coördineren van multidisciplinaire plannen en processen staan daarbij centraal.	
B De VRGZ behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid door uitvoering te geven aan:	B1. Bewerkstelligen van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde uitvoering van verschillende werkzaamheden. Dit doen we om rampen en crises: <ul style="list-style-type: none"> - te voorkomen; - te beperken; - te bestrijden. 	
	B2. Het doelmatig organiseren, coördineren en (laten) uitvoeren van het vervoer van zieken en ongevalsslachtoffers. Daarnaast de registratie en het bevorderen van adequate opname van zieken en ongevalsslachtoffers.	
	B3. Voorbereiden en bewerkstelligen van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde geneeskundige hulpverlening bij rampen.	
	B4. Inventariseren en analyseren ten behoeve van de deelnemende gemeenten van gemeentegrensoverschrijdende risico's op het gebied van de fysieke veiligheid.	
	B5. Adviseren van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid.	

Wat heeft het gekost?

P2 Programma: Openbare Orde en Veiligheid					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor	Begroot na	Rekening
			wijziging 2018	wijziging 2018	2018
Lasten			1.742	2.110	2.348
Baten			-23	-23	-255
Exploitatieresultaat			1.719	2.087	2.094
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na	Rekening	Vershil
P2	Openbare Orde en Veiligheid		wijziging 2018	2018	
Lasten			2.110	2.348	239
Baten			-23	-255	-232
+ = nadeel - = voordeel			2.087	2.094	7

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Programma 2

Crisisbeheersing en brandweer (afwijkingen met per saldo een budgettair neutraal effect)

Onder crisisbeheersing en brandweer valt de opsporing en ruiming van conventionele explosieven. Het Rijk heeft een regeling getroffen voor de kosten hiervan. Het Rijk maakt het mogelijk een tegemoetkoming van 70% aan te vragen. De totale werkelijke lasten voor 2018 voor de opsporing en ruiming van conventionele explosieven bedraagt € 237.409. Hiervoor was geen raming aanwezig; een nadelig verschil van € 237.409 omdat we dit volgens de regeling in 2018 hebben uitbetaald aan derden.

We dienden een suppletieverzoek in bij het Rijk van € 166.187 (70% van het totaal). Daarnaast ontvangen wij nog voor € 71.222 van initiatieven van derden (30% van uitbetaling aan derden) voor werkzaamheden van het opsporen en ruimen van conventionele explosieven. Voor beiden was geen raming aanwezig. Hierover nam de gemeenteraad op 7 maart 2019 een besluit.

Zodoende is zowel sprake van een incidenteel nadeel ter hoogte van € 237.409 (niet geraamde uitgaven) als een incidenteel voordeel van € 237.409 (niet geraamde bijdragen) met per saldo een budgettair neutraal effect voor de financiële positie.

Overige kleine verschillen (nadeel € 7.000, incidenteel)

Investerings

Op programma 2 Openbare orde en Veiligheid zijn geen investeringen toe te lichten.

Mutaties in reserves

Op programma 2 Openbare orde en Veiligheid zijn geen mutaties in reserves van toepassing.

Programma 3: Fysieke Leefomgeving

Missie

Neder-Betuwe is een veilige, schone, aantrekkelijke en gevarieerde gemeente en bekend als hét laanboomcentrum van Nederland respectievelijk Europa. Wij werken samen met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties aan het behoud en de ontwikkeling van een duurzame, vitale gemeente. We streven naar een evenwichtige ruimtelijke ordening waarbij we landschappelijke waarden behouden. De woningvoorraad is kwalitatief op orde en stemmen we voortdurend af op de behoefte. Nieuwe kansen en ontwikkelingen grijpen we aan om de aanwezige ruimtelijke kwaliteiten te versterken.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Beheerplan onderhoud wegen
- ◆ Beheerplan duurzaam meerjarenonderhoud gemeentelijke gebouwen 2018-2021
- ◆ Landschap Ontwikkeling Plan (LOP)
- ◆ Bestemmingsplannen
- ◆ Nota Bovenwijkse Voorzieningen 2017
- ◆ Structuurvisie Neder-Betuwe 2018
- ◆ Regionaal Woningbouwprogramma 2016
- ◆ Woonvisie Neder-Betuwe 2016 – 2021 Vitale kernen in een sterke gemeente 2.0
- ◆ Nota grondbeleid 2016
- ◆ Nota Wonen-Welzijn-Zorg
- ◆ Welstandsnota
- ◆ Bouwverordening
- ◆ Regionaal beleidskader uitvoering VTH-taken binnen de regio Rivierenland, vastgesteld 2 februari 2016 (college)
- ◆ Verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Neder-Betuwe, vastgesteld raad 7 juli 2016
- ◆ Notitie Integraal Handhaven 2014-2017, onderdeel Bouw, RO, APV (voor wat betreft het onderdeel APV), vastgesteld op 18 februari 2014 (college)
- ◆ Geurverordening Wet geurhinder en veehouderij 2011
- ◆ Waterplan
- ◆ Nota begraafplaatsenbeleid en geactualiseerd beheerplan 2014-2030
- ◆ Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan (vGRP) 2014-2018
- ◆ Nota duurzaamheid 2016-2020
- ◆ Nota Hondenbeleid 2016
- ◆ Masterplan Centrum Kesteren, vastgesteld op 15 dec 2011
- ◆ Uitvoeringsprogramma speeltuinen 2016 - 2020
- ◆ Startnotitie Neder-Betuwe Gezond! (Sociaal Economische Gezondheidsverschillen) (raadsbesluit 31 oktober 2013)
- ◆ Structuurvisie ABC Opheusden
- ◆ Beleidsnota Externe Veiligheid Neder-Betuwe 2015-2019
- ◆ Beleids- en beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020 incl. innovatief plan voor de verduurzaming
- ◆ Groenbeleidsplan 2017-2021
- ◆ Bodembelastingkaart (actualisatie 2017)

Thema's

3.1 Wonen

	Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Woningbouw aansluitend op de Woonvisie 2016-2021.	A1. Toevoegen van duurzaam aantrekkelijke woningen.		
		A2. Inzetten op een realistische nieuwbouwambitie.		
		A3. Woningbouw in elke kern, volwaardige afronding van de huidige plannen.		
		A4. Verder verduurzamen van de woningvoorraad.		
		A5. Betaalbare woningen voor kwetsbare doelgroepen.		
B	Behouden van aanbod kleinschalige (intramurale) zorgvoorzieningen in onze dorpen.	B1. Faciliteren van gerealiseerde woonzorgvoorzieningen in onze dorpen (Stegakker, Elim, Reigerhof, Habion) zodat zij optimaal hun rol in de lokale samenleving kunnen vervullen.		

	B2.	Uitvoering geven aan het Bor (Besluit omgevingsrecht, onderdeel van de Wabo)		
	B3.	Meewerken aan alternatieven voor (dreigende) leegstand i.v.m. scheiden van wonen en zorg.		
	B4.	Maken van prestatieafspraken met betrekking tot woningtoewijzing met het welzijnswerk over de wijze waarop zij senioren kunnen faciliteren met diensten op het gebied van zorg, welzijn en gemak.		

Ontwikkelingen:

Wonen

De Woningwet 2015 stelt nieuwe spelregels voor de sociale huursector. De herziene Woningwet is erop gericht dat woningcorporaties zich concentreren op hun kerntaak: zorgen dat mensen met een laag inkomen goed en betaalbaar kunnen wonen. Bij de wet hoort een AMvB (Algemene Maatregel van Bestuur) waarin details over de uitvoering van de wet zijn vastgelegd. Conform de Woningwet maken wij prestatieafspraken met de corporaties werkzaam in onze gemeente: SWB, Habion en Woonzorg Nederland.

In maart 2016 stelde de gemeenteraad de Woonvisie 'Vitale kernen in een sterke gemeente 2.0' vast. Met de Woonvisie Neder-Betuwe 2016-2021 zetten we in op het toevoegen van duurzaam aantrekkelijke woningen en nieuwbouw, het inzetten op een realistische woningbouwambitie, woningbouw in elke kern, volwaardige afronding van de huidige plannen, het verder verduurzamen van de woningvoorraad en betaalbare woningen voor kwetsbare doelgroepen. Met de provincie vindt permanente afstemming plaats in het kader van de Woonagenda.

Wat nieuwbouwplannen betreft, richten we ons op afronding van de plannen die al langer lopen. Dit zijn nu nog de laatste fasen Casterhoven Kesteren, Herenland Opheusden en IJzendoorn West en het plan Triangel Ochten. Naast bestaande plannen en vele kleinere initiatieven voor woningbouw hebben we nog twee grotere nieuwbouwplannen in ontwikkeling: Fructus in Dodewaard en Broedershof in Echteld. Dit sluit aan op de woningbouwbehoefte in elke kern van onze gemeente.

In februari 2018 heeft onderzoeksbureau Stec-groep een actualisatieonderzoek uitgevoerd naar de woningbehoefte in de gemeente Neder-Betuwe. Ons bestaande woningbouwprogramma sluit aan bij de geconcludeerde woningbehoefte en biedt tevens ruimte voor realisatie van extra woningen voor het tot 2027 groeiende inwoneraantal en ter compensatie voor de huisvesting van diverse bijzondere doelgroepen.

In 2018 is een plan van aanpak vastgesteld op basis waarvan we in 2019 beleid ontwikkelen voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

3.2 Toezicht en Handhaving

	Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Handhaving op het gebied van het omgevingsrecht	A1. Uitvoeren van het beleidskader uitvoering VTH-taken Regio Rivierenland.		
B	Toezicht en handhaving permanente bewoning campings	B1. Toezicht en handhaving inzetten in het geval van illegale (permanente) bewoning van recreatiewoningen. In het verlengde hiervan politie-inzet bepleiten om overlast en verstoring van de openbare orde en veiligheid op de betreffende terreinen te bestrijden.	▼	
	<p>Toelichting: Deze activiteit is in 2018 meegenomen bij het opzetten van een integraal uitvoeringskader inclusief uitvoeringsprogramma niet-vergunning gebonden toezicht en handhaving. In het uitvoeringskader prioriteerden we deze activiteit als gemiddeld en we pakken deze zodoende na 2019 aan, afhankelijk van de door de raad bij de Kadernota 2020 nog beschikbaar te stellen middelen. De voor toezicht en handhaving permanente bewoning structureel beschikbaar gestelde middelen zetten we in voor de structurele dekking van de kosten voor uitvoering van het beleid i.o. voor de huisvesting van arbeidsmigranten.</p>			

3.3 Duurzaamheid

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Milieu – en energiebewust gedrag van inwoners en bedrijfsleven.	A1	Uitvoeren van de nota duurzaamheid (2016-2020) waarbij we zoveel mogelijk belanghebbenden willen betrekken. Naast uitvoeren van bestaande projecten volgen en implementeren we ook nieuwe ontwikkelingen. In 2018 is een aantal projecten uitgevoerd in het kader van verdere verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed waarbij de gemeentelijke gebouwen voor een groot gedeelte voorzien in eigen stroomgebruik. Gedurende 2017 heeft het regionaal Energieloket voor onze inwoners activiteiten uitgevoerd. Hoofdtak is om energiebesparing te bewerkstelligen. Vanaf 2018 wordt dit loket ook door onze gemeente financieel ondersteund.		

3.4 Ruimtelijke ordening

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Implementatie omgevingswet	A1	Het opstellen van en uitvoering geven aan het Programmaplan 2018-2021 Implementatie Omgevingswet Neder-Betuwe. Hierin staan die activiteiten genoemd die in onderlinge samenhang de komende jaren uitgevoerd worden. Dit uitvoeringsprogramma is gericht op een succesvolle implementatie van de omgevingswet in de gemeente Neder-Betuwe.		
		A2	Op basis van het door de gemeenteraad vastgesteld Plan van Aanpak stellen wij een lokale Omgevingsvisie op. Bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie zetten wij in op betrokkenheid van alle belanghebbende partijen. In een proces van co-creatie worden bijdragen geleverd aan een duurzame fysieke leefomgeving met een goede kwaliteit.	▼	
		Toelichting: Het proces waarin we onze inwoners en andere partijen willen betrekken, vergt meer tijd dan we vooraf hebben ingeschat.			
B	Actuele bestemmingsplannen waarin het gewenste ruimtelijk beleid van de gemeente Neder-Betuwe is vertaald in ruimtelijke regels.	B1	De komplannen samenvoegen tot één bestemmingsplan kernen, op basis van de standaardregels.	▼	
		Toelichting: Het proces loopt iets uit in de tijd door een groot aantal controles die de ODR moet uitvoeren.			
C	Klimaatnota	C1	Stimuleren van energiebesparing en opwekken van duurzame energie. Toekomstbestendig maken van onze leefomgeving. We maken een integraal plan voor de transitie naar Duurzame energie waarin we tevens ingaan op de gevolgen van de klimaatverandering en hoe we daar concreet met maatregelen op in kunnen spelen.	▼	
		Toelichting: Begin 2018 heeft de gemeenteraad een Klimaatnota 2018-2023 vastgesteld. Hierin zijn doelstellingen vastgelegd met betrekking tot energietransitie en klimaatadaptatie. Het Uitvoeringsprogramma			

Energietransitie met daarin opgenomen concrete acties en projecten is met enige vertraging opgesteld en pas begin 2019 bestuurlijk vastgesteld.

Ontwikkelingen:

Implementatie omgevingswet

Op 1 januari 2021 vindt (volgens huidige planning) invoering van de Omgevingswet plaats. Kern van de wet vormt de integratie van alle sectorale wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving met als doel een samenhangende benadering. Tegelijkertijd beoogt de wet het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte voor de fysieke leefomgeving. Het gaat echter niet alleen over wet- en regelgeving en bijbehorend instrumentarium: het overnemen van de nieuwe regels ('transitie'). De wet gaat ook en vooral over de veranderopgave in de manier van werken: het aanpassen van de organisatie, de werkprocessen en de werkcultuur ('transformatie').

De wetswijziging heeft gevolgen voor de rol als college en raad, de samenwerking tussen afdelingen binnen de gemeente maar ook tussen gemeente en diverse verbonden partijen. In 2018 hebben we het Programmaplan 2018-2021 Implementatie Omgevingswet opgesteld en zijn we gestart met de uitvoering ervan. Dit leidt tot een succesvolle implementatie van de omgevingswet in de gemeente Neder- Betuwe.

Naar een lokale Omgevingsvisie

Eind 2017 is een plan van aanpak vastgesteld voor het proces dat moet uitmonden in een breed gedragen lokale Omgevingsvisie. De eerste hoofdfunctie van de omgevingsvisie (strategische koers) vereist afwegingen, bijvoorbeeld tussen sectoren, bedrijven of dorpen. Dit vereist een zorgvuldig en interactief proces met de belangrijke partners. In het proces krijgt in ieder geval co-creatie, en dus het betrekken van partners bij de vormgeving van de visie, nadrukkelijk ruimte. Voor de tweede hoofdfunctie (uitnodigen, inspireren om mee te doen) is het relevant dat we bij implementatie van de Omgevingswet/-visie ook inzetten op betrokkenheid van alle partijen die belang hebben bij de leefomgeving.

Actualiseren (en samenvoegen) bestemmingsplannen voor de kernen

We zijn gestart met het samenvoegen van de bestemmingsplannen voor de kernen, vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Het ontwerp bestemmingsplan is na de zomer ter inzage gelegd, waarna vaststelling (afhankelijk van het aantal zienswijzen dat men indient tegen het ontwerp bestemmingsplan) in 2019 volgt.

Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet (2021) wordt het nieuwe bestemmingsplan kernen, automatisch onderdeel van het omgevingsplan. Het omgevingsplan bevat regels met betrekking tot de fysieke leefomgeving en krijgt daarmee een meer integraal karakter dan een bestemmingsplan.

Klimaat

Begin 2018 heeft de gemeenteraad een Klimaatnota 2018-2023 vastgesteld. Hierin zijn doelstellingen vastgelegd met betrekking tot energietransitie en klimaatadaptatie. Het Uitvoeringsprogramma Energietransitie met daarin opgenomen concrete acties en projecten is met enige vertraging opgesteld en pas begin 2019 bestuurlijk vastgesteld.

3.5 Ruimte en groen

	Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoordig g Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Representatief aanzien van de dorpen met hoge ecologische kwaliteit (uitstraling van Europees laanboomcentrum).	A1	In gesprek blijven met boomkwekers over bereidheid om te investeren in het groen in de gemeente (aanleg en onderhoud).		
		A2	Uitvoering geven aan het geactualiseerde Groenbeleidsplan		
		A3	Onderzoeken van mogelijkheden om de zichtbaarheid van het Laanboomcentrum en ABC terrein te verbeteren.		
B	Onderhoud kwaliteitsniveau begraafplaatsen in stand houden.	B1	Het geactualiseerde begraafplaatsenbeleid uitvoeren.		
C	Verbetering van het groenonderhoud met betrokkenheid van onze inwoners.	C1	Hanteren van een planmatige aanpak (in het kader van (burger) participatie voor het betrekken van inwoners bij het onderhoud van openbaar groen.		
		C2	Hanteren van aantrekkelijke voorwaarden op het gebied van onderhoud van groen door inwoners.		
D	Een passende en aantrekkelijke speelruimte voor inwoners van 0- t/m 18 jaar	D1	Gefaseerde uitvoering speelruimtebeleidsplan. Zie programma 6 thema 6.3 D1 en "ontwikkelingen".		

E	Uitvoering geven aan het landschapsontwikkelings plan (LOP).	E1	In het LOP zijn in deel 3 projecten opgenomen om het landschap en de beleefbaarheid te continueren en te verbeteren. Er zijn door een ander provinciaal beleid, subsidies beschikbaar om uitvoering te geven aan de in deel 3 LOP genoemde projecten. Neder-Betuwe wil ook in 2018 participeren in verschillende regionale projecten.		
		E2	Aansluiten bij landschapsprojecten in de buurgemeenten.		
F	Schoonhouden van openbare ruimte.	F1	Uitvoeren van het programma Zwerfafval: Verwijderen van zwerfvuil in de openbare ruimte samen met scholen en maatschappelijke organisaties. Acties en actoren zijn vastgelegd in een vierjarig uitvoeringsprogramma. We bevorderen participatie door de verschillende stakeholders. We stimuleren inwoners, wijken en verenigingen om gezamenlijk de problematiek aan te pakken. Hiervoor maken we gebruik van het financiële ondersteuningsprogramma van Nedvang.		
		F2	Uitvoeren van de nota hondenbeleid 2016: We geven uitvoering aan een vierjarig uitvoeringsprogramma. We streven door middel van een structureel communicatieprogramma naar onze inwoners, een gedragsverandering na om overlast door hondenuitwerpselen te verminderen. Accenten liggen op het communicatietraject, optimalisering van voorzieningen, en gerichte handhaving naar aanleiding van de klachten- en meldingenlijst.		

Overige Ontwikkelingen

Bommenregeling

Bij opsporing en ruiming van niet gesprongen explosieven (NGE), treedt de initiatiefnemer op als opdrachtgever van het NGE-bedrijf dat de opsporing/ruiming uitvoert. De gemeente is alleen bij 'eigen' initiatieven/projecten opdrachtgever. Ten aanzien van de teruggave van een deel van de NGE kosten op basis van de thans vigerende bommenregeling kan de gemeente richting derden maximaal aangeven dat zij zich wil inspannen om via het Rijk tot gedeeltelijke teruggave te komen. Uitgangspunt daarbij is dat de gemeente niet zelf (voor)financiert en ook geen financiële risico's aangaat. Het Rijk is voornemens om in 4 jaar deze regeling af te bouwen. Het Rijk wil naar het principe dat de initiatiefnemer betaalt, net als bij bijvoorbeeld archeologie.

Bodembelastingkaart en beleid in het kader van bommenregeling 2.0

Op landelijk niveau wordt onder meer met ons gesproken over de ontwikkeling en mogelijke inhoud van een normenkader rondom het opsporen en ruimen van CE. Kennis hebben van de inhoud van een normenkader is bij het actualiseren van de bodembelastingkaart NGE (zogenaamde bommenkaart) en het opstellen van bijbehorende beleidskeuzes van essentieel belang. De landelijke besluitvorming over het normenkader en daarmee het kader om beleidskeuzes te maken laat op zich laten wachten. Naar verwachting is hierover in 2019 meer bekend.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2014	2015	2016	2017	2018
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	4,3	6,0	3,7	3,7	n.b.
			Landelijk	8,4	7,5	7,1	6,3	n.b.
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS	Neder-Betuwe	125	126	120	116	n.b.
			Landelijk	206	200	189	174	n.b.
Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	Neder-Betuwe	33,7%	14,4%	14,4%	14,3%	n.b.

Verbonden Partijen

Afvalverwijdering Rivierenland (Avri)

	Welke beleidsdoelstellingen wilde de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat zou de verbonden partij daarvoor doen?	Verantwoording/voortgang
A	Schone, hele en veilige openbare ruimte (IBOR).	A1	Uitvoeren van het onderhoud in en het behandelen van meldingen over de openbare ruimte op het gebied van groen, grijs, riolering, verkeer en vervoer, speeltuinen en gladheidbestrijding conform frequentie en beeldkwaliteit als vastgelegd in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO).	
B	Samen met de inwoners en gemeenten op een efficiënte, sociale en duurzame manier werken aan een circulaire economie én aan een schoon, heel en veilig Rivierenland.	B1	Milieu hygiënisch en efficiënt inzamelen van afval en grondstoffen.	
		B2	Het zoveel mogelijk hergebruiken van huishoudelijke reststromen.	
		B3	Optimalisatie van de efficiency van de dienstverlening.	

Avri (IBOR)

Avri IBOR voert voor ons het onderhoud en beheer in de openbare ruimte uit. Overeenkomstig hetgeen bepaald in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) heeft Avri IBOR op 14 februari jl. de jaarrapportage 2018 overgelegd. Hierin verantwoordt Avri zich over de uitgevoerde werkzaamheden in de openbare ruimte.

In 2018 is de samenwerking goed verlopen. Samen met Avri hebben we:

- de Werkbegroting 2019 vormgegeven;
- gewerkt aan de jaarlijkse actualisatie van de Dienstverleningsovereenkomst 2020 (DVO);
- de raad geïnformeerd over de uitvoering (kwaliteit, maatschappelijke betrokkenheid en nieuwe ontwikkelingen zoals het dynamisch vegen van wegen;
- nadere afspraken gemaakt over de overdracht van het beheer van gemeentelijke projecten;
- de bestaande onderlinge overleg structuur uitgedund.

Verder heeft Avri IBOR:

- een bijdrage geleverd aan het door de gemeente gestarte traject 'Beleving';
- het nieuwe meldingen-systeem in gebruik genomen;
- haar rapportage geoptimaliseerd;
- de pilot bio-zout bij gladheidsbestrijding verder uitgebreid.

Uit de uitgevoerde schouwen blijkt dat Avri IBOR ruimschoots voldoet aan de kwaliteitseisen uit de DVO. In 99% was het niveau boven of op het gewenste niveau. In slechts 1% voldeed het niet aan het gewenste niveau.

Omgevingsdienst Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen wilde de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat zou de verbonden partij daarvoor doen?	Verantwoording/voortgang	
A	Duurzame en veilige leefomgeving waarin burgers en bedrijven goed kunnen wonen, werken en leven.	A1	<p>Uitvoeren van vergunningverlening, toezicht en handhaving bouwen en milieu (Wabo) overeenkomstig:</p> <ul style="list-style-type: none"> het Regionale beleidskader uitvoering VTH-taken Regio Rivierenland, vastgesteld 2 februari 2016 (vastgesteld door college); het Werkprogramma 2018 (jaarlijks vast te stellen door college) . Hierin wordt een overzicht gegeven van alle diensten die de gemeente Neder-Betuwe afneemt van de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) in 2018. Over de uitvoering van deze taken wordt de raad jaarlijks geïnformeerd; de Verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Neder-Betuwe", met als doel de kwaliteit van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving te waarborgen en te bevorderen. Deze verordening is door de raad vastgesteld op 7 juli 2016. Over de naleving van deze kwaliteitsafspraken wordt de raad jaarlijks geïnformeerd. 	▼
		<p>Toelichting: We hebben invulling gegeven aan het Regionale beleidskader met de uitvoering van het Werkprogramma 2018. De totale werkelijk bestede uren zijn in lijn met de begrote uren. Tegelijkertijd vindt er een onderschrijding plaats ten opzichte van de gemeentelijke begroting. Met de jaarstukken legt de GR ODR nog nader verantwoording af over de realisatie, financieel resultaat en de kwaliteitsafspraken.</p>		
		A2.	Uitvoeren toezicht en handhaving in het kader van de Algemene plaatselijke verordening (APV) conform het geldende gemeentelijk beleid en het Werkprogramma 2018.	

Casterhoven

Welke beleidsdoelstellingen wilde de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat zou de verbonden partij daarvoor doen?	Verantwoording/voortgang	
A	Wonen	A1	<p>Uitgifte bouwrijpe kavels ten behoeve van de realisatie van woningbouw in Kesteren. De woningen worden grotendeels projectmatig gerealiseerd. Een deel wordt uitgegeven als vrije kavel voor particulier opdrachtgeverschap.</p>	
B	Economie	B1	<p>Binnen het plangebied Casterhoven is een bedrijventerrein voorzien.</p>	

Wat heeft het gekost?

P3 Programma: Fysieke Leefomgeving					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor	Begroot na	Rekening
			wijziging 2018	wijziging 2018	2018
Lasten			12.177	13.096	14.244
Baten			-7.299	-7.708	-9.501
Exploitatieresultaat			4.878	5.388	4.743
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na	Rekening	Vershil
P3	Fysieke Leefomgeving		wijziging 2018	2018	
Lasten			13.096	14.244	1.148
Baten			-7.708	-9.501	-1.793
+ = nadeel - = voordeel			5.388	4.743	-645

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening Programma 3
 (verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Grondexploitatie niet bedrijventerreinen

(meer lasten € 897.000 en meer baten € 940.000 totaal voordeel € 43.000 incidenteel)

Bij de projecten met een verliesgevend resultaat storten we een bijdrage ter grootte van het verwachte verlies (op contante waarde) in de voorziening verliezen grondexploitaties. Zo dekken we het verlies meteen af. Op basis van de actualisaties per 31 december 2018 bedraagt het totaal aan verwachte verliezen € 585.245. Vorig jaar bedroeg de verliesvoorziening € 1.675.516 waarvan we dit jaar € 1.150.967 hebben ingezet voor de per 31-12-2018 afgesloten projecten. Na afsluiting van deze projecten valt er € 118.027 vrij. Daarnaast moeten we dus de resterende verliesvoorziening ophogen met € 60.696. Voor meer informatie over de verwachte verliezen en de aanvullende storting in de voorziening verliezen grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf 6 grondbeleid.

Wonen en bouwen

(meer lasten € 30.000 en meer baten € 43.000 totaal voordeel € 13.000 incidenteel)

Bij handhaving omgevingswet is een nadeel € 45.000 ontstaan maar ook een voordeel van € 58.000. Het nadeel van € 45.000 betreft hier opgelegde, maar nog niet ontvangen dwangsommen. Deze lasten kennen geen structureel karakter en kunnen wij daarom niet juist ramen. Volgens de met de raad gemaakte afspraken over uitvoering dwangsommen verantwoorden we de opgelegde dwangsommen als ontvangst. Gelijktijdig staat hier tegenover een storting voor de zelfde grootte in de voorziening dubieuze debiteuren (dwangsommen). Zo dekken we het risico van niet daadwerkelijk ontvangen van dwangsommen af. Als we de dwangsommen daadwerkelijk ontvangen verantwoorden wij deze.

Het voordeel van € 58.000 betreft hier lasten onder dwangsommen vloeien voort uit niet ongedaan gemaakte overtredingen volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Deze baten kennen geen structureel karakter en kunnen wij daarom niet juist ramen. Volgens de met de gemeenteraad gemaakte afspraken over uitvoering dwangsommen verantwoorden we de opgelegde dwangsommen als ontvangst. Hier staat een storting tegenover voor de zelfde grootte in de voorziening dubieuze debiteuren (dwangsommen). Zo dekken we het risico van niet daadwerkelijk ontvangen van dwangsommen af. Als wij de dwangsommen daadwerkelijk ontvangen verantwoorden wij deze.

Ruimtelijke ordening

(meer lasten € 380.000 en meer baten € 176.000 totaal nadeel € 204.000 incidenteel)

Er is een nadeel ontstaan van € 194.000 bij Herziening bestemmingsplannen en Uitvoering ruimtelijke initiatieven o.g.v. Wabo

Het nadelig resultaat ontstond als volgt:

- ✓ We maakten in 2018 extra kosten derden (inhuur) dan begroot. Dit komt omdat wij in 2018 veel meer herzieningen van eigen bestemmingsplannen (het gaat hier om reparatieplannen, paraplu-plannen, bestemmingsplan Kernen) hebben gedaan. Dit brengt ook aanzienlijke externe onderzoekskosten met zich mee. Deze extra kosten kunnen wij niet verhalen bij een initiatiefnemer omdat dit eigen, gemeentelijke plannen betreft.
- ✓ Voor deze eigen bestemmingsplannen hebben wij uiteraard ook zelf meer ambtelijke uren gemaakt. Onze eigen medewerkers zijn immers ook betrokken bij de advisering, opstelling en begeleiding van ruimtelijke planprocedures. Ook met deze extra uren hielden wij op voorhand geen rekening.
- ✓ Daarnaast is sprake van een aanzienlijk aantal niet verhaalbare uren (zowel intern als extern) voor de begeleiding van ruimtelijke initiatieven en plannen van derden ('mandje 2'). Dit betreft enkelvoudige ruimtelijke initiatieven van particulieren waarvoor we een ruimtelijke procedure op grond van de Wabo moeten volgen.

De reden van het niet-verhaalbaar zijn van deze uren kunnen wij als volgt verklaren:

- A. Sommige ruimtelijke verzoeken (verzoeken om vooroverleg, omgevingsvergunningaanvragen, legalisatieverzoeken) leiden uiteindelijk tot een 'no-go'. We hebben hiervoor aan de voorkant van het proces dan wel uren moeten maken. Door het raadsbesluit eind 2017 bij vaststelling van de legesverordening zijn de kosten voor vooroverleggen (maar ook voor de advisering over legalisatieverzoeken) niet verhaalbaar. De raad koos er destijds voor om geen drempel op te werpen voor vooroverleggen/beoordelingen conceptaanvragen en dus hiervoor geen leges te heffen voor de te maken eigen gemeentelijke uren. Over het jaar 2018 bleek dat dit op jaarbasis toch veel geld heeft gekost;
- B. Ook voor het in behandeling nemen van aanvragen om omgevingsvergunning die niet zonder meer vergunbaar zijn (door strijdigheid met het bestemmingsplan) brachten we in 2018 geen 'eigen' gemeentelijke advies-uren (zowel interne als externe uren) in rekening bij aanvragers. Het gaat gemiddeld om meerdere uren per afzonderlijke aanvraag om de wenselijkheid en kansrijkheid van het initiatief te kunnen beoordelen. Tot op heden ontbreekt in de legesverordening de grondslag om voor de gemeentelijke uren leges in rekening te brengen en zo de kosten te verhalen. Over het jaar 2018 bleek dat dit op jaarbasis om veel geld gaat.

Tegenover het nadeel aan de lastenkant door extra (niet verhaalbare) kosten van externe inhuur staat overigens een fors voordeel aan de batenkant in de vorm van vrijval vacaturegelden 2018 Fysieke Pijler.

Ruimtelijke ordening leges en overeenkomsten initiatieven van derden (meer lasten € 263.000 en meer baten € 253.000 totaal nadeel € 10.000 incidenteel)

We ontvingen inkomsten van in totaal € 263.000, via kostenverhaal op basis van overeenkomsten en we gaven ongeveer hetzelfde bedrag uit. Dit levert in totaal een klein nadelig saldo van ongeveer € 9.555. Hieruit blijkt duidelijk dat de nieuwe werkwijze rondom initiatieven van derden, waarbij we te maken kosten voor initiatieven van derden 1op1 verhalen bij de initiatiefnemer, goed werkt.

Riolering

(minder lasten € 3.000 en meer baten € 92.000 totaal voordeel € 95.000 incidenteel)

Afgelopen jaar waren er meer lasten op het taakveld riolering dan geraamd. Daardoor konden wij meer BTW declareren. Omdat riolering een gesloten systeem is, haalden we daarom ter compensatie hiervan meer uit de voorziening riolering dan geraamd.

Milieubeheer

(meer lasten € 87.000 en meer baten € 25.000 totaal nadeel € 62.000 incidenteel)

Er is een voordeel van € 70.686 ontstaan door een lagere bijdrage aan de ODR. Dit voordeel komt door:

- ✓ de omschakeling van inputfinanciering (op basis van ingebracht personeel en bijbehorend salaris bij de overdracht van taken aan de ODR) naar outputfinanciering (afrekening op basis van feitelijke uren, rekening houdend met de hiertoe vastgestelde kentallen, tegen een gemiddeld uurtarief);
- ✓ de feitelijke eindafrekening van het Werkprogramma 2017 in 2018.

Bij de uitvoering van ruimtelijke initiatieven o.g.v. Wabo is een nadeel ontstaan van nadeel € 130.000. Een toelichting op dit onderwerp staat in het Uitvoering ruimtelijke initiatieven o.g.v. Wabo beschreven bij de toelichting taakveld Ruimtelijke ordening.

Begraafplaatsen en crematoria

(meer lasten € 1.000 en minder baten € 37.000 totaal nadeel € 38.000 incidenteel)

Voor baten begraafplaatsen was in 2018 € 277.000 begroot. In werkelijkheid ontvingen we € 240.000. Het vigerende begraafplaatsenbeleid gaat uit van 100 begrafenissen. In 2018 hebben echter 82 begrafenissen plaatsgevonden en daarnaast is meer dan de helft van de overledenen in een al betaald graf begraven. Hierdoor is een tekort ontstaan van € 37.000.

Openbaar groen

(minder lasten € 61.000 en meer baten € 28.000 totaal voordeel € 89.000 incidenteel)

Bij het Landschapsontwikkelingsplan is een voordeel ontstaan. Tijdens de laatste budgetrapportage besteding budgetten 2018 is er € 30.000 uit de reserve ruimtelijke investeringen beschikbaar gesteld voor dorpsommetjes. Deze middelen zijn bedoeld voor de cofinanciering voor de aanleg van klompenpaden. We hebben deze middelen in 2018 niet uitgegeven en daarom stellen we voor deze middelen (€ 30.000) in de reserve beschikbaar te houden, zodat we de werkzaamheden alsnog in 2019 kunnen uitvoeren.

Er waren in 2018 meer inkomsten door verkoop van openbaar groen. Een incidenteel voordeel van € 30.000.

Verkeer en vervoer

(minder lasten € 251.000 en meer baten € 86.000 totaal voordeel € 337.000 incidenteel)

In 2018 zakte door de aanhoudende droogte de wegberm aan de Lagecampseweg weg. Dit komt ook door de aanwezige bomen. We hebben de bomen gekapt en een noodreparatie uitgevoerd. Voor de definitieve reparatie voerden we een onderzoek uit. Hieruit kwam een aantal opties. Eind 2018 maakten we hieruit een keuze en hebben we de werkzaamheden ingepland. Begin 2019 voeren we de werkzaamheden uit. In 2018 is een incidenteel voordeel ontstaan van € 75.000.

Voor de afsluiting spoorwegovergang Polsestraat is bij de eerste bestuursrapportage 2018 een budget door de raad beschikbaar gesteld van € 170.000 voor de afsluiting van de spoorwegovergang Polsestraat. Dit project is in uitvoering, maar nog niet afgerond. Inmiddels heeft het college op 6 november 2018 een voorgenomen besluit tot onttrekking aan de openbaarheid genomen. Er is inmiddels ook een ondertekende overeenkomst met ProRail. Op het moment dat alle acties zijn uitgevoerd en afgerond, verwachten we in de loop van 2019 facturen voor de exacte kosten die zijn gemaakt. In 2018 is nu een voordeel ontstaan van € 170.000.

In 2018 zijn er meer vergunningen en meldingen afgegeven dan oorspronkelijk geraamd een voordeel van € 82.000. Daarmee zijn de legesopbrengsten naar rato ook gestegen. De inkomsten zijn opgebouwd uit behandelkosten en straatwerkvergoedingen. Het herstel van het straatwerk vindt niet altijd in hetzelfde jaar plaats, maar dit kan ook in de daaropvolgende jaren plaatsvinden. Daarnaast wordt een deel van de leges gereserveerd om de herstraatkosten in de toekomst te voldoen.

Beheer overige gebouwen

(meer lasten € 134.000 en meer baten € 508.000 totaal voordeel € 374.000 incidenteel)

Eind december 2018 is het gebouw aan de Nedereindsestraat in Kesteren verkocht. Hierdoor moeten we de nog aanwezige boekwaarde afboeken. Hiertegenover staan de verkoopopbrengsten. Uiteraard houdt het beëindigen van huuropbrengsten dat de huurinkomsten wegvallen en ontstaat er een structureel nadeel van € 60.000. Dit nadeel verwerken we in de eerste bestuursrapportage 2019.

Overige kleine verschillen

(meer lasten € 331.000 en meer baten 320.000, totaal nadeel 11.000 incidenteel)

Investerings

P3 Programma:		Fysieke Leefomgeving					Voortgang	
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig)		Startjaar	Investerings-	Uitgaven tot	Restant per	Voortgang		
bedragen x 1.000			bedrag	31-12-2018	31-12-2018	Beleidsmatig	Financieel	
Lopend	Rioolvervanging Hoofdstraat 2013	2013	200	109	91		Afsluiten	
Lopend	Vorbereidig/aanleg waterberging 2015 *	2015	262	130	133		Afsluiten	
Lopend	Rioleringsmaatr.De Heuning 2014/2015 *	2015	219	113	106		Afsluiten	
Lopend	Maatregelen wateroverlast Opheusden 2015**	2015	542	488	54			
Lopend	Rioleringsmaatr.Panhuis 2016 *	2016	43	86	-43		Afsluiten	
		Toelichting: In 2016 zijn er 4-5 panden ingeschat voor het herstel van foutaansluitingen. In 2018 zijn er in werkelijkheid 16 aansluitingen aangetroffen en hersteld. In de kostendekking van het actuele GRP (2019-2023) is voorzien in een nieuw krediet voor de volgende maatregelen op bedrijventerrein Panhuis.						
Lopend	Vervanging riolering *	2016	300	277	23		Afsluiten	
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2016 *	2016	131	131	0		Afsluiten	
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2017 *	2017	131	60	71			
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2018 *	2018	131		131			
Lopend	GRP 2018 Afkoppelen fase 2*	2018	775	7	768			
Lopend	Wateroverlast veilingterrein Kesteren*	2018	235	23	212			
* Onderdeel van het GRP 2014-2018 ** Aanvulling RV 5 maart 2015			2.769	1.314	1.455			
Toekomstig	Waterplan 2019 - 2021	2019	210		210			
Toekomstig	Waterplan 2022	2022	190		190			
Toekomstig	Waterplan 2023	2023	200		200			
Toekomstig	Vogelbuurt I - Opheusden 2019	2019	92		92			
Toekomstig	Bomenbuurt - Ochten 2019	2019	887		887			
Toekomstig	Oranjebuurt I - Dodewaard 2019	2019	500		500			
Toekomstig	Oranjebuurt II - Dodewaard 2020	2020	549		549			
Toekomstig	Vogelbuurt II - Opheusden 2020	2020	1.062		1.062			
Toekomstig	Nassaulaan - Kesteren 2020	2020	363		363			
Toekomstig	De Leede II - Kesteren 2021	2021	392		392			
Toekomstig	Dichterswijk/Romeinsebuurt - Kesteren 2021	2021	1.100		1.100			
Toekomstig	Het Panhuis - Kesteren 2020-2021	2020	59		59			
Toekomstig	De Heuning - Ochten 2019	2019	52		52			
Toekomstig	De Heuning - Ochten 2020	2020	28		28			
Toekomstig	Relinen kwetsbare riolering 2022	2022	306		306			
Toekomstig	Relinen kwetsbare riolering 2023	2023	300		300			
Toekomstig	Vervangen/reoveren riolering 2022	2022	364		364			
Toekomstig	Vervangen/reoveren riolering 2023	2023	300		300			
Toekomstig	Adaptieve klimaat maatregelen 2022	2022	215		215			
Toekomstig	Adaptieve klimaat maatregelen 2023	2023	215		215			
Toekomstig	Drukriolering (pompen, leidingwerk, schakelkasten) 2019-2023	2019	365		365			
Toekomstig	Drukriolering (Buiten-opstellingskast) 2019-2023	2019	65		65			
Toekomstig	Rioolgemalen/Randv. (kast electra+appendages) 2019-2023	2019	74		74			
Toekomstig	Rioolgemalen/Randv. (gemalen pomp en inspectie, leidingwerk) 2019-2023	2019	179		179			
Toekomstig	Rioolgemalen/Randv. (Gemalen bouwkundig) 2019-2023	2019	42		42			
vGRP 2019-2023			8.106		8.106			
Lopend	Startersleningen	2014	450	350	100			
		Toelichting: Gemeente Neder Betuwe heeft een rekeningcourant lopen voor het startersfonds bij SVN. Het saldo was in januari 2018 meer dan een ton. Actief verstrekken wij nu geen startersleningen meer. Op ons verzoek heeft SVN € 100.000 van de rekening courant overgemaakt. Dit bedrag willen wij beschikbaar houden in 2019. In 2019 besluiten we hoe in de toekomst om te gaan met het startersfonds. Afhankelijk van de keuze kan het bedrag opnieuw ingelegd worden bij SVN of beschikbaar komen voor andere doeleinden.						
Lopend	Duurzaamheidsleningen	2016	250	175	75			
Lopend	Servicebus gebouwenonderhoud	2016	40	39	1			
Toekomstig	Verduurzaming Betuwsestraatweg 6 Kesteren (werf)	2019	52		52			
Lopend	Fietspad Broekdijk	2018	1.400	9	1.391			
Lopend	Bermverharding 2018	2018	150	150			Afsluiten	
Toekomstig	Bermverharding 2019	2019	150		150			
Toekomstig	Bermverharding 2020	2020	150		150			
Toekomstig	Bermverharding 2021	2021	150		150			
Lopend	Wijk Ochten en Kesteren	2018	1.500	102	1.398			
Toekomstig	Wijk Dodewaard	2019	1.800		1.800			
Toekomstig	Wijk Opheusden	2020	1.600		1.600			
Toekomstig	Wijk Kesteren	2021	1.400		1.400			
Wegenbeheer op basis, rehabilitatie en bermverhardingen			6.900	251	6.649			

P3 Programma:		Fysieke Leefomgeving					
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig)		Startjaar	Investerings- bedrag	Uitgaven tot 31-12-2018	Restant per 31-12-2018	Voortgang	
bedragen x 1.000						Beleidsmatig	Financieel
Toekomstig	Verplaatsing bushaltes Echteld i.v.m. ontsluiting Medel	2019	45		45		
Toekomstig	Af-/toerit A15 (Dodewaard)	2019	300		300		
Toekomstig	diverse wegen bij Medel (Echteld)	2019	35		35		
Toekomstig	Dorpsstraat (Opheusden)	2019	100		100		
Toekomstig	Hamsestraat (Opheusden)	2019	50		50		
Toekomstig	Hoeflaan (Ochten)	2019	50		50		
Toekomstig	Hoofdstraat Kesteren	2019	100		100		
Toekomstig	Hoofdstraat, Fruitstraat- rotonde Broekdijk (Kesteren)	2019	200		200		
Toekomstig	In 't Land (Opheusden)	2019	75		75		
Toekomstig	Kruising Fruitstraat - Hoofdstraat	2019	50		50		
Toekomstig	Lede en Oudewaard (Kesteren)	2019	32		32		
Toekomstig	Matensestraat, komgrens-Dalwagen (Dodewaard)	2019	50		50		
Toekomstig	Oranjestraat (Ochten)	2019	50		50		
Toekomstig	Station Opheusden	2019	300		300		
Toekomstig	Welysestraat (Wely)	2019	75		75		
Toekomstig	Wijk De Leede - oud Kesteren	2019	75		75		
Toekomstig	Fietsbrug Meersteeg (Echteld)	2020	200		200		
Toekomstig	Fazantstraat (Opheusden)	2020	80		80		
Toekomstig	Spoorstraat (Kesteren)	2020	200		200		
Toekomstig	Keizerstraat, Dorpsstraat-Heuningstraat (Ijzendoorn)	2021	75		75		
Toekomstig	Molenstraat-Heuningstraat (Ijzendoorn)	2021	250		250		
Toekomstig	Dorpsstraat (Ijzendoorn)	2022	40		40		
Toekomstig	Eldik, diverse wegen	2022	50		50		
Toekomstig	Oude Broekdijk (Kesteren)	2023	32		32		
Toekomstig	44 RI-straat (Ochten)	2024	40		40		
	<i>Uitvoeringsprogramma NBVVP</i>		2.554		2.554		
Totaal investeringsbedragen				22.722	2.247	20.474	

Mutaties in reserves

P3 Programma: Fysieke Leefomgeving		Mutaties in reserves		
Bedragen x € 1.000		Begroot voor wijziging 2018	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten			305	305
Baten			-273	-243
Exploitatieresultaat			32	62
Analyse van het verschil in mutaties in reserves per programma				
Nr.	Programma	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	Vershil
P3	Fysieke Leefomgeving			
Lasten		305	305	
Baten		-273	-243	30
+ = nadeel - = voordeel		32	62	30

Toelichting op mutaties in reserves:

Reserve ruimtelijke investeringen (nadeel € 30.000, incidenteel)

Tijdens de laatste budgetrapportage besteding budgetten 2018 is er € 30.000 uit de reserve ruimtelijke investeringen beschikbaar gesteld voor Landschapsontwikkeling (dorpsommetjes). Deze middelen zijn bedoeld voor de cofinanciering voor de aanleg van klompenpaden. We hebben deze middelen in 2018 niet uitgegeven en daarom stellen we voor deze middelen (€ 30.000) in de reserve beschikbaar te houden, zodat we de werkzaamheden alsnog in 2019 kunnen uitvoeren.

Programma 4: Economie

Missie

We streven naar economische groei door te werken aan een goed ondernemersklimaat en een goede kwaliteit van onze werklocaties. Tevens dienen onze winkelkernen vitaal te zijn door in te zetten op ontwikkeling en behoud van winkelconcentratiegebieden in de grotere kernen. We stimuleren ook economische groei via uitbreiding van verblijfs- en dagrecreatie, waarbij we de sterke kanten en mogelijkheden van de gemeente benutten. Kwaliteitsverbetering is hierbij het uitgangspunt. We ontwikkelen de mobiliteit in onze gemeente zodanig dat deze de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid en leefbaarheid versterkt.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Businessplan voor de Bedrijfsomgeving Panhuis Kesteren (oktober 2013)
- ◆ Neder-Betuws Verkeer en Vervoerplan (NBVVP, december 2011)
- ◆ Masterplan Centrum Kesteren (december 2011)
- ◆ Business en Masterplan Logistieke Hotspot (vastgesteld in Programmaraad Welvarend voorjaar 2012, ter kennisname aan gemeenteraad aangeboden). Contouren Stichting Nieuw LHS 2.0 (2018)
- ◆ Toeristisch recreatieve visie Regio Rivierenland 2012-2015 'Versterken en Uitbouwen' (september 2012)
- ◆ Visie recreatie en toerisme gemeente Neder-Betuwe 'Natuurlijk in Neder-Betuwe' (mei 2013)
- ◆ Regionale detailhandelsvisie (maart 2014)
- ◆ Detailhandelsstructuurvisie Gemeente Neder-Betuwe (2016)
- ◆ Geactualiseerde structuurvisie ten aanzien van de intensieve veehouderij (2015)
- ◆ Kadernota Basismobiliteit (2015)
- ◆ Intergemeentelijke Strategische Visie voor de Laanboomteelt (2015)
- ◆ Ambitiedocument Regio Rivierenland 2016-2020 (2016)
- ◆ Regionaal Programma Bedrijventerreinen (2016-2020)
- ◆ Regionaal Investeringsfonds Regio Rivierenland (2016)
- ◆ Lokaal Investeringsfonds 2018 (LIF)
- ◆ Structuurvisie ABC Opheusden
- ◆ Nota Parkeernormen (actualisatie 2017)
- ◆ Wegenbeheerplan 2018-2021

Thema's

4.1 Logistieke Hotspot Rivierenland

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Bevordering van werkgelegenheid en economische ontwikkeling door (grote) bedrijven naar Rivierenland te trekken.	A1	Deelnemen aan een aantal trajecten/projecten van Regio Rivierenland (o.a. Logistieke Hotspot Rivierenland).		
		A2	Deelnemen in de gemeenschappelijke regeling Industrieschap Medel.		
B	De beste locatie voor een tweede containerterminal waarbij geldt dat deze pas wordt ontwikkeld als er voldoende marktvraag is.	B1	Ondersteunen Logistieke Hotspot bij het locatieonderzoek naar een tweede containerterminal.	▼	
		Toelichting: Uit onderzoek blijkt dat er geen behoefte bestaat aan een tweede containerterminal in de regio. Dit effectueren we/nemen we mee in de herziening van het RPB in 2019.			

Ontwikkelingen:

Logistieke Hotspot Rivierenland (LHR)

Neder-Betuwe neemt deel aan Logistieke Hotspot Rivierenland

Alle regiogemeenten en de gemeente Druten, nemen sinds 2014 deel aan de Logistieke Hotspot Rivierenland (LHR). In 2018 is aangekondigd dat LHR een nieuwe koers gaat varen als Stichting Nieuw LHR. Deelname aan Stichting Nieuw LHR komt in plaats van het bestaande certificaathouderschap. Een partnerschapsregeling vervangt de huidige certificaatregeling.

Logistieke Hotspot Rivierenland behoudt de vierde plaats in de Logistieke Hotspot verkiezingen.

De Logistieke Hotspot Rivierenland heeft in 2018 de vierde plaats in de landelijke verkiezingen voor Logistieke Hotspot behaald. Het is de regionale ambitie om deze positie te behouden. Voor het bepalen van de ranking van de belangrijkste logistieke hotspots van Nederland heeft Logistiek tezamen met een panel van uiteenlopende deskundigen in de logistiek diverse regio's aan de hand van een online enquête vergeleken op basis van zes criteria: 1.beschikbaarheid van geschikt personeel, 2.beschikbaarheid van voldoende bouwgrond en geschikte panden, 3.medewerking van overheid/gemeenten, 4. inzetbaarheid en motivatie van medewerkers, 5.aanwezigheid van goede infrastructuur, 6.bereikbaarheid van logistieke knooppunten

4.2 Bereikbaarheid en veiligheid

Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A Een optimale bereikbaarheid van onze gemeente in combinatie met een optimale verkeersveiligheid.	A1 Samenwerken met de provincies Gelderland en Utrecht en aanliggende gemeenten om de fileproblematiek rond de Rijnbrug voor korte en lange termijn op te lossen.		
	A2 Lobbyen voor een veilige en zo mogelijk filevrije A15.		
	A3 Stimuleren en bevorderen van het openbaar vervoer in de gemeente, vooral een directe treinverbinding tussen Tiel en Arnhem is belangrijk.		
	A4 Verder oplossen van de knelpunten vanuit het Neder-Betuws Verkeers- en Vervoerplan.		
	A5 Stimuleren en bevorderen van de voorlichting en educatie op het gebied van de verkeersveiligheid.		
	A6 Realiseren van de aansluiting van de Voorstraat in Echteld op de N323/A15.		
	A7 Lobbyen voor subsidie voor een westelijke toegang tot het ABC-terrein (regionale ontsluiting in westelijke richting).		
	A8 Basismobiliteit optimaal uitvoeren voor de oude doelgroep regiotaxi.		
	A9 Onderzoeken van mogelijkheden om ook andere doelgroepen toe te voegen aan het systeem Basismobiliteit. Leerlingenvervoer is de eerste doelgroep die in aanmerking komt.		

Ontwikkelingen:

Mobiliteit

Verkeersknelpunten pakken we voortvarend op. In 2017 hebben we de verkeersknelpunten opnieuw geïnventariseerd en is een actualisatie gemaakt van het Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVVP) en het bijbehorende uitvoeringsprogramma. De geprioriteerde knelpunten pakken we in 2018 en volgende jaren voortvarend op. Voor de nieuwe knelpunten uit het NBVVP 2018 is vanaf 2019 geld beschikbaar gesteld.

Realisatie fietspad Broekdijk

De realisatie van een fietsvoorziening (vrijliggend fietspad) langs de Broekdijk te Kesteren is als project in het NBVVP opgenomen. De Broekdijk is een toekomstige gebiedsontsluitingsweg binnen de bebouwde kom. In 2018 zijn de noodzakelijke voorbereidingen voor de aanleg (start 2019) getroffen. We hebben uiteindelijk een variant opgesteld waarbij niet de huidige weg-as van de Broekdijk als uitgangspunt dient, maar de beschikbare grondposities van de gemeente in combinatie met een zo gunstig mogelijke aankoop van gronden op plekken waar we onvoldoende breedte op eigen grond kunnen realiseren. Dat heeft meer tijd gekost dan verwacht, maar inmiddels kunnen we op basis van deze variant vervolgstappen zetten.

Er is duidelijkheid over een oplossing voor de Rijnbrug

Provinciale Staten in Gelderland en Utrecht zijn akkoord met een verbreding van de Rijnbrug tussen Rhenen en Kesteren. De Rijnbrug krijgt een nieuw bovendeck met 2 x 2 rijstroken en aan beide zijden een fietspad van 3 meter breed. De aansluiting van de provinciale weg (N233) aan weerszijden van de brug wordt aangepakt. Aan de kant van Gelderland komen extra rijstroken tot aan de N320 (Betuwestraatweg). Daardoor kan verkeer vanuit Kesteren naar Rhenen gemakkelijk en sneller op de N233 invoegen en kan de weg extra capaciteit aan. Dit draagt bij aan de fileproblematiek op de N233 en de overlast in Kesteren. De totale investering in het project bedraagt 85 miljoen euro. Dit is veel meer dan het oorspronkelijke plan, maar de meerkosten zijn voor rekening van de beide provincies.

Mobiliteit gaat over gemeentegrenzen heen

Het is daarom belangrijk om regionaal goed samen te werken. Dit vergroot de slagkracht van lobby's bij onder andere de provincie en het Rijk. Belangrijke onderwerpen van (regionale) samenwerking zijn de A15, het openbaar vervoer (met daarbij de OV-visie, de spoorlijn Tiel-Arnhem en basismobiliteit), provinciale wegen en fietsverkeer.

Regionaal werken we aan een Uitvoeringsplan Mobiliteit

Hierin staat wat de gezamenlijke focus is en welke projecten bijdragen aan de oplossingen. Dit vormt ook de basis voor de gezamenlijk lobby naar andere partners. Het Uitvoeringsplan Mobiliteit is in 2018 aan de gemeenteraden voor besluitvorming aangeboden.

Directe aansluiting Voorstraat Echteld op de A15/N323

In 2018 is de directe aansluiting van de Voorstraat Echteld op de A15/N323 geopend. Deze vervangt de bestaande onlogische 'slinger' in de Voorstraat tussen de Meersteeg en Echteld die nu van en naar de A15 gaat. Eind 2018 is het project overgedragen aan zowel provincie Gelderland als Avri voor beheer en onderhoud.

Studie Ontsluitingsweg Laanboomcentrum Opheusden

In 2018 startte een nieuwe studie naar de ontsluitingsweg Laanboomcentrum Opheusden. Dit betreft de actualisatie van een eerder studie in 2009. We verwachten de uitkomsten in 2019.

Lobby A15

De lobby voor de doorstroming op de A15 vraagt om een lange adem. Het Gelderse deel van de A15 scoort in de nationale afwegingsmethodiek (Nationale Markt & Capaciteitsanalyse) (nog) niet hoog genoeg voor aanpassing/verbreding. Toch is het afgelopen jaar een aantal stappen gezet. Eind 2018 hebben de minister van Infrastructuur en Milieu en de gedeputeerde Staten van Gelderland in het bestuurlijk overleg MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) afspraken gemaakt voor korte termijn maatregelen om de doorstroming op de A15 te verbeteren. Het Rijk en de provincie Gelderland (samen met Rivierenland) stellen € 600.000 beschikbaar voor verkeersveiligheidsmaatregelen tussen Deil en Ochten. Door het opzetten van een regionaal mobiliteitsfonds is de regio daarbij volwaardig gesprekspartner.

Wegenbeheer

In het vastgestelde geactualiseerde Wegenbeheerplan 2018-2021 staat dat we de wegen in diverse woonwijken in Ochten, Opheusden, Kesteren en Dodewaard de komende jaren volledig vervangen.

4.3 Recreatie en toerisme

	Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Bevordering van recreatie en toerisme en daarmee bijdragen aan: <ul style="list-style-type: none"> - economische groei - toename van arbeidsplaatsen Faciliteren van initiatieven.	A1	Wij voeren de speerpunten en opgaven uit het Uitvoeringsprogramma Regio Rivierenland (mede) uit.	
		A2	Wij continueren de jaarlijkse financiële steun aan het Regionaal Bureau voor Toerisme (RBT) Rivierenland.	
		A3	Wij versterken de samenwerking met ondernemers in het lokaal Platform Recreatie en Toerisme. Dit doen wij door: <ul style="list-style-type: none"> - het platform en de betrokkenen actief te informeren over en te betrekken bij nieuwe lokale, regionale en nationale ontwikkelingen. - de vertegenwoordiging van ondernemers in het platform R&T waar mogelijk uit te breiden. 	
		A4	Wij voeren acties uit de lokale visie Recreatie en Toerisme uit. wij stimuleren en faciliteren ondernemers bij nieuwe initiatieven die bijdragen aan kwaliteitsverbetering en uitbreiding recreatieaanbod. wij werken aan de marketing en promotie van onze gemeente en van Regio Rivierenland wij ontwikkelen en realiseren in samenwerking met de gemeenten Overbetuwe en Buren en met ondernemers een thematische Laanboomfietsroute. Hiermee werken wij aan een belangrijke crossover en versterking van de sectoren Agribusiness en Recreatie & Toerisme. In samenwerking met of in aansluiting op omliggende (Betuwse) gemeenten ontwikkelen we een cultuurhistorisch recreatieboekje, gekoppeld aan bestaande wandel- en fietsroutes, waarbij het karakter en de	

		cultuurhistorie van de Betuwe intensief beleefd kan worden.		
	A5	Wij werken met provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, Rijkswaterstaat aan de gebiedsontwikkeling van de veerhaven te Ochten en omgeving. Wij investeren € 100.000 aan toeristisch O recreatieve ontwikkeling in het gebied waaronder onverharde wandel-/struin-/klompenpaden (de zgn. quick wins die het gebied een kwaliteitsimpuls geven). De investering van € 100.000 bedraagt 3% van de totale publieke investering van in totaal € 4,1 miljoen. Bovendien trekt deze ontwikkeling private partijen aan om verdere investeringen te doen.		

Ontwikkelingen:

Recreatie en toerisme

Ondernemers stimuleren en faciliteren bij initiatieven

De opgaven uit het Ambitiedocument Regio Rivierenland 2016-2020 zijn uitgewerkt in een regionaal Uitvoeringsprogramma. Wij informeren ondernemers actief over lokale, regionale en nationale ontwikkelingen. Wij stimuleren en faciliteren ondernemers in de ontwikkeling en uitvoering van initiatieven die passen bij ons recreatiebeleid en die bijdragen aan de ambities van de regio en van de gemeente Neder-Betuwe. Daarmee dragen wij bij aan uitbreiding van het recreatieaanbod en kwaliteitsverbetering in de sector. Eind 2018 startten wij met de opzet en opdrachtformulering voor een onderzoek naar Samenwerking in Regio Rivierenland. Dit onderzoek voeren wij in 2019 uit.

Prestatieafspraken met Regionaal Bureau voor Toerisme (RBT) Rivierenland

Sinds 2004 werken de regiogemeenten samen met het RBT. In het regionale ambitiedocument 2016-2020 staat dat we voor het speerpunt Recreatie en Toerisme een omzetgroei van 5% per jaar willen behalen. Om deze ambitie te bereiken willen we nauwer samenwerken met het RBT. Met RBT Rivierenland hebben we vanaf 2018 prestatieafspraken vastgelegd en ondertekend. Deze prestatieafspraken over 2018 zijn geëvalueerd.

Platform Recreatie & Toerisme

De vertegenwoordiging van ondernemers in het platform is in 2018 uitgebreid. We werken verder aan een nog bredere vertegenwoordiging.

Laanboomroute

In 2017 startte op initiatief van Tree Centre Opheusden (TCO), gemeente Neder-Betuwe, Overbetuwe en Buren de ontwikkeling van fietsroute 'Laanboomroute Betuwe'. Dit is een cross-sectoraal project tussen Agribusiness (laanboomteelt) en Recreatie & Toerisme en de fietsroute voert langs laanboompercelen, het toekomstige laanboomhuis en langs ondernemers in de recreatie en horecasector. Een subsidieaanvraag bij het Regionaal Investeringsfonds (RIF) is in januari 2018 toegekend. Opening van de (digitale) route vond plaats op 22 december 2018 (www.gelderseroute.nl) Opening van de (fysieke) route vindt plaats in april 2019.

Toeristisch-recreatieve ontwikkeling zorgt voor een kwaliteitsimpuls in het gebied rondom de Veerhaven in Ochten

Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, Rijkswaterstaat en gemeente Neder-Betuwe werken samen aan de gebiedsontwikkeling van Veerhaven Ochten en omgeving. Wij investeren € 100.000 aan toeristisch recreatieve ontwikkeling in het gebied waaronder onverharde wandel-/struin-/klompenpaden (de zogenaamde quick wins die het gebied een kwaliteitsimpuls geven). De investering van € 100.000 bedraagt 3% van de totale publieke investering van in totaal € 4,1 miljoen. Bovendien trekt deze publieke ontwikkeling private partijen aan om verdere investeringen te doen. Op 5 maart 2018 is de samenwerkingsovereenkomst ondertekend en voeren we de planologische procedures voor de gebiedsontwikkeling uit.

4.4 Glasvezel

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Snelle communicatieverbindingen voor bedrijventerreinen en voor particulieren in het buitengebied.	A1	Faciliteren van particuliere initiatieven.		
		A2	Deelnemen aan het breedbandproject van regio Rivierenland.		

Ontwikkelingen:

Bedrijventerreinen in Neder-Betuwe voorzien van breedband/glasvezel

De vier grote bedrijventerreinen in Neder-Betuwe zijn inmiddels voorzien van glasvezel. Op bedrijventerrein 't Panhuis in Kesteren ligt al een aantal jaren een particulier glasvezelnetwerk, waar verschillende bedrijven gebruik van maken. Bedrijventerrein de Heuning (Ochten), Bonegraaf (Dodewaard) en het ABC terrein (Opheusden) zijn, mede dankzij Fore Freedom, aangesloten op een open glasvezelnetwerk.

We kunnen buitengebied Neder-Betuwe aansluiten op glasvezel

Regio Rivierenland heeft als doelstelling om een 100% dekkende, toekomst vaste en open glasvezelinfrastructuur te realiseren in Rivierenland. Uit onderzoeken bleek dat marktpartijen dit niet oppakken. Hierdoor kwam het zogenaamde 'overheidsmodel' in beeld. Om als overheid zelf glasvezel te mogen aanleggen is toestemming nodig van de Europese Unie in verband met staatsteun. In mei 2017 hebben we toestemming gekregen om een officiële aanvraag in te dienen bij de EU om glasvezel aan te leggen voor de zogenaamde 'witte gebieden/witte adressen' in het buitengebied. Dit zijn gebieden die momenteel alleen een koper- aansluiting (telefoonkabel) hebben. In 2018 ontvingen we een definitief besluit van de EU. De gemeenteraden hebben in 2018 een besluit genomen over deelname aan de uitvoering van het regionale breedbandproject. Op basis daarvan troffen we de voorbereidingen om voor dit project een gemeenschappelijke regeling te ontwikkelen en een uitvoeringsorganisatie in het leven te roepen. Eind 2018 ging een Tendered aanvraag uit voor het vinden van een partij die de aanleg van het breedbandnetwerk kan verzorgen.

4.5 Agribusiness

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Ontwikkeling ABC-terrein (bouw vanaf 2016).	A1	Faciliteren (planologisch) van bedrijven die zich op het ABC-terrein willen vestigen.		
		A2	Stimuleren van de totstandkoming van een Laanboomgebouw op het ABC Opheusden.		
B	Ruimte voor agrarische ondernemers.	B1	Deelnemen in Greenport Gelderland en betrokkenheid bij het Laanboomcompact.		
		B2	Uitvoeren van het regionaal meerjarenprogramma Agribusiness.		

Ontwikkelingen:

Ontwikkeling AgriBusinessCentrum

Het eerste laanboomgerelateerde bedrijf heeft in de zomer van 2017 de deuren geopend op het ABC. In 2018 volgden er nog enkele nieuwkomers op het ABC. Binnen de ruimtelijke kaders van het ABC stimuleren en faciliteren wij de vestiging van laanboomgerelateerde bedrijvigheid op het ABC. Wij stellen daarvoor de randvoorwaarden, zoals infrastructuur. De realisatie daarvan, zowel grijs, groen als blauw, vordert gestaag. We onderzoeken de doortrekking van de hoofdonsluiting Bomenlaan in westelijke richting van het ABC, ten westen van de Pijenkampseveldweg. Met ondernemersvereniging TCO stemden we af over de realisatie van het Laanboomgebouw op het ABC. Gedeputeerde Staten hebben inmiddels 5 ton in hun begroting opgenomen als bijdrage. De formele subsidieaanvraag loopt en in 2018 heeft de raad de middelen voor het Laanboomgebouw beschikbaar gesteld. Hierdoor kunnen we het Laanboomgebouw in 2019 realiseren. We stellen met TCO een groenplan op voor de beplanting en het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Hierbij is een duidelijk herkenbare verwijzing naar de laanboomteelt uitgangspunt. Met TCO trekken we ook samen op in de branding en communicatie van het ABC Opheusden om het gebied (inter)nationaal beter op de kaart te zetten en de realisatie van het ABC te stimuleren.

4.6 Versterken lokale economie

Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A Aantrekkelijk ondernemersklimaat en stimuleren van ondernemerschap.	A1 Onderhouden van contacten met Werkzaak Rivierenland, samenwerking met lokale ondernemers in het platform OVNB voortzetten en verder uitbouwen.		
	A2 Het digitaal bedrijvenloket wordt verder doorontwikkeld. Wij werken aan het optimaliseren van de dienstverlening aan ondernemers door structurele inzet van het bedrijvenloket en ondernemersspreekuur.		
	A3 Wij stellen de jaarlijkse Economische Rapportage op.		
	A4 Wij nemen deel aan beurzen en faciliteren ondernemersbijeenkomsten.		
	A5 Wij inventariseren welke knelpunten onze ondernemers mogelijk ervaren.		
	A6 Wij melden de gemeente Neder-Betuwe in 2018 aan voor de verkiezing MKB-vriendelijkste gemeente.	▼	
	Toelichting: In 2018 troffen we de noodzakelijke voorbereidingen. Wij melden de gemeente Neder-Betuwe in 2019 aan voor de verkiezing MKB-vriendelijkste gemeente.		
B Optimale vestigingsmogelijkheden voor bedrijven.	B1 Voortzetten uitgifte bedrijventerreinen Bonegraaf-West en Tolsestraat.		
	B2 Uitbreiden bedrijventerrein 't Panhuis en de Heuning, naar aanleiding van aantoonbare vraag van reeds in onze gemeente gevestigde bedrijven.		
	B3 Faciliteren van het bedrijventerrein Casterhoven op het moment dat er aantoonbare vraag van bedrijven is		
C Een adequaat winkelaanbod in de vier grote dorpen van de gemeente.	C1 Wij stimuleren en faciliteren initiatieven die bijdragen aan de winkelconcentraties in de kernen Dodewaard, Kesteren, Ochten en Opheusden. Daarbij dragen wij zorg voor een evenwichtige verdeling van de winkelvoorzieningen in de vier grotere kernen.		
	C2 Wij voeren de plannen voor de Winkelconcentratie Kesteren uit met marktpartijen volgens het vastgestelde Masterplan en in 2016 vastgestelde Detailhandelsvisie.		
	C3 Faciliteren van de Aldi Opheusden bij verplaatsing naar het voormalige Damcon-terrein.		
	C4 Wij voeren het Uitvoeringsprogramma van de Detailhandelsstructuurvisie gemeente Neder-Betuwe verder uit.		

Ontwikkelingen:

Lokale economie

Het digitaal Bedrijvenloket verder uitbouwen

Wij dragen het digitaal bedrijvenloket van de gemeente Neder-Betuwe in onze communicatie-uitingen richting ondernemers verder uit. Hiermee optimaliseren wij de dienstverlening aan ondernemers en starters.

Onderzoek naar mogelijke knelpunten die ondernemers ervaren

Wij inventariseren welke knelpunten ondernemers mogelijk ervaren in de dienstverlening van de gemeente. Met de uitkomsten van dit onderzoek verbeteren wij onze (ondernemers)dienstverlening.

Verkiezing MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland

In 2019 melden wij onze gemeente aan voor de verkiezing van MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland. Hiertoe zetten we in 2018 een ondernemersenquête uit.

Winkelconcentratie en detailhandelsbeleid

Om de leefbaarheid in, en de vitaliteit van de dorpskernen te behouden en te verbeteren is een goed voorzieningenniveau van groot belang. De gemeente stimuleert initiatieven die bijdragen aan de winkelconcentraties in de kernen Dodewaard, Kesteren, Ochten en Opheusden. Daarbij dragen wij zorg voor een evenwichtige verdeling van het voorzieningenniveau over de vier grotere kernen. Wij voeren het Uitvoeringsprogramma van de Detailhandelsstructuurvisie gemeente Neder-Betuwe uit.

Revitalisering 't Panhuis eind 2017 afgerond

Sinds 2014 hebben we, samen met de ondernemers op 't Panhuis, uitvoering gegeven aan het revitaliseringsplan. Na de zomer gebruiken we het resterende budget om de bocht in de Batterijenweg te aan te pakken. Hierdoor verbeteren we de verkeersveiligheid. Eind 2017 ronden we het revitaliseringsproject af en in 2018 stelden we de financiële verantwoording op

Regionaal Investeringsfonds

Eind maart 2017 is het Regionaal Investeringsfonds (RIF) gelanceerd en zijn de leden van het adviserend orgaan Economic Board benoemd. Bij de start van het RIF in 2017 is afgesproken dat er na twee jaar een tussentijdse evaluatie plaats zou vinden. Wij stimuleren ondernemers in het indienen van projectaanvragen bij het RIF en verkennen de kansen om projectaanvragen voor de lokale LIF regeling i.o. te gebruiken als opmaat voor de RIF.

Instellen werkkapitaal voor lokale initiatieven

Het instellen van werkkapitaal voor initiatieven passend binnen onze eigen lokale beleidsprioriteiten, in aanvulling op het RIF en de lopende projecten binnen het uitvoeringsprogramma van Regio Rivierenland. Hiertoe is vooruitlopend op de vaststelling van de ASV eind 2018 een concept Nadere Regel Lokaal Investeringsfonds (LIF) opgesteld en vastgesteld. Het LIF heeft tot doel om de lokale economische ontwikkelingen te stimuleren en daarmee het lokale vestigings- en ondernemersklimaat te bevorderen. Samenwerkende (collectieven van) ondernemers dienen projectaanvragen in en er geldt een maximum LIF-subsidiebijdrage van 50% van de projectkosten.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2014	2015	2016	2017	2018
Funciemenging	%	LISA	Neder-Betuwe	54,3%	54,2%	54,5%	55,7%	n.b.
			Landelijk	52,0%	51,9%	52,1%	52,4%	n.b.
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	Neder-Betuwe	120,1	123,1	125,5	125,0	n.b.
			Landelijk	109,7	113,0	117,6	120,0	n.b.
Verkeersveiligheid	Aantal geregistreerde ongevallen per 1.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	Neder-Betuwe	8,2	10,0	10,4	n.b.	n.b.
			Landelijk	5,6	6,7	7,4	n.b.	n.b.

Verbonden Partijen

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

	Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording/voortgang
A	Recreatie en toerisme	A1	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het gebied, zulks met bestemming van het landschappelijk karakter.	
		A2	Aandeelhouder in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland (handelsnaam Uit@waarde).	

Industrieschap Medel

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording/voortgang
A	Economische ontwikkeling	A1	Uitgifte bouwrijpe kavels, (boven)regionaal bedrijventerrein.	
		A2	Deelname en bijdrage aan Logistieke Hotspot Rivierenland.	

Waterbedrijf Vitens N.V.

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording/voortgang
A	Inwoners van Neder-Betuwe voorzien van kwalitatief goed drinkwater	A1	De inwoners van Neder-Betuwe voorzien van kwalitatief goed drinkwater tegen een zo laag mogelijke prijs.	

Wat heeft het gekost?

P4 Programma: Economie					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor wijziging 2018	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten			2.427	5.669	5.572
Baten			-2.153	-5.002	-5.162
Exploitatieresultaat			275	668	410
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	Vershil
P4	Economie				
Lasten			5.669	5.572	-97
Baten			-5.002	-5.162	-160
+ = nadeel - = voordeel			668	410	-257

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening (verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Programma 4

Fysieke bedrijfsinfrastructuur (voordeel € 230.000, incidenteel)

Onder de fysieke bedrijfsinfrastructuur vallen onze in aanbouw zijnde industrieterreinen (voordeel minder lasten € 57.838, voordeel meer baten € 172.068).

De ramingen zijn gebaseerd op de geactualiseerde ramingen welke bij de jaarstukken 2017 door de raad zijn vastgesteld. De werkelijkheid wijkt hoofdzakelijk af omdat we bij de grondverkopen van Bonegraaf-west in 2018 de gecalculerde verwachtingen ruimschoots gehaald hebben; alle resterende kavels zijn in 2018 verkocht. In het project ABC waren veel bijdragen van derden ingecalculeerd die we door planvertraging later ontvangen. Ook is er een verschil bij de lasten en baten van het ABC door een tussentijdse winstneming in 2018 van € 188.901 en een ontvangst van € 51.964 voor storting in de reserves laanboomhuis. Bij de actualisatie van de diverse projecten per 31-12-2018 verwerkten we de financiële consequenties. Dit lichten we verder toe in paragraaf 6 grondbeleid. Tevens verwijzen wij u naar de mutaties in reserves van dit programma om het verband te leggen met het voordeel van de ontvangst inzake het laanboomhuis en de daaraan gekoppelde storting in de reserve laanboomhuis.

Economische ontwikkeling (voordeel € 27.000, incidenteel)

Het betreft hier minder lasten regionaal en lokaal economische beleid. Dit voordeel is ontstaan doordat we het in 2018 beschikbaar gesteld bedrag niet uitgaven omdat de criteria voor subsidieverlening bij de actualisatie van de subsidieverordening zijn vastgesteld. Inmiddels is de subsidieverordening geactualiseerd en kunnen we in 2019 fors gaan inzetten om de lokale economie te stimuleren.

Investerings

P4 Programma:		Economie					
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig) bedragen x 1.000		Startjaar	Investerings- bedrag	Uitgaven tot 31-12-2018	Restant per 31-12-2018	Voortgang	
						Beleidsmatig	Financieel
Lopend	Herstructurering Bedrijventerrein Panhuis	2014	1.228	31	1.197		
Lopend	Ontwikkeling Veerhaven Ochten	2018	100	4	96		
Totaal investeringsbedragen			1.328	35	1.293		

Mutaties in reserves

P4 Programma:		Economie			
Bedragen x € 1.000		Begroot voor wijziging 2018	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	
Lasten					52
Baten					
Exploitatieresultaat					52
Analyse van het verschil in mutaties in reserves per programma					
Nr.	Programma	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	Vershil	
P4	Economie				
	Lasten		52	52	
	Baten				
	+ = nadeel - = voordeel		52	52	

Toelichting op mutaties in reserves:

Reserve Laanboomhuis (nadeel € 52.000, incidenteel)

Zoals aangegeven bij de verantwoording van de afwijkingen bij de fysieke bedrijfsinfrastructuur is sprake van een ontvangst van € 51.964 voor storting in de reserves laanboomhuis. Bij de actualisatie van de diverse projecten per 31-12-2018 verwerkten we de financiële consequenties. Dit lichten we verder toe in paragraaf 6 grondbeleid. Het voordeel zoals gemeld bij fysieke bedrijfsinfrastructuur dient u zodoende in relatie te zien met de niet geraamde storting in de reserve laanboomhuis (nadeel), zodat per saldo sprake is van een budgettair neutraal effect voor de financiële positie.

Programma 5: WMO, Jeugd en Participatiewet

Missie

Iedereen doet mee en iedereen doet ertoe

De kracht en mogelijkheden van onze inwoners zijn de vertrekpunten bij de (her)inrichting van het sociale domein. Samen met en door de inwoners werken wij aan een samenleving waarin ruimte, begrip en aandacht is voor de verschillende identiteiten die onze gemeente rijk is. Het creëren van een klimaat van welzijn is een taak van ons allemaal.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

Algemeen

- ◆ Coalitieprogramma 2016 – 2018: 'Samenwerken aan een Vitale Samenleving' versie 2.0 (december 2016) en coalitieprogramma 2018 -2022: 'Samen bouwen en ruimte voor de samenleving'(26 april 2018)
- ◆ Visie Lokaal Sociaal Beleid 2012-2020 (raadsbesluit 12 april 2012)
- ◆ Beleidsnota Welzijn in Neder-Betuwe (raadsbesluit 9 maart 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 28 november 2017)
- ◆ Algemene subsidieverordening Welzijn (raadsbesluit 10 december 2015) en de daarop betrekking hebbende beleidsregels (collegebesluit 15 december 2015)

Wmo/Jeugd

- ◆ Groeinota Jeugdzorg in Rivierenland (raadsbesluit 31 oktober 2013)
- ◆ Nota Kernpunten (raadsbesluit 19 december 2013) en evaluatie toegang sociaal domein (collegebesluit 8 november 2017)
- ◆ Beleidsplan Wmo/Jeugd 2017-2020 "Verder met Wmo en Jeugd in Neder-Betuwe (raadsbesluit 6 juli 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 28 november 2017)
- ◆ Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2018 (raadsbesluit 7 december 2017)
- ◆ Verordening Jeugdhulp 2018 (raadsbesluit 7 december 2017)
- ◆ Nota Sturing, bekostiging en inkoop transacties Jeugdzorg en AWBZ/WMO (raadsbesluit 24 april 2014)
- ◆ Verordening cliëntondersteuning 2016 (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Dienstverleningsovereenkomst Wmo/Jeugd door de regio Rivierenland (collegebesluit 23 januari 2018)

Participatie

- ◆ Dienstverleningsovereenkomst uitvoering P-wet door de gemeente Buren (collegebesluit 5 januari 2016)
- ◆ Vangnetregeling Participatiewet (raadsbesluit 17 september 2015)
- ◆ Re-integratieverordening (raadsbesluit 8 december 2016; laatste wijziging 7 december 2017)
- ◆ Verordening studietoelage Participatiewet (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Afstemmingsverordening Participatiewet (raadsbesluit 8 december 2016)
- ◆ Verordening individuele inkomensvoet (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Verordening loonkostensubsidie (raadsbesluit 18 december 2014; laatste wijziging 7 december 2017)
- ◆ Gemeenschappelijke regeling Werkzaam Rivierenland (raadsbesluit 20 november 2014 en wijziging 6 juli 2017)

Volksgezondheid

- ◆ Gemeenschappelijke regeling GGD-Gelderland (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Meerjarenstrategie GGD-Gelderland (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Uitvoeringsplan Sociaal economische gezondheidsverschillen 2016 (collegebesluit 2016)
- ◆ Preventie- en handhavingsplan 2018-2022 Drank- en Horecawet (raadsbesluit 9 november 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan "Niet voor NIX" (collegebesluit 8 mei 2018)

Overige

- ◆ Verordening tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (raadsbesluit 3 juli 2018)
- ◆ Meerjarig beleidsplan Schuldhulpverlening 2012-2015 (raadsbesluit 8 februari 2018)
- ◆ Dienstverleningsovereenkomst uitvoering schuldhulpverlening door de gemeente Buren (collegebesluit 9 juni 2015)
- ◆ Beleidsregels Bijzondere Bijstand 2018 (collegebesluit 3 juli 2018)
- ◆ Plan van aanpak bestrijding kinderarmoede (raadsbesluit 8 februari 2018)
- ◆ Beleidsplan GGZ Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang 2018-2020 'Samen Dichtbij' (raadsbesluit 8 februari 2018)

Thema's

5.1 Transitie in het sociaal domein

Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A De transformatie van de 3 D's (kanteling = meer effectieve en minder dure zorg).	A1. Inzetten op gerichte preventie door onder andere verdere ontwikkeling van het preventieteam, bieden van maatwerk in collectief aanbod en het sturen op transformatie (realiseren van de beoogde inhoudelijke effecten van de stelselwijziging namelijk snellere, betere, effectievere en integrale zorg) bij verwijzers en gecontracteerde aanbieders.		
	A2. Borgen van afspraken met wettelijke doorverwijzers waaronder de huisartsen en het inzetten van een Praktijkondersteuner (POH) Jeugd bij deze huisartsen.		▲
	Toelichting: In 2017 bleek dat we regionaal geen afspraken konden maken over de inzet van een praktijkondersteuner Jeugd. In 2018 paktten we dit daarom op gemeenteniveau op. Het doel was: afspraken maken met individuele huisartsenpraktijken over hoe we de samenwerking tussen huisartsen en gemeente kunnen versterken zodat de eerstelijnszorg aan onze inwoners verbetert. We hebben alle huisartsenpraktijken inmiddels individueel gesproken. We besteedden daarbij nadrukkelijk aandacht aan de doorverwijzingen naar jeugdhulp. Naar aanleiding van deze gesprekken stelden we een advies op om de samenwerking te verbeteren. De door de huisartsen geplande bijeenkomst (september 2018) om dit advies te bespreken is niet doorgegaan. Dit staat nu gepland voor het eerste kwartaal van 2019. Voor de zomer informeren we de raad over de concrete invulling van de samenwerking met de huisartsen. We willen deze samenwerking zowel op uitvoerend niveau (inzet van POH Jeugd/gedragsdeskundige) als op bestuurlijk niveau vormgeven, bijvoorbeeld door een structureel overleg tussen de huisartsen en de betrokken portefeuillehouder. Het in 2018 gereserveerde bedrag van circa € 60.000 voor de inzet van een POH Jeugd is niet nodig geweest.		
	A3. Verbeteren van samenwerking, afstemming en integraliteit tussen gemeente en partners door onder meer het structureel maken van het gemeentelijke casusoverleg, het regionale programmamanagement ouderenzorg en het lokale netwerk geriatrie.		
	A4. Uitvoeren van het uitvoeringsplan van het beleidsplan Wmo/Jeugd en de Welzijnsnota.		
	A5. Informeren van de raad over de stand van zaken in relatie tot de middelen en een prognose. Dat gebeurt op drie momenten in het jaar (bij de beide bestuursrapportages en de jaarrekening).		▲
	A6. Voorzetten regionale samenwerking die met name is gericht op het versterken van de regionale inkoopfunctie.		

Ontwikkelingen:

Basis op orde

In 2017 werkten we hard aan het op orde krijgen van de basis van het uitvoeren van de Wet maatschappelijke ondersteuning, jeugdwet en de Participatiewet. Dit resulteerde in een positieve score op de cliënt tevredenheid, continuïteit van dienstverlening en een verbetering van de interne beheersing. In 2018 gingen we hiermee verder en hebben we dit waar nodig verder uitgebouwd.

Uitvoeren Beleidsplan Wmo en Jeugd en opvolgen aanbevelingen evaluatie Kernpunten

In 2018 hebben we deze lijn doorgezet. Wel kunnen en konden we nog veel verbeteren. Hier zetten we op in door het opvolgen van de aanbevelingen van de evaluatie Kernpunten en het uitvoeren van het uitvoeringsplan Wmo/Jeugd. Op het gebied van Jeugd hebben we in 2018 een nieuwe samenwerkingsstructuur met het onderwijs opgezet om de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp te verbeteren. We hebben verdere stappen ondernomen in de samenwerking met de huisartsen en we werkten aan divers preventief aanbod om (duurdere) inzet van jeugdhulp te voorkomen. Denk hierbij aan voorzieningen om de draaglast van ouders te versterken, alternatieve vormen van dagbesteding voor kinderen en de pilot M@ZL om schoolverzuim aan te pakken. Verder investeerden we in 2018 in de samenwerking met lokale diaconieën en is het Diaconaal Platform opgericht. Hierin participeren reeds elf diaconieën van kerken uit de gemeente. Het Diaconaal Platform informeert diaconieën over actuele thema's en kan als aanspreekpunt fungeren voor de gemeente en andere maatschappelijke organisaties. Daardoor kan het platform een serieuze gesprekspartner zijn bij totstandkoming van beleid. Bovendien kunnen diaconieën onderling van elkaar leren, ervaringen en tips uitwisselen en elkaar versterken in hun diaconale taak. In het uitvoeringsplan Wmo en Jeugd staat dat we aan de slag gaan met het opzetten van een sturingssysteem waarin we kijken naar welke effecten we op welke manier kunnen bereiken en hoe we dit gaan meten. We zijn inmiddels gestart met een traject om meer outcomegericht te gaan werken. Dit vergt een andere manier van sturen op de beleidsvelden. Op dit moment zijn wij 'proeftuinen' aan het draaien op verschillende beleidsterreinen met de beleidsmedewerkers uit de sociale pijler, zodat wij kunnen leren om deze nieuwe manier van denken en sturen toe te passen.

Uitvoering geven aan Plan van aanpak "naar een nieuw financieel evenwicht Sociaal Domein"
 In 2017 stelden we een plan van aanpak op om te komen tot een nieuw financieel evenwicht waarin we een structureel (beperkt) overschot zouden creëren. Om de kosten binnen het sociale domein verder terug te brengen hebben we de volgende acties ondernomen: het beperken van (onnodige) kosten voor jeugdzorg, het effectiever maken van werkprocessen, met gerichte preventie beperken van (jeugd-)zorg, het aanscherpen van inkoop en het verbeteren van de bedrijfsvoering. Op basis van daarvan verwachtten we in de loop van 2018 dat het jaar zou sluiten met positief saldo van ruim € 1 miljoen. Ook meerjarig was een positief beeld. Echter kwam 2018 uit op een tekort van € 544.000. Een nadere analyse van de cijfers moet inzicht geven in de toekomstige situatie.

5.2 Zorg

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Zorg voor jezelf en voor elkaar wordt, meer dan nu het geval is, weer 'normaal' gevonden.	A1	Ondersteunen, begeleiden en faciliteren van de 'Huizen van de Buurt' waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en versterken. Voor en door inwoners worden nieuwe initiatieven opgezet. Daarbij rekening houden met de lokale situatie.		
		A2	Versterken van de eigen kracht en zelfstandigheid van de (zorg)vrijwilligers (los van de gemeente of zorginstelling) door inzet van de sociaal werkers van Welzijn Rivierstroom.		
B	Mantelzorgers ontlasten.	B1	Ondersteunen van mantelzorgers door lotgenotencontact, respijtzorg (bijvoorbeeld door de inzet van maatjes), informatiebijeenkomsten en een zoveel mogelijk dekkend aanbod van zorgvrijwilligers.		
		B2	Verstrekken van informatie over mantelzorg op scholen voor het middelbaar onderwijs en Voortzetten van het project jonge mantelzorgers op het middelbaar onderwijs en dit project uitrollen in het primair onderwijs.		
		B3	Doorontwikkelen van het mantelzorgsteun-punt naar een mantelzorgknooppunt, dat werkt aan bewustwording onder netwerk en professionals, waardoor meer mantelzorgers in beeld zijn en ondersteund worden.		
Toelichting: De doorontwikkeling van mantelzorgsteunpunt naar mantelzorgknooppunt is tijdelijk on hold gezet om de resultaten van het onderzoek vrijwilligers/mantelzorgers af te wachten. In 2018 is wel van					

		gedachten gewisseld over de vormgeving en is een cursus georganiseerd. De verdere uitwerking daarvan volgt in 2019.		
C	Goed toegankelijke en bereikbare jeugdzorg en actief beleid voor pleegzorg;	C1	Opvolging geven aan de aanbevelingen uit de evaluatie van de Kernpunten.	
D	Passende zorg voor ouderen en gehandicapten op dorpsniveau (wijkzorg).	D1	Bezoeken van ouderen thuis door Vrijwillige Ouderen Adviseurs en informatie geven over wonen, welzijn, zorg, financiën en eventueel (kleine) aanpassingen aan de woning met als doel langer zelfstandig thuis wonen en comfortabel en veiliger.	▼
		Toelichting: Uit de eindevaluatie blijkt dat er onvoldoende resultaten zijn bereikt. Daarom is het project gestopt. De huidige opzet was ook niet meer uitvoerbaar gezien de Privacywet. Aangezien juist het bereik van kwetsbare ouderen belangrijk is, gaan het Preventieteam en Stichting Welzijn Rivierstroom met dit vraagstuk in 2019 aan de slag.		
		D2	Ondersteunen van onze inwoners bij het zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen door het beschikbaar zijn van alternatieven zoals o.a.: maaltijdvoorzieningen, huiselijke elektronica (domotica), boodschappendienst.	
		D3	Ondersteunen van ouderen en andere hulpzoekenden bij individuele hulpvragen op het gebied van wonen, zorg en welzijn.	
E	Keuzevrijheid in zorg en ondersteuning voor onze inwoners.	E1	Zorgen voor maatwerk wat betreft zorg en ondersteuning en dit te borgen in de nieuwe inkoopafspraken.	

Ontwikkelingen:

Uitvoeren beleidsplan Wmo en Jeugd en opvolgen aanbevelingen evaluatie Kernpunten

Met het nieuwe beleidsplan zetten we in op de volgende thema's:

- Langer zelfstandig (thuis) wonen
- Veilig en positief ontwikkelen
- Sluitende en passende zorg en ondersteuning

Om dit mogelijk te maken hebben we ingezet op het opvolgen van de aanbevelingen van de evaluatie Kernpunten en het uitvoeren van het uitvoeringsplan Wmo en Jeugd. Daarnaast heeft er in 2018 een aanbesteding op het gebied van Wmo en Jeugd voor 2019-2021 plaatsgevonden waarin nieuwe inkoopafspraken met zorgaanbieders zijn gemaakt. Jaarlijks bekijken we de tarieven en producten opnieuw en kan het zijn dat op basis daarvan aanpassingen plaatsvinden in de overeenkomsten. Hierbij staat het bieden van passende en adequate zorg en ondersteuning en een adequate inzet van middelen centraal.

5.3 Werk, inkomen, armoedebestrijding

	Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Re-integratie van mensen met een bijstandsuitkering naar werk.	A1	Inzetten van ondersteuning op maat om bijstandsgerechtigden aan werk te helpen of de afstand tot de arbeidsmarkt te verminderen.		
		A2	Formuleren van een aanpak voor re-integratie van statushouders, waarbij wordt aangesloten op initiatieven in de arbeidsmarktregio Rivierenland..		
		A3	Afspraken maken met de Ondernemers Vereniging Neder Betuwe met als doel om de re-integratie te stimuleren/bevorderen.		
B	Efficiënte inzet van de beperkte middelen voor re-integratie, met behoud van ambitieniveau m.b.t. uitstroom, tegen de achtergrond van de Participatiewet.	B1	Monitoren van de uitvoering door de gemeente Buren van de dienstverleningsovereenkomst		
		B2	Bevorderen van maatschappelijke participatie van bijstandsgerechtigden door een goede samenwerking tussen de werkcoaches van de gemeente Buren en de Stichting Welzijn Rivierstroom.		

C	Meer werkplekken voor mensen met een arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers en de overheid (garantiebanen).	C1	Bevorderen van uitstroom naar werk met ondersteuning voor leerlingen die uitstromen vanuit het Voortgezet Speciaal Onderwijs of Praktijkonderwijs.				
		C2	Opzetten van een voorlichtingstraject over sociaal ondernemerschap voor lokale ondernemers.				
		Toelichting: Vanwege een tekort aan potentiële kandidaten (een landelijke trend) die te plaatsen zijn bij werkgevers, is het voorgenomen voorlichtingstraject op de lange baan geschoven. In plaats daarvan focust gemeente Buren zich op het plaatsen van individuele kandidaten bij werkgevers en advisering aan die specifieke werkgevers.					
		C3	Vergroten van de transparantie van de doelgroep voor garantiebanen voor potentiële werkgevers door klantprofielen op te stellen.				
D	Zo min mogelijk armoede in de gemeente.	D1	Uitvoeren van de beleidsregels bijzondere bijstand 2018.				
		D2	Voortzetten van het jeugdportfonds als onderdeel van het kindpakket.				
		D3	Vaststellen van het beleidsplan met betrekking tot de aanpak voor de bestrijding van armoede bij kinderen.				
		D4	Uitvoeren van diverse projecten uit het uitvoeringsplan 2018 ter verkleining van de sociaal economische gezondheidsverschillen.				
E	Preventie van schulden dan wel het oplossen van ontstane schulden.	E1	Aanbieden van schuldhulpverlening.				
		E2	Monitoren van de uitvoering door gemeente Buren van de dienstverleningsovereenkomst.				
		E3	Bieden van ondersteuning bij thuisadministratie en het oplossen van (beginnende) schulden door inzet van geschoolde vrijwilligers vanuit de Stichting Welzijn Rivierstroom.				
		E4	Actualiseren van Meerjarenbeleidsplan schuldhulpverlening.				

Ontwikkelingen:

Investeren in werkgeversbenadering om realisatie van garantiebanen te bevorderen

Werkgevers spelen een belangrijke rol in de realisatie van banen voor zowel reguliere banen als voor banen met ondersteuning voor inwoners met een arbeidsbeperking. We wilden samen met gemeente Buren en het Regionaal Werkbedrijf extra inzetten op voorlichting aan lokale werkgevers. Echter, in de praktijk bleek het aantal geschikte kandidaten achter te blijven bij de vraag van werkgevers. Daarom verlegden we de focus in 2018 naar het gericht bemiddelen van kandidaten bij werkgevers. We informeren werkgevers over de mogelijkheden binnen de Participatiewet voor deze specifieke inwoner vanuit de doelgroep. Zo stimuleert de gemeente realisatie van garantiebanen. De realisatie van het aantal garantiebanen monitoren we op regionaal niveau. Dit lag in 2018 op schema.

Ondersteuning op maat in samenwerking met gemeente Buren

Gemeente Buren voert namens Neder-Betuwe de Participatiewet uit. Deze dienstverlening was ook in 2018 op maatwerk gericht. Uitgangspunt daarbij is de ondersteuningsbehoefte van de klant. De kernpunten fungeren als aanlooppunt. Voor het aanvragen van een uitkering en het krijgen van ondersteuning bij re-integratie verrichten de consultants van Buren de eerste intake op locatie in het gemeentehuis in Opheusden. Deze consultants zijn de 'bekende' gezichten van onze klanten. Er is samengewerkt aan het vinden van betaalde arbeid, werkstages, dagbesteding, scholingsmogelijkheden. Ook jong gehandicapten, klanten die een beschutte werkplek of andere vormen van participatie zoeken, volgden deze route. Over de uitvoering van de Participatiewet door de gemeente Buren volgt nog een afzonderlijke rapportage.

Aanpak van schulden als basis voor verdere hulpverlening

Schuldenproblematiek ontwricht hele huishoudens. In gezinnen met schulden moet men eerst 'orde op zaken' stellen. Daarna is het mogelijk om aan een vorm van hulpverlening voor een kind/gezin te beginnen. Wij werken sinds juli 2015 samen met gemeente Buren om de schuldenproblematiek van onze inwoners concreet en voortvarend aan te pakken. Binnen de Kernpunten is dit onderwerp een speerpunt naast de andere levensdomeinen. In februari 2018 stelde de raad een nieuw Beleidsplan Schuldhulpverlening vast, met daarin extra aandacht voor vroegsignalering en het uitbreiden van ondersteuningsvormen voor onze inwoners. Doel is stabilisatie van de schuldenproblematiek. In 2018 hebben we onder andere afspraken gemaakt met Woningbouwvereniging SWB over vroegsignalering van huurschulden. Ook organiseerden we

voor alle inwoners een financieel spreekuur, waar getrainde vrijwilligers van Stichting Welzijn Rivierstroom budgetadvies geven.

Bevorderen participatie van kinderen uit gezinnen met een laag inkomen

Sommige gezinnen moeten langdurig rondkomen van een laag inkomen. Voor kinderen in deze situatie is het vaak moeilijk mee te doen aan dingen die voor leeftijdsgenootjes vanzelfsprekend zijn. Denk daarbij aan sport- en culturele activiteiten. Het Rijk heeft structureel budget aan gemeenten toegekend om de maatschappelijke participatie van deze kinderen te bevorderen. In februari 2018 is een plan van aanpak vastgesteld voor besteding van deze 'Klijnsmamiddelen'. Het geïntroduceerde 'kindpakket', gaf vanaf 1 juni 2018 kinderen van alle (ook van werkende) ouders met een laag inkomen, de kans mee te doen aan sportieve- en culturele activiteiten, schoolactiviteiten en diplomazwemmen. Voor schoolgaande kinderen kwamen fietsen en laptops beschikbaar en ook kunnen ouders tweemaal per jaar een kledingpakket met nieuwe kleding aanvragen. Het aantal aanvragen was, zoals verwacht, hoog.

5.4 Gezondheid

Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A Een goede gezondheid voor iedere inwoner, jongeren die zich ontwikkelen tot gezonde en actieve volwassenen.	A1 Zorgen voor een goede samenwerking en lokale inzet van de GGD (zie ook onderdeel 'verbonden partijen').		
	A2 Ondersteunen van inwoners door het Kernpunt en het Sociaal Team. Daar zoveel mogelijk inzetten op preventie en voorliggende voorzieningen zoals voorlichting, GGZ preventie of (school)maatschappelijk werk en waar nodig door verwijzen naar het Meldpunt bijzonder zorg of andere tweedelijnsvoor-zieningen (bijvoorbeeld verslavingszorg).		
	A3 Bieden van faciliteiten ter stimulering van vernieuwende initiatieven op het gebied van het activeren van kwetsbare inwoners.		
	A4 Opstellen van lokale gezondheidsnota die bestaat uit de volgende onderdelen: 1. wettelijk bepaalde onderdelen waar een gemeente verantwoordelijk voor is; 2. onze lokale speerpunten (SEGV-beleid); 3. het preventie- en handavingsplan.		
	Toelichting: Door personele mutaties is het niet gelukt de nota in 2018 op te stellen. Dat is doorgeschoven naar 2019. Wel zijn de nodige onderwerpen opgepakt, zoals alcoholmatiging. Daarmee is aan gezondheidsbevordering gewerkt. Mede aan de hand van de door de GGD opgestelde dorpsprofielen is het Preventieteam aan de slag gegaan met het terugdringen van de SEGV. Zie verder thema 5.4 C3 en C4.		
B Minder overgewicht bij onze bewoners.	B1 Creëren van een netwerk van buurtcoach/zorg/sport om diverse projecten uit te rollen, waarin verschillende partners samenwerken om bewegen meer onderdeel te laten zijn van het dagelijks leven en overgewicht terug te dringen of te voorkomen.		
	B2 Continueren project GezinFit, waarbij kinderen met overgewicht in groepsverband een programma volgen.		
	B3 Samen met de gezonde schooladviseur (GGD) zoveel mogelijk scholen overtuigen om een gezonde school vignet te behalen.		
	B4 Met behulp van de gezondheidsmakelaar (GGD) een keten creëren waarbij gezonde voeding en meer bewegen in de wijk een gezicht		

			krijgt en een eenduidige boodschap door alle partners wordt uitgedragen.		
C	Minder gebruik van alcohol en drugs.	C1	Inwoners voorlichten over de schadelijke gevolgen van alcohol en drugs als onderdeel van het uitvoeringsplan van het SEGV.		
		C2	Continuëren van het project om samen met het preventieteam voor alcohol en drugs om ouders van groep 8-leerlingen te benaderen.		
		C3	Uitvoeren van het uitvoeringsplan preventie-en handavingsplan 2018-2022 Drank- en Horecawet.		
		C4	Voortzetten van lokale en regionale samenwerking rond Preventie en Handhaving alcoholmatigingsbeleid.		
		Toelichting: De regionale samenwerking beperkt zich tot enkele gemeenten omdat niet alle gemeenten dezelfde inzet hebben op dit thema als Neder-Betuwe. Het thema 'preventie' is daardoor stopgezet. Met Culemborg, Buren en West Maas en Waal nemen wij deel aan FrisValley en zijn er contacten op het gebied van toezicht en handhaving.			
D	Minder depressie en eenzaamheid.	D1	Voortzetten van werkgroep om depressie en eenzaamheid aan te pakken.		

Ontwikkelingen:

Blijvende aandacht voor Veilig Thuis

Veilig Thuis heeft in 2018 enerzijds een positief verloop gekend en zaken zijn beter op orde dan in het verleden. Anderzijds hebben externe ontwikkelingen zoals de vernieuwde meldcode ertoe geleid dat Veilig Thuis aandacht blijft vragen.

Informatievoorziening aan de raad

Binnen dit programma zijn in 2018 in totaal twaalf raadsbesluiten genomen. Daarnaast zijn over dit programma twintig raadsinformatiebrieven verschenen en zijn er vijf onderwerpen tijdens college informatieavonden besproken.

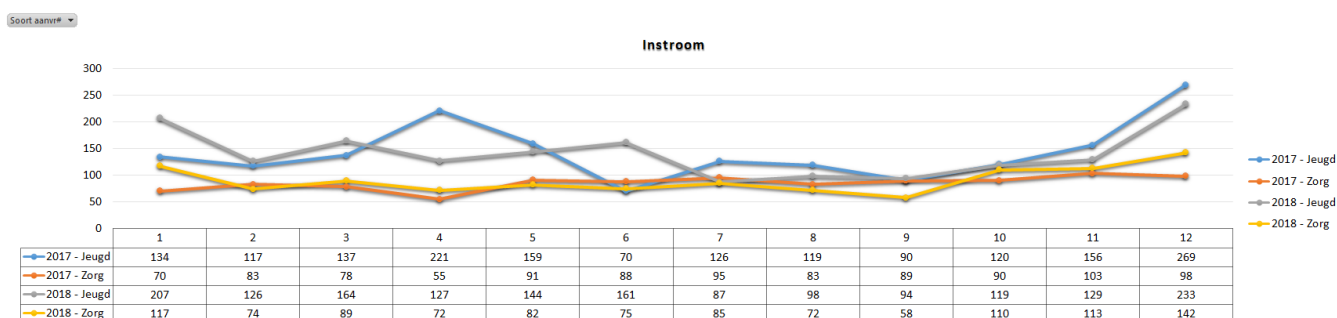
Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2014	2015	2016	2017	2018
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA	Neder-Betuwe	584,4	591,6	601,4	631,5	n.b.
			Landelijk	641,0	641,0	646,7	651,5	n.b.
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	0,92%	1,03%	n.b.	n.b.	n.b.
			Landelijk	2,00%	1,45%	n.b.	n.b.	n.b.
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	3,05%	3,21%	n.b.	n.b.	n.b.
			Landelijk	6,47%	6,58%	n.b.	n.b.	n.b.
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS	Neder-Betuwe	67,9%	68,0%	68,0%	69,5%	n.b.
			Landelijk	64,8%	65,4%	65,8%	66,6%	n.b.
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	0,44%	0,88%	n.b.	n.b.	n.b.
			Landelijk	1,27%	1,52%	n.b.	n.b.	n.b.
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe		202	193	208	199
			Landelijk		405	413	419	401
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	CBS	Neder-Betuwe		42	44	121	128
			Landelijk		129	134	145	153

Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	Neder-Betuwe		6,5%	7,4%	7,7%	7,1%
			Landelijk		8,6%	9,2%	9,6%	9,2%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	Neder-Betuwe		0,9%	0,8%	0,8	0,8
			Landelijk		1,1%	1,0%	1,0	1,0
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	Neder-Betuwe		0,2%	0,3%	n.b.	n.b.
			Landelijk		0,4%	0,4%	0,4%	0,3%
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD	Neder-Betuwe		500	530	460	450
			Landelijk		540	570	570	580

Bij het verwerken van onderstaande gegevens bleek, dat de tabellen niet op elkaar aansluiten. Dat heeft te maken met het feit, dat de informatie uit verschillende systemen komt en dat genoemde systemen niet (goed) op elkaar aansluiten. Dat heeft onder andere ook betrekking op de wijze van registreren en gebruikte terminologieën. In 2019 trachten we om tot een betere afstemming te komen.

Totaal van instroom in 2017 en 2018			
Dossier	Kenmerk aanvraag	2017	2018
Jeugd	Aanvraag Jeugd	1.696	1.682
Jeugd	Beëindiging Jeugd	21	22
Jeugd	Overige/mutaties	30	7
Sub-totaal		1.748	1.711
Zorg	Aanvraag minima	310	291
Wmo/Zorg	Beëindiging voorziening	168	239
Wmo	Begeleiding/dagopvang etc.	145	213
Wmo	Collectieve vervoersvoorziening	61	58
Wmo	Gehandicaptenparkeerkaart	67	74
Wmo	Hulp bij het Huishouden	223	244
Wmo/Zorg	Klantgesprek	532	303
Wmo	Rolstoelvoorziening	71	50
Wmo	Verhuiskostenvergoeding	9	12
Wmo	Vervoersvoorziening	36	68
Wmo	Woningaanpassing	20	25
Wmo	Woonvoorziening	45	27
Wmo/Zorg	Overige/mutaties	40	26
Sub-totaal		1.727	1.630
Totaal		3.475	3.341

- De instroom Jeugd is iets gedaald;
- De totale instroom Wmo en overige Zorg is ook iets gedaald. Dat zit vooral in een daling van het aantal klantgesprekken mede als gevolg van een andere registratie. Per voorziening zijn er marginale verschuivingen;
- De aanvragen Wmo zijn verhoudingsgewijs aardig verdeeld over het jaar, maar de laatste twee maanden ligt dat hoger dan het gemiddelde;
- Bij de jeugd is ook een stijging te zien in de laatste maanden van het jaar. Een verklaring daarvoor is niet voorhanden.

Cijfers Kernpunten	2017	2018	
Soort werkproces	Eindtotaal	Eindtotaal	verschil
Vastlegging	3257	1518	-1739

Melding	920	859	-61
Klantgesprek	212	446	234
Melding jeugd	192	343	151
Gezinsplan	157	257	100
Regietraject	0	3	3
Eindtotaal	4738	3426	-1312

- Er is bijna een halvering van een aantal vastleggingen. Dit kan zijn doordat iemand al op een andere manier is geholpen, bijvoorbeeld door advies van een schoolmaatschappelijk werker. Daarnaast is voor een aantal zaken besloten dat het niet langer noodzakelijk is om daar een vastlegging van te maken;
- In 2018 zien wij een verdere daling van het aantal meldingen. In het derde kwartaal is de telefonische bereikbaarheid anders georganiseerd. Sindsdien heeft men meteen een kernpuntmedewerker aan de telefoon. Daardoor kunnen we vaker de vraag in het eerste telefonische contact al beantwoorden en hoeven we er geen melding van te maken;
- Het aantal klantgesprekken is ruim verdubbeld in 2018. Dit komt door een verbeterde manier van registreren en een grotere vraag naar een WMO maatwerkvoorziening. Daarnaast is vanaf het tweede kwartaal het werkproces ten opzichte van het Sociaal team aangepast. Dit houdt in dat het Sociaal team geen klantgesprekken meer maakt omdat zij geen onderzoek doen en beschikkingsbevoegdheid hebben. De Kernpunten voeren dit werkproces sindsdien alleen nog uit;
- Ook het aantal meldingen jeugd is wederom fors gestegen. Van invloed zijn de betere manier van registreren en (waarschijnlijk) een grotere vraag naar een noodzaak van een maatwerkvoorziening binnen de Jeugdwet;
- Er is onder andere een groot verschil tussen aantallen gezinsplannen in 2017 en 2018 omdat vanaf het tweede kwartaal het werkproces ten opzichte van het Sociaal team is aangepast. Dit houdt in dat het Sociaal team geen gezinsplannen meer maakt omdat zij geen onderzoek doen en beschikkingsbevoegdheid hebben. Dat ligt nu bij de Kernpunten. Daarnaast leidt een stijging van meldingen jeugd ook tot meer gezinsplannen;
- In het vierde kwartaal zijn ook nieuwe procesafspraken gemaakt over procesregie en casusregie wat leidt tot een aantal regietrajecten bij de Kernpunten. De afspraken zetten we in 2019 voort en veroorzaakt een stijging in het aantal regietrajecten. Dit komt mede doordat de taak van het begeleiden van complexe scheidingen (en daarmee ook de consultants) van het Sociaal team naar de Kernpunten is gegaan;
- In het totaal is er een daling waar te nemen in het aantal processen. Van invloed is vooral de daling van het aantal vastleggingen en meldingen (volwassenen);
- Van het totaal aan meldingen in 2018 van 1.202 (859 + 343) hebben er 499 niet geleid tot verder onderzoek bij de Kernpunten. Dat zijn de processen die relatief de minste tijd kosten. Bij de tijdsintensieve processen (klantgesprek en gezinsplan) is er juist een flinke stijging te zien, van 369 naar 703 (446 + 257) processen.

Cijfers Sociaal Team Soort werkproces	2017	2018	verschil
	Eindtotaal	Eindtotaal	
Vastlegging	9	41	32
Melding	139	173	34
Klantgesprek	68	17	-51
Melding jeugd	93	104	11
Gezinsplan	85	24	-61
Regietraject	208	249	41
Eindtotaal	602	608	6

Over het algemeen nemen we bij het Sociaal team een lichte stijging waar in het aantal processen. Van invloed zijn vooral de toename van het aantal complexe dossiers op het domein van de jeugd, regietrajecten en meldingen.

- Het aantal vastleggingen in het Sociaal team is beperkt, omdat voornamelijk de Kernpunten de inwoner voorziet van informatie en advies en de Kernpunten deze dus met name daar afhandelen. Toch zien we een stijging. Dat komt door een andere manier van registreren;
- In 2018 zien wij een stijging van het aantal meldingen. Dit komt door nieuwe afspraken over werkprocessen. Sinds het tweede kwartaal maakt het Sociaal team een melding naar de Kernpunten wanneer zij een maatwerkvoorziening moeten inzetten;
- In het aantal meldingen jeugd is in 2018 een stijging te zien. Dit heeft te maken met: een grotere vraag naar een maatwerkvoorziening, nieuwe werkafspraken over de werkprocessen en de uitwerking van de afspraken met Veilig Thuis. Die is in 2017 al ingezet. Veel jeugdigen zijn hierdoor vanuit de wachtlijst overgedragen aan de gemeente. Veilig Thuis heeft direct contact met Sociaal team en stuurt deze meldingen rechtsreeks naar hen door;
- We zien een flinke daling bij de klantgesprekken en de gezinsplannen ten opzichte van 2017. De reden daarvoor is de eerdere genoemde aanpassing van het proces;
- Het aantal regietrajecten is in 2018 hoger dan het aantal meldingen. Dit komt door de trajecten die doorlopen uit 2019. Ook hebben we nieuwe procesafspraken gemaakt over procesregie en casusregie en het registreren daarvan. Dit leidde tot een toename van regietrajecten. De afspraken zetten we in 2019 voort en ook dan voorzien we een stijging in het aantal regietrajecten. Deze stijging komt ook door de stijging van meldingen jeugd/complex gezinssituaties die leiden tot een regietraject.

Ingediende bezwaarschriften						
Jaar	Geground	Ongeground	Niet-ontvankelijk	Intrekking totaal	Lopende zaken	Totaal
2017	5	26	5	22	1	59
2018	3	8	9	27	7	54
Vershil	2	18	4	5	6	5

Er is een daling in het aantal ingediende bezwaarschriften. Veel bezwaarschriften zijn ingetrokken. Dit komt doordat onze medewerkers een bezwaarschrift bij indiening direct inhoudelijk bekijken. Zo kan er -indien nodig- een herziening van het besluit plaatsvinden of we zetten het bezwaar na uitgebreide uitleg niet door. Zo voorkwamen we regelmatig het doorzetten van het bezwaarschrift.

Verloop aantal uitkeringsgerechtigden in:	2017				2018			
	P-wet	Ioaw	Ioaz	Bbz	P-wet	Ioaw	Ioaz	Bbz
beginstand 1 januari	248	17	4	0	247	17	4	2
instroom	96				63			
uitstroom	95				83			
eindstand 31 december	249	17	4	0	228	17	2	3

In 2018 is het aantal bijstandsgerechtigden gedaald naar 250. Hiervoor is een aantal oorzaken aan te wijzen:

- Het aantal statushouders dat is gehuisvest, is in 2018 lager geweest dan in voorgaande jaren
- Veel uitstroomjongeren uit het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs vinden een baan (met ondersteuning van de gemeente) en stromen niet in de bijstand.
- De krapte op de arbeidsmarkt leidt tot een minder instroom vanuit (verlies van) werk en uitstroom naar werk.

Gevolg is, naast een daling van het aantal uitkeringen, ook dat de doelgroep die nu nog een uitkering ontvangt, een relatief grote afstand heeft tot de arbeidsmarkt.

Verbonden Partijen

Werkzaam Rivierenland

	Wat wilden we bereiken?	Wat zou de verbonden partij daarvoor doen?	Verantwoording/voortgang	
A	Mensen vanuit de Wsw op een zo regulier mogelijke werkplek aan het arbeidsproces laten deelnemen	A1	Bevorderen dat werkgevers maatschappelijk en sociaal verantwoord ondernemen. Streven is een groei van vijf (nieuwe) werkgevers waar vijf of meer personen zijn gedetacheerd via Werkzaam/stichting Werkzaam/Flex & Zeker. Dit op basis van een gewogen jaargemiddelde.	
		A2	Bevorderen van duurzame uitstroom waardoor mensen niet terugvallen naar een beschutte werkomgeving.	
		A3	Vergroten arbeidsparticipatie met als doel het arbeidspotentieel duurzaam en zo regulier mogelijk aan het werk, zodat iedereen naar zijn of haar maximale vermogen meedoet binnen de maatschappij.	

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

	Wat wilden we bereiken?	Wat zou de verbonden partij daarvoor doen?	Verantwoording/voortgang	
A	Partner op het gebied van gezonde jeugd	A1	Borgen van verworvenheden van de jeugdgezondheidszorg: laagdrempelig, groot bereik en het in beeld hebben van alle kinderen (via consultatiebureaus en contactmomenten op primair en voortgezet onderwijs).	
		A2	Flexibeler werken: meer op maat, vraaggericht en zo nodig contact leggend met de doelgroep.	
		A3	Afspraken maken met sociale wijkteams, huisartsen, jeugd-ggz en gemeenten om de signaleringsfunctie te versterken en om extra aandacht te kunnen geven aan ouders/kinderen die het echt nodig hebben.	
		A4	Investeren in het actief benaderen van moeilijk bereikbare groepen jeugd en zorgmijders.	
		A5	Inzetten van nieuwe technologieën en werkwijzen die bijdragen aan de eigen regie op gezondheid van de ouder/kind, zoals het aanbieden van zelftesten, instructiefilms, digitale informatie, chatsessies met jeugdverpleegkundigen en communities met gelijkgestemden.	
		A6	Samen met partners en de doelgroep experimenteren om nieuwe werkvormen te ontwikkelen en uit te voeren.	
		A7	Bijdragen aan een veilig en gezond leefklimaat op scholen door nauwe samenwerking tussen scholen en de GGD (inzet gezonde schooladviseur).	
B	Het organiseren van preventie in het sociaal domein	B1	Op scholen, in buurten en wijken en gemeenten biedt de GGD deskundigheid over het bevorderen van gezondheid. Dit gebeurt onder meer door de inzet van een gezonde schooladviseur, de gezondheidsmakelaar, maar ook via consultatiebureaus, jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen.	
		B2	Integrale oplossingen dichtbij de burger, met partners uit zorg, wonen en welzijn en met ketenpartners in de tweede-, eerste-, en basislijn van de gezondheidszorg.	
		B3	Bijdragen aan het (integraal) adviseren over en het signaleren en ondersteunen van initiatieven rondom preventie, in afstemming met andere organisaties (onder meer door inzet van de gezondheidsmakelaar).	
		B4	Gerichte ondersteuning en interventie bieden aan kwetsbare groepen, waaronder ouderen, in samenwerking met en passend bij hun cultuur en belevingswereld.	
		B5	Bijdragen aan het ontwikkelen van samenwerkingsafspraken tussen zorgverzekeraars en gemeenten.	

C	Samenwerken aan sociale veiligheid	C1	De GGD draagt bij aan veiligheid op school en in de wijk, en zet in op een preventieve aanpak en op handelend optreden bij individuele casuïstiek.	
		C2	De GGD creëert hiertoe een goede samenwerking tussen henzelf, sociale wijkteams, veiligheidshuis en politie om sociale-veiligheidsproblemen vroegtijdig te signaleren en op te pakken.	
		C3	Versterken van de integrale aanpak van zorgwekkende zorgmijders en insteken op informele netwerken.	
		C4	De OGGZ-monitor zal worden doorontwikkeld met als doel inzicht te krijgen in de grootte van de OGGZ-doelgroep en de in- en uitstroom van de OGGZ-doelgroep in de bestaande zorgvoorzieningen.	
		C5	Investeren in een goede aansluiting tussen de geestelijke gezondheidszorg en de openbare geestelijke gezondheidszorg.	
D	Betrouwbare bijdrage aan een veilige en gezonde leefomgeving leveren	D1	De GGD werkt samen met brandweer, politie, omgevingsdiensten, GHOR/veiligheidsregio en gemeenten zodat deze gezamenlijk kunnen adviseren over plannen voor een veilige en gezonde samenleving.	
		D2	Bundelen van kennis en informatie van gemeenten, politie, brandweer, GHOR en publieke gezondheid om een onderbouwde prioritering van risico's te kunnen maken en met een integrale aanpak effectief te kunnen inspelen op urgente situaties.	
		D3	Risico's worden tijdig onder de aandacht gebracht bij gemeenten, op basis van signalen van professionals en netwerkpartners, monitors en onderzoeken. Dit gebeurt zowel op regionaal als op wijkniveau.	
		D4	De GGD investeert samen met gemeenten en de veiligheidsregio in maatregelen en handelingsperspectieven voor minder-zelfredzame burgers die zelfstandig wonen, in het geval zich een crisis of ramp voordoet.	
		D5	Op het gebied van infectieziekten bouwt de GGD aan netwerken met de (intensieve) veehouderij en de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit en academische werkplaatsen in verband met zoonosen (infectieziekte waarbij mensen door dieren besmet worden). Rondom antibioticaresistentie werkt de GGD samen met verpleeghuizen, ziekenhuizen en andere partijen. Hierdoor kan bij acute gezondheidsbedreigingen snel en adequaat gehandeld worden en kan gezondheidsschade beperkt worden.	

Wat heeft het gekost?

P5 Programma: Wmo, Jeugd en Participatiewet					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor	Begroot na	Rekening
			wijziging 2018	wijziging 2018	2018
Lasten			18.923	19.538	20.562
Baten			-4.041	-4.054	-4.534
Exploitatieresultaat			14.882	15.484	16.028
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na	Rekening	Vershil
P5	Wmo, Jeugd en Participatiewet		wijziging 2018	2018	
Lasten			19.538	20.562	1.024
Baten			-4.054	-4.534	-481
+ = nadeel - = voordeel			15.484	16.028	544

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000) Programma 5

Drie decentralisaties (nadeel € 544.000, incidenteel/structureel)

Bij brief van 9 oktober 2018 (raadsbrief 2018-97c) hebben wij u tussentijds geïnformeerd over de financiële stand van zaken over de uitvoering van de 3 Decentralisaties 2018. Op basis van de toen beschikbare informatie was de verwachting dat wij op het totale budget over 2018 een bedrag van circa € 1.224.000 een overschot zouden hebben.

Op basis van de werkelijke cijfers komt het nu uit op een tekort van € 543.517 ofwel een negatieve afwijking, zijnde 3,51% ten opzichte van de begroting 2018. Dit bedrag is onttrokken aan de reserve 3D. Een groot verschil ten opzichte van 1 september. De belangrijkste factor hiervoor is dat in 2018 een groot bedrag aan dbc's (diagnose-behandelcombinatie) over de jaren 2015, 2016 en 2017 is afgerekend. Deze manier van declareren is in 2018 afgeschaft, maar er mocht heel 2018 nog voor genoemde jaren worden gedeclareerd. Dat is dus fors gebeurd, met name in het 4e kwartaal 2018. Over de mogelijke financiële gevolgen van de afrekening dbc's hebben wij u in een eerder stadium over geïnformeerd. De hoogte van de afrekening was onvoorspelbaar. Het gaat daarbij om een eenmalig effect. Daarnaast zijn ook de kosten voor Jeugdzorg 2018 aanzienlijk hoger uitgevallen dan verwacht. Het aantal cliënten is niet toegenomen, maar wel is zwaardere zorg ingezet. Een groot deel daarvan is naar verwachting structureel.

Een overzicht van de geraamde en werkelijke uitgaven over 2018 treft u onderstaand aan.

Budget 3 decentralisaties 2018				
V = voordeel en N = Nadeel t.o.v. de begroting				
Wet maatschappelijke ondersteuning	begroting 2018	werk. uitgaven 2018	saldo	N/V
Wmo 2015 Zorg	2.294.272	2.066.114	228.158	V
Bestaande Wmo-budgetten	2.104.324	2.330.946	-226.622	N
Toerekening salariskosten	1.036.691	1.036.691	0	
saldo Wmo-budgetten	5.435.287	5.433.751	1.536	V
Jeugdwet	begroting 2018	werk. uitgaven 2018	saldo	N/V
Jeugd	5.298.982	6.410.319	-1.111.337	N
Bestaande jeugd budgetten	1.155.315	1.096.078	59.237	V
Toerekening salariskosten	330.431	330.431	0	
saldo Jeugd budgetten	6.784.728	7.836.828	-1.052.100	N
Participatiewet	begroting 2018	werk. uitgaven 2018	saldo	N/V
Bijstandsverlening	751.173	238.500	512.673	V
Werkgelegenheid	1.374.673	1.357.388	17.285	V
Participatiebudget	374.989	359.537	15.452	V
Minimaregelingen	514.347	552.710	-38.363	N
Toerekening salariskosten	249.274	249.274	0	
saldo Participatiewet	3.264.456	2.757.409	507.047	V
Totalen	begroting 2018	werk. uitgaven 2018	saldo	N/V
Wmo	5.435.287	5.433.751	1.536	V
Jeugd	6.784.728	7.836.828	-1.052.100	N
Participatiewet	3.264.456	2.757.409	507.047	V
Totaal	15.484.471	16.027.988	-543.517	N

Hieronder volgt een toelichting op de grootste afwijkingen (> € 25.000) ten opzichte van de begrote bedragen en andere bijzonderheden.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Het overschot is ontstaan op de volgende voorzieningen:

Bedrag x 1.000; V = voordeel en N = nadeel t.o.v. de begroting

Regeling/voorziening	begroting	werkelijk	saldo	V/N
Preventie budget/Beleidsplan Wmo/Jeugd	685	604	81	V
Persoonsgebonden budget	217	156	61	V
Zorg in natura	1.119	989	130	V
Inhuur derden	203	130	73	V
Hulp in de huishouding	1.000	1.162	162	N
Vergoeding vervoersvoorzieningen	105	198	93	N
Vergoeding rolstoelvoorzieningen	160	254	94	N
Overige verschillen			2	V
Totaal			2	V

Voor de uitvoering van het *beleidsplan Wmo/Jeugd* was een bedrag van € 100.000 beschikbaar voor preventieve activiteiten met de intentie dat de vraag naar dure en intensieve zorg zal afnemen ten gunste van goedkopere adequate zorg. Van dat bedrag was circa € 60.000 gereserveerd voor een praktijkondersteuner bij de huisartsen.

In de 2^e Bestuursrapportage 2018 hebt u kunnen lezen, dat hierover nog volop overleg gaande is. Om die reden zijn er in 2018 nog geen uitgaven gedaan. Daarnaast is op het overige budget ook nog enige ruimte ontstaan.

Op basis van een opgave van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) hebben wij aan de SVB voorschotten verstrekt voor het *persoonsgebonden budget Wmo*. Evenals in voorgaande jaren is het aantal Pgb-ers ten opzichte van 2017 weer afgenomen. De huidige cijfers zijn gebaseerd op de prognose van de SVB van januari 2019. De definitieve verantwoording/afrekening volgt in de loop van 2019.

Op het budget *Zorg in natura* is een overschot ontstaan van € 130.000. Dit is enerzijds ontstaan door het effect van de Meicirculaire (€ 109.000) en anderzijds (€ 21.000) doordat er minder beroep op die voorziening is gedaan.

Bij de behandeling van de 1^e Bestuursrapportage 2017 (blz. 17 en bijlage 3) heeft uw raad een bedrag van € 400.520 beschikbaar gesteld voor *inhuur derden* voor tijdelijke uitbreiding van de uitvoeringscapaciteit in het sociaal domein voor de jaren 2017 en 2018. Daarnaast hebben wij u bij raadsbrief van 5 juli 2017 geïnformeerd over ons plan van aanpak om te komen tot een financieel evenwicht binnen het sociaal domein. Een doelstelling daarbij was om er naar te streven dat de werkzaamheden kunnen worden verricht binnen de vastgestelde formatie/beschikbare vacaturegelden. Dus zonder extra inhuur.

Door onder andere het lean maken van onze processen en het anders organiseren van de werkzaamheden zijn we er in geslaagd om de extra inhuur in 2018 af te bouwen. Vanaf september is geen extra capaciteit meer ingehuurd. De totale uitgaven over 2017 en 2018 komen uit op een bedrag van € 327.000, zodat een bedrag van € 73.000 resteert. Dat voordeel is verwerkt in het saldo Wmo.

Op het onderdeel *hulp in de huishouding* (HbhH) is een tekort van € 162.000 ontstaan. Dit komt vooral doordat er over 2018 op grond van nieuwe afspraken een tariefsaanpassing met terugwerkende kracht tot 1 januari 2018 heeft plaatsgevonden.

In de loop van 2017 is een nieuw contract gesloten met een aanbieder van hulpmiddelen. De tarieven zijn hoger uitgevallen. Hierdoor is in 2018 op het budget *rolstoelvoorzieningen* een tekort van circa € 94.000 ontstaan. In hoeverre dit een structureel karakter heeft, zal blijken in 2019. Ook het nieuwe contract met betrekking tot *vervoersvoorzieningen* leidde tot hogere uitgaven. Voor 2018 een nadelig effect van circa € 93.000.

Jeugdwet

Het tekort is ontstaan op de volgende onderdelen:

Bedrag x 1.000; V = voordeel en N = nadeel t.o.v. de begroting

Regeling/voorziening	begroting	werkelijk	saldo	V/N
Jeugd GGZ (geestelijke gezondheidszorg)	4.275	5.088	813	N
Jeugdbescherming	452	594	142	N
Overige gezondheidszorg	349	313	36	V
Landelijk transitiearrangement	220	408	188	N
Overige verschillen			55	V
Totaal			1.052	N

Op het totale budget voor *Jeugd GGZ* is een tekort ontstaan van € 813.000, terwijl wij in september jl nog rekening hielden met een overschot van circa € 560.000. Een afwijking van € 1,37 miljoen die voor het grootste deel is ontstaan op het budget voor *Jeugd GGZ*. In september jl. is op basis van de toen beschikbare info een doorrekening gemaakt naar 31 december.

Uit analyses blijkt dat hiervoor in hoofdzaak een paar verklaringen te geven zijn:

- Zoals eerder is gesteld zijn in 2018 door zorgaanbieders de dbc's over de jaren 2015, 2016 en 2017 gedeclareerd. Het ging daarbij om een bedrag van circa € 680.000. Dit is een eenmalig/incidenteel effect. Het jaar 2019 is het eerste "normale" jaar, omdat door het vervallen van de dbc's alle geleverde zorg in 2019 wordt gefactureerd in 2019;
- Over de eerste acht maanden van 2018 is in totaliteit € 2,55 miljoen gefactureerd en over de laatste vier maanden ruim € 2 miljoen, waarvan in de maand december 2018 alleen al een bedrag van circa € 1 miljoen. Verhoudingsgewijs lijkt de maand december een "dure" maand. In 2017 was dat ook te zien. Diverse zorgaanbieders factureren 1 x per jaar. Dit staat ook in relatie tot de dbc's;
- Daarnaast is gebleken, dat er minder jeugd een beroep deed op de voorzieningen, maar dat de gemiddelde kosten per cliënt aanzienlijk hoger lagen. Die effecten kwamen tevoorschijn uit de eindverantwoordingen (maart/april 2019) van de zorgaanbieders; totaal circa € 400.000;
- Ook zagen we een toename van de Pleegzorg;
- Het nadeel van de afrekening solidariteit 2017 (zie verderop) van € 31.000 drukt ook op deze post.

Bij de *jeugdbescherming* is een tekort ontstaan van € 141.000. Daarvan heeft een bedrag van € 43.000 betrekking op de afwikkeling/definitieve afrekening over 2017. Daarnaast zijn het aantal OTS's (Ondertoezichtstellingen) en drangtrajecten in 2018 gestegen t.o.v. 2017. Naar verwachting is hier ook sprake van een structureel effect. Dit is deels te verklaren doordat er sprake was van onderprestatie in 2017. Daarnaast heeft de administratieve afhandeling middels het berichtenverkeer van 2017 pas plaatsgevonden in 2018. Dat heeft ervoor gezorgd dat er ook trajecten uit 2017 in de cijfers van 2018 besloten zitten.

Op de *overige gezondheidszorg* resteert een bedrag circa € 36.000. De begrote uitgaven voor statushouders voor 2018 (€ 20.000) waren niet nodig, omdat de kosten nog konden worden opgevangen uit daarvoor resterende budgetten over 2016 en 2017. Het resterende bedrag betreft overige voordelen.

Bij het *landelijke transitiearrangement* gaat het om specifieke zorg die op landelijk niveau is ingekocht. Hierop heeft de gemeente geen invloed. Ook hier speelt het verhaal rond de dbc's. Op dit budget is een tekort van € 188.000.

Participatiewet

Het overschot is ontstaan op de volgende onderdelen:

Bedrag x 1.000; V = voordeel en N = nadeel t.o.v. de begroting

Regeling/voorziening	begroting	werkelijk	saldo	V/N
Inkomensvoorzieningen (Wwb, Ioaw, Ioaz)	710	189	521	V
Bijzondere bijstand	424	465	41	N
Overige verschillen			26	V
Totaal			506	V

Uit de eindrapportage over 2018 van de gemeente Buren met betrekking tot de uitvoering van de Participatiewet blijkt, dat op het budget inkomensvoorzieningen (inkomsten minus uitgaven) een bedrag van € 521.000 resteert. Ten opzichte van de situatie per 1 september jl. is het voordeel circa € 200.000 hoger uitgevallen. Dat komt mede door de definitieve vaststelling van het BUIG-budget 2018 (= Gebundelde uitkering op grond van de Participatiewet, die door het rijk in positieve zin is bijgesteld er heeft geresulteerd in hogere baten). In de Decemberbrief hebben wij u daarover al geïnformeerd. Daarnaast is het aantal uitkeringsgerechtigden enigszins afgenomen en is een voordeel van circa € 60.000 op terugvordering/verhaal ontstaan.

In juli 2017 zijn de nieuwe beleidsregels voor *bijzondere bijstand* vastgesteld. In het verleden vergoedde de gemeente meer dan de wettelijke norm. De regels zijn versoepeld en het budget is toen met € 51.000 naar beneden bijgesteld. In juli 2018 zijn de beleidsregels bijzondere bijstand geactualiseerd in verband met de invoering van het "kindpakket". De verwachting was dat het aangepaste/herijkte budget voor 2018 toereikend zou zijn. Echter dat hebben wij te optimistisch ingeschat. Waarschijnlijk heeft de actieve voorlichting geleid tot meer aanvragen. Er is een tekort van € 41.000 ontstaan. Via de decembercirculaire is nog wel een bedrag van circa € 7.000 ontvangen, waardoor het feitelijke tekort op circa € 34.000 uitkomt.

Afrekening verplichtingen en solidariteit 2017

In de jaarrekening 2017 zijn op basis van de toen bekende informatie van de zorgaanbieders verplichtingen opgenomen. De definitieve afrekening met de zorgaanbieders hebben inmiddels plaats gevonden. De financiële effecten daarvan zijn verwerkt in de jaarrekening 2018. De gemeenten van Regio Rivierenland ondertekenden de overeenkomst 'solidariteit' 2015 en 2016 met daarbij een verdeelsleutel om eventuele financiële risico's bij het inzetten van dure en weinig voorkomende of sterk fluctuerende hulp gezamenlijk op te vangen. Bij raadsbesluit van 3 juli 2018 (RAAD/18/2418) is de regeling met één jaar verlengd. De definitieve vaststelling en afrekening daarvan heeft inmiddels plaatsgevonden. Voor onze gemeente heeft dat een nadelig effect van € 31.000. Dit is verwerkt in de jaarrekening 2018 bij het onderdeel Jeugd GGZ. Voor het jaar 2018 is geen solidariteitsregeling vastgesteld, zodat geen verrekening plaatsvindt met de overige regiogemeenten.

Investerings

P5 Programma:		WMO, Jeugd en Participatiewet					
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig) bedragen x 1.000		Startjaar	Investerings- bedrag	Uitgaven tot 31-12-2018	Restant per 31-12-2018	Voortgang	
						Beleidsmatig	Financieel
Toekomstig	Vervangen bus ouderenvervoer (Swobrik)	2019	45		45		
Toekomstig	Vervangen bus ouderenvervoer (Klaartje)	2020	53		53		
Totaal investeringsbedragen			98		98		

Mutaties in reserves

P5 Programma:		Wmo, Jeugd en Participatiewet Mutaties in reserves			
Bedragen x € 1.000		Begroot voor wijziging 2018	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	
Lasten			34	34	
Baten			-427	-971	
Exploitatieresultaat			-393	-937	
Analyse van het verschil in mutaties in reserves per programma					
Nr.	Programma	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	Verschil	
P5	Wmo, Jeugd en Participatiewet				
Lasten		34	34		
Baten		-427	-971	-544	
+ = nadeel - = voordeel		-393	-937	-544	

Toelichting op mutaties in reserves:

Reserve drie decentralisaties (3D)

Zoals reeds aangegeven onder de toelichting van de 3D budgetten is in 2018 een incidenteel nadeel behaald ter hoogte van € 544.000 en wordt dit bedrag conform afspraken onttrokken aan de reserve drie decentralisaties.

Programma 6: Onderwijs, sport en welzijn

Missie

Iedereen moet zich kunnen ontplooiën en welbevinden

De wijze waarop jonge inwoners zich ontplooiën is voor ieder kind en iedere jongere verschillend. Onze ambitie is om voor deze jonge inwoners randvoorwaarden te creëren, waarbinnen zij zich optimaal kunnen ontwikkelen op hun weg naar volwassenheid. Opleiding, vrijetijdsbesteding, talentontwikkeling, zorg en ondersteuning zijn daarbij van groot belang. De kernen blijven levende gemeenschappen, waar mensen elkaar op allerlei manieren ontmoeten en bijstaan. Investeren in onderwijs, sport en cultuur dragen bij aan de sociale cohesie binnen de dorpen. Dit moet ertoe leiden dat de inwoners zich thuis (blijven) voelen in de (kernen van de) gemeente.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

Algemeen

- ◆ Coalitieprogramma 2016 – 2018: 'Samenwerken aan een Vitale Samenleving' versie 2.0 (december 2016) en coalitieprogramma 2018 -2022: 'Samen bouwen en ruimte voor de samenleving' (26 april 2018)
- ◆ Visie Lokaal Sociaal Beleid 2012-2020 (raadsbesluit 12 april 2012)
- ◆ Beleidsnota Welzijn in Neder-Betuwe (raadsbesluit 9 maart 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 27 november 2017)
- ◆ Algemene subsidieverordening Welzijn (raadsbesluit 10 december 2015) en de daarop betrekking hebbende beleidsregels (collegebesluit 15 december 2015)
- ◆ Beleidsplan Wmo/Jeugd 2017-2020 'Verder met Wmo en Jeugd in Neder-Betuwe' (raadsbesluit 6 juli 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 28 november 2017)

Onderwijs/leesbevordering

- ◆ Verordening Voorziening huisvesting onderwijs (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Verordening leerlingenvervoer (raadsbesluit 17 september 2015 en beleidsregels leerlingenvervoer collegebesluit 31 mei 2016)
- ◆ Convenant bibliotheekwerk Rivierenland 2015 – 2018 (raadsbesluit 26 november 2014)
- ◆ Herijking bibliotheekwerk Neder-Betuwe (raadsbesluit 9 maart 2017)
- ◆ Subsidieverordening Basisbibliotheek Neder-Betuwe 2007 (raadsbesluit 2007)
- ◆ Subsidieregeling Kingebonden financiering voorschoolse educatie Neder-Betuwe 2017 (raadsbesluit 8 december 2016)
- ◆ Dienstverlening overeenkomst Regionaal Leerplichtbureau (collegebesluit 10 april 2018)

Sport

- ◆ Project combinatiefuncties/buurtsportcoaches (raadsbesluit 8 november 2012) /uitvoeringskader buurtsportcoaches/ cultuurcoaches (collegebesluit: 26 januari 2016)
- ◆ Beheerplan onderhoud sportvelden 2016-2025 (raadsbesluit 2 juli 2015)

Overige

- ◆ Strategische visie accommodatiebeleid (2010) en Uitvoeringsplan accommodatiebeleid 2014-2018 (18 september 2014)

Thema's

6.1 Onderwijs

	Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen	
A	Openbaar basisonderwijs in alle kernen behouden, van goede kwaliteit.	A1	Stimuleren van samenwerking of fusie met schoolbesturen in de directe omgeving of regio.		
		A2	Overleggen met het schoolbestuur over begroting, toekomstplannen instandhouding van scholen en eventuele knelpunten.		
		A3	Onderzoeken op welke wijze de huisvesting van de basisschool De Bellefleur in Dodewaard het beste kan plaatsvinden.		
		Toelichting: Dit onderwerp maakt deel uit van het nog op te stellen Integraal HuisvestingsPlan onderwijshuisvesting (IHP). Voor de verdere inhoud en planning verwijzen wij naar het raadsbesluit d.d. 3 juli 2018 (RAAD/18/2410).			
B	Openbaar voortgezet onderwijs van goede kwaliteit met aanbod	B1	Realiseren van vervangende nieuwbouw van Pantarijn (start in 2017/oplevering in 2018) waarbij de bouwopdracht en de verantwoordelijkheid bij Pantarijn liggen		

	van HAVO-top ook bij de nieuwbouw Pantarijn.		en de gemeente een faciliterende en controlerende rol heeft. Zicht op een HAVO-top is niet meer realistisch (zie raadsbesluit d.d. 9 maart 2017).			
C	Vormgeving van het lokaal onderwijsbeleid gezamenlijk met de scholen via het opstellen van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).	C1	Inspelen op nieuwe ontwikkelingen (zoals Passend onderwijs en Jeugdwet) en deze vooraf en samen met de scholen en maatschappelijke organisatie bespreken en gezamenlijk haalbare ambities afspreken.			
		C2	Uitvoeren van de onderdelen van passend onderwijs (Afstemming zorg en ondersteuning, thuis nabij onderwijs en bijbehorende ondersteuning en thuiszitters) schoolbegeleiding en de wijze van besteding.			
		C3	Overleggen met de samenwerkingsverbanden passend onderwijs in samenwerking met de regiogemeenten om meer thuisnabij onderwijs te stimuleren/realiseren.			
		C4	Houden van toezicht op het goed onderhouden van de schoolgebouwen door de schoolbesturen na de overheveling van het buitenonderhoud.			
D	Ontwikkeling inwoners door kennis, informatie, literatuur en het stimuleren van lezen via onze bibliotheekvoorzieningen, mede om de laaggeletterdheid tegen te gaan.	D1	In stand houden van schoolbibliotheken op de basisscholen die hierop een beroep doen, met behulp van de lees-/mediacoaches die op de basisscholen actief zijn.			
		D2	Verhuizen van bibliotheekvestiging in Dodewaard.			
		Toelichting: De verhuizing van de bibliotheek hangt samen met de vormgeving van het accommodatiebeleid in de kern Dodewaard. Definitieve besluitvorming is in 2019 gepland. Hierdoor heeft de verhuizing van de bibliotheek naar de toekomstige locatie niet in 2018 plaatsgevonden.				
		D3	Uitvoeren van het convenant Bibliotheekwerk Rivierenland door het in stand houden van de Basisbibliotheek Rivierenland.			
		D4	Besluitvorming over het convenant 2019-2022			
		D5	Verdere uitvoering geven aan het plan van aanpak laaggeletterdheid.			

Ontwikkelingen:

Verbetering samenwerking tussen samenwerkingsverbanden/scholen/gemeenten/GGD/zorgverleners om schoolverzuim te beperken/voorkomen

In het kader van passend onderwijs is in de regio Rivierland onderzoek gedaan naar: het aantal leerlingen die (tijdelijk) geen onderwijs volgen of die dreigen uit te vallen, wie allemaal betrokken zijn, knelpunten in de huidige samenwerking en mogelijkheden tot verbetering samenwerking.

Het resultaat van dit onderzoek is:

- Het project 'Verbinding Onderwijs – Wijkteam – Jeugdhulp'. Binnen dat project maken we afspraken om de samenwerking tussen onderwijs, gemeente, JGZ (Jeugd gezondheidszorg) te verbeteren rondom een kind dat extra ondersteuning nodig heeft. Voor het basisonderwijs zijn hier reeds concrete afspraken voor gemaakt. Het project op het middelbare onderwijs loopt nog.
- Invoering M@ZL (Medische Advisering van de Ziek gemelde Leerling). Het is een integrale aanpak om leerlingen met ziekteverzuim vroegtijdig te signaleren en te begeleiden. De aanpak is ingebed in de lokale zorgstructuur. Schoolmedewerkers, jeugdartsen, leerplichtambtenaren en medewerkers van de Kernpunten hebben samen aandacht en zorg voor leerlingen met ziekteverzuim en ieder hierin hun eigen taken. M@ZL inventariseert de oorzaken van het ziekteverzuim en draagt oplossingen aan zodat leerlingen en ouders adequaat worden begeleid en de leerling weer zo snel mogelijk terug naar school kan.

Aanbesteding uitvoering volwasseneneducatie voor de regio Rivierenland voor het jaar 2018.

Door de gemeente Tiel is samen met de regiogemeente eind 2017 een aanbesteding gehouden voor de uitvoering volwasseneneducatie in het jaar 2018 met mogelijkheid tot verlenging. De wetgeving op het terrein van volwasseneneducatie is in ontwikkeling en onzeker. Het is mogelijk dat de huidige geormerkte

bekostiging via de gemeente Tiel met ingang van 2020 wordt gewijzigd in een algemene uitkering in het gemeentefonds.

Leerlingen begeleiden in het zelfstandig reizen naar school

Binnen het sociaal domein passen de principes zelfredzaamheid en eigen kracht. Het doel daarvan is inwoners zo zelfstandig mogelijk deel te laten nemen aan de samenleving. Dat gaat niet altijd vanzelf en enige activering en ondersteuning kan daarbij helpen. In de beleidsregels leerlingenvervoer stimuleren we zelfstandig reizen. In 2017 startte een pilot waarbij we leerlingen die nu nog met de taxi(bus) naar school gaan, begeleiden in het zelfstandig reizen naar school met het openbaar vervoer of de fiets. Het resultaat daarvan was positief en het project is in 2018 structureel ingevoerd.

Samenwerking met MEE en Arriva

MEE Gelderse poort leidt vrijwilligers op tot reisbuddy's. Vervoersonderneming Arriva biedt tegen een gereduceerd tarief een 'Voor Elkaar Pas'. Deze pas maakt het voor de speciale doelgroep aantrekkelijk en eenvoudig om met het openbaar vervoer te reizen. De samenwerking met MEE en Arriva is in 2018 voortgezet.

Zoveel mogelijk kinderen in de eigen woonomgeving passend onderwijs bieden

In de regio Rivierenland loopt in het kader van Passend Onderwijs een project 'thuisnabij onderwijs'. Het doel is om zoveel mogelijk kinderen in de eigen woonomgeving naar school te laten gaan. Om inzicht te krijgen hoeveel kinderen binnen en buiten de regio naar school gaan, is in 2018 een monitor leerlingstroom operationeel geworden. Dit toont vanaf 2014 alle bewegingen leerlingenvervoer in en buiten de regio. Aan het opstellen van de richtlijn voor de samenwerking tussen gemeenten en onderwijs bij verwijzingen naar speciaal onderwijs en het toekennen van leerlingenvervoer werken we nog.

Instemming met convenant 2019-2022 inzake bibliotheekwerk

Er is ingestemd met het convenant 2019-2022 inzake bibliotheekwerk. Dit betekent dat Neder-Betuwe verder gaat met Bibliotheek Rivierenland voor de voorziening van het bibliotheekwerk voor in elk geval de komende vier jaar.

6.2 Sport

	Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen	
A	Iedere inwoner in staat stellen om zich te ontwikkelen tot een gezonde, actieve en vitale inwoner.	A1	Continueren en uitbouwen van de inzet van de buurtsportcoaches. Buurtsportcoaches krijgen steeds meer de rol als 'preventief verbinder' binnen het sociaal domein.		
		A2	Aanmoedigen van kinderen/jongeren tot het aannemen van een gezonde leefstijl. Om overgewicht onder jongeren terug te dringen moedigen wij een gezonde leefstijl aan van de jonge Neder-Betuwenaars.		
		A3	Uitnodigen van ouderen voor het deelnemen aan een vitaliteitstest.		
B	Sportverenigingen in Neder-Betuwe zijn vitaal	B1	Ondersteunen van sportverenigingen om zich te kunnen ontwikkelen tot een "open club". Een "open club" pakt haar maatschappelijke rol/functie op, waardoor er vaker contact is met kwetsbare inwoners die nog niet bewegen.	▼	
		Toelichting: In 2018 zijn de eerste stappen gezet met het uitzetten van verenigingsscans bij de grotere verenigingen. Resultaten nemen we mee in de sport- en beweegvisie. De inventarisatie startte in Dodewaard. Daar komt in 2019 de focus te liggen. Good practices kunnen we vervolgens 'op maat' kopiëren naar andere kernen.			

Ontwikkelingen:

De open club: Neder-Betuwse sportverenigingen zijn vitaal

Vitale verenigingen zijn op de toekomst en omgeving gerichte verenigingen met een doorlopend activiteiten aanbod, die bijdragen aan het welzijn en de participatie van de bevolking in een dorp en van de leden van de vereniging. De vitale vereniging richt zich –naast de (potentiële) leden– uitdrukkelijk ook op de niet-leden. De vitale vereniging ziet haar vereniging niet alleen als doel, maar nadrukkelijk ook als middel om andere (maatschappelijke) doelen te realiseren, samen met andere maatschappelijke partners. Vitale sportverenigingen kunnen op steun van de gemeente rekenen als ze bijdragen aan breder gemeentelijke doelstellingen, zoals een (beweeg)aanbod voor kwetsbare doelgroepen. Dat kan door de ondersteuning van de buurtsportcoach of een medewerker van de Gelderse Sport Federatie, maar dit kan ook zijn door het

beschikbaar stellen van een activiteitenbudget, bij het opstarten van nieuwe breed-maatschappelijke initiatieven. Zoals bij thema 6.2.B1 is aangegeven zijn in 2018 de eerste stappen gezet.

6.3 Leefbaarheid/Welzijn

Wat wilden we bereiken?	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A Leefbaarheid kernen behouden en versterken.	A1 Uitvoeren plan van aanpak Dorpshuis en De Eng in Dodewaard. Verder uitwerken plannen voor de twee basisscholen in Dodewaard in samenhang met functies gericht op kinderen/jeugd.		
	Toelichting: De uitwerking van de plannen voor een combinatie van dorpshuis en De Eng vergt in verband met nader overleg meer tijd. De huidige planning is besluitvorming in het tweede kwartaal van 2019. We betrekken de scholen bij de verdere uitwerking van het IHP. Zie ook Thema 6.1.A3.		
	A2 Starten met uitvoering plan van aanpak accommodatievraagstukken in de andere dorpskernen. Hierbij een werkwijze per dorpskern hanteren en volgorde uit plan van aanpak aanhouden.		
	Toelichting: Het opgestelde uitvoeringsplan (2014) is door de raad voor kennisgeving aangenomen. Per kern zouden we kijken naar een uitvoeringsplan. De prioriteit is daarbij gelegd bij de planvorming in Dodewaard. (zie ook A1.). Daarnaast inventariseerden we in 2017/2018 of en zo ja welke problematieken bij de overige dorpshuizen speelden. Over het algemeen kunnen we stellen dat de gebruiksexploitatie van de dorpshuizen gezond is, maar dat er weinig of geen financiële ruimte is voor toekomstig (groot) onderhoud (gebouwen-exploitatie). Zie verder de raadsbrief van 12 april 2018 (nr. 2018-30g.). Daarnaast hebben wij in 2018 een avond belegd met alle dorpshuisbesturen om met elkaar te praten over de vraagstukken die er liggen. Dit krijgt ook in 2019 weer de nodige aandacht. Vanaf 2020 is mede om die reden een bedrag van € 25.000 opgenomen voor (klein)onderhoud.		
	A3 In stand houden van de buurtbus, regiotaxi, Klaartje en Swobrik.		
A4 Regie voeren via de Regio Rivierenland op vervoersstromen (basismobiliteit) om beter maatwerk te leveren en vraagafhankelijk vervoer effectiever en efficiënter te maken.			
7 B Leefbaarheid kleine dorpen Echteld en IJzendoorn behouden en versterken.	B1 Extra aandacht voor ondersteuning en borging van het Huis van IJzendoorn.		
	B2 Alert zijn en blijven op ontwikkelingen in relatie tot leefbaarheid in de kern Echteld en waar nodig ondersteuning bieden.		
C Subsidies komen mede ten goede aan leefbaarheid, participatie en informele maatschappelijke ondersteuning van burgers; subsidieontvangers tonen maatschappelijke betrokkenheid.	C1 Uitvoeren van het nieuwe welzijnsbeleid en de daarop gebaseerde subsidieregels voor het sociaal domein.		

Ontwikkelingen:

Verdere vormgeving van het Accommodatiebeleid in de kern Dodewaard

Het huidige dorpshuis kampt met leegstand en een tekort op de exploitatie. De bibliotheek is daar nu nog gebruiker en huurder. Bij verhuizing van het dorpshuis verhuist de bibliotheek mee. Een nieuw dorpshuis is enkel mogelijk/haalbaar als de Dodewaardse verenigingen zich mede committeren aan gebruik en huur ervan. In 2018 is daarover intensief overleg geweest. De planning was om in 2018 een besluit te nemen over de nieuwbouwplannen voor het dorpshuis in de nabijheid van de verenigingshal De Eng. Dat is niet gehaald. We betrekken de besluitvorming over de basisscholen in Dodewaard bij de uitwerking van het IHP. Dit IHP is in 2018 opgesteld in nauwe samenwerking met de schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties. Zowel de besluitvorming over het dorpshuis als het IHP is thans gepland in 2019.

Bepalen van prioriteiten voor de accommodatievraagstukken in de andere kernen

Voor de leefbaarheid en het accommodatiebeleid inventariseren we in Ochten en Echteld met bewoners en verenigingen en organisaties welke vraagstukken hier lokaal leven en wat eventuele consequenties zijn voor de accommodaties. Op basis van de inventarisatie benoemen we prioriteiten voor een periode van twee jaar en stelden we een plan van aanpak op. Dit plan werken we per kern verder uit en voeren we vervolgens ook per kern uit. Het accommodatiebeleid blijkt en blijft een complex en lastig onderwerp: veel verschillende organisaties zijn erbij betrokken en wensen en behoeften veranderen soms snel. Resultaten blijven de laatste jaren achter bij de verwachtingen. In het plan van aanpak noemen we daarom kleine stappen die we in grote lijnen beschrijven. Dit geeft ruimte voor een passende invulling bij de uitwerking en biedt toch een duidelijk kader. Voor de uitvoering maken we gebruik van kennis en inzet, vanuit elke kern.

Invoeren van het nieuwe Welzijnsbeleid op basis van het vastgestelde uitvoeringsplan

In 2018 gaven we uitvoering aan het gecombineerde uitvoeringsplan Welzijnsbeleid en Wmo/Jeugd. De samenhang tussen welzijn, preventie, zorg en jeugd en ontwikkeling kreeg op deze manier vorm in concrete actiepunten die vanaf 2017 zijn uitgevoerd.

Invoeren van de nieuwe subsidieregels binnen het sociaal domein

De subsidieregels vormen de juridische basis voor de verstrekking van subsidies binnen het sociaal domein in Neder-Betuwe. De subsidieregels richten zich op de participatie, leefbaarheid, informele betrokkenheid en betrokkenheid van inwoners zoals in het coalitie akkoord aangegeven. De inzet van subsidie draagt op die manier bij aan preventie en de kanteling van de samenleving naar meer zelfredzaamheid en inzet van maatschappelijk kapitaal. Het was de bedoeling om de subsidieregels voor het sociale domein in 2018 verder uit te werken. Dat is niet gelukt in verband met nadere prioritering van de werkzaamheden. De huidige planning is uiterlijk in het derde kwartaal van 2019.

6.4 Vroeg- en voorschoolse educatie

	Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Alle kinderen (ongeacht hun identiteit) hebben toegang tot adequate vroeg- en voorschoolse educatie met een goede aansluiting op het basisonderwijs.	A	Leveren van maatwerk aan peuters van 2½ tot 4 jaar om zich te ontwikkelen.		
		A	Alle pedagogische medewerkers binnen de peuteropvang beschikken vanaf 1 januari 2019 over een taalniveau 3f.		

Ontwikkelingen:

Voor- en Vroegschoolse Educatie is van kwalitatief niveau

In 2018 startte een werkgroep VVE om een nieuw beleidsplan VVE voor de periode 2019-2022 op te stellen. Het nieuwe beleidsplan richt zich op alle relevante VVE aspecten, zoals toeleiding en bereik, doorgaande lijn, resultaten VVE en ouderbetrokkenheid. Het VVE aanbod is bedoeld voor de ontwikkeling van alle peuters tussen de 2,5 en 4 jaar om hen zo goed mogelijk voor te bereiden op een start op de basisschool. Het beleid is in samenspraak met de betrokken partners opgesteld en wordt breed gedragen.

Informatievoorziening aan de raad

Binnen dit programma zijn in 2018 in totaal vijf raadsbesluiten genomen. Daarnaast zijn over dit programma negentien raadsinformatie- brieven verschenen en zijn er twee onderwerpen tijdens college informatieavonden besproken.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2014	2015	2016	2017	2018
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jaar	Ingrado	Neder-Betuwe	5,66	0,45	4,06	2,49	n.b.
			Landelijk	2,82	2,34	1,81	1,82	n.b.
Toelichting: Het hoge percentage wordt veroorzaakt door het feit, dat de scholen te laat (na 1 oktober) de in-/uitschrijvingen doorgeven. Uit onderzoek door het Regionaal Leerplichtbureau blijkt dat het slechts om een enkeling gaat die niet ingeschreven staat.								
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jaar	Ingrado	Neder-Betuwe	26,25	23,16	19,86	11,75	n.b.
			Landelijk	31,32	28,65	26,55	26,58	n.b.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO	Neder-Betuwe	1,7%	1,2%	1,4%	n.b.	n.b.
			Landelijk	1,7%	1,7%	2,1%	n.b.	n.b.
Niet sporters	% van de totale bevolking van 19 jaar en ouder	RIVM	Neder-Betuwe			63,0%	n.b.	n.b.

			Landelijk			48,7%	n.b.	n.b.
--	--	--	-----------	--	--	-------	------	------

Verbonden Partijen

Geen.

Wat heeft het gekost?

P6 Programma Onderwijs, Sport en Welzijn					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor wijziging 2018	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten			4.617	4.821	4.682
Baten			-822	-871	-863
Exploitatieresultaat			3.794	3.951	3.819
Analyse van het verschil per overzicht					
Nr.	Overzicht		Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	Vershil
P6	Onderwijs, Sport en Welzijn				
	Lasten		4.821	4.682	-139
	Baten		-871	-863	8
	+ = nadeel - = voordeel		3.951	3.819	-132

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Programma 6

Onderwijshuisvesting (voordeel, 42.000 incidenteel)

Het overschot komt door minder uitgaven van €28.000 voor belastingen en €14.000 voor overige huisvestingskosten.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken (voordeel, 38.000 incidenteel)

Het overschot van € 38.000 komt door minder uitgaven voor bewegingsonderwijs en leerlingenvervoer.

Overige kleine verschillen (voordeel € 52.000, incidenteel)

Betreft kleine afwijkingen (< € 25.000) op zowel de lasten als baten van de verschillende overige taakvelden.

Investerings

P6 Programma: Onderwijs, Sport en Welzijn							
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig)		Startjaar	Investerings-	Uitgaven tot	Restant per	Voortgang	
bedragen x 1.000			bedrag	31-12-2018	31-12-2018	Beleidsmatig	Financieel
Lopend	Inv Grondkosten Pantarijn (09/2014)	2014	718	702	16		Afsluiten
Lopend	Nieuwbouw Pantarijn	2014	3.599	3.622	-22		Afsluiten
				Toelichting: voor de vervangende nieuwbouw Pantarijn is een totaal netto budget verleend van € 3.599.410. Dit bedrag is aan het schoolbestuur uitbetaald. De bouw is voor dit bedrag gerealiseerd vermeerderd met de overeengekomen bijdrage van het schoolbestuur. De overschrijding van € 22.424 heeft betrekking op gemeentelijke kosten inhuur deskundigheid voor realisatie van dit bouwproject.			
Lopend	Renovatie sportvelden 2016-24	2016	414	47	367		
Lopend	Inv Zonnepaneel Biezenwei	2018	127	2	125		
Lopend	INV Zonnepaneel De Eng	2018	17		17		
Lopend	INV Zonnepaneel Echteld	2018	10		10		
Lopend	INV Zonnepaneel gymzaal Kesteren	2018	22		22		
Lopend	INV Zonnepaneel Sportzaal De Linie	2018	17		17		
Lopend	INV Lucht/water warmtepomp De Eng	2018	73		73		
Lopend	INV Lucht/water warmtepomp De Leede	2018	56	56	0		Afsluiten
Lopend	INV Lucht/water warmtepomp De Biezenwei	2008	133	-7	140		
Lopend	INV Lucht/water warmtepomp Gymzaal Echteld	2018	36	36	0		Afsluiten
Lopend	INV Lucht/water warmtepomp Gymzaal Kesteren	2018	36	5	31		
Lopend	INV Lucht/water warmtepomp Sportzaal De Linie	2018	75	5	70		
	<i>Energiebesparende maatregelen binnensportaccommodatie</i>		566	97	469		
Lopend	Overname zonnepaneel De Leede Kesteren	2018	30	19	11		Afsluiten
Lopend	Overname zonnepaneel De Linie Ochten	2018	18	21	-3		Afsluiten
Lopend	Overname zonnepaneel De Eng Dodewaard	2018	11	21	-9		Afsluiten
	<i>Overname zonnepanelen</i>		60	61	-1		
Lopend	Renovatie de Biezenwei	2018	466	303	164		
Lopend	Renovatie de Snellenburg 2018-2020	2018	150		150		
Lopend	Renovatie Dijkkeweters PV/WP 2018-2020	2018	88		88		
	<i>Duurzaam onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen</i>		705	303	402		
Toekomstig	Accommodatiebeleid Dodewaard/Herontwikkeling De Eng	2019	500		500		
Toekomstig	Vernieuwbouw/uitbreiding Hervormde school Opheusden	2019	900		900		
Toekomstig	Integraal huisvestingsplan met betrekking tot scholen (IHP)	2019	1.500		1.500		
Toekomstig	Extra veld Voetbalvereniging Kesteren	2019	350		350		
Toekomstig	Stimulering maatschappelijk rendement	2019	500		500		
Totaal investeringsbedragen			9.812	4.831	4.980		

Mutaties in reserves

P6 Programma Onderwijs, Sport en Welzijn		Mutaties in reserves		
Bedragen x € 1.000		Begroot voor	Begroot na	Rekening
		wijziging 2018	wijziging 2018	2018
Lasten		63		
Baten		-260	-360	-360
Exploitatieresultaat		-196	-360	-360
Analyse van het verschil mutaties in reserves overzicht algemene dekkingsmiddelen				
Nr.	Overzicht	Begroot na	Rekening	Verschil
P6	Onderwijs, Sport en Welzijn	wijziging 2018	2018	
	Lasten			
	Baten	-360	-360	
	+ = nadeel - = voordeel	-360	-360	

Toelichting op mutaties in reserves:

Niet van toepassing, aangezien alle gerealiseerde mutaties conform raming hebben plaatsgevonden en er zodoende geen sprake is van een verschil op mutaties in reserves.

Programma 7: Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en Onvoorzien

Algemeen:

Dit programma is qua opbouw afwijkend ten opzichte van die van de beleidsprogramma's, maar telt financieel wel mee voor de begroting. Hierin staat welke algemene dekkingsmiddelen er zijn en wat het verloop daarvan is voor de komende vier jaar. Algemene dekkingsmiddelen hebben vooraf geen bepaald bestedingsdoel. Overhead en vennootschapsbelasting zijn nieuwe onderdelen. Sinds de begroting 2017 is de inhoud van dit deel aanzienlijk gewijzigd en noemen we naast genoemde posten ook diverse taakvelden afzonderlijk, waaronder de taakvelden Overhead, Treasury, OZB Woningen en OZB Niet woningen.

Wat zijn algemene dekkingsmiddelen?

Dit onderdeel beschrijft hoe de gemeente aan geld komt om de voornemens uit de programma's te betalen. De belangrijkste onderdelen van het overzicht algemene dekkingsmiddelen zijn de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de lokale heffingen (belastingen) en het beheer van activa die voor de openbare dienst bestemd zijn. Deze inkomsten zijn vrij besteedbaar en daarom niet rechtstreeks aan een programma toe te rekenen. Daarnaast omvat dit overzicht:

- inkomsten uit beleggingen, deelnemingen en financieringsfunctie;
- inkomsten uit verhuur en diensten van derden: onvoorzien uitgaven.

Overhead

Veel van onze werkzaamheden zijn gericht op onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Maar om dat adequaat en efficiënt te kunnen blijven doen moet de interne dienstverlening en bedrijfsvoering binnen onze ambtelijke organisatie goed op orde zijn. Daar waar nodig nemen we ook maatregelen om de interne dienstverlening te verbeteren. Een belangrijk kenmerk voor het onderdeel bedrijfsvoering binnen de gemeentelijke organisatie is het feit dat het ondersteunend van aard is. In juli 2016 is de nieuwe Notitie overhead gepubliceerd, als onderdeel van diverse wijzigingen van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De wijzigingen die hierin zijn aangegeven zijn bedoeld om een beter inzicht in de overhead te bieden en daarmee de interne sturing alsmede de vergelijkbaarheid tussen provincies en tussen gemeenten te bevorderen.

De definitie van overhead formuleren we als volgt: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De kosten van de overhead zijn conform de Notitie Overhead verdeeld in elf categorieën. Voor elk van deze categorieën is in het onderstaande schema een kostenprognose weergegeven. Vervolgens geven we aan waar we de kosten voor de overhead aan toerekenen.

Categorie overhead	Begroting 2018
Leidinggevende primair proces	€ 731.840
Financiën, toezicht en controle	€ 843.000
P&O	€ 912.338
Inkoop	€ 32.929
Communicatie en voorlichting	€ 170.862
Juridische zaken	€ 111.779
Bestuurszaken en bestuursondersteuning	€ 422.606
Informatievoorziening en automatisering	€ 1.257.361
Facilitaire zaken en huisvesting	€ 853.993
DIV	€ 283.128
Managementondersteuning primaire proces	€ 787.301
Totaal	€ 6.407.137

Doorverdeling van overhead	
Exploitatie	€ 6.215.636
Grondexploitatie	€ 74.734
Rioolheffing	€ 116.767
Totaal	€ 6.407.137

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Coalitieprogramma 2018-2022 'Samen bouwen aan ruimte voor de samenleving';
- ◆ Diverse belastingverordeningen;
- ◆ Nota risicomanagement en weerstandsvermogen;
- ◆ Nota reserves en voorzieningen.

Ontwikkelingen

Het Kabinet onderzoekt de mogelijkheden om het lokale belastinggebied te hervormen. Dit geeft een verschuiving van rijks- naar gemeentebelastingen. Kern is het vergroten van het lokale heffingsgebied via een verbreding van de OZB (herinvoering van de onroerende zaakbelasting voor gebruikers van woningen) en de invoering van een ingezetenenheffing (een vast bedrag per volwassen inwoner). Kleinere belastingen, zoals de hondenbelasting en de forensenbelasting zouden komen te vervallen. De precariobelasting op kabels en leidingen van nutsbedrijven is al afgeschaft met in achtneming van een overgangsregeling. Gemeenten krijgen hiermee meer inkomsten uit de eigen belastingheffing en tegelijkertijd minder uitkeringen van het Rijk. Het doel is om gemeenten meer autonomie en keuzevrijheid te geven. Het gevolg hiervan is dat de er meer verschillen tussen gemeenten ontstaan doordat gemeenten andere afwegingen tussen inkomsten en uitgaven maken. Per saldo hoeft de uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied niet tot stijging van de belastingdruk te leiden. Door de vermindering van de uitkeringen van het Rijk aan gemeenten heeft het Rijk minder uitgaven en kunnen de rijksbelastingen omlaag.

Thema's

7.1 Onroerende Zaak Belasting

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	De belastingdruk voor de inwoners te verminderen	A1	De OZB jaarlijks met 2% te verlagen.	
		A2	Opbrengst onroerendezaakbelasting mag alleen toenemen als gevolg van areaaluitbreiding nieuwbouw.	

7.2 Weerstandsvermogen verbeteren

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Het verhogen van de weerstandsratio.	A1	Realiseren van een weerstandsratio van minimaal 1,0 of meer.	
		A2	Beperken van risico's.	
		A3	Realiseren van een jaarlijks begroot overschot van minimaal € 100.000 per jaar.	
		A4	Actualiseren van beheerplannen volgens een vast patroon met als doel structurele besparingen te onderzoeken.	

7.3 Risico's op grondposities

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Een adequate beheersing van de risico's op onze grondposities.	A1	Inventariseren, benoemen en verkleinen van de risico's ten aanzien van onze grondposities.	

7.4 Bedrijfsvoering

Wat wilden we bereiken?		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/Tijd	Voortgang Middelen
A	Doorontwikkeling digitaal en zaakgericht werken	A1	De structuur en de apparatuur voor het digitaal en zaakgericht werken is aanwezig, de volgende stap is het verder implementeren van de werkwijze binnen de organisatie.	
B	Optimalisatie werkprocessen	B1	In 2016 is gestart met het actualiseren van de werkprocessen, dit proces zal in 2018 voortgezet worden en daar waar nodig en mogelijk zullen de werkprocessen geoptimaliseerd worden via de zogenaamde LEAN-methode.	
C	Verdere digitalisering dienstverlening aan onze inwoners	C1	In programma 1 staat de ambitie opgenomen om de digitalisering van de dienstverlening aan onze inwoners verder te ontwikkelen. Dit heeft invloed op de interne werkprocessen binnen de ambtelijke organisatie. Het proces van verdere digitalisering wordt samen met de	

aanpassing van de interne werkprocessen uitgevoerd.

Ontwikkelingen:

Bedrijfsvoering gemeentelijke organisatie

De ingeslagen weg wat de bedrijfsvoering betreft binnen onze gemeentelijke organisatie hebben we doorgezet en verder ontwikkeld. Op een aantal aspecten hebben we in 2018 de nadruk gelegd:

- ◆ De implementatie van digitaal en zaakgericht werken hebben we al ingezet. De bestuurlijke besluitvorming van collegeadviezen en de voorbereiding daarop in portefeuillehoudersoverleggen verloopt volledig digitaal.
- ◆ In 2016 startten we met het optimaliseren van de werkprocessen, dit proces heeft ook in 2018 voortgang gevonden.
- ◆ In 2018 hebben we stappen gezet in verdere digitalisering van de dienstverlening aan de inwoners en zijn werkprocessen daarop ingericht.
- ◆ We startten met het inrichten van een managementinformatiesysteem met als doel de Planning en Control documenten te optimaliseren.

Toelichting

Binnen de personeelslasten van de organisatie is geen sprake van een raming voor inhuur van derden. De beschikbare middelen om inhuur van derden te laten plaatsvinden ontstaan op het moment dat er niet-gevulde vacatures binnen de personeelsstaat zijn; dit noemen we ook wel 'vrijval vacaturegelden'. Als er geen vacatures zijn (dus geen vrijval vacaturegelden) kan er ook geen inhuur plaatsvinden.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2014	2015	2016	2017	2018
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS/COELO	Neder-Betuwe	220	215	218	224	232
			Landelijk	211	206	209	216	230
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	Neder-Betuwe	21,2	17,2	12,5	n.b.	n.b.
			Landelijk	6,0	6,4	7,2	n.b.	n.b.
Demografische druk	%	CBS	Neder-Betuwe	79,2%	79,8%	80,8%	81,4%	82,5%
			Landelijk	67,2%	67,9%	68,5%	69,0%	69,6%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	Neder-Betuwe	755	766	780	796	800
			Landelijk	627	637	651	644	649
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	Neder-Betuwe	811	820	833	848	840
			Landelijk	698	709	723	723	721
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	Neder-Betuwe				5,17	5,01
			Landelijk				n.v.t.	n.v.t.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	Neder-Betuwe				4,49	4,43
			Landelijk				n.v.t.	n.v.t.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen gegevens	Neder-Betuwe				€ 498	€ 495
			Landelijk				n.v.t.	n.v.t.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen gegevens	Neder-Betuwe				n.v.t.	14,5%
			Landelijk				n.v.t.	n.v.t.
Overhead	% van totale lasten	Eigen gegevens	Neder-Betuwe				n.v.t.	11,2%
			Landelijk				n.v.t.	n.v.t.

* De demografische druk is de som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Verbonden Partijen

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

	Wat wilden we bereiken?		Wat zou de verbonden partij daarvoor doen?	Verantwoording/voortgang
A	Zorgdragen dat wij tegen zo min mogelijke kosten voor korte of lange periode financieringen kunnen verkrijgen.	A1	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.	

Regionaal Archief Rivierenland

	Wat wilden we bereiken?		Wat zou de verbonden partij daarvoor doen?	Verantwoording/voortgang
A	Het doel is het gemeenschappelijk beheer van de naar de archiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden van de deelnemers.	A1	Adequat archiefbeheer van de overgebrachte archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten.	
		A2	Zorgen voor voldoende financiële middelen en faciliteiten om het archiefbeheer conform wettelijke regels uit te voeren.	
		A3	Zorgen voor goede opleiding, faciliteiten van medewerkers en vrijwilligers.	
B	Het RAR ziet toe op het beheer van de niet naar die archiefbewaarplaats (en) overgebrachte archiefbescheiden.	B1	Periodiek overleg en het jaarlijks uitbrengen van het inspectieverslag.	
		B2	Vraagbaak op het gebied van ontsluiting, bewaring en vernietiging.	
		B3	Begeleiding van projecten zoals Handboek Vervanging, invulling Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's), digitaliseren akten Burgerlijke Stand.	
C	Het leveren van een klant vriendelijke dienstverlening aan alle gebruikers, zowel ambtenaren als particulieren.	C1	Bevorderen dat documenten en gegevens digitaal ontsloten worden.	
		C2	Het organiseren van tentoonstellingen, lezingen en bijeenkomsten.	
		C3	Ontvangen van groepen (o.a. basisscholen) voor educatie.	
D	Uitvoering geven aan de openbaarheid van archieven	D1	Beschikbaar stellen van archiefstukken.	
		D2	Ingebruikname van applicatie MijnStudiezaal waarmee bezoekers direct vragen stellen.	
		D3	Het uitgeven van publicaties.	

Wat heeft het gekost?

P7 Programma: Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en Onvoorzien					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor wijziging 2018	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten			6.538	6.515	6.639
Baten			-34.426	-38.511	-38.723
Exploitatieresultaat			-27.887	-31.996	-32.084
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	Vershil
P7	Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en Onvoorzien				
Lasten			6.515	6.639	123
Baten			-38.511	-38.723	-212
+ = nadeel - = voordeel			-31.996	-32.084	-88

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening (verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000) Programma 7

Overhead (voordeel €194.000, incidenteel)

Het taakveld Overhead heeft een voordelig saldo van in totaal € 194.386, afgerond € 194.000. Hieronder lichten we dit bedrag toe.

ICT

Het budget ICT laat een voordeel zien van € 77.459 wat met name komt door een besparing op zowel de vaste als de mobiele telefonie.

I&A programmagids

Binnen het budget I&A programmagids is een voordeel ontstaan van € 26.737. Dit overschot komt doordat we het Management Informatie Systeem niet volledig hebben uitgevoerd in 2018.

Personeelslasten

Binnen de totale personeelslasten is een voordeel ontstaan van € 964.503. Dit komt voornamelijk door niet ingevulde vacatures binnen de organisatie.

Inhuur derden

In totaal is er een nadeel van € 878.354 besteed aan inhuur van derden in 2018. Dit komt door diverse soorten van inhuur: op basis van detacheringen vanuit een andere gemeente, via detacheringbureaus, op basis van Payroll, via uitzendbureaus, stagiaires, enz.

Overige kleine verschillen

Dit is een voordeel van € 4.041. Dit behoeft geen verdere toelichting.

Belastingen overig (voordeel € 194.000, incidenteel)

We hebben aan Liander N.V. actuele gedetailleerde gemeentelijke eigendommenkaarten verstrekt voor de aangiften 2017 en 2018 en voor de precario belasting blijkt het aantal strekkende meters kabels en leidingen groter dan verwacht. De daadwerkelijk opbrengst precario is daarmee € 194.377 hoger dan begroot. Het betreft een budgettaire neutrale bijstelling omdat we alle opbrengsten precariobelasting aan de reserve precario toevoegen. Bij het onderdeel 'mutaties in reserves' hebben wij deze storting opgenomen. De structurele bijstelling vindt plaats in de eerste bestuursrapportage van 2019.

Uitkeringen gemeentefonds (nadeel € 60.000, incidenteel)

Bij de decembercirculaire 2018 die wij van het Rijk hebben ontvangen heeft een negatieve bijstelling van € 60.000 plaatsgevonden van de algemene uitkering over 2018 waarover we de raad informeerden in de raadsinformatiebrief van 8 januari 2019.

Het nadeel van € 60.000 komt enerzijds door de door het Rijk afgegeven winstwaarschuwing 'verwachte onderuitputting gemeentefonds 2018' van € 150.000 en anderzijds door een toename van de algemene uitkering uit het gemeentefonds met € 90.000.

Overige baten en lasten (voordeel € 46.000, incidenteel)

In december 2018 vond na de decemberrapportage een aanvullende verrekening van het BTW compensatiefonds over vorige jaren plaats. Daarnaast vond een naheffing BTW over 2015 plaats. Dit betreft per saldo een incidenteel voordeel in 2018 van € 45.940.

Vennootschapsbelasting (vpb) (nadeel €84.000, incidenteel)

Op grond van de herrekeningen grondexploitaties voor de jaarrekening 2018 verwachten we een naheffing van de vennootschapsbelasting over 2016, 2017 en 2018 van € 83.676.

Treasury (incidenteel nadeel 124.000)

Per saldo is er een nadeel op de post rente van € 123.981. Dit betreft een voordeel van € 74.615 waarvan € 73.048 op rentelasten korte financieringsmiddelen. I.p.v. een rentelast wordt een kleine rentevergoeding ontvangen voor afgesloten kortlopende geldleningen. Bij de decemberbrief was terzake al een voordeel ingeboekt van € 160.000.

Er is een nadeel van € 198.597 op doorberekening van rentelasten naar de taakvelden. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het achterblijven van de realisatie van voorgenomen investeringen. Dit betreft de taakvelden Grondexploitatie - niet zijnde bedrijventerreinen- ad € 37.143 en Riolering ad € 54.700 (programma 3) en Fysieke bedrijfsinfrastructuur ad € 32.204 (programma 4). De overige kleinere verschillen bedragen gezamenlijk € 74.550.

Het incidenteel nadeel ad € 123.981 leidt tot een voordeel op de andere programma's met uitzondering van het taakveld Riolering. Een voordeel op dit taakveld worden verrekend met een hogere storting in de voorziening riolering. Per saldo betekent dit een nadeel voor het resultaat van de jaarrekening van € 54.700.

Overige kleine verschillen (nadeel € 79.000, incidenteel)

Betreft kleine afwijkingen (< € 25.000) op zowel de lasten als baten van de verschillende overige taakvelden.

Investerings

Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en Onvoorzien							
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig)		Startjaar	Investerings- bedrag	Uitgaven tot 31-12-2018	Restant per 31-12-2018	Voortgang	
						Bedragen x 1.000	Beleidsmatig
Lopend	Implementatie BGT	2017	112		112		
Lopend	Optimalisatie GEO applicaties	2017	45	6	39		
Lopend	Implementatie LIAS management informatie systeem	2017	84	60	24		
Lopend	Overname zonnepaneel gemeentehuis	2018	17	16			Afsluiten
Toekomstig	I&A gids 2019 Windows 10 en Office 2016	2019	40		40		
Totaal investeringsbedragen			297	82	215		

Mutaties in reserves

P7 Programma: Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB Mutaties in reserves					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor wijziging 2018	Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten			484	4.168	4.362
Baten			-223	-1.199	-1.199
Exploitatieresultaat			262	2.969	3.163
Analyse van het verschil in mutaties in reserves per programma					
Nr.	Programma		Begroot na wijziging 2018	Rekening 2018	Vershil
P7	Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en Onvoorzien				
Lasten			4.168	4.362	194
Baten			-1.199	-1.199	
+ = nadeel - = voordeel			2.969	3.163	194

Toelichting op mutaties in reserves:

Reserve precario (nadeel € 194.000, incidenteel)

Zoals u bij de verantwoording van 'belastingen overig' van dit programma heeft kunnen lezen is sprake van een meeropbrengst precariobelasting ter hoogte van 194.377. Deze niet geraamde meeropbrengst is eveneens gestort in de reserve precario. U dient derhalve het voordeel (meeropbrengst) in relatie te zien met de extra storting in de reserve precario (nadeel), zodat per saldo sprake is van een budgettair neutraal effect op onze financiële positie.

Overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen

Overzicht van Algemene Dekkingsmiddelen 2018				
		Begroot voor wijziging	Begroot na wijziging	Werkelijk
Lasten				
0.5	Beleggingen en deelnemingen	5	5	4
0.8	Overige baten en lasten			13
0.61	OZB woningen	266	256	230
0.62	OZB niet-woningen	21	21	21
0.64	Belastingen overige	80	75	185
Totaal Lasten		371	357	453
Baten				
Lokale heffingen (waarvan besteding niet gebonden is)				
0.61	OZB woningen	-3.484	-3.455	-3.458
0.62	OZB niet-woningen	-1.586	-1.543	-1.536
0.64	Belasting overige	-698	-2.466	-2.671
		-5.768	-7.464	-7.665
Algemene Uitkering				
0.7	Algemene uitkering gemeentefonds	-19.114	-19.628	-19.573
0.7	Algemene uitkering sociaal Domein	-9.445	-9.578	-9.578
		-28.559	-29.207	-29.151
Overige baten algemene dekkingsmiddelen				
0.5	Beleggingen en deelnemingen	-104	-124	-117
0.8	Overige baten en lasten		-37	-96
		-104	-161	-212
Totaal Baten		-34.431	-36.831	-37.028
Totaal		-34.059	-36.474	-36.576

Overzicht van de aanwending van het budget voor onvoorziene uitgaven

In de jaarstukken moet inzicht worden gegeven in de besteding van het geraamde bedrag voor onvoorziene uitgaven (artikel 25 en 28 BBV). De lasten die gedekt worden uit onvoorziene uitgaven dienen in principe te voldoen aan de volgende criteria: incidenteel, onontkoombaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar. In de begroting is in programma bedrijfsvoering een budget voor onvoorziene uitgaven opgenomen ad. € 186.184.

Bestedingen die gedekt worden uit het budget onvoorziene uitgaven:

Op de post onvoorzien is in 2018 (middels begrotingswijzigingen) aanspraak gemaakt voor een bedrag van € 185.500. Het resterende bedrag van € 684 valt in deze jaarstukken vrij.

Bestedingen en verloop van het budget onvoorziene uitgaven:				
	Begroting 2018 voor wijziging	Besteed 2018 (begrotingswijziging)	Restant budget	
Budget 2018	186.184	185.500	684	Restant budget onvoorzien valt vrij in deze jaarstukken 2018
Programma:	Begrotingswijziging	Raadsvergadering	Bedrag:	Onderwerp:
3	18	3 juli 2018	92.000	Bestuursrapportage 1 van 2018: Essentaksterfte
6	20	27 september 2018	44.500	Bestuursrapportage 2 van 2018: Waterberging Pantarijn
3	23		49.000	Decemberbrief 2018: Calamiteit Lagecampseweg
Totaal:			185.500	

PARAGRAFEN

- Paragraaf 1: Lokale heffingen
- Paragraaf 2: Risicobeheersing en weerstandsvermogen
- Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen
- Paragraaf 4: Financiering
- Paragraaf 5: Verbonden partijen
- Paragraaf 6: Grondbeleid
- Paragraaf 7: Bedrijfsvoering

Paragraaf 1: Lokale heffingen

Algemeen

Deze paragraaf is als volgt opgebouwd:

- ◆ Het beleid over de lokale heffingen.
- ◆ Een totaaloverzicht van lokale heffingen 2018.
- ◆ Een overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen.
- ◆ Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.
- ◆ Overzicht van de belastingdruk en vergelijking met andere gemeenten.

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Het totale pakket van de gemeentelijke belastingen en heffingen bestaat uit verschillende belastingen/heffingen. Een door de gemeenteraad vastgestelde verordening legitimeert deze.

Voor de hoogte van de tarieven en leges gelden de volgende uitgangspunten:

- ◆ Streven naar een volledige kostendekking bij leges en andere rechten.
- ◆ De opbrengst van leges en rechten niet meer laten stijgen dan met de inflatiecorrectie

In de jaarrekening wordt in de paragraaf lokale heffingen verantwoording afgelegd in de mate van kostendekkendheid van heffingen/leges waarbij de tarieven niet meer dan kostendekkend mogen zijn. Bij de betreffende heffingen/leges, conform het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording, is de gerealiseerde kostendekkendheid in een tabel opgenomen.

Een totaaloverzicht van lokale heffingen 2018

Totaaloverzicht lokale heffingen 2018				
	Opbrengst begroot voor wijziging	Opbrengst begroot na wijziging	Opbrengst werkelijk	Vershil begroot na wijziging en werkelijk
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN:				
1 Onroerendezaakbelastingen:				
OZB eigenaar woningen	3.484.186	3.455.124	3.455.019	105
OZB eigenaar niet-woningen	956.179	926.744	925.524	1.220
OZB gebruikers niet-woningen	629.662	616.198	609.904	6.294
2 Forensenbelasting	16.762	13.596	12.698	898
3 Toeristenbelasting	46.661	49.827	46.620	3.207
4 Hondenbelasting	129.718	129.718	129.899	-182
5 Precariobelasting	484.402	2.252.683	2.447.062	-194.379
HEFFINGEN MET EEN BESTEMMING:				
6 Rioolheffing woningen	1.731.697	1.875.398	1.882.351	-6.953
Rioolheffing niet-woningen	278.740	178.437	183.949	-5.512
7 Afvalstoffenheffing	1.736.439	1.780.029	1.705.258	74.771
8 Lijkbezorgingrechten/grafmonumenten	356.734	276.927	239.873	37.054
9 Staangelden markten en kermissen	8.245	8.245	8.166	79
10 Leges:				
Bevolkingsregistratie en burgerlijke stand	417.491	442.477	499.949	-57.472
Vergunningen APV	17.587	22.682	17.214	5.468
Standplaats- en ventvergunningen	802	802	6.265	-5.463
Omgevingsvergunningen	765.956	648.321	613.985	34.336
Bestemmingsplannen/vrijstellingen	139.379	146.224	90.571	55.652
Verkeer en vervoer	8.537	2.520	1.742	778
Telecommunicatie	15.062	15.062	99.547	-84.485
Diversen	2.272	2.272	2.769	-497
	11.226.511	12.843.285	12.978.365	-135.080

Een overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen

1. Onroerendezaakbelasting

Onder de naam 'onroerendezaakbelasting' (OZB) heffen we over de binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen. Het gaat hier om een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, en een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht. Op basis van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) stellen we van elke individuele onroerende zaak de waarde vast. Daarna berekenen we het te betalen bedrag aan belasting leggen we deze middels een aanslag aan de belastingplichtige op. Vanaf 2007 taxeren we jaarlijks.

Percentage Onroerende-zaakbelasting 2018	
Eigenaar woningen	0,1721%
Eigenaar niet-woningen	0,2461%
Gebruikers niet-woningen	0,1812%

De totale OZB opbrengst voor 2018, is na wijziging van de begroting 2018 geraamd op € 4.998.066,-. De werkelijke OZB opbrengst voor 2018 bedraagt € 4.990.447. Dit resulteert in een minimale lagere opbrengst van € 7.619.

2. Forensenbelasting

De forensenbelasting is bedoeld om eigenaren van tweede woningen mee te laten betalen aan de gemeenschapsvoorzieningen in onze gemeente, waarvan ze ook gebruik maken tijdens hun verblijf in onze gemeente. De geraamde opbrengst voor 2018 bedraagt € 13.596. De definitieve aanslag forensenbelasting 2018 is opgelegd en we verwachten dat de opbrengst aansluit bij de raming. Omdat de situatie inzake verhuur en eigen gebruik jaarlijks kan wijzigen kunnen er kleine verschillen ontstaan tussen raming en opbrengsten.

3. Toeristenbelasting

Voor 2018 zijn wij uitgegaan van een geraamde opbrengst van € 49.827 voor de toeristenbelasting. De definitieve aanslag toeristenbelasting 2018 is opgelegd en de opbrengst bedraagt € 46.620. Dit resulteert in een klein nadeel van € 3.207. Omdat de situatie inzake verhuur en eigen gebruik jaarlijks kan wijzigen kunnen er kleine verschillen ontstaan tussen raming en opbrengsten.

4. Hondenbelasting

Onder de naam 'hondenbelasting' heffen we een directe belasting over het houden van honden binnen de gemeente. We heffen de belasting naar het aantal honden dat men binnen de gemeente houdt. Bij de begroting 2018 is rekening gehouden met een opbrengst van € 129.718. In werkelijkheid is de opbrengst € 129.899. Kleine verschillen tussen ramingen en opbrengsten kunnen voorkomen omdat niet met zekerheid te voorspellen is hoeveel honden men aan- en afmeldt gedurende een belastingjaar.

5. Precariobelasting

We heffen sinds 2013/2014 precariobelasting op kabels en leidingen voor het transport van gas en elektra. Er is in 2018, na wijzigingen, een bedrag van € 2.252.683 geraamd. Daadwerkelijk is er een opbrengst van € 2.447.062 aan precario gas en elektra. Het verschil in de opbrengst precario ten opzichte van het begrootte bedrag na wijziging is € 194.379. Het verschil komt door gewijzigde opgaven van de leidinglengte door belastingplichtigen.

Belastingplichtige Liander N.V. is tegen alle aanslagen precario in bezwaar en beroep gegaan. De uitkomst van deze procedures is onzeker gezien de uiteenlopende jurisprudentie van de Hoge Raad.

Vooruitlopend op de hervorming van het lokaal belastinggebied heeft de Tweede Kamer op 21 februari 2017 ingestemd met de wet die de heffingsbevoegdheid van precariobelasting voor enige openbare werken van algemeen nut beperkt. Bij het wetsvoorstel heeft de Tweede Kamer een amendement aangenomen waarmee de overgangsregeling wordt teruggebracht van tien naar vijf jaar. Het overgangsrecht geldt voor gemeenten die op 10 februari 2016 in hun belastingverordening een tarief hadden voor nutsnetwerken en mogen uiterlijk tot 1 januari 2022 nog precariobelasting op nutsnetwerken heffen. Onder de overgangsregeling kan een gemeente maximaal het tarief in rekening brengen dat op 10 februari 2016 gold. Dit betekent dat wij vanaf 2022 geen precariobelasting meer kunnen heffen over netwerken die nutsbedrijven in, op of boven gemeentegrond exploiteren.

6. Rioolheffing

Onder de naam 'rioolheffing' heffen wij een recht van de eigenaar van een eigendom van waaruit afvalwater direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. Dit gebeurt om de aanleg en het onderhoud van het rioleringsstelsel te bekostigen. We heffen de rioolheffing met een vast bedrag via de eigenaar. Bij de jaarlijkse tariefaanpassing gaan we uit van de lijn die in het Gemeentelijk Rioleringsplan is vastgelegd. Bij de vaststelling van de verordening rioolheffing 2018 is het tarief, conform het vastgestelde GRP, verhoogd van € 219,48 naar € 222,93. In 2018 was voor rioolheffingen € 2.053.835 begroot, in werkelijkheid is er € 2.066.300 ontvangen.

Overzicht aantal aansluitingen	Tarieven	Begroot aantal aansluitingen	Werkelijk aantal aansluitingen	Verschil aantal aansluitingen
	222,93	9.120	9.233	113

Het aantal heffingseenheden bedraagt op 31 december 2018: 9233 stuks ten opzichte van 9.120 aansluitingen op 31 december 2017. Er is sprake van een toename met 113 aansluitingen, welke de meeropbrengst verklaart. In 2018 zijn door het aantrekken van de woningmarkt meer objecten gerealiseerd.

Berekening van kostendekkendheid realisatie rioolheffing	
Netto kosten taakveld, incl. (omslag)rente	€ 1.757.663
Toegerekende Overhead	€ 116.707
BTW	€ 310.831
Dotatie voorziening riolering	€ 146.144
Totaal opbrengsten	€ 2.066.300
Totaal kosten	€ 2.068.494
Dekkingspercentage	100%

7. Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is bedoeld om het inzamelen van huishoudelijk afval te bekostigen. De inzameling van huishoudelijke afvalstoffen, het vaststellen van de tarieven en het innen van de heffing wordt geheel uitgevoerd op regionaal niveau door Afvalverwijdering Rivierenland (Avri). We heffen afvalstoffenheffing van inwoners die feitelijk gebruik maken van een perceel ten aanzien waarvan als gevolg van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt. We heffen de heffing per perceel. Het tarief bestaat uit een vast deel (in 2018 € 136 per huishouden) plus een bedrag voor elke keer dat een grijze container wordt geleegd (€ 4,08 voor een container van 140 liter, € 7,00 voor een container van 240 liter).

Afvalstoffenheffing	2018	aantal ledigingen
<u>Basistarief (voor iedereen gelijk)</u>	€ 136,00	
Per extra grijze container	€ 50,00	
<u>Variabel tarief (per keer)</u>		
- grijze container 140 liter	€ 4,08	33.309
- grijze container 240 liter	€ 7,00	56.922
- gft-container (140 en 240 liter)	gratis	
- papiercontainer (140 en 240 liter)	gratis	
- zak plastic verpakkingsmateriaal	gratis	
- inworp ondergrondse container	€1,40	12.302
- brengcontainers voor glas, papier, textiel, plastic	gratis	
- restafval op milieustraat per huisvuilzak (60 liter)	€ 1,95	
- voorrijtarief voor aan huis ophalen van grof huishoudelijk afval	€ 20,-	

Er zijn in 2018 ca. 8483 aanslagen afvalstoffenheffing opgelegd. De geraamde afvalstoffenheffing, na wijziging, bedraagt € 1.780.029. De daadwerkelijk gerealiseerde opbrengst is € 1.705.258. De minderopbrengst van de afvalstoffenheffing is ontstaan door het feit dat er minder afval is opgehaald

8. Lijkbezorgingrechten

Op basis van een verordening heffen we rechten voor het gebruik nemen van de algemene begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de algemene begraafplaatsen. We heffen de rechten van degene op wiens aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Voor 2018 was € 276.927 begroot. In werkelijkheid is € 239.873 ontvangen. Het vigerende begraafplaatsenbeleid gaat uit van 100 begrafenissen. In 2018 hebben echter 82 begrafenissen plaatsgevonden en daarnaast is meer dan de helft van de overledenen in een gereserveerd (al betaald) graf begraven. Dit samen resulteert in een tekort op het budget 'Baten begraafplaatsen' van € 37.054.

Berekening van kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten realisatie	
Netto kosten taakveld incl. (omslag)rente	€ 226.036
Toe te rekenen kosten	€ 221.509
Overhead	€ 38.070
Totaal opbrengsten (rechten)	€ 239.873
Totaal kosten	€ 259.579
Dekkingspercentage	92%

9. Marktgeden en kermissen

Onder de naam 'marktgeld' heffen we een recht voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktverordening, daaronder inbegrepen de diensten die hiermee worden verleend. Voor 2018 was er bedrag van € 8.245 begroot. In werkelijkheid is er € 8.166 ontvangen. Dit resulteert in een minimale minderopbrengst van € 79.

10. Legesverordening

Onder de naam 'leges' heffen we een groot aantal verschillende rechten ter zake van namens het gemeentebestuur verstrekte diensten. We heffen de rechten bij de aanvrager van de dienst of degene ten behoeve van wie de dienst is verleend. Uitgangspunt is dat de totale rechten, zoals geheven via deze verordening, in totaliteit 100% kostendekkend zijn. Er vindt voor de leges een jaarlijkse algemene inflatiecorrectie plaats. In totaal is er voor 2018 een bedrag van € 1.280.360 aan opbrengst leges geraamd. De daadwerkelijke opbrengst leges betreft voor 2018 een bedrag van € 1.332.042 waarmee er een bedrag van € 51.683 meer aan leges is binnengekomen dan geraamd.

Dit voordeel is als volgt ontstaan:

Meer leges bevolkingsregistratie en burgerlijke stand	-57.472
Minder opbrengst Omgevingsvergunningen	34.336
Minder leges Bestemmingsplannen/vrijstellingen	55.652
Meer opbrengst telecommunicatie	-84.485
Minder opbrengst overig	286
Totaliteit meer leges ontvangen dan geraamd	-51.683

Het voordeel op de leges bevolkingsregistratie en burgerlijke stand is als volgt te verklaren:

- ◆ Reisdocumenten:
 - In 2018 zijn er meer leges ontvangen voor het verstrekken van Nederlandse identiteitsbewijzen (€ 27.130) en paspoorten (€ 13.086,10) , hier tegenover staat ook een hoger bedrag aan Rijksafdrachten (€ 25.480,16).
- ◆ Overig:
 - Dit betreft kleine verschillen voor de diensten BRP, burgerlijke stand, rijbewijzen, VOG en naturalisatie. Ook hier tegenover staat een hoger bedrag aan Rijksafdrachten.

Het nadeel op leges Omgevingsvergunningen is als volgt te verklaren:

- ◆ Ondanks dat het aantal behandelde bouwaanvragen in 2018 hoger is dan geprognostiseerd, zijn de leges enigszins achtergebleven. Reden hiervoor is dat het verhoogde aantal bouwvergunningen zich bevindt in het segment met lagere bouwkosten en derhalve lagere leges.
- ◆ Bouwaanvragen met hoge bouwkosten en significant hogere leges (legesverordening NB is kostendekkend, maar de grote aanvragen betalen de kleine) zijn juist achtergebleven ten opzichte van hetgeen is geprognostiseerd in het kader van het kostendekkendheidsonderzoek 2018.

Het nadeel op leges bestemmingsplannen/vrijstellingen is als volgt te verklaren;

Er zijn geen leges ontvangen in verband met veel herzieningen van eigen bestemmingsplan.

Daarnaast is sprake van een aanzienlijk aantal niet verhaalbare uren (zowel intern als extern) voor de begeleiding van ruimtelijke initiatieven en plannen van derden ('mandje 2'). Dit betreft enkelvoudige ruimtelijke initiatieven van particulieren waarvoor een ruimtelijke procedure op grond van de Wabo moet worden gevolgd

Het voordeel op de telecommunicatie is als volgt te verklaren:

- ◆ Met het nieuwe systeem MOOR zijn er veel meer meldingen binnenkomen van aannemers dan oorspronkelijk geraamd op basis van ervaringscijfers van eerdere jaren. Het systeem blijkt laagdrempeliger.

Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

Bij de kwijtschelding van heffingen hanteren we de 100% norm van de relevante bijstandsnorm. Voor de overige regels volgen we het Rijksbeleid. Kwijtschelding verlenen we voor de hondenbelasting, de rioolheffing en de onroerendezaakbelasting. Voor de overige heffingen en rechten verlenen we geen kwijtschelding. Het hogere aantal dwangbevelen in 2018 komt voort uit de wijziging van de bedrijfsadministratie in 2017 waardoor een aantal bevelen later verzonden zijn.

Kwijtschelding	2015	2016	2017	2018
Aantal opgelegde aanslagbiljetten	7.167	7.220	7.462	7.541
Aantal dwangbevelen	143	141	83	178
Aantal kwijtscheldingsverzoeken	21	20	16	20

Overzicht van de belastingdruk en vergelijking met andere gemeenten

Gemiddelde belastingdruk per meerpersoonshuishouden Neder-Betuwe 2018

Belastingsoort	2018
Onroerende zaak-belasting*	401
Afvalstofheffing	216
Rioolrecht	223
Totaal	840

*gemiddelde waarde € 233.410

Bron: gegevens COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden)

Positie Neder-Betuwe bij vergelijk regio in 2018

In onderstaand overzicht staan de gemiddelde belastingdruk per meerpersoonshuishouden uitgedrukt in euro's en dit in vergelijking met omliggende gemeenten.

Neder-Betuwe	Buren	Tiel	West Maas en Waal	Geldermalsen	Neerijnen	Overbetuwe
840	803	706	798	937	852	593

Rangorde Neder-Betuwe bij vergelijk regio in 2018

In onderstaand overzicht staan de gemiddelde belastingdruk per meerpersoonshuishouden uitgedrukt in een nummer van een rangorde van de 380 gemeenten. Ook hierbij zijn de omliggende gemeenten meegenomen ter vergelijking. Nummer 1 heeft hierbij de laagste lasten en nummer 380 heeft de hoogste lasten in Nederland.

Neder-Betuwe	Buren	Tiel	West Maas en Waal	Geldermalsen	Neerijnen	Overbetuwe
332	296	128	291	369	340	18

Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemeen

Deze paragraaf geeft aan op welke wijze het risicomanagement in 2018 is uitgevoerd en geeft de stand van het weerstandsvermogen uitgaande van de weerstandscapaciteit op de balansdatum en de actuele stand van de geïdentificeerde risico's weer. De actualisering vindt tweemaal per jaar plaats: bij het opstellen van de begroting voor het komende dienstjaar en bij het opstellen van de jaarstukken van het afgelopen dienstjaar.

Hieronder wordt toegelicht welke systeem van risicomanagement Neder-Betuwe hanteert en wordt een overzicht gegeven van de weerstandscapaciteit, de weerstandsratio en de geïdentificeerde risico's.

Risicomanagement

Het kader voor de uitvoering van het risicomanagement en de bepaling van het weerstandsvermogen wordt bepaald in de Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing 2014 die door de gemeenteraad is vastgesteld. Begin 2019 wordt deze nota geactualiseerd en voorgelegd aan de gemeenteraad ter vaststelling.

Risicomanagement is een hulpmiddel om op een gestructureerde en expliciete manier risico's in kaart te brengen, te evalueren en door een proactieve houding ze beter te beheersen.

De werkwijze is: risico's inventariseren, mogelijke beheermaatregelen bepalen en de (overgebleven) financiële gevolgen van de risico's kwantificeren.

Door bij beleidsvorming al heel vroeg na te denken over de mogelijke risico's van bepaalde keuzes, zijn deze risico's mogelijk te voorkomen of te verminderen of kan beleid worden bijgesteld.

Het managen van risico's is geen vrijwaring van het optreden van gebeurtenissen met een negatief gevolg. Het biedt wel de geruststelling dat tevoren alles is gedaan om de risico's te voorkomen of het effect bewust te verminderen en de zekerheid dat er voldoende financiële middelen zijn als een risico werkelijkheid wordt.

Beheersmaatregelen zijn maatregelen en procedures om de onderkende risico's te ondervangen of om de opkomende risico's te signaleren en het effect hiervan te beperken.

Voor Neder-Betuwe luidt de definitie van een risico:

- ❖ een kans op het optreden van een gebeurtenis met een negatief of positief financieel gevolg die de realisatie van organisatiedoelstellingen kan beïnvloeden en die niet voorzien is in de begroting van enig jaar.

Risico's met een kans van meer dan 90% worden beschouwd als zodanig zeker dat ze niet meer als risico worden beschouwd. Deze worden direct verwerkt in de exploitatie of in een voorziening of in het resultaat van een project.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

De beschikbare weerstandscapaciteit:

de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;

en:

De benodigde weerstandscapaciteit:

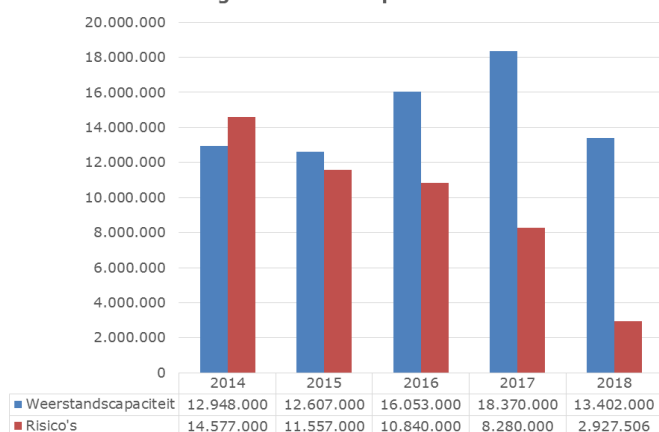
alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio. Voor de waardering daarvan gebruiken we de hieronder gepresenteerde waarderingstabel uit de Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Ratio:	Betekenis:
> 2,0	Uitstekend
1,4 tot 2,0	Ruim voldoende
1,0 tot 1,4	Voldoende
0,8 tot 1,0	Matig
0,6 tot 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In de Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing is een minimum gesteld van 1,0 (Voldoende). De laatste jaren ontwikkelt de ratio zich positief zoals blijkt uit onderstaande grafiek. In deze jaarrekening komen we uit op een ratio van 4,6 (Jaarstukken 2017: 2,2).

Ontwikkeling weerstandscapaciteit en risico's

De belangrijkste mutaties zijn:

Verlaging van de weerstandscapaciteit:

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de jaarstukken 2017 afgenomen. Dit wordt veroorzaakt doordat de reserve precariobelasting met ingang van de Jaarstukken 2018 geen onderdeel meer uitmaakt van de weerstandscapaciteit.

De reserve precariobelasting is ingesteld voor het afdekken van de risico's die aanwezig zijn op het gebied van de heffing van precariobelasting. Daarnaast is door de gemeenteraad op 5 november 2016 een motie aangenomen om de eventuele opbrengst uit precario 'terug te geven' aan de burgers. Het gedeelte van de reserve precariobelasting dat niet dient voor het afdekken van de risico's heeft daarmee een bindende bestemming en is geen onderdeel meer van de weerstandscapaciteit.

Vermindering de risico's:

De risico's gebaseerd op deze jaarstukken zijn € 8.240.000 lager dan opgenomen in de begroting 2018. Ten opzichte van de laatste actualisatie ten behoeve van de begroting 2019 nemen de risico's met € 8.072.000 af. De belangrijkste mutaties zijn:

- **Verlaging risico's Precariobelasting: € 7.030.800**
In navolging op bovenstaande toelichting op de verlaging van de weerstandscapaciteit is ook het risico komen te vervallen ten behoeve van de confrontatie van de weerstandscapaciteit.
- **Verlaging risico's grondexploitaties: € 946.000**
Het totale risicoprofiel van de grondexploitaties neemt af door de voortgang en realisatie in de plannen. De ingeschatte specifieke risico's voor het ABC en Herenland zijn hierdoor vervallen.
- **Verlaging overige risico's < € 100.000: € 85.000**
Op basis van het beleid uit de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement worden risico's beneden de € 100.000 niet gescoord op kans en impact. Derhalve is deze categorie komen te vervallen.

Reserve en risico's precariobelasting

Het saldo van de reserve Precariobelasting bedraagt per 31 december 2018 € 6,7 miljoen (2017: € 4,25 miljoen). Naar aanleiding van de recente uitspraak door de Rechtbank Gelderland op het beroep van Liander tegen de aangiften over de jaren 2015 en 2016 waarbij het beroep ongegrond is verklaard is het risicoprofiel gedaald. Er resteren nog risico's in de lopende bezwaren op de heffing van precariobelasting over de jaren 2017 en 2018. Het niet vrij besteedbare deel van de bestemmingsreserve precariobelasting als gevolg deze bezwaarschriften bedraagt per 31 december 2018 € 2,4 miljoen.

Berekening van de weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen en het weerstandsratio

Berekening van de weerstandscapaciteit, de financiële risico's, het weerstandsvermogen en het weerstandsratio		
Weerstandscapaciteit	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Reserves:		
Algemene reserve	-12.620.000	-13.374.000
Reserve precariobelasting	-4.250.000	
Subtotaal – Reserves	-16.870.000	-13.374.000
Heffingen:		
OZB x)	0	0
Leges en andere heffingen x)	0	0
Onbenutte belastingcapaciteit	0	0
Onvoorzien:		
Onvoorzien algemeen	0	0
Saldo onvoorzien	0	0
Jaarrekeningresultaat:		
Verwachte storting/onttrekking jaarrekeningresultaat	-1.500.000	-30.000
Saldo jaarrekeningresultaat	-1.500.000	-30.000
Totaal beschikbaar weerstandscapaciteit	-18.370.000	-13.404.000
Financiële risico's	2017	2018
Totaal risico's	8.280.000	2.927.506
Totaal beschikbaar weerstandscapaciteit	-18.370.000	-13.404.000
Saldo weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit minus risico's)	-10.090.000	-10.476.494
Weerstandsratio	2,2	4,6
	Uitstekend	Uitstekend

Toelichting Risico's en onzekerheden

	#	Begroting 2018	Begroting 2019	Jaarstukken 2018	Verschil B2019-R2017	Risicoscore
Grondexploitaties:						
Algemene risico's grondexploitaties	1	416.000	597.000	358.000	239.000	Laag
Specifieke risico's grondexploitaties	2	1.385.000	745.000	38.000	707.000	Midden
Verbonden partijen:						
Risico's verbonden partijen	3	4.935.000	1.121.506	1.111.506	10.000	Midden
Openeinde regelingen:						
Uitvoering 3 Decentralisaties		525.000	-	-	-	Hoog
Overige risico's						
Personeel & organisatie (bedrijfsvoering)	4	966.000	920.000	920.000	-	Midden
Bodemsanering overdracht woonwagencentra		200.000	-	-	-	
Ontwikkelingen gemeentefonds	5	191.000	300.000	300.000	-	Midden
Invoering Vpb		-	-	-	-	Hoog
Precariobelasting kabels en leidingen	6	2.296.000	7.030.800	-	7.030.800	Hoog
Crisisbeheersing en rampenbestrijding	7	-	100.000	100.000	-	Midden
Renteontwikkeling	8	50.000	100.000	100.000	-	
Overige risico's < € 100.000		203.000	85.000		85.000	
		11.167.000	10.999.306	2.927.506	8.071.800	

Toelichting:

Grondexploitaties

1. Algemene risico's grondexploitaties

Grondexploitaties kennen algemene en specifieke risico's. De algemene risico's bestaan onder andere uit rentestijgingen, stijging van het inflatiecijfer, aanbestedingsrisico's, marktontwikkelingen en vertragingen in de planvorming of in de gronduitgifte. Voor de dekking van algemene, niet gespecificeerde risico's die met de huidige exploitaties gelopen worden, is een risico inschatting opgenomen van € 358.000. Voor een verdere specificatie van de boekwaarden verwijzen wij u naar het overzicht "Actuele prognose van de verwachte resultaten diverse grondcomplexen" in paragraaf 6. Grondbeleid. In dit overzicht zijn ook de contante waarden van de verwachte verliezen en winsten opgenomen. De verliezen zijn conform het BBV afgedekt via de verliesvoorziening.

2. Specifieke risico's grondexploitaties

De hier genoemde risico's sluiten aan op de informatie in paragraaf 6. Grondbeleid:

- Bonengraaf-West € 38.000

Voor het project Bonegraaf-West is - doordat sprake is van een positieve boekwaarde - géén algemeen risico ingeschat. Aangezien het in de huidige markt onzeker is of het werk ook voor de geraamde investering kan worden aanbesteed, is een specifiek risico ingeschat op 10% van de nog te maken kosten. De ingeschatte specifieke risico's voor het ABC en Herenland zijn vervallen. Bij het ABC verloopt de verkoop volgens plan en bij Herenland zijn er positieve ontwikkelingen rondom een hinderzone van een boomkweker.

Verbonden partijen

3. Risico's verbonden partijen

Overzicht Risico Inschatting Verbonden partijen				
Nr:	Naam partij		Bijdrage per Jaar	Risicoinschatting
1	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	GR	1.550.972	89.865
2	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	GR	1.249.895	43.776
3	Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland	GR	191.505	0
4	AVRI	GR	0	167.865
5	Omgevingsdienst Rivierenland	GR	1.482.286	0
6	Regionaal archief Rivierenland	GR	240.991	0
7	Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal	GR	0	0
8	De Werkzaak Rivierenland	GR	137.000	0
9	Industrieschap Medel	GR	0	0
10	Casterhoven	PPS	0	810.000
11	Waterbedrijf Vitens N.V.	Venn	0	0
12	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Venn	0	0
	Totaal		4.852.649	1.111.506

De gemeente heeft te maken met verbonden partijen zoals de gemeenschappelijke regelingen waaraan wij deelnemen. Daarnaast zijn er externe partijen, waarbij de gemeente via het aandelenbezit risico's kan lopen. Bij laatstgenoemde partijen gaat het om fluctuaties in de waarde van de aandelen of het dividend. Bij risico's van een verbonden partij gaat het in hoofdzaak om financiële en bestuurlijke risico's die mede verband houden met de structuur, organisatie en bedrijfsvoering van een verbonden partij. Het risico is per verbonden partij bepaald met inachtneming van het beleid dat de gemeenschappelijke regeling zelf voert op het gebied van weerstandsvermogen en risicomanagement. De verbonden partij behoort ook zelf risicomanagement gestalte te geven en de eigen risico's voldoende af te dekken. Als dat niet het geval is dan nemen we het niet afgedekte risico naar rato van deelname op in deze paragraaf. Uit de tabel blijkt dat bij een drietal gemeenschappelijke regelingen dit het geval is. Via de zienswijzen die worden ingediend op de begrotingen en jaarverslagen worden de betreffende gemeenschappelijke regelingen verzocht de weerstandscapaciteit op voldoende hoogte te brengen. In bovenstaande tabel is de risicoschatting gebaseerd op de begrotingscijfers 2019 van de verbonden partijen. De risico's m.b.t. Industrieschap Medel en Casterhoven worden hierna afzonderlijk toegelicht.

Industrieschap Medel

Voor het totale project Medel hebben wij in deze begroting geen risico opgenomen. Uit de door het industrieschap Medel opgestelde risicoanalyse, zoals vastgesteld medio 2018, blijkt dat het (geprognoseerde) positieve resultaat uit de grondexploitatie tot op heden groter is dan de benodigde risicoservering. Het weerstandsvermogen is op basis van de laatste grondexploitatie bepaald op € 15 mln (saldo winst 19,6 mln minus 4,6 mln risico's). Aandeel Neder-Betuwe is dan € 7,5 mln.

Casterhoven

In april 2018 is de grondexploitatie uit 2015 geactualiseerd. Deze vormt het vertrekpunt voor de bepaling van de omvang van het risico. Op basis van het worst case scenario van de uitvoering van de geactualiseerde GREX is een risico berekend van € 810.000. Het worstcase scenario is berekend door een externe deskundige.

Overige risico's

4. Personeel en Organisatie (bedrijfsvoering)

Het betreft specifieke risico's zoals wachtgeld en pensioenen van politieke ambtsdragers, ontslag (bv. van werk naar werktrajecten) en WW en ZW uitkeringen van medewerkers. Daarnaast zijn er risico's m.b.t. informatieveiligheid, privacy, hardware. Gebeurtenissen kunnen leiden tot financiële, juridische en imagoschade. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken zijn diverse beheersmaatregelen getroffen op het terrein van informatiebeveiliging zoals penetratietesten, stimuleren bewustwording medewerkers door voorlichting en training, back-up, uitwijkfaciliteiten en verzekeringen. Voor al deze risico's hebben wij een inschatting gemaakt van € 920.000 (10% van de totale personeels- en bestuurskosten uit de begroting 2019).

5. Ontwikkelingen Gemeentefonds

De uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn aan fluctuaties onderhevig. Dit doordat de definitieve uitkering aan de gemeenten beïnvloed wordt door de rijksuitgaven ten opzichte van de begroting. Om deze fluctuaties op te vangen is een risicobedrag van € 300.000 opgenomen (1% van de algemene uitkering).

6. Precariobelasting op kabels en leidingen

Door de systeemaanpassing ten aanzien van de reserve precariobelasting – deze maakt geen onderdeel meer uit van de weerstandcapaciteit, is ook het risicoprofiel gedaald naar nihil.

7. Crisisbeheersing en rampenbestrijding

In de gemeente kunnen zich crises en rampen voordoen van allerlei aard. Denk hierbij bijvoorbeeld aan alle vormen van natuurgeweld en explosie/brand met gevaarlijke stoffen. Een extra risico voor onze gemeente vormen belangrijke transportaders zoals de Betuweroute, Rijn, Waal en een drukke snelweg de A15. Als voorbeelden van crises worden genoemd de hoge waterstanden in 1995 en de recente wateroverlast in de kern Opheusden in 2014. Als zich een crisis voordoet kan de gemeente te maken krijgen met (hoge) beheerskosten. In verband hiermede is een risicoschatting gemaakt die uitkomt op € 100.000, uitgaande van een financieel risico van € 500.000 per calamiteit met een kans van 20% (1x in de 5 jaar). Beheersmaatregelen zijn o.a.:

- actueel houden van de regionale en lokale rampen- en incidentbestrijdingsplannen;
- oefenen van rampenscenario's met de functionarissen die een rol hebben in de lokale crisesorganisatie;
- implementeren en uitvoeren van het Regionaal Crisisplan.

8. Renteontwikkeling

De rente bevindt zich op een historisch laag niveau. Deze kan alleen nog stijgen. Signalen uit de markt wijzen er op dat de kans groot is dat de komende tijd de rente weer wat gaat stijgen. In verband hiermede is het risico wat voorheen geschat was op € 50.000 verhoogd naar € 100.000. Een beheersmaatregel is o.a. het opstellen van een liquiditeitsprognose.

Overzicht kengetallen

Het betreft de volgende kengetallen, gebaseerd op de balans ultimo 2018. In kleur is de norm aangegeven die geadviseerd wordt door de provincie en die afgeleid is van landelijke normeringen.

Jaarstukken 2017 Kengetal	Signaleringswaarden Provincie			Verloop kengetallen					
	minst risico	neutraal	meest risico	Rek. 2017		Begr. 2018		Rek. 2018	
Netto schuldquote	<90%	90- 130%	>130%	39%		39%		36%	
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90- 130%	>130%	37%		37%		34%	
Solvabiliteitsratio	>50%	20 - 50%	<20%	46%		43%		45%	
Grondexploitatie	<20%	20- 35%	>35%	4%		9%		2%	
Structurele exploitatieruimte	>0%	0	<0%	0,3%		0,7%		-1,2%	
Belastingcapaciteit				114%		115%		111%	

Groen : Voldoende,
Oranje: Matig,
Rood : Onvoldoende

Toelichting kengetallen

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de financiële kengetallen over het algemeen een positieve ontwikkeling laten zien. Zo is de netto schuldquote gedaald en is de solvabiliteit toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar. Hieronder lichten wij de kengetallen toe.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen (baten). Het geeft hiermee een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Onze schuldquote laat een daling zien ten opzichte van de begroting 2018 en rekening 2017. Dit is in lijn met het verloop van onze leningenportefeuille. Ter duiding van het kengetal geeft de VNG aan dat een kengetal boven de 100% een aanleiding voor alertheid is. Zie voor meer informatie de paragraaf financiering.

De gecorrigeerde netto schuldquote is de hierboven bovengenoemde netto schuldquote met correctie voor doorgeleende bedragen (kapitaalverstrekkingen aan verbonden partijen). Deze quote daalt eveneens door de verbetering van de schuldsituatie.

Solvabiliteitsratio

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt een percentage van 20%. Neder-Betuwe zit daar boven. Ten opzichte van de begroting 2018 neemt de solvabiliteit toe, door een toename van de reserves, onder andere door de toename van de bestemmingsreserves (waaronder reserve precariobelasting) en het positieve saldo van de jaarrekening, voor bestemming.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Ten opzichte van het voorgaande jaar neemt deze ratio af. Dit wordt veroorzaakt door de in 2108 gerealiseerde grondverkoppen.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. De structurele exploitatieruimte is ten opzichte van de begroting 2018 afgenomen. De structurele uitgaven hebben in 2018 de structurele inkomsten overtroffen waardoor deze ratio negatief is.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Het kengetal belastingcapaciteit vergelijkt de woonlasten (OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing) van een gemiddeld gezin in Neder-Betuwe met landelijke cijfers. Onze woonlasten liggen hogere dan het landelijk gemiddelde. Dit is in lijn met de begroting 2018.

Paragraaf 3: Kapitaalgoederen

Algemeen

Artikel 12 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) geeft aan dat we in het planning en Control instrumentarium in de paragraaf 'onderhoud van kapitaalgoederen' het beleidskader aangeven met de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. Volgens de BBV betreft het hier de volgende kapitaalgoederen: wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Verder nemen wij in deze paragraaf de kapitaalgoederen verkeer & vervoer, openbare verlichting, speelruimte en begraafplaatsen op.

Het onderhoud van kapitaalgoederen vergt een substantieel budget, zodat deze paragraaf belangrijk is voor de beoordeling van de financiële positie. Uiteraard is ook het gewenste onderhoudsniveau van groot belang. De huidige financiële verordening is per 1 januari 2017 in werking getreden. In deze verordening zijn afspraken opgenomen om eenheid te verkrijgen in de waardering, administratieve verantwoording en afschrijving van de geactiveerde uitgaven en is zodoende een belangrijk beleidskader voor deze paragraaf. De belangrijkste afspraken die zijn gemaakt in de financiële verordening zijn:

- ♦ vanaf 1 januari 2017 is ook het activeren van investeringen met maatschappelijk nut verplicht.
- ♦ activa met een verkrijging van minder dan € 25.000 activeren we niet.
- ♦ groot onderhoud schrijven we niet af maar brengen we ten laste van de betreffende onderhoudsvoorziening.
- ♦ geen bestemmingsreserve meer hanteren voor nieuwe investeringen en de kapitaallasten ten laste laten komen van de exploitatie;
- ♦ een investeringskrediet dat na twee jaar niet (volledig) is benut aframen. Een investeringskrediet kan alleen langer 'open' blijven indien de noodzaak daartoe voldoende is beargumenteerd.
- ♦ vervangingsinvesteringen en investeringen als gevolg van nieuw beleid dienen we met de investeringsstaat bij de kadernota kenbaar te maken. Na accordering van de raad nemen we de lasten op in de begroting.

Verkeer en vervoer

Beleidskader: Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVVP)

Uitgangspunt is nog het Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVVP) dat op 15 december 2011 is vastgesteld. Het plan heeft betrekking op de verkeerscirculatie, de verkeersveiligheid, het openbaar vervoer, de fietspaden en de kwaliteit van de leefomgeving. De oplossingsrichtingen/maatregelen in dit NBVVP zijn opgenomen in een uitvoeringsprogramma. Het gaat dan om de maatregelen die in de periode 2011 tot en met 2020 zijn gepland. Het afgelopen jaar was een overgangsjaar waarbij de raad wel in maart 2018 een nieuw NBVVP (2018-2025) vaststelde, maar de financiële middelen voor de uitvoering van het nieuwe plan waren nog niet beschikbaar.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Verkeer en Vervoer Beheerplan 2012-2020.

Stand voorziening 01-01-2018	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2018	Stand voorziening cf beheerplan	Verschil
335.996	79.106		71.276	343.826	298.617	-45.209

Er is een verschil van € 45.209 ten opzichte van de stand volgens het beheerplan en de werkelijke stand van de voorziening. Geraamd was € 298.617 en de werkelijke stand per 31 december 2018 is € 343.826. Dit verschil komt door de storting van een bedrag € 46.875 als bijdrage vanuit het fonds Bovenwijkse voorzieningen voor de 30 km-inrichting van wegen in Opheusden. De plannen hiervoor zijn klaar, maar de uitvoering is voorzien in 2019, ná de winterperiode. De rest zijn overige kleine verschillen. In de voorziening verkeer en vervoer is een bedrag van € 250.000 opgenomen bedoeld als bijdrage aanpassingen rijenburg Kesteren-Rhenen.

Wegen en Kunstwerken

Beleidskader: Wegenbeheerplan en Kunstwerken (bruggen en viaducten)

- ♦ Het Wegenbeheerplan 2018-2021 is vastgesteld op 6 juli 2017 (Z/17/042836/RAAD/17/02195) met de volgende uitgangspunten:
 1. We moeten voldoen aan het wettelijk kader, zorgplicht voor het voldoen van wegen aan hun functie.
 2. Keuzes voor minimaal niveau van onderhoud aan wegen.
 3. Uitgaan van een jaarlijkse inspectie van de wegen.
 4. Bepaling van de methodiek voor de minimale eeuwigdurende gemiddelde jaarlijkse beheerkosten (CROW) Systematiek voor rationeel wegbeheer).
 5. Buffer voor onvoorziene werken van € 100.000.
 6. Relatie met gemeentelijk rioleringsplan, groenbeheerplan, beheerplan openbare verlichting en verkeersveiligheidsplan voortdurend bezien.
- ♦ Kunstwerken: beleidskader en uitvoeringsprogramma zijn 10 december 2015 (RAAD/15/01939) door de raad vastgesteld.

Wegen

Het wegenbeheerplan is geactualiseerd voor de beheerperiode 2018-2021 en door de raad in juli 2017 vastgesteld. Het vastgestelde wegenbeheerplan is aangepast aan de gewijzigde regeling Besluit Begrotingen en Verantwoording provincies en gemeenten. De investeringen naar aanleiding hiervan staan vermeld onder Programma 3.

Kunstwerken

Er is € 50.000 voor constructief beheer en onderhoud van Kunstwerken opgenomen. Dit is aan de voorziening wegen toegevoegd.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Wegenbeheerplan 2018-2021 inclusief Kunstwerken

	Stand voorziening 01-01-2018	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2017	Stand voorziening of beheerplan	Verschil
wegen	1.118.699	1.063.898		1.041.746	1.140.851	1.117.054	-23.797
kunstwerken	3.846	50.000		50.488	3.358	4.900	1.542
	1.122.545	1.113.898		1.092.234	1.144.209	1.121.954	-22.255

Het positieve verschil van € 22.255 tussen de geraamde en de werkelijke stand van de voorziening per 31 december 2018 komt door:

- ♦ **Wegen:** Aan de hand van wegininspecties bepaalt de wegbeheerder jaarlijks de benodigde onderhoudsmaatregelen. Deze maatregelen zijn nodig om aan het vastgestelde kwaliteitsniveau te voldoen. Uit de inspecties blijkt dat we in 2018 ongeveer € 24.000 minder nodig hadden om de gewenste kwaliteit te behalen.
- ♦ **Kunstwerken:** In 2018 hebben we de werkzaamheden uitgevoerd volgens het beheerplan. Hierdoor is er een tekort van circa € 1.500 in de overige kleine verschillen ontstaan.

Gebouwenbeheer

Beleidskader: Gebouwenbeheerplan

Het beleidskader is vastgelegd in het Beheerplan Duurzaam Meerjarenonderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2018-2021 en is vastgesteld door de raad op 7 december 2017 (zaaknr.: Z/17/051485/ 02313). In december 2017 is het gebouwenbeheerplan voor 2018-2021 per 1 januari 2018 aangepast aan de gewijzigde regeling Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. De investeringen naar aanleiding hiervan staan onder Programma 6.

Financiële consequenties

De voorziening volgens het Beheerplan Duurzaam Meerjarenonderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2018-2021.

Stand voorziening 01-01-2018	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2018	Stand voorziening of beheerplan	Verschil
676.016	274.521		648.200	302.337	86.222	-216.115

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Het positieve verschil van € 216.115 tussen de werkelijke stand van de voorziening en de stand van volgens het beheerplan per 31 december 2018 is als volgt te verklaren:

Toevoeging aan de voorziening

In 2018 is er incidenteel € 23.408 (€ 14.487 + € 8.921) extra toegevoegd aan de voorziening via Rijkssubsidies voor de uitgevoerde renovaties aan de kerktorens. Verder is € 16.285 toegevoegd ten behoeve van prijsstijgingen en is zoals gemeld in de 2^e Berap een negatieve correctie doorgevoerd van € 1.210. In totaal is er € 38.483 meer toegevoegd.

Onttrekkingen aan de voorziening

Op in 2018 geplande en begrote werkzaamheden is per saldo € 182.348 minder uitgegeven, omdat we de bijbehorende onderhoudswerkzaamheden met reden niet konden uitvoeren en zodoende hebben doorgeschoven naar 2019 en verder. Verder is er sprake van overige kleine verschillen voor een bedrag van € 4.716.

Beheer speeltoestellen

Beleidskader: Speelruimtenota

Het beleidskader is vastgelegd in de Speelruimtenota 2015-2025 raadsbesluit d.d. 17 september 2015 (RAAD/15/1901). Het doel is om te voorzien in een passende en aantrekkelijke speelruimte voor bewoners van 0 t/m 18 jaar. In het beleidskader zijn onder andere de beleidsuitgangspunten en verwachtingen over beheer en onderhoud van speelruimte opgenomen. Daarnaast is het streven dat een eerlijke spreiding van speelplekken, gebaseerd op het aantal kinderen in de wijk, ontstaat.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Speelruimtenota 2015-2025.

Stand voorziening 01-01-2018	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2018	Stand voorziening cf beheerplan	Verschil
115.822	80.402		64.982	131.242	11.366	-119.876

Het positieve verschil van € 120.000 tussen de geraamde- en de werkelijke stand van de voorziening per 31 december 2018 komt doordat in 2018 het college besloot dat we het speelruimtebeleid moeten herzien. Vooruitlopend hierop voerden we in 2018 alleen de noodzakelijke vervangingen uit. Met het oog op veiligheid, kregen vervanging en onderhoud van speeltoestellen op bestaande locaties prioriteit. Naast deze vervangingen hebben we vanuit de voorziening ook bijgedragen aan de vergroening van drie schoolpleinen. Samen met de Gelderse Sportfederatie werkten de scholen aan de inrichting van de pleinen om deze als speelvoorziening moderner, aantrekkelijker en gezonder te maken. De pleinen zijn nu een publieke voorzieningen die buurtwoners ook na schooltijd kunnen gebruiken. Daarom heeft de gemeente hier aan mee gewerkt. Door de herziening van het speelbeleid kozen we ervoor een onderbesteding van het budget van te laten ontstaan in 2018. Dit geld zetten we in na vaststelling van het nieuwe beleid.

Begraafplaatsen

Beleidskader: Begraafplaatsenbeleid

De nota Actualisatie begraafplaatsenbeheerplan gemeente Neder-Betuwe 2018-2021 is op 7 december 2017 door de raad vastgesteld (Z/17/050590). Het onderhoud op de begraafplaatsen is uitbesteed aan derden op basis van een onderhoudsbestek. Het onderhoudsbestek garandeert een gelijkwaardig onderhoudsniveau op alle begraafplaatsen. Voor elke beheergroep voeren we op alle begraafplaatsen jaarlijks dezelfde onderhoudsmaatregelen uit. De raad besloot in december 2016 het beheer en onderhoud voor langere periode in de markt te plaatsen. In december 2017 is het Beleids- en beheerplan begraafplaatsen 2018-2021 met ingang van 1 januari 2018 vastgesteld.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Actualisatie begraafplaatsen 2018-2021.

Stand voorziening 01-01-2018	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2018	Stand voorziening cf beheerplan	Verschil
106.665	26.000		16.232	116.433	103.665	-12.768

Begraafplaatsen

Werkzaamheden zoals opgenomen in het beheerplan voor de historische graven zijn doorgeschoven naar 2019. Dit is in afwachting van de aanvulling begraafplaatsenbeleid die in de raad van december 2018 is vastgesteld.

Riolering

Beleidskader: verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan

Het beleidskader vloeit voort uit het verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) 2014-2018 (vastgesteld december 2013 RAAD/13/0562). De belangrijkste punten in het plan zijn dat we:

1. voldoen aan de wettelijke kaders. Hierbij gaat het onder andere om: zorgplicht voor doelmatige inzameling en transport van afvalwater (Wet milieubeheer), zorgplicht voor doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater (Waterwet) en zorgplicht voor het voorkomen of beperken van grondwateroverlast (Waterwet);
2. de rioleringen, gemalen en andere installaties in stand en bedrijfszeker houden;
3. voldoende inzicht verkrijgen in het daadwerkelijke functioneren van het (afval)watersysteem door te meten, monitoren en analyseren van en in het rioolstelsel zodat we de doelmatigheid van investeringen kunnen afwegen;
4. werkzaamheden afstemmen met kostenbesparing als doel;
5. de relatie met andere gemeentelijke beheerplannen steeds bezien, (wegenbeheerplan, groenbeheerplan);
6. streven naar optimale samenwerking met andere waterkwaliteitsbeheerders waarmee we invulling geven aan het Bestuursakkoord Water;
7. de verwachte kostenstijging voor de zorgtaken in de toekomst door de verdere implementatie van de samenwerkingsovereenkomst regio Rivierenland vastgesteld in 2013 met regiogemeenten en waterschap beperken;
8. een gezonde financiële positie bereiken zonder grote schommelingen in de opbouw van de heffing.

Vanuit het Netwerk Waterketen regio Rivierenland (NWRr) geven we regionaal invulling aan rioleringsvraagstukken met als doel meer efficiënt en kostenbesparend te kunnen werken. Op verschillende terreinen werken we samen en zit het NWRr op koers.

Het GRP geeft per jaar gespecificeerd aan welke investeringen gaan plaatsvinden, zodat we de kapitaallasten hiervan kunnen berekenen. Verder berekenen we de jaarlijkse exploitatiekosten en maken wij deze inzichtelijk. De sluitposten zijn de rioolheffingen en de toevoegingen of beschikkingen over de voorziening riolering. De rioolheffingen (inkomsten) moeten 100% kostendekkend en in balans zijn. Om dit mogelijk te maken is de heffing de komende jaren stapsgewijs verhoogd en geïndexeerd. Dit alles volgens het raadsvoorstel van 19 december 2013 inzake vaststelling Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2014 tot en met 2018.

Financiële consequenties

Verloop egalisatievoorziening v. Gemeentelijk Rioleringsplan 2014-2018

Stand voorzlening 01-01-2018	Toevoeging	Aanwending	Stand voorzlening 31-12-2018	Stand voorziening of beheerplan	Verschil
415.481	-	206.144	209.337	107.524	-101.813

Rioolheffing

Het aantal heffingseenheden bedraagt op 31 december 2018: 9233 stuks ten opzichte van 9120 aansluitingen op 31 december 2017. Er is sprake van een toename 113 van aansluitingen. In het vigerend GRP is gerekend met een jaarlijkse geprognoseerde toename van 94 stuks. In 2018 is, na eerdere vertraging, door het voortduren van het aantrekken van de woningmarkt aansluiting gevonden met de geprognoseerde groei.

Kapitaallasten

Riolering

De investering 'Afkoppelen Opheusden fase 2 (Revitalisering Vogelbuurt)' is vertraagd. Na voorbereiding in 2016 zou in 2017 dit werk starten. Door gebruik te maken van het meeliften met de geplande wijkgerichte aanpak (IVOR) uit het wegenbeheerplan voor 2018, is de uitvoering doorgeschoven. De voorbereiding startte in 2018. Daarnaast zijn niet alle investeringen volledig uitgevoerd en schuiven we deze door naar 2019.

Waterplan

In het waterplan 2014-2018 is in de maatregelentabel de stedelijke wateropgave opgenomen. De kosten van deze maatregelen vallen onder het GRP. In 2018 zijn meerdere waterbergingen gerealiseerd waaronder de berging bij Herenland. Verder heeft de werkvoorbereiding voor een waterbergingen bij De Heuning en één in Kesteren plaatsgevonden. De realisatie van deze bergingen vindt, buiten de planperiode van het genoemde GRP, plaats in 2019.

Groenbeleid

In 2016 heeft de raad de basis voor het vigerende groen beleidsplan Neder-Betuwe vastgesteld. In maart 2017 heeft de raad een aanvulling op het onderhoud vastgesteld. Het groenbeleidsplan bevat tevens het uitvoeringsprogramma voor ons groenbeheer wat de basis is voor het eenduidig uitvoeren van beheer en onderhoud van het gemeentelijke groen. Daarnaast is het groenbeleidsplan te gebruiken als onderlegger voor onder anderen: biodiversiteit, klimaatadaptatie en beleving van het groen.

In 2018 zijn wij begonnen met de IVOR-methodiek. Dit betekent dat groen als integraal onderdeel binnen alle projecten aan bod komt. Daarnaast hebben wij een vervolg gegeven op de renovatie van diverse plantvakken en het inboeten van plantvakken binnen alle kernen.

Samen met bewoners zijn er in 2018 diverse groenprojecten met succes opgezet en uitgevoerd. In 2018 startten wij ook met het opstellen van het bomen-uitvoeringsprogramma. Daarnaast startten we ook met het vervangingsplan van de gemeentelijke essen. Dit als gevolg van de essentaksterfte.

Paragraaf 4: Financiering

Algemeen

In deze paragraaf gaan we in op de uitvoering van de gemeentelijke treasuryfunctie. Deze dient plaats te vinden binnen de gestelde kaders in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de Regeling Uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo). In de Wet Fido staat risicobeheersing en transparantie centraal. Risicobeheersing richt zich op renterisico's, kredietrisico's en valutarisico's. De transparantie komt tot uitdrukking in de voorschriften voor een verplicht financieringsstatuut en een financieringsparagraaf in de begroting en in de jaarrekening. De Ruddo beperkt zich tot regelgeving omtrent het uitzetten van gelden.

Financiering

De financiering van gemeentelijke activiteiten is in principe gebaseerd op integrale (totaal) financiering. De totale financieringsbehoefte van de gemeente is de graadmeter. De ruimte die de kasgeldlimiet biedt om kort geld aan te trekken benutten we optimaal. De renteontwikkeling voor de korte en lange termijn alsmede de ruimte ten opzichte van de kasgeldlimiet zijn belangrijke factoren die meespelen bij het consolideren van kort geld in lang geld ten behoeve van uitgaven die we moeten doen. De looptijd van de geldleningen wordt afhankelijk gesteld van de aard van de uitgaven en van de resterende looptijd van de bestaande leningen en de te betalen rentepercentages bij de verschillende termijnen van de leningen. Bij het aantrekken van geldleningen vragen we bij tenminste twee financiële instellingen een offerte.

We gebruiken de financieringsfunctie uitsluitend voor de publieke taak. Onze huisbankier is de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, waarmee een rekening-courantverhouding is afgesloten met automatische afroaming binnen bepaalde grenzen van de saldi naar daggeden ter beperking/verbetering van de rentelasten/rentebaten. Tevens is het beheer prudent en voldoen we aan kasgeldlimiet en renterisiconorm.

Schatkistbankieren

In 2013 is de Wet financiering decentrale overheden (Fido) gewijzigd in verband met het rentedragend aanhouden van liquide middelen van decentrale overheden door het Rijk. Op grond van deze wet zijn alle decentrale overheden verplicht om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. Een decentrale overheid behoudt, op basis van de wet Fido, de mogelijkheid om leningen te verstrekken en uitzettingen te verrichten uit hoofde van de publieke taak. De deelname aan schatkistbankieren verandert daar niets aan. Het verplicht schatkistbankieren zonder leenfaciliteit voor decentrale overheden heeft als doel het verbeteren van de overheidsfinanciën.

Rentebeheer

Conform de vernieuwde BBV voorschriften hanteren wij de volgende systematiek van rentetoerekening;

- ◆ Geen bespaarde rente toerekenen aan het eigen vermogen.
- ◆ Onze interne rekenrente bedraagt 1%, met uitzondering van rente voor de grondexploitatie, deze bedraagt 2,47%.
- ◆ Voor de riolering blijven we nog 4% hanteren conform het beheerplan gemeentelijke riolering.
- ◆ Voor het aantrekken van kort geld hanteren wij een rentepercentage van 1,5%.

Verloop financiering over het verslagjaar.

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de financiering over het verslagjaar weer:

Overzicht renteresultaat	Begroot 2018	Werkelijk 2018	Verschil 2018
Externe rentelasten over de korte financiering	66.474	-6.574	73.048
Externe rentelasten over de lange financiering	721.952	721.952	0
Externe rentebaten (idem)	-10.000	-10.776	776
Saldo rentelasten en rentebaten	778.426	704.602	73.824
Rente die aan de grondexploitatie is doorberekend	-68.905	-69.697	792
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	709.521	634.906	74.615
Rente over eigen vermogen (n.v.t.)			
Rente over voorzieningen (n.v.t.)			
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	709.521	634.906	74.615
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-1.077.962	-879.365	-198.597
Renteresultaat	-368.441	-244.459	-123.981

In de begroting 2018, na wijziging, was uitgegaan van een renteresultaat van afgerond € 368.441. Het werkelijk renteresultaat 2018 betreft afgerond € 244.459. Per saldo is hier een incidenteel nadeel behaald van afgerond € 123.981. Dit betreft een voordeel van € 74.615 waarvan € 73.048 op rentelasten korte financieringsmiddelen; I.p.v. een rentelast wordt een kleine rentevergoeding ontvangen voor afgesloten kortlopende geldleningen. Bij de decemberbrief was terzake al een voordeel ingeboekt van € 160.000.

Er is een nadeel van € 198.597 op doorberekening van rentelasten naar de taakvelden. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het achterblijven van de realisatie van voorgenomen investeringen. Dit betreft de taakvelden Grondexploitatie - niet zijnde bedrijventerreinen- ad € 37.143 en Riolering ad € 54.700 (programma 3) en Fysieke bedrijfsinfrastructuur ad € 32.204 (programma 4). De overige kleinere verschillen bedragen gezamenlijk € 74.550.

Het incidenteel nadeel ad € 123.981 leidt tot een voordeel op de andere programma's met uitzondering van het taakveld Riolering. Een voordeel op dit taakveld worden verrekend met een hogere storting in de voorziening riolering. Per saldo betekent dit een nadeel voor het resultaat van de jaarrekening van € 54.700.

Mutaties in portefeuille opgenomen en uitgezette leningen

Onderstaande overzichten geven inzicht in de ontwikkeling van de financiering- en beleggingspositie over 2018.

Informatie portefeuille opgenomen leningen	2018
Aantal	18
Oorspronkelijk bedrag	51.866.280
Nieuwe leningen	0
Vervallen leningen	3.453.780
Stand per 1-1-	20.441.094
Stand per 31-12-	16.890.970
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	2.881.460
Gemiddelde grootte 1-1-	1.135.616
Gemiddelde grootte 31-12-	1.055.686
Aflossingen regulier	3.550.064
Aflossingen vervroegd	0
Renteaanpassingen (oud percentage)	n.v.t.
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	n.v.t.
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 1-1-	4,43
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 31-12-	4,43
Gemiddeld rentepercentage gewogen 1-1-	3,76
Gemiddeld rentepercentage gewogen 31-12-	3,78

Informatie portefeuille uitgezette leningen	2018
Aantal	11
Oorspronkelijk bedrag	2.221.827
Nieuwe leningen	0
Stand per 1-1-2018	1.079.602
Stand per 31-12-2018	893.109
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	201.984
Gemiddelde grootte (per 31-12)	81.192
Aflossingen regulier	178.233
Aflossingen vervroegd	8.260
Renteaanpassingen (oud percentage)	n.v.t.
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	n.v.t.

Uitzettingen

De uitgezette leningen bedragen per 31 december 2018 in totaal € 893.109 en bestaat uit;

- ◆ De aan Vitens verstrekte achtergestelde lening (€ 214.816).
- ◆ De renteloze leningen die de gemeente heeft verstrekt aan plaatselijke verenigingen (€ 153.292). Het risico hierop is beperkt. Vaak is er sprake van een subsidieband met de gemeente, zodat verrekening kan plaatsvinden.
- ◆ De starterleningen, waarop op 19 december 2013 een besluit genomen is, ten aanzien van het verstrekken van startersleningen als stimuleringsinstrument voor het Neder-Betuwse woningmarktbeleid (€ 450.000). In 2018 is er € 100.000 ontvangen als terugbetaling op deze lening.
- ◆ De duurzaamheidsleningen (besluit 10 december 2015) ten aanzien van het verstrekken van duurzaamheidsleningen als stimulering voor huiseigenaren om te investeren in het energiezuinig maken van de eigen woning. In 2016 is hiervan een bedrag van € 175.000 uitgekeerd aan de Stichting Stimulering Volkshuisvesting Gemeenten (SVn).

Risicobeheer

De belangrijkste algemene financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn renterisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, koersrisico, valutarisico, debiteurenrisico.

Renterisico

Renterisico is nooit uit te sluiten; voor in de toekomst aan te trekken leningen is de rentevoet afhankelijk van een groot aantal, nauwelijks te beïnvloeden factoren.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft het renterisico op korte termijn weer (korte termijn financiering). De grens waarboven we niet met kort geld mogen financieren. De grens voor kort geld ligt bij één jaar. De kasgeldlimiet op grond van de wet Fido is voor het jaar 2018 vastgesteld op € 4 miljoen, zijnde het door het rijk vastgestelde percentage van 8,5 % over ons begrotingstotaal van € 49,5 miljoen. In het tweede kwartaal van 2018 vond er een overschrijding van de kasgeldlimiet plaats.

Kasgeldlimiet 2018				
Bedragen x € 1.000	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Toegestane kasgeldlimiet				
In procenten van de grondslag	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
In bedragen	4.221	4.221	4.221	4.221
Omvang vlottende korte schuld				
Opgenomen gelden < 1 jaar	-2.667	-6.000	-6.000	-6.000
Schuld in rekening-courant (gemiddelde 4)	-1.265			
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld				
	-3.931	-6.000	-6.000	-6.000
Vlottende Middelen				
Contante gelden in kas	1	1	1	1
Tegoeden in rekening-courant (4) gemiddelde		785	4.142	2.430
Overige uitstaande gelden <1 jaar	0	0	0	0
	1	786	4.143	2.430
Toets kasgeldlimiet				
Totaal netto-vlottende middelen (-) / schuld (+)	3.931	5.214	1.857	3.570
Toegestane kasgeldlimiet	4.221	4.221	4.221	4.221
Ruimte (-) Overschrijding (+)	-290	993	-2.364	-651

Renterisiconorm

Het renterisico op de lange financiering wordt begrensd door de renterisiconorm. Als lange financiering wordt volgens de Wet Fido aangemerkt: alle financieringsvormen met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar. We berekenen de renterisiconorm evenals de kasgeldlimiet over het begrotingstotaal. Als norm houdt de Wet 20% van het begrotingstotaal met een minimum van € 2,5 miljoen aan. Dit houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet hoger mag zijn dan 20% van het begrotingstotaal lasten. Uit onderstaand overzicht blijkt wat de gemeente de komende jaren binnen de gestelde normen mag aflossen aan vaste geldleningen.

Renterisico op vaste schuld	
Bedragen x € 1.000	2018
Renterisiconorm	
1 Stand van totale lasten begroting	49.653
2 Bij ministriële regeling vastgesteld percentage	20%
3 Renterisiconorm	9.931
Herfinanciering	
4a Rente herziening op vaste schuld o/g	0
4b Rente herziening op vaste schuld u/g	0
5 Netto renteherziening op vaste schuld (4a-4b)	0
Nieuw aangetrokken vaste schuld	
6a Nieuw aangetrokken vaste schuld (o/g)	0
6b Nieuw aangetrokken vaste schuld (u/g)	0
7 Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (6a-6b)	0
Aflossingen	
8 Betaalde aflossingen	3.550
9 Herfinanciering (laagste van 4a en 6a)	0
10 Renterisico op vaste schuld (8+9)	3.550
Toets renterisiconorm	
3 Renterisiconorm	9.931
10 Renterisico op vaste schuld	3.550
Ruimte (-) Overschrijding (+) (10-3)	-6.381

De renterisiconorm is in 2018 niet overschreden. Dit jaar is er geen nieuwe lening aangetrokken. In 2018 hebben er geen renteherzieningen van de vaste schuld plaatsgevonden.

Kredietrisico

Kredietrisico is slechts beperkt aanwezig, omdat kredietverstrekkingen bijna uitsluitend aan plaatselijke verenigingen zijn verleend. Vaak is een verrekening met subsidies mogelijk.

Liquiditeitsrisico

Voor het jaar 2018 hebben zich geen liquiditeitsrisico's voorgedaan.

Koersrisico

We lopen geen koersrisico, omdat onze gemeente geen beleggingen met koersen meer heeft.

Valutarisico

Valutarisico is door invoering van de Euro nauwelijks meer van belang. Ons treasurystatuut verbiedt het gebruik van derivaten.

Debiteurenrisico

Voor verwachte oninbaarheid van de belastingdebiteuren, leenbijstanden overige debiteuren is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd. Hierin nemen we ook de nog niet geïnde maar wel opgelegde dwangsommen mee.

We waarderen de vorderingen tegen nominale waarde. De hoogte van deze voorziening bepalen we als volgt aan de hand van de openstaande vorderingen:

- 20% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -1
- 30% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -2
- 50% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -3
- 100% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -4
- 100% van het saldo betrekking hebbend op opgelegde dwangsommen

Hierbij houden we zoveel mogelijk rekening met de op het moment van opstellen van de jaarrekening inmiddels ontvangen bedragen en met vorderingen waarvoor betalingsregelingen zijn getroffen.

Voorziening	1-1-2018	Toevoeging	Aanwending	31-12-2018
91046 Voorziening dubieuze debiteuren	110.903		28.603	82.300
91060 Voorziening debiteuren dwangsommen	249.320	45.000	182.317	112.003
91064 Voorziening dubieuze debiteuren Sociale Zaken	514.832	101.520		616.351
Totaal	875.055	146.520	210.920	810.654

Over 2010 tot en met 2017 is in totaal € 318.253 nog te ontvangen van belastingdebiteuren, leenbijstanden en overige debiteuren (exclusief dwangsommen), hiervan wordt minimaal € 82.300 als dubieus aangemerkt. Er is in 2017 een bedrag van € 11.171 aan oninbare debiteuren ten laste van de voorziening gebracht. Op basis van de benodigde voorziening heeft er nog een vrijval plaatsgevonden van € 17.432.

De opgelegde dwangsommen, maar nog niet geïnde dwangsommen, worden in de voorziening debiteuren dwangsommen opgenomen. Zodra de opgelegde dwangsommen geïnd zijn komen deze ten gunste van de exploitatie. In 2018 is er een bedrag van afgerond € 190.000 aan dwangsom vervallen en er is één dwangsom opgelegd en toegevoegd aan de voorziening. Er staat nog voor een bedrag van € 112.003 aan dwangsommen open, welke volledig als dubieus worden aangemerkt.

Het saldo openstaande debiteuren Werk & Inkomen bestaat uit de vorderingen BUIG (BBZ, Wwb, Ioaw en loaz) en bedraagt op 31 december 2018 € 1.536.181. Voor de betreffende openstaande vorderingen (Wwb, Ioaw en loaz) wordt conform onze kaders een voorziening getroffen voor verwachte oninbaarheid (€ 436.632). Voor de vordering BBZ (€ 737.267) dient 75% terugbetaald te worden aan het Rijk en 25%, van de openstaande vordering tot en met 2017, dient gezien de ouderdom volledig als dubieus te worden aangemerkt (€ 179.719). Zodoende is er in het totaal een bedrag van € 514.832 opgenomen in de voorziening dubieuze debiteuren Werk & Inkomen. Voor de terugbetalingsverplichting BBZ is een bedrag van € 552.951 opgenomen op de balans onder de vlottende passiva.

Paragraaf 5: Verbonden Partijen

Algemeen

In de paragraaf verbonden partijen geven wij het algemeen beleid van de verbonden partijen weer en een lijst van onze verbonden partijen inclusief financiële gegevens van de betreffende verbonden partij.

Het beleidsmatig aspect, 'Welke beleidsdoelstellingen heeft de verbonden partij voor ons bereikt?' en 'Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?' is opgenomen onder het betreffende programma waar de verbonden partij direct betrekking op heeft.

Wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaat- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een financieel én bestuurlijk belang heeft.

Financieel belang

Een financieel belang is aanwezig als een ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is bij faillissement, dan wel als financiële aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Bij leningen en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij: de gemeente behoudt juridische verhaalsmogelijkheden als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat hier om overdrachten (subsidiës).

Bestuurlijk belang

Een bestuurlijk belang is aanwezig, indien er zeggenschap bestaat uit hoofde van stemrecht dan wel vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie: als de burgemeester, een collegelid, een raadslid of een ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht –de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen– is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Gemeenten maken vaak van zo'n recht gebruik om ervoor te zorgen dat er kwalitatief goede bestuurders in het bestuur van een partij terechtkomen.

Verschillen in juridische rechtsvormen van verbonden partijen

Een belangrijk onderscheid is het verschil tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke verbonden partijen. Daarnaast bestaat er nog een mengvorm, de zogenaamde publiek-private samenwerkingsverbanden (PPS-constructies). Hieronder gaan we in het kort op de juridische verschillen in.

Publiekrechtelijk

Bij publiekrechtelijke verbonden partijen gaat het voornamelijk om gemeenschappelijke regelingen. Bij gemeenschappelijke regelingen gaat het vaak om primaire gemeentelijke taken met een uitvoerend karakter. Zij vormen een verlengd lokaal bestuur waarbij de vrijwilligheid van de samenwerking voorop staat (voor sommige taken is door de wetgever verplichte samenwerking opgelegd, denk hierbij aan de veiligheidsregio). De gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam is de 'zwaarste' en meest voorkomende vorm: deze regeling heeft –als enige– rechtspersoonlijkheid en een algemeen bestuur (vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten), dat het dagelijks bestuur controleert. Gemeenten kunnen aan dit openbaar lichaam in principe alle gemeentelijke taken en bevoegdheden overdragen. Het risicoprofiel van een gemeenschappelijke regeling is hoog vanwege de financiële aansprakelijkheid. De participerende gemeenten zijn volledig financieel aansprakelijk. Bovendien is de bekostiging van de jaarlijkse activiteiten een verplichte uitgave. Onze gemeente heeft een beperkte invloed doordat meerdere gemeenten deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling.

Privaatrechtelijk

Bij privaatrechtelijke verbonden partijen gaat het voornamelijk om stichtingen en vennootschappen. Een stichting heeft een bestuur voor de dagelijkse leiding en kent een ideëel of sociaal doel, waarbij zij alleen aan dat doel kan uitkeren. Stichtingen kennen geen controlerend mechanisme, tenzij dat in de statuten is geregeld. Het risicoprofiel loopt van laag tot gemiddeld. De gemeente is alleen financieel aansprakelijk voor de verstrekte middelen. Alhoewel de stichting formeel zelf verantwoordelijk is voor exploitatierisico's klopt zij vaak bij de gemeente aan als dit risico zich voordoet of als er sprake is van onvoorziene uitgaven. Bestuurders zijn alleen persoonlijk aansprakelijk als er sprake is van wanbeleid.

Een vennootschap heeft een raad van bestuur en, afhankelijk van wat daarover in de statuten is bepaald of van de omvang van de vennootschap, een raad van commissarissen. De vergadering van aandeelhouders controleert de raad van bestuur. Gemeenten maken vaak gebruik van vennootschappen bij nutsvoorzieningen, havenactiviteiten, cultuur en economie. De belangrijkste reden om samen te werken met dit type verbonden partij zijn de financiële voordelen door winstdeling en dividend. Het risicoprofiel van een vennootschap ligt vaak hoger dan dat van een stichting. Dit komt voornamelijk door de aard van de activiteiten, de omvang en de autonome positie die een vennootschap vaak inneemt. Toch kunnen we het risicoprofiel gemiddeld noemen, vanwege het feit dat de gemeente alleen risico loopt over het ingebrachte geld.

Publiek-private samenwerking (PPS)

Het publiek- private samenwerkingsverband (PPS) is een bijzondere vorm van een verbonden partij, omdat naast de overheid ook private partijen deelnemen. Een veel voorkomend voorbeeld van een PPS zien we in lokale gebiedsontwikkeling. Deze samenwerkingsvorm komt in verschillende variaties voor. Het risicoprofiel is op financieel gebied hoog te noemen. Bij een PPS-constructie loopt de gemeente risico. Hiertegenover staat dat er forse exploitatiewinsten zijn waarin de gemeente kan meedelen. De wetgever heeft een voorkeur voor publiekrechtelijke boven privaatrechtelijke participaties. Gedachte hierachter is dat in een publiekrechtelijke participatie de openbaarheid en de controle beter zijn gewaarborgd dan in een privaatrechtelijke participatie.

Risico's

Het inzichtelijk maken van de verbonden partijen is om twee redenen van belang. De eerste reden is dat de verbonden partijen vaak beleid uitvoeren dat de gemeente in principe ook zelf kan blijven doen (zie onder 'Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen'. De tweede reden betreft de kosten/het budgettaire beslag/de financiële risico's, die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. Als het gaat om verbonden partijen maken we onderscheid in twee typen risico's: financiële en bestuurlijke risico's. Naast de aard en omvang van de activiteiten beïnvloedt de juridische vorm het risicoprofiel ook, structuur en organisatie van een verbonden partij. De belangrijkste soorten verbonden partijen inclusief de mate van bijbehorende risico's geven we hieronder weer:

Belangrijkste soorten verbonden partijen	Rechtsvorm	Risico (Financieel/bestuurlijk)
Stichting	Privaatrechtelijk	Laag
Vennootschap (BV, NV)	Privaatrechtelijk	Middel
Gemeenschappelijke regeling	Publiekrechtelijk	Hoog
Publiek-private samenwerking (PPS)	Privaatrechtelijk	Hoog

De risico's van gemeenschappelijke regelingen en PPS-constructies zijn relatief hoger dan die van andere verbonden partijen. Bij de gemeenschappelijke regelingen vanwege het feit dat de aangesloten gemeenten volledig financieel aansprakelijk zijn en bij de PPS-constructies vanwege de samenwerking met een private partij met eigen (winst)-doelstellingen. Het uitgangspunt is dat een verbonden partij de eigen risico's afdekt door een weerstandsvermogen van voldoende niveau (ratio 1). Indien dit niet het geval is nemen we het risico op in de risicoparagraaf van onze gemeente op basis van de begrotingen naar rato van het belang van onze gemeente. Zie ook paragraaf 2 Risicomanagement en weerstandsvermogen.

Onze verbonden partijen

Hieronder staat een overzicht van rechtspersonen waarin de gemeente Neder-Betuwe in 2018 participeert en die we 'verbonden partijen' kunnen noemen (de laatste kolom lichten we aan het eind van deze paragraaf toe).

Nr.	Naam partij (soort verbonden partij)	Website	Relatie programma	Arr.
1.	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (Gemeenschappelijke regeling)	www.vrgz.nl	Openbare orde en veiligheid	①
2.	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) (Gemeenschappelijke regeling)	www.ggd gelderland zuid.nl	Sociaal domein	①
3.	Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.regio rivierenland.nl	Alle programma's	①
4.	Afvalverwijdering Rivierenland (Avri) (Gemeenschappelijke regeling)	www.avri.nl	Fysieke leefomgeving	①
5.	Omgevingsdienst Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.odrivierenland.nl	Openbare orde en veiligheid Fysieke leefomgeving	①
6.	Regionaal archief Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.regionaalarchief rivierenland.nl	Diverse programma's	①
7.	Recreatieschap Neder-Rijn, Lek en Waal (Gemeenschappelijke regeling)		Economie	①
8.	Werkzaam Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.werkzaamrivierenland.nl	Economie Sociaal domein	①
9.	Industrieschap Medel (Gemeenschappelijke regeling)	www.medel.nl	Economie	①
10.	Casterhoven (Publiek-private samenwerking)	www.casterhoven.nl	Fysieke leefomgeving	①
11.	Waterbedrijf Vitens N.V. (Vennootschap)	www.vitens.nl	Economie	①
12.	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (Vennootschap)	www.bng.nl	Alg. dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien	①

Doorgaans geldt bij gemeenschappelijke regelingen dat Neder-Betuwe stemrecht heeft in het Algemeen Bestuur. De vertegenwoordiging in het Algemeen Bestuur bestaat meestal uit één of meerdere collegeleden, maar soms ook raadsleden.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

Het gemeentelijk beleid over verbonden partijen staat in de financiële verordening gemeente Neder-Betuwe 2017.

Verbonden partijen: waarom eigenlijk?

Net als onze eigen organisatie dragen onze verbonden partijen bij aan het realiseren van onze lokale doelen en ambities zoals deze in deze begroting zijn verwoord. Door het deelnemen in verbonden partijen wil de gemeente dus een publiek belang dienen. De gemeente neemt tevens de verantwoordelijkheid om ook de belangen van de verbonden partijen zelf te dienen – deze verantwoordelijkheid ontstaat automatisch door deelname in een derde rechtspersoon.

Hoewel we zelf verantwoordelijk zijn voor het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen en wettelijke plichten, laten wij dus voor een groot aantal terreinen het voorbereiden en/of uitvoeren van beleid over aan onze verbonden partijen. Verbonden partijen maken dus voor ons beleid of voeren voor ons beleid uit, terwijl wij dat in principe (voor zo ver de wet dat toestaat) zelf kunnen doen. Hier zijn vier redenen voor:

- ♦ via gemeenschappelijke regelingen kunnen we samenwerken aan beleidsuitdagingen die gemeentegrensoverschrijdend zijn of die voor meerdere gemeenten van groot belang zijn;
- ♦ sommige taken vragen specialistische kennis die onze eigen organisatie niet kan bieden;
- ♦ het beleggen van taken bij een verbonden partij kan efficiënter/goedkoper zijn dan de taken in de eigen organisatie te beleggen, waardoor we voor minder geld minstens dezelfde (maar vaak een hogere) kwaliteit kunnen leveren;
- ♦ voor sommige beleidsterreinen is het wettelijk verplicht om een gemeenschappelijke regeling op te richten.

Verbetering 'grip' op verbonden partijen

Onze verbonden partijen zijn (deels) 'van ons', werken 'voor ons' en wij bekostigen hen. Daarom is het van belang dat raad, college en ambtelijke organisatie, elk voor zo ver het zijn bevoegdheden en verantwoordelijkheden betreft, het doen en laten van onze verbonden partijen (kunnen) sturen en monitoren. De raad bespreekt jaarlijks de sturing op de verbonden partijen in (bijvoorbeeld) een thema-avond. Om beter op maat te kunnen sturen ten aanzien van een verbonden partij kozen we om te werken met toezicht arrangementen. Hieronder lichten we dit nader toe.

Aansturing van en toezicht op verbonden partijen in de praktijk

Het werken met toezicht arrangementen houdt in dat het toezicht op verbonden partijen gebeurt op basis van verschillende 'arrangementen', die in zwaarte toenemen. Het laagste niveau passen we toe bij verbonden partijen waarvan de raad vindt dat het bestuurlijke en financiële risico laag is of laag/gemiddeld. Het hoogste niveau passen we toe bij verbonden partijen die de raad een hoog bestuurlijk en financieel risico toekent. Elk arrangement houdt een andere werkwijze ten aanzien van de betreffende verbonden partijen in, van een meer 'losse' benadering tot een strak toezicht.

Het aantal arrangementen kan onderwerp van nadere discussie zijn. Omwille van de overzichtelijkheid kiezen wij er alsnog voor om met twee arrangementen (niveaus) te werken en deze de volgende kenmerken te geven:

Niveau 1: bestuurlijk en financieel risico is licht

Dit arrangement bestaat uit de volgende maatregelen/instrumenten:

- a. De verbonden partij is opgenomen in de paragraaf Verbonden partijen van de lokale begroting en het lokale jaarverslag.
- b. De begroting en de jaarrekening met accountantsverklaring van de verbonden partij, mits het gaat om een gemeenschappelijke regeling, zetten we op de raadskalender van de raad, waardoor de verbonden partij ieder jaar in de raadsvergadering ter sprake komt.
- c. De raad maakt zienswijzen/bedenkingen kenbaar bij de begroting en de jaarrekening van de verbonden partij, mits die mogelijkheid is opgenomen in de gemeenschappelijke regeling.
- d. De raad stelt desgewenst vragen aan het college.
- e. Het college neemt het initiatief om de raad periodiek mondeling te informeren over nieuwe ontwikkelingen.

Niveau 2: bestuurlijk en/of financieel risico is normaal

Dit arrangement bestaat uit alle maatregelen die gelden bij toezicht arrangement niveau 1 en aanvullend daarop:

- a. Opgestelde bestuursrapportages van de verbonden partij als onderdeel van de P&C-cyclus van de verbonden partij brengen we ter kennisname van de raad (voor zo ver beschikbaar).
- b. Op verzoek van de raad geeft de verbonden partij (via of met betrokkenheid van het college) informatie op maat. Als de raad hier gebruik van maakt kan het wenselijk zijn om regionaal draagvlak te zoeken voor de informatievraag.
- c. Bespreking door de raad van de kadernota die de verbonden partij in het kader van zijn P&C-cyclus opstelt, voordat het Algemeen Bestuur van de verbonden partij deze vaststelt (voor zover dit agenda-technisch te realiseren valt en uiteraard alleen als de verbonden partij een kadernota opstelt).
- d. Elke agenda van de vergadering van het Algemeen Bestuur leggen we met het collegeadvies dat het college hierover vanuit onze organisatie krijgt ter kennisname aan de raad voor.
- e. Een jaarlijkse bijeenkomst van de raad met de directeur van de gemeenschappelijke regeling (eventueel samen met andere gemeenten).

- f. Het college overweegt een onderzoek ex artikel 213a Gemeentewet (doelmatigheid en doeltreffendheid) bij de verbonden partij te houden. Als het college hier gebruik van maakt kan het wenselijk zijn om regionaal draagvlak te zoeken voor dit onderzoek.
- g. De raad kan verzoeken om een rekenkamercommissie-onderzoek. Als de raad hier gebruik van maakt kan het wenselijk zijn om hier regionaal draagvlak voor te zoeken.

Bij verbonden partijen die in oprichting zijn of minder dan twee jaar bestaan is het goed om altijd het hoogste niveau aan te houden.

Belangrijke voordelen van het werken met toezicht arrangementen zijn:

- ◆ toezicht arrangementen zijn 'eenzijdig': de raad bepaalt de arrangementen zonder instemming van de verbonden partijen;
- ◆ het werken met toezicht arrangementen schept een duidelijk kader waarbinnen we elke verbonden partij kunnen plaatsen, zonder dat we steeds hoeven terug te grijpen op afspraken die specifiek voor één verbonden partij gelden;
- ◆ afhankelijk van ontwikkelingen kunnen we een verbonden partij een niveau hoger of lager plaatsen, zodat de raad steeds kan insprijngen op de actualiteit;
- ◆ we sturen systematisch op verbonden partijen, waarbij raad, rekenkamercommissie, college en organisatie ieder in samenhang hun eigen middelen kunnen inzetten;
- ◆ door het werken met toezicht arrangementen kunnen raad en college de bestuurlijke energie zoveel mogelijk richten op de verbonden partijen die de raad voor het bereiken van onze lokale ambities het belangrijkste vindt en op de verbonden partijen die de raad het meest risicovol vindt. Dit geeft de ruimte om bedrijfsmatige taken zoveel mogelijk op afstand te zetten en onze aandacht zoveel mogelijk te richten op beleidsmatige verbonden partijen. Tegelijkertijd biedt dit de mogelijkheid om, als daar aanleiding toe is, een strakker toezicht op een uitvoeringsgerichte verbonden partij in te stellen.

De gemeenteraad heeft gekozen om voor wat betreft de verbonden partijen te gaan werken op de 'Duisenberg methode'. Zolang de financiële verordening artikel 212 nog niet is aangepast op dit onderwerp plaatst de raad alle verbonden partijen in toezichtarrangement niveau 1.

1. Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur: Burgemeester

Vestigingsplaats: Nijmegen

Financieel belang

Bijdragen van het Rijk, Provincie, zorgverzekeraars en van gemeenten dragen de kosten van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid. De verdeling van de kosten die voor rekening komen van de deelnemende gemeenten zijn voor 50% gebaseerd op basis van historische kosten en voor 50% op basis van de rijksbijdrage per gemeente via het gemeentefonds. De totale bijdrage van de deelnemende gemeenten die in de begroting 2019 van de VRGZ is opgenomen bedraagt € 37.291.575, waarvan de gemeentelijke bijdrage Neder-Betuwe een bedrag betreft van € 1.550.972.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	4.030.000	5.732.000
Vreemd vermogen	66.214.000	75.301.000
Totaal	70.244.000	81.033.000
Exploitatieresultaat 2017: € 1.379.000 negatief		

Risico's 2018

Over de actualisatie van de risico's van de Veiligheidsregio informeren wij de raad afzonderlijk via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2018 van de Veiligheidsregio.

2. Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Gelderland-Zuid

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur: Eén collegelid

Vestigingsplaats: Nijmegen

Financieel belang

De totale gemeentelijke bijdrage inclusief subsidies voor 2019 is conform concept begroting GGD 2019 € 28.238.198. Voor Neder-Betuwe is rekening gehouden met een gemeentelijke bijdrage inclusief subsidie ter hoogte van € 1.249.895. Waarvan Uniforme taken op basis van inwoneraantal en afzonderlijke facturering € 1.161.424 en voor Maatwerk/Subsidies € 88.471. Bij AB d.d. 28-6-2017 is besloten om de extra productie 2018/2019 Veilig Thuis vooralsnog achterwege te laten. Hiervoor volgt in de tweede helft van 2018 een afzonderlijke begrotingswijziging Veilig Thuis met een aangepaste onderbouwing voor de extra productie 2018/2019.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	-341.000	912.000
Vreemd vermogen	5.407.000	5.463.000
Totaal	5.066.000	6.375.000
Exploitatieresultaat 2017: € 1.254.000 negatief		

Risico's 2018

Over de actualisatie van de risico's van de GGD informeren wij de raad afzonderlijk via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2018 van de GGD.

3. Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur: Eén collegelid

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang

De bijdragen van de aangesloten gemeenten zijn grotendeels gebaseerd op het inwoneraantal. Voor de bijdrage 2019 is het uitgangspunt de inwoneraantallen per 1 januari 2018. In totaliteit betreft de gemeentelijke bijdrage Regio Rivierenland 2019 een totaalbedrag van € 1.956.000. Dit betreft een stijging van € 322.000 ten opzichte van de begroting 2018. Het grootste deel van de stijging kunnen we verklaren door het wegvallen van het voordeel huisvestingskosten (een nadeel van € 148.000). Daarnaast stijgt de gemeentelijke bijdrage met € 80.000 voor ondersteuning op het gebied van Wonen (€ 60.000) en uitvoeringsbudget RIF (€ 20.000). Het effect van de stijging van de salariskosten op de gemeentelijke bijdrage komt in de begroting 2019 uit op € 90.000. De overige mutaties betreft een bedrag van € 4.000 nadelig. Voor Neder-Betuwe betreft de gemeentelijke bijdrage vanaf 2019 een bedrag van € 191.505 (exclusief contract gestuurde dienstverlening waar afzonderlijke DVO's ten grondslag liggen).

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	2.065.000	2.460.000
Vreemd vermogen	5.463.000	5.038.000
Totaal	7.528.000	7.498.000

Exploitatieresultaat 2017: € 172.000 positief

Risico's 2018

Over de actualisatie van de risico's van Regio Rivierenland informeren wij de raad afzonderlijk via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2018 van Regio Rivierenland.

4. Avri

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur: Eén collegelid

Vestigingsplaats: Geldermalsen

Financieel belang

De begroting 2019 van de Gemeenschappelijke Regeling Avri is sluitend. Deze sluitende begroting van Avri gaat wel gepaard met een tariefstijging van de afvalstoffenheffing voor het jaar 2019 tot en met 2022. Het gemiddelde tarief van de afvalstoffenheffing voor huishoudens in Neder-Betuwe stijgt in 2019 met € 5 van € 199 naar € 204. In meerjarig perspectief stabiliseert de afvalstoffen heffing naar € 210 per huishouden in 2022. Naast autonome prijsindexeringen zorgen dalende grondstofvergoedingen in eerste instantie voor een stijging van het tarief per 2020. Vanaf 2021 en 2022 dalen de kosten van het basispakket, onder andere dankzij de overdracht van de stortplaats en afgeschreven investeringen. In lijn met voorgaande begrotingen stellen we het tarief afvalstoffenheffing hierop niet naar beneden bij, waardoor de weerstandscapaciteit van Avri in deze jaren wordt vergroot. Op basis van de huidige inzichten verwachten we -bij ongewijzigde omstandigheden- na 2022 een daling van het tarief.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	1.482.000	866.000
Vreemd vermogen	36.564.000	38.048.000
Totaal	38.046.000	38.914.000

Exploitatieresultaat 2017: € 177.000 positief

Risico's 2018

Over de actualisatie van de risico's van de Avri informeren wij de raad afzonderlijk via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2018 van de Avri.

5. Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur: Eén collegelid

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang

De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan de ODR betreft een bijdrage voor het uitvoeren van vergunningverleningstaken, toezichtstaken, handhavingstaken en adviestaken op het gebied van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (bouwen en milieu). De totale bijdrage van de deelnemers die in de begroting ODR 2019 staat bedraagt € 14.735.000, waarvan de gemeentelijke bijdrage van Neder-Betuwe € 1.482.286 betreft. Van belang is dat in de begroting 2019 ODR het werkprogramma ODR 2019 nog niet is verwerkt, aangezien deze op het moment van de begrotingsbehandeling nog niet beschikbaar was. Naar verwachting verwerken we de financiële consequenties van het nieuwe werkprogramma ODR in een eerstvolgend planning & control document.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	1.476.342	1.101.034
Vreemd vermogen	2.469.874	1.033.937
Totaal	3.946.216	2.134.971

Exploitatieresultaat 2017: € 775.386

Risico's 2018

Over de actualisatie van de risico's van de ODR informeren wij de raad afzonderlijk via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2018 van de ODR.

6. Regionaal Archief Rivierenland (RAR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur: Eén college- en één raadslid

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang

Bijdragen van de deelnemende gemeenten en bijdragen van Waterschap Rivierenland dragen de kosten van het Regionaal Archief Rivierenland. De verdeling van de algemene kosten, alsmede de specifieke kosten, die de deelnemende gemeenten maken, geschieden naar evenredigheid van het aantal inwoners. In de begroting RAR 2019 staat een totale gemeentelijke bijdrage ter hoogte van € 2.155.491 waarvan wij een bedrag van € 240.991 bijdragen.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	30-12-2016
Eigen vermogen	471.412	485.032
Vreemd vermogen	9.186.039	9.128.046
Totaal	9.657.451	9.613.078

Exploitatieresultaat 2017: € 14.121 positief

Risico's 2018

Over de actualisatie van de risico's van het RAR informeren wij de raad afzonderlijk via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2018 van het RAR.

7. Recreatieschap Neder-Rijn, Lek en Waal

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur: Eén collegelid

Vestigingsplaats: Kerk-Avezaath

Financieel belang

De provincie en gemeenten hebben in het kader van de verzelfstandiging die in 1999 heeft plaatsgevonden (ontstaan B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied met handelsnaam Uit@waarde) hun bijdragen in de exploitatietekorten afgekocht met als uitgangspunt dat de nieuwe organisatie zichzelf moet bedruipen. De gemeente Neder-Betuwe heeft in 2008 voor de laatste keer een afkoopsom betaald (€ 158.000) aan recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal en levert vanaf 2009 geen financiële bijdrage meer.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	6.853	6.853
Totaal	6.853	6.853

Exploitatieresultaat 2017: € 0

Risico's 2018

Geen.

8. Werkzaam Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur: Eén collegelid

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang

Voor de Werkzaam Rivierenland hebben we in de begroting rekening gehouden met een bijdrage ter dekking van het totale negatieve bedrijfsvoering resultaat. Voor 2019 betreft de bijdrage een bedrag van € 137.000 en vanaf 2020 vooralsnog een bedrag van € 152.000 per jaar. Naast deze bijdragen maken we de rijkssubsidie voor de uitvoering van de WSW één op één over naar de Werkzaam.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	5.241.000	8.874.000
Vreemd vermogen	36.162.000	25.765.000
Totaal	41.403.000	34.639.000

Exploitatieresultaat 2017: € 327.000 positief

Risico's 2018

Over de actualisatie van de risico's van Werkzaam Rivierenland informeren wij de raad afzonderlijk via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2018 van Werkzaam Rivierenland.

9. Industrieschap Medel

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur: Burgemeester, één wethouder en twee raadsleden

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang

De gemeenten Tiel en Neder-Betuwe participeren in principe op gelijke basis. Als het Algemeen Bestuur van Industrieschap Medel een batig of een nadelig saldo over enig jaar ten goede aan, dan wel ten laste van de deelnemers brengt, dan geschiedt dit voor gelijke delen.

De grondexploitatie 2018 'MedeI' geeft een geprognosticeerd saldo van € 10,4 miljoen (2017: € 9,7 miljoen) op eindwaarde en van € 9,8 miljoen (2017: € 8,9 miljoen) op contante waarde.

De grondexploitatie 2018 'Medel afronding' geeft een geprognosticeerd saldo van € 12,6 miljoen (2017 € 12,0 miljoen) op eindwaarde en van € 11,2 miljoen (2017 € 10,7 miljoen) op contante waarde.

Het verschil tussen 2017 en 2016 is gelet op het totale investeringsniveau van beide projecten gering.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	9.227.600	8.120.000
Vreemd vermogen	51.543.370	50.134.580
Totaal	60.770.970	58.254.580
Exploitatieresultaat 2017:	€ 1.108.000	

Risico's 2018

Over de actualisatie van de risico's van Medel informeren wij de raad afzonderlijk via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2018 van Medel.

10. Casterhoven (CV)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Aandeelhouder (BV): Eén collegelid
Commandiet (CV): Eén collegelid

Vestigingsplaats: Geffen

Financieel belang

De drie partijen (gemeente Neder-Betuwe, bouwbedrijf Gebroeders van Wanrooij BV en Van Grootheest Projecten BV) participeren op gelijke basis. De winsten of verliezen worden derhalve ook gelijkmatig over de drie partijen verdeeld. Om de totale financieringsbehoefte van Casterhoven zekerheid te geven heeft de gemeente Neder-Betuwe een garantiestelling afgegeven tot maximaal € 22 miljoen. Dit bedrag is aangetrokken bij de BNG.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	-2.682.396	-2.734.988
Vreemd vermogen	15.158.330	19.314.418
Totaal	12.475.934	16.579.430
Exploitatieresultaat 2017:	€ 52.592 positief	

Risico's 2018

Over de actualisatie van de risico's van Casterhoven informeren wij de raad afzonderlijk via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2018 van Casterhoven.

11. Waterbedrijf Vitens N.V.

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Als aandeelhouder

Vestigingsplaats : Velp

Financieel belang

De gemeente Neder-Betuwe bezit, na omzetting van de preferente aandelen in een achtergestelde lening, 16.023 (0,277%) gewone aandelen van € 1 nominaal.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	533,7	489,1
Vreemd vermogen	1.194,4	1.249,2
Totaal	1.728,1	1.738,3

Exploitatieresultaat 2017: € 47,7 positief
(bedragen in miljoenen euro's)

Risico's

Niet van toepassing.

12. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Als aandeelhouder

Vestigingsplaats: Den Haag

Financieel belang

Neder-Betuwe heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht van 18.246 aandelen van € 2,50. Dit aandelenbezit heeft een duurzaam karakter.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	4.953	4.486
Vreemd vermogen	135.072	149.514
Totaal	140.025	154.000

Exploitatieresultaat 2017: € 393 positief
(bedragen in miljoenen euro's)

Risico's

Niet van toepassing.

Paragraaf 6: Grondbeleid

Inleiding

In paragraaf 6 staat hoe wij het grondbeleid inzetten om onze bestuurlijke doelen te bereiken. De raad heeft op 8 december 2016 de Nota Grondbeleid vastgesteld. In deze nota is onze visie op ons grondbeleid weergegeven. Deze paragraaf bevat de verplichte onderdelen zoals omschreven in artikel 16 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV):

- ◆ een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van doelstellingen en de uitvoering;
- ◆ een actuele prognose van de verwachte resultaten van de totale grondexploitatie;
- ◆ een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- ◆ de beleidsuitgangspunten betreffende de reserves voor grondbeleid in relatie tot de risico's.

Samenvatting

Het algemene beeld is ronduit positief; de totale boekwaarden van de projecten dalen en de resultaten van de grondexploitaties nemen toe. Ook nemen de risico's uit de grondexploitaties aanzienlijk af. Hieronder leggen we uit hoe dit komt.

Visie op het grondbeleid

Het gemeentelijke grondbeleid dient de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente te stimuleren en te faciliteren. Tevens stelt een zorgvuldig uitgevoerd grondbeleid ons in staat om onze regierol bij deze ruimtelijke ontwikkeling te behouden en daar waar nodig te versterken.

Het grondbeleid en onze werkwijze richt zich op het faciliteren van initiatieven van derden. Wenselijke en kansrijke initiatieven brengen we zo snel mogelijk naar de eindstreep. Kosten die we daarbij maken verhalen we op de initiatiefnemers.

Dit betekent echter niet dat we het voeren van actief grondbeleid in zijn geheel uitsluiten. We beschikken nog over enkele grondposities en het is niet uitgesloten, indien er zich kansen voordoen, gronden te verwerven. Uiteraard moet er dan sprake zijn dat actief grondbeleid bijdraagt aan de beleidsdoelstellingen en kaders van de raad en de risico's beheersbaar zijn.

Verdeling projecten

Binnen de gemeente zijn verschillende projecten in ontwikkeling die we financieel op verschillende manieren verantwoorden. Ten eerste zijn er onze eigen projecten. Hierbij gaat het om (aan te kopen) grondeigendommen van de gemeente waarbij we de ontwikkeling zelfstandig uitvoeren en daarmee dus aan actief grondbeleid doen. We wijzigen de bestemming, maken de gronden bouw- en woonrijp en verkopen zelf de gronden aan derden. Dit zijn de zogenaamde BIE Grexen (Bouwgrond in exploitatie).

Daarnaast zijn er de faciliterende projecten waarbij we geen grondeigendom hebben en alle kosten die wij moeten maken op basis van gesloten overeenkomsten vergoed krijgen. Deze projecten houden we bij als vorderingen en registreren we in de projectadministratie.

Ten slotte is er nog sprake van enkele oude facilitaire projecten waarbij we onze kosten vergoed krijgen door betaling van een vast bedrag door de initiatiefnemer. Voor deze projecten, Broedershof, Triangel Vahstal en de Heuning-oost moeten we meer uren besteden dan vooraf was ingeschat. We maken voor deze projecten wel een grondexploitatie. Ook moeten we waar nodig een voorziening treffen voor het verwachte verlies. Deze facilitaire projecten noemen we ook wel de BIE Initiatieven.

Rapportage grondexploitatiebegrotingen in relatie tot de P&C cyclus

Gezien het grote belang van een actueel inzicht in de financiële status van de projecten met een grondexploitatiebegroting, rapporteerden wij over de uitvoering en voortgang van deze projecten in 2018 op verschillende momenten, te weten:

- ◆ Jaarstukken 2017
- ◆ Bestuurlijk/inhoudelijk tijdens de college-informatieavond in juni 2018
- ◆ 1^e en 2^e Bestuursrapportage 2018
- ◆ Budgetrapportage besteding budgetten december 2018

Verbonden partijen

Aangezien de projecten Medel en Casterhoven als deelneming onderdeel zijn van 'Verbonden partijen' zijn deze beide projecten niet opgenomen in deze paragraaf. Meer informatie over Medel en Casterhoven staat in de programma's 3 en 4 en paragraaf 5 'Verbonden Partijen'.

Actualisatie grondexploitaties

De grondexploitaties zijn per 1 januari 2019 geactualiseerd waarbij een nieuwe beoordeling heeft plaatsgevonden van de te verwachten kosten, opbrengsten en de fasering. Ook zijn de te hanteren parameters opnieuw beoordeeld.

Parameters

De volgende parameters zijn gebruikt bij de actualisatie van de grondexploitaties:

- ◆ Rente (BIE Grexen) 2,5 % (was 2,47%)
- ◆ Rente (BIE Initiatieven) 1,0 % (was 1,0 %)
- ◆ Kostenstijging 2,5 % (was 2,0 %)
- ◆ Opbrengststijging wonen 1,0 % (was 0,0 %)
- ◆ Opbrengststijging bedrijven 0,0 % (was 0,0 %)
- ◆ Disconteringsvoet 2,0 % (was 2,0%)

Boekwaarden

In de volgende tabel staan de boekwaarden van de grondexploitaties weergegeven per 1-1-2018 en per 31-12-2018. Uit het verschil blijkt hoeveel er in 2018 in een project ontvangen is aan baten min de gemaakte kosten. Een toename van de boekwaarde betekent dus dat er meer gemeentelijk geld in een project zit. Dit overzicht toont zowel de eigen (actieve) grondexploitaties als de facilitaire projecten waarvoor een grondexploitatie is gemaakt.

		Boekwaarde	Boekwaarde	Vershil
		1-1-2018	31-12-2018	
BIE Grexen				
	ABC	€ 476.944	€ 790.601	€ 313.657
	Bonegraaf-west	€ 1.930.197	€ -348.116	€ -2.278.313
	Herenland	€ 509.580	€ 942.679	€ 433.099
	Gem. gronden Fructus	€ -	€ -	nvt
	Herenland-west	€ -	€ 900	€ 900
	TOTAAL	€ 2.916.721	€ 1.386.064	€ -1.530.657
BIE Initiatieven				
	ABC SV	€ 1.961.825	€ 1.943.894	€ -17.931
	Broedershof	€ 69.331	€ 112.762	€ 43.431
	Heuning-oost	€ 58.718	€ 74.132	€ 15.414
	Triangel Vahstal	€ -	€ -	nvt
	ABC SV 2e fase	€ -	€ 26.295	€ 26.295
	TOTAAL	€ 2.089.874	€ 2.157.083	€ 67.209
	TOTAAL	€ 5.006.594	€ 3.543.147	€ -1.463.448

Uit dit overzicht blijkt dat de boekwaarden van deze projecten samen met bijna € 1,5 miljoen gedaald zijn naar € 3.543.147. Deze (positieve) sterke daling komt voornamelijk doordat er in Bonegraaf-west veel grond verkocht is. De stijging van de boekwaarde Herenland is voornamelijk ontstaan doordat een ontvangen subsidie is terug- en uitbetaald. De Boekwaarde van het ABC is onder andere toegenomen doordat er € 188.901 aan tussentijdse winst genomen is.

Eind vorig jaar was de totale boekwaarde van alle projecten bijna 6 miljoen euro. Het verschil van een miljoen euro met bovenstaand overzicht bestaat uit afgesloten projecten en de projecten die zijn overgeboekt naar de vorderingen (projectadministratie). De eerst genoemde boekwaarden staan bij het overzicht afgesloten projecten op de volgende pagina onder het kopje Verliesvoorzieningen. Onderstaand de projecten die zijn overgezet naar vorderingen waarbij de boekwaarden van 31-12-2018 zijn overgeboekt naar de vorderingen (projectadministratie):

		Boekwaarde	Boekwaarde
		1-1-2018	31-12-2018
BIE Initiatieven			
	Poort van Ochten	€ -701	€ -2.474
	Boerderij de Vaalt	€ 8.699	€ -5.618
	2 woningen Nijlandseweg	€ 5.460	€ -1.722
	Spoorstraat 6-8 Kesteren	€ 4.731	€ 4.779
	Ijzendoorn-west fase 2	€ 1.508	€ -5.598
	Ochten centrumplan MCD	€ -	€ 20.706
	TOTAAL	€ 19.697	€ 10.073

Resultaat

In de volgende tabel staan de eindwaarden van de grondexploitaties, contant gemaakt per 1-1-2019, ten opzichte van de contante waarde per 1-1-2018. De eindwaarde van de grondexploitatie geeft het financiële resultaat aan het eind van de grondexploitatie weer; het resultaat. Door deze bedragen contant te maken per 1-1-2019 zijn deze waarden met elkaar vergelijkbaar. Het verschil toont de ontwikkeling van het resultaat van de grondexploitatie aan. Een stijging van het bedrag betekent dat het resultaat van de grondexploitatie is verbeterd. Een positieve eindwaarde betekent een winstgevendende grondexploitatie.

		Contante waarde 1-1-2018	Contante waarde 1-1-2019	Vershil
BIE Grexen				
	ABC	€ 1.323.877	€ 1.071.888	€ -251.989
	Bonegraaf-west	€ -35.707	€ -19.912	€ 15.795
	Herenland	€ -464.404	€ -419.290	€ 45.114
	Gem. gronden Fructus	nvt	€ 212.550	€ 212.550
	Herenland-west	nvt	€ 199	€ 199
	TOTAAL	€ 823.766	€ 845.435	€ 21.669
BIE Initiatieven				
	ABC SV	€ 4.663	€ 905	€ -3.758
	Broedershof	€ -169	€ -46.761	€ -46.592
	Heuning-oost	€ -24.269	€ -40.279	€ -16.010
	Triangel Vahstal	nvt	€ -59.003	€ -59.003
	ABC SV 2e fase	nvt	€ 8	€ 8
	TOTAAL	€ -19.775	€ -145.130	€ -125.355
	TOTAAL	€ 803.991	€ 700.305	€ -103.686

Uit dit overzicht blijkt dat de verwachte resultaten van de eigen grondexploitaties, de BIE Grexen, licht zijn gestegen. Het extra resultaat van de gemeentelijke gronden Fructus valt weg tegen de daling van de contante waarde op het ABC. Dit laatste komt doordat er in de jaarstukken 2017 € 95.000 als tussentijdse winst is genomen en dit jaar € 188.901 als winstneming is genomen. Deze winstneming zorgt ervoor dat het resultaat ook met de optelsom van beide bedragen, zijnde € 283.901 daalt. Feitelijk zijn alle resultaten van de eigen projecten dus toegenomen. Bij de BIE Initiatieven dalen bijna alle contante waarden. Bij Broedershof zijn vorig jaar te weinig uren geraamd waardoor het resultaat nu verder daalt. Bij Heuning-oost zijn door vertraging in de uitvoering meer uren nodig om dit project af te ronden. Triangel Vahstal is een nieuw project met een negatief resultaat. Deze uren zaten eerder in de grondexploitatie Triangel die per 1-1-2019 afgesloten is, waardoor ook de voorziening vrij valt.

Tussentijdse winstneming

Per winstgevend project bestaat de verplichting om een deel van de winst te nemen voor zover de fase waarin het project zich bevindt dit toelaat en hierover voldoende zekerheid bestaat. Op basis van de zogenaamde POC-methode (Percentage of completion) bepalen we welk deel van de geprognosticeerde winst we moeten nemen. Dit verwerken we in de grondexploitatie en valt vrij ten gunste van het resultaat. Voor 2018 is dit alleen voor het ABC van toepassing. Voor dit project moesten we in 2018 een winst nemen van € 188.901. Dit is verwerkt in de boekwaarde per 31-12-2018. Ook de exploitatie 'gemeentelijke gronden Fructus' kent een positieve eindwaarde. Omdat hier nog geen kosten en baten zijn verwerkt hoeven we hier nog geen winst te nemen.

Verliesvoorzieningen

Voor grondexploitaties met een negatieve eindwaarde moeten we een verliesvoorziening vormen ter grootte van het verlies, zijnde de eindwaarde contant gemaakt per 1-1-2019. Dat betekent dat er per 1-1-2019 een verliesvoorziening is ter grootte van € 585.245 voor de projecten Bonegraaf-west, Herenland, Broedershof, Heuning-oost en Triangel Vahstal. Vorig jaar bedroeg de verliesvoorziening € 1.675.516. Deze grote verlaging van de verliesvoorziening komt voornamelijk doordat er een groot aantal projecten is afgesloten waartegenover een verliesvoorziening stond. Doordat deze € 1.150.967 aan verliesvoorziening is ingezet moeten we de resterende voorziening met € 60.696 ophogen tot € 585.245. In de volgende tabel staan de per 1-1-2019 afgesloten projecten weergegeven en de gereserveerde verliesvoorziening.

		Boekwaarde 1-1-2018	Eindwaarde 31-12-2018	Verliesvoorziening	Vershil
BIE Initiatieven					
	Boveneindsestraat	€ 705.962	€ -726.412	€ 709.412	€ -17.000
	Veilingterrein Kesteren	€ 98.209	€ -128.475	€ 131.424	€ 2.949
	Aldi Opheusden	€ -1.445	€ -8.911	€ 4.491	€ -4.420
	Supermarkt Kesteren	€ -42.876	€ 42.876	€ -	€ 42.876
	van Dam Rijnbandijk	€ 13.902	€ -16.599	€ -	€ -16.599
	Verzamelcomplex	€ 40.346	€ -40.346	€ 40.346	€ -
	Ochten Triangel	€ 212.272	€ -138.349	€ 253.272	€ 114.923
	Nedereindsestraat 29	€ 12.024	€ -15.459	€ 12.022	€ -3.437
	Kesteren Vlastuin uitbr.be	€ -	€ -1.265	€ -	€ -1.265
	TOTAAL	€ 1.038.394	€ -1.032.940	€ 1.150.967	€ 118.027

Uit bovenstaande blijkt dat de gevormde verliesvoorzieningen per 1-1-2018 ruim voldoende zijn om de bovenstaande projecten af te sluiten en dat er na afsluiting ruim € 118.000 vrijvalt. Dit resultaat is deels nodig om het negatieve resultaat van de nieuwe grondexploitatie Triangel Vahstal af te dekken. Dit negatieve resultaat zat eerder in de grondexploitatie Ochten Triangel verwerkt.

Krediet

Voor de verschillende grondexploitaties is krediet nodig om de uitgaven en ontvangsten te verantwoorden. In het volgende overzicht staat welke baten en lasten geraamd zijn in de grondexploitaties gedurende de resterende looptijd (inclusief kosten- en opbrengststijging, exclusief rente):

	Nog te maken Lasten per 1-1-2019	Nog te ontv. Baten per 1-1-2019	Looptijd t/m
BIE Grexen			
ABC	€ 1.514.592	€ 3.453.990	2022
Bonegraaf-west	€ 379.311	€ -	2020
Herenland	€ 521.915	€ 1.088.295	2022
Gem. gronden Fructus	€ 406.211	€ 648.680	2022
Herenland-west	€ 28.874	€ -	2019
TOTAAL	€ 2.850.903	€ 5.190.965	
BIE Initiatieven			
ABC SV	€ 1.322.941	€ 3.316.617	2022
Broedershof	€ 110.157	€ 174.250	2022
Heuning-oost	€ 24.490	€ 56.920	2021
Triangel Vahstal	€ 62.645	€ -	2022
ABC SV 2e fase	€ 48.434	€ -	2019
TOTAAL	€ 1.568.667	€ 3.547.787	
TOTAAL	€ 4.419.570	€ 8.738.752	

Paraplukrediet

De raad stelde een 'paraplukrediet' beschikbaar van € 200.000 voor het voorbereiden en uitvoeren van anterieure overeenkomsten. De doelstelling is dat we anterieure overeenkomsten volgens het kostenneutraliteitsprincipe uitvoeren. Dit wil zeggen dat de opbrengsten de kosten dekken en de ruimtelijke ontwikkeling voor de gemeente budgettair neutraal plaats vindt, zonder winst of verlies. We dekken de kosten door dit paraplukrediet. Hier tegenover staan de te verwachten exploitatiebijdragen die initiatiefnemers aan ons betalen als vergoeding voor ambtelijke kosten. Omdat op grond van het BBV het doen van uitgaven valt onder het budgetrecht van de gemeenteraad, heeft de raad hiervoor een paraplukrediet beschikbaar gesteld. Via de bestuursrapportage en bij jaarstukken houden we de raad de hoogte van de bestedingen en vindt zo nodig bijstelling plaats.

Korte toelichting van de materiële vaste activa

Een aantal strategische grondposities vallen onder de materiële vaste activa (MVA). De niet geactiveerde exploitaties zijn hier onder gebracht tegen de boekwaarde per 1-1-2016. Dit betreft de voormalige Niegprojecten (Niet in exploitatie genomen gronden). Uiterlijk 31 december 2019 dienen deze projecten als Bouwgrond in Exploitatie (BIE Grex) geactiveerd te zijn, anders moeten we de boekwaarde afschrijven naar de waarde binnen de huidige bestemming. Deze waarde is door taxatie bepaald en voor de eventuele afboeking is een voorziening getroffen. Onderstaand een overzicht van de MVA-projecten:

	Boekwaarde	Taxatiewaarde	Voorziening
Materiële vaste activa			
Herenland-west	€ 935.862	€ 380.000	€ 555.862
Oranjehof	€ 248.182	€ 22.100	€ 226.082
Acaciastraat Opheusden	€ 33.919	€ 150.000	nvt
Fructus	€ 317.391	€ 600.000	nvt
TOTAAL	€ 1.535.354	€ 1.152.100	€ 781.944

Het MVA-project Fructus is in 2019 in een BIE Grex omgezet door het vaststellen van de grondexploitatie 'gemeentelijke gronden Fructus'. Hierdoor is de voorziening vrijgevallen. Voor de andere drie projecten zijn wij bezig deze dit jaar te activeren naar Bouwgrond in Exploitatie. Onderstaand per MVA-project de stand van zaken.

Herenland-West Opheusden

De raad heeft in de decemberbrief 2018 een startkrediet beschikbaar gesteld van € 30.000. De eerste schetsen zijn momenteel in de maak en op basis van een voorlopig ontwerp stellen we een grondexploitatie op. Nadat deze door de raad is vastgesteld kan de voorziening vrijvallen.

Oranjehof Ochten

Recent meldde een ontwikkelaar zich voor de ontwikkeling van plan Oranjehof in Ochten. We beoordelen de eerste schetsen en treden in onderhandeling over de inbrengwaarde van onze eventueel in te brengen grond. Nadien kunnen we ook hiervan een exploitatie aan de raad voorleggen. Onduidelijk is nog of we wellicht (een deel van) de voorziening moeten inzetten.

Acaciastraat Opheusden

De voormalige gemeentewerf is momenteel in beeld voor een woonzorgcentrum en sociale woningbouw. Wij leggen momenteel de afspraken met de initiatiefnemer vast en nadien kunnen we een grondexploitatie opstellen voor verkoop van de gemeentelijke grond. Daarnaast sloten we met de initiatiefnemer een overeenkomst voor het kostenverhaal welke onder de vorderingen valt.

Fructus

Met de ontwikkelende partijen zijn overeenkomsten gesloten voor het kostenverhaal en de inbreng van gemeentelijke grond wordt geregistreerd in een aparte grondexploitatie. Deze grondexploitatie is op 7 maart 2019 door de gemeenteraad vastgesteld. De MVA wordt in 2019 afgesloten waarna de boekwaarde wordt geactiveerd naar de grondexploitatie 'gemeentelijke gronden Fructus'.

Risico's

Omdat grondexploitaties grotendeels uit aannames bestaan is nooit te garanderen dat de voorspelde uitkomst klopt. Omdat dit betekent dat het resultaat kan fluctueren is het noodzakelijk de risico's goed in beeld te brengen. Wij onderscheiden twee soorten risico's, de algemene risico's en de project specifieke risico's. Voor het bepalen van de algemene risico's nemen we 10% van de huidige boekwaarde als risico-bedrag. Als daar aanleiding voor is ramen we per grondexploitatie een specifiek risicobedrag. Dit betekent dat we een aantoonbaar en in te schatten risico voorzien voor een risicoreservering noodzakelijk achten. We moeten de totale ingeschatte risico's dekken door onze weerstandscapaciteit. In de volgende tabel staan de risico's van vorig jaar en dit jaar weergegeven voor de huidige projecten:

		Algemeen risico	Specifiek risico	Algemeen risico	Specifiek risico
		2018	2018	2019	2019
BIE Grexen					
	ABC	€ 47.694	€ 310.000	€ 50.670	€ -
	Bonegraaf-west	€ 193.010	€ -	€ -	€ 37.931
	Herenland	€ 50.958	€ 435.000	€ 94.268	€ -
	Gem. gronden Fructus	nvt	nvt	€ -	€ -
	Herenland-west	nvt	nvt	€ -	€ -
BIE Initiatieven					
	ABC SV	€ 196.182	€ -	€ 194.389	€ -
	Broedershof	€ 6.933	€ -	€ 11.276	€ -
	Heuning-oost	€ 5.822	€ -	€ 7.413	€ -
	Triangel Vahstal	nvt	nvt	€ -	€ -
	ABC SV 2e fase	nvt	nvt	€ -	€ -
	TOTAAL	€ 500.600	€ 745.000	€ 358.017	€ 37.931
		€ 1.245.600		€ 395.948	

Wat opvalt is de grote verlaging van de risicoreservering. Dit komt grotendeels omdat we de ingeschatte specifieke risico's voor het ABC en Herenland lager inschatten. Bij het ABC verloopt de verkoop volgens planning en bij Herenland zijn er positieve ontwikkelingen rondom een hinderzone van een boomkweker.

Dat de risico's van 2018 in dit overzicht lager zijn dan in paragraaf 6 van de jaarstukken 2017 staat (€ 1.341.655) komt door de projecten die afgesloten zijn en waarvoor we dus ook geen risico meer hoeven op te nemen.

Voor één project bepalen we in 2019 een specifiek risico. Omdat Bonegraaf-west een positieve boekwaarde heeft, en we dus geen risico zouden hoeven bepalen, is het risico bepaald op 10% van de nog te maken kosten. In de huidige markt is het namelijk onzeker of we het werk ook voor de geraamde investering kunnen aanbesteden.

Toelichting per project

Tot slot staat hieronder een korte toelichting van de stand van zaken per project.

Herenland

Voor Herenland hoeft alleen nog een deel van fase 3 bebouwd te worden. Het is niet gelukt om met de ontwikkelende partij sluitende afspraken te maken. We zijn nu zelf in gesprek met derden om de spuitzone in dit plan op te heffen. We verwachten dat dit jaar de ruimtelijke procedure voor de afronding van Herenland start. Alle overige fasen van Herenland zijn afgerond.

Bonegraaf-west

We ontwikkelen in Dodewaard een bedrijventerrein als uitbreiding op Bonegraaf. In 2018 zijn de zes resterende kavels verkocht. We moeten alleen nog het terrein woonrijp maken. Dit start nadat op de verkochte bouw kavels bedrijfsgebouwen zijn gerealiseerd, naar verwachting eind 2019 of begin 2020.

ABC

We realiseren een deel van het ABC zelf omdat wij hier grondeigenaar zijn en van derden zijn ook gronden verworven. Dit jaar is een kavel verkocht aan Van Tuijl. In 2019 wordt een laatste deel van de door ons aangekochte grond geleverd waardoor wij ook hier de procedure en verkoop kunnen starten. In 2019 starten we ook met de realisatie van het laanboomgebouw. Doordat dit project nu echt van de grond komt merken wij dat ondernemers ook meer animo hebben om zich hier te vestigen.

Gemeentelijke gronden Fructus

Met de ontwikkelende partijen sloten we overeenkomsten voor het kostenverhaal en de inbreng van gemeentelijke grond registreren we in een aparte grondexploitatie. Hierin registreren we alleen de gemeentelijke grondverkoop en kosten om dit te bereiken. Deze grondexploitatie is op 7 maart 2019 door de gemeenteraad vastgesteld.

Triangel Vahstal

De grondexploitatie Ochten Triangel, zijnde de ontwikkeling van Triangel door Van Wanrooij en Vahstal, is afgesloten omdat het deel Van Wanrooij gereed is en onbekend was wanneer Vahstal zou starten. Zeer recent heeft Vahstal een plan aangeleverd waardoor hiervoor alsnog een nieuwe grondexploitatie is opgesteld, enkel voor de ontwikkeling van Triangel door Vahstal.

Broedershof

Voor dit plan is het bestemmingsplan door de raad vastgesteld. Tegen dit besluit is beroep aangetekend bij de Raad van State. Wij hopen dat de Raad van State medio 2019 een uitspraak doet. Nadat de procedure is afgerond start de ontwikkelaar met de verkoop en realisatie. Nadat het plan geheel verkocht en gerealiseerd is kunnen we de exploitatie afsluiten.

Heuning-oost

Het bestemmingsplan heeft onherroepelijke rechtskracht verkregen en de ontwikkelaar start met het bouwrijp maken van het (openbaar) gebied. Nadat de bebouwing is gerealiseerd en het openbaar gebied aan ons is opgeleverd kunnen we de exploitatie afsluiten.

ABC SV

In dit project faciliteren we ondernemers die zich willen vestigen op het ABC op gronden van derden. Van de bijdragen die we ontvangen betalen we onze eigen plankosten en de aanleg van de hoofdinfrastructuur. De meeste kosten zijn al gemaakt, alleen moeten we de Bomenlaan moet nog circa 140 meter verlengen. Als de ondernemers zich hier gaan vestigen verdienen we de investering (boekwaarde) verder terug.

ABC SV 2^e fase

Deze fase sluit aan op de ABC SV. Hiervoor is door de gemeenteraad € 75.000 beschikbaar gesteld bij de vaststelling van de decemberbrief 2017. Hiermee bekostigen we de eerste plannen voor doortrekking van de Bomenlaan en stellen we in 2019 een nota Kostenverhaal ABC 2.0 op. Nadien vragen we de gemeenteraad een grondexploitatie vast te stellen voor deze exploitatie.

Paragraaf 7: Bedrijfsvoering

Algemeen

Bedrijfsvoering is een belangrijk aspect voor de ambtelijke organisatie om haar werk te kunnen doen. Wanneer wij spreken over bedrijfsvoering dan hanteren wij de definitie zoals het ministerie van BZK het geformuleerd heeft: 'Bedrijfsvoering betreft de bedrijfsprocessen binnen een gemeente om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren alsmede de sturing en beheersing daarvan.'

Voor een goede bedrijfsvoering zijn budget, personeel met kennis en kunde, infrastructuur, structuur, informatie en beheersinstrumenten nodig. Ook is een gezonde cultuur binnen de organisatie cruciaal om onze doelstellingen te bereiken. Onze organisatie beleefde door de dynamiek in het openbaar bestuur hectische tijden en het ziet ernaar uit dat deze hectiek permanent is. Dat vroeg om een organisatie die daarmee om kan gaan en kwaliteit blijft leveren en deze flexibiliteit hebben wij ook in 2018 laten zien. Het college is primair verantwoordelijk voor een adequate bedrijfsvoering. De raad heeft een kaderstellende en controlerende taak.

Visie en beleid ten aanzien van onze bedrijfsvoering

De overheid vraagt steeds meer zelfredzaamheid van inwoners (ook bij ons krijgt burgerparticipatie steeds meer vorm) en de gemeente is steeds meer één van de maatschappelijke partijen dan een orgaan dat van bovenaf bepaalt wat goed is. Ons takenpakket, met de transities in het sociaal domein en de naderende invoering van de Omgevingswet als belangrijkste voorbeelden, verandert steeds, terwijl er aan de financiële mogelijkheden een grens zit. Een 'blik naar buiten', flexibiliteit, een sterk strategisch en tactisch vermogen, slim samenwerken, integraal werken, klantgerichtheid en resultaatgerichtheid helpen onze organisatie om de door de raad bepaalde doelen toch te bereiken. Deze uitgangspunten staan dan ook centraal in ons besturings- en managementconcept dat het college eind 2013 vaststelde en waar de organisatieontwikkeling zich sinds 2014 op richt.

Onze organisatiestructuur is een afgeleide van het zogenoemde directiemodel. De organisatie staat onder algemene leiding van de gemeentesecretaris die tevens algemeen directeur is. Vanaf februari 2014 bestaat de ambtelijke organisatie uit drie afdelingen: afdeling Fysieke pijler, afdeling Sociale pijler en afdeling Bedrijfsvoering. Daarnaast zijn er twee stafeenheden: Concernstaf en Control. Het kleine aantal afdelingen betekent een slagvaardig managementteam (gevormd door de gemeentesecretaris en de afdelingsmanagers en een controller en directieadviseur die hen adviseren) dat stuurt op de integraliteit en op samenhang van de vele belangrijke, complexe en/of strategische dossiers. Onze afdelingen hebben naast afdelingsmanagers, die de medewerkers die werken op de strategische dossiers aansturen, ook adjunct-afdelingsmanagers; zij richten zich voornamelijk op het coachen en begeleiden van onze medewerkers die werken op de tactische en operationele dossiers en helpen op die manier de organisatie steeds stap voor stap te verbeteren.

Samenwerken: noodzaak en kans tegelijk

Voor elke gemeente, en zeker voor een gemiddelde plattelandsgemeente als Neder-Betuwe, is intergemeentelijke samenwerking een noodzaak. In samenwerkingsverbanden kunnen we niet alleen intergemeentelijke vraagstukken, maar ook vraagstukken die te 'groot' zijn voor onze organisatie en vraagstukken die onze gemeentegrenzen overschrijden, beleggen. Zeer belangrijke beleidsuitdagingen zoals de transities op het sociaal domein, logistiek, transport, agribusiness, recreatie en toerisme hebben we dan ook samen met de negen (vanaf 1 januari 2019: 7) andere gemeenten in Rivierenland opgepakt. Binnen de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid werken we aan een veilige leefomgeving en bereiden we ons voor op eventuele rampen en crisissituaties. Ook efficiëntieoverwegingen spelen een rol om voor samenwerking met andere gemeenten te kiezen. Daarom organiseren we onder meer de afvalinzameling (Avri/Regio Rivierenland), de sociale werkvoorziening (Werkzaak) en ons archief (Regionaal Archief Rivierenland) samen met andere gemeenten. Binnen al deze samenwerkingsverbanden werken specialisten mee aan het bereiken van de politiek-bestuurlijke doelstellingen van Neder-Betuwe.

De afgelopen jaren zijn raad, college en ambtelijke organisatie zich steeds meer het belang van een goede sturing en monitoring van onze samenwerkingsverbanden (verbonden partijen) gaan realiseren en nog meer gaan inzetten dat samenwerken volop kansen biedt. Daarom investeren wij blijvend in kennis en bewustwording over verbonden partijen bij onze medewerkers. De organisatie hanteert sinds 2013 heldere afspraken over de interne procesgang en verantwoordelijkheden ten aanzien van al onze verbonden partijen. Vanaf 2013 zijn binnen de ambtelijke organisatie diverse activiteiten ontplooid om de sturing en monitoring van verbonden partijen te verbeteren. In onze organisatieontwikkelingsplannen hebben deze aspecten continu onze aandacht. De mogelijkheden die intergemeentelijke samenwerking biedt, en ook de noodzaak ervan, moeten leiden tot een 'tweede natuur'.

Informatiebeveiliging (IB)

Gemeenten hebben te maken met verschillende dreigingen ten aanzien van de informatieveiligheid. Uit een onlangs door VNG-realisatie uitgevoerd onderzoek komen de volgende vijf belangrijkste bedreigingen voor de lokale informatievoorziening naar voren:

- ◆ mensen maken fouten;
- ◆ gemeenten zijn, net als alle organisaties, kwetsbaar;
- ◆ dreigingen liggen ook (vlak) buiten de eigen organisatie;
- ◆ de waan van de dag bepaalt de agenda;
- ◆ we weten niet wat we niet weten.

IB-beleid, doelstellingen en afspraken

Ons beleid richt zich op een continue verbeterende weerbaarheid tegen de hiervoor genoemde kwetsbaarheden. Een belangrijk doel is om de vitale informatie en de persoonsgegevens van onze burgers adequaat te beveiligen. Om dat te bereiken heeft het College van Burgemeester en Wethouders een op de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten) gebaseerd Informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld waarin de Organisatie van informatiebeveiliging, het beleid en de uitgangspunten daaromtrent en de te nemen beheersmaatregelen zijn beschreven. Dit beleid is afgelopen jaar aangepast en vernieuwd.

Algemeen beeld en resultaten 2018

We hebben het afgelopen jaar verder gewerkt aan de invoering van de BIG. Daarbij zijn flinke stappen gemaakt. Dit vertaalde zich in het aantal BIG-beheersmaatregelen dat als voldoende is beoordeeld. Ook in 2018 is de ENSIA (ENSIA staat voor 'Eenduidige Normatiek Single Information Audit') uitgevoerd, waarbij we middels zelfevaluaties zowel intern als extern aantonen onze informatiebeveiliging op orde te hebben.

Collegeverklaring ENSIA inzake informatiebeveiliging DigiD en SUWInet

Onder de gemeentelijke doelstellingen vallen ook de afspraken die zijn gemaakt met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Logius voor de ENSIA-verantwoording informatiebeveiliging ('verticale verantwoording') over respectievelijk het gebruik van SUWInet en de op DigiD aangesloten webapplicaties van de gemeente. De externe IT-auditor heeft vastgesteld dat we aan alle door SZW (Suwinet) en Logius (DigiD) gestelde normen voldoen. Het heeft geresulteerd in een Assurance rapport waarin de auditor aangeeft dat we per 31 december 2018 in opzet en bestaan voldoen aan de geselecteerde normen DigiD en Suwinet.

Incidenten

Ondanks de getroffen maatregelen zijn we in het afgelopen jaar een aantal keer het slachtoffer geweest van incidenten op het gebied van informatiebeveiliging. Dankzij de getroffen maatregelen is de schade beperkt gebleven en zijn er geen nadelige gevolgen geweest voor de betrokkenen. De incidenten zijn afgehandeld via de procedure datalekken en er is verder geen aanleiding geweest om melding te maken bij de AP (Autoriteit Persoonsgegevens).

Meerjarenperspectief

Voor de komende jaren staan een aantal onderwerpen ter verbetering en uitbreiding van de informatiebeveiliging op de agenda:

- ◆ Werken aan de awareness van de medewerkers om zo fouten te beperken, zo niet uit te sluiten. Hierbij is inmiddels een awareness traject opgestart, waarbij we gebruik maken van workshops en e-learning voor de medewerkers, het college en de raad;
- ◆ Onderkennen en onder handen nemen van kwetsbaarheden in de organisatie. Aankomend jaar starten we met de invoering van de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Hierbij richten we een nieuwe vorm van risicomangement in;
- ◆ Beheren van de bedrijfscontinuïteit door hier beleid op te maken en ook jaarlijks te testen;
- ◆ iSMS implementatie verder afronden en gebruiken voor beheersing van de informatiebeveiliging. We moeten iSMS ook aanpassen op de invulling van de BIO;
- ◆ Gebruik van de ENSIA-tool verder implementeren binnen de organisatie en vereenvoudigen.

Disclaimer

Samengevat zijn we in control over de in deze paragraaf benoemde risico's. Ondanks alle getroffen maatregelen, beseffen we ons dat we niet alle bedreigingen kunnen voorkomen. De wereld om ons heen blijft in beweging en op elk moment kunnen kwetsbaarheden zich aandienen waarvan we ons nu nog niet bewust zijn. We gaan er wel van uit dat de organisatie van informatiebeveiliging hierop adequaat reageert om de schade zoveel mogelijk te beperken.

Toelichting totale personeelslasten opgenomen in de exploitatie

Hieronder staan de totale personeelslasten over 2018 aan waarbij we onderscheid maken tussen enerzijds de personeelslasten van (burger)raadsleden, college, griffie, voormalig wethouders en nabestaanden en anderzijds de personeelslasten van de ambtelijke organisatie. Ook de onderdelen inhuur derden, overige personeelslasten, ziekteverzuim, vervanging personeel bij ziekte, de voorziening wethouders pensioenen, enzovoorts lichten we hier nader toe.

Personeelslasten (burger)raadsleden, college, griffie en pensioen oud wethouders en nabestaanden

In de begroting 2018 is voor de hier bovengenoemde onderdelen een bedrag opgenomen van € 797.998. De werkelijke personeelslasten in 2018 zijn € 857.026. In 2018 is er per saldo een overschrijding te melden van in totaal € 59.028. Dit heeft betrekking op de verhoging van de vergoeding voor raadsleden van gemeenten tot 24.000 inwoners, met terugwerkende kracht tot 29 maart 2018. In de raadsinformatiebrief decembercirculaire 2018 informeerden we de raad hierover. De extra middelen die via de decembercirculaire 2018 zijn ontvangen zijn meegenomen in het overzicht algemene dekkingsmiddelen waardoor het totaal budgettair neutraal verloopt.

Personeelslasten (burger)raadsleden, college, griffie, voormalig wethouders en nabestaanden 2018	
Begroting	797.998
Werkelijk	857.026
Verschil (overschrijding)	-59.028

Personeelslasten ambtelijke organisatie

In de begroting 2018 is een bedrag opgenomen van 7,99 miljoen. De werkelijke personeelslasten zijn 6,94 miljoen. Dit houdt in dat er een voordeel van 1,05 miljoen is ontstaan (vrijval vacaturegelden, zijnde het budget inhuur derden), dit heeft betrekking op niet ingevulde vacatures binnen de organisatie. De formatie op 31 december 2018 bedroeg 118,81 fte.

Personeelslasten ambtelijke organisatie 2018	
Begroting	7.993.364
Werkelijk	6.942.365
Verschil (vrijval vacaturegelden)	1.050.999

Vrijval vacaturegelden

Bij het invullen van vacatures wegen we af hoe we dit doen: het in dienst nemen van de medewerker (tijdelijk of vast), inhuren of inhuren op basis van detachering. Zo ontstaat een vaste kern (medewerkers in dienst) en een flexibele schil (inhuur en detachering).

Budget inhuur derden

Het budget inhuur derden voor 2018 bedraagt € 1.265.644 en bestaat uit drie onderdelen:

- ♦ vrijval vacaturegelden
- ♦ bijgeraamd budget bij een bestuursrapportage, bestemming resultaat jaarrekening of nieuw beleid
- ♦ extra budget op basis van inkomsten uit detacheringen van eigen personeel.

Het bijgeraamd budget van € 214.645 in 2018 heeft betrekking op middelen die beschikbaar zijn gesteld voor de extra inzet bij het team Financiën (€ 195.000) en het extra budget op basis van inkomsten uit detachering van eigen personeel (€ 19.645).

Budget inhuur derden 2018	
Vrijval vacaturegelden	1.050.999
Bijgeraamd budget	195.000
Inkomsten uit detachering	19.645
Totaal budget inhuur derden	1.265.644

Uitgaven inhuur derden

In totaal is er een bedrag van € 1.158.255 besteed aan inhuur van derden in 2018. Dit heeft betrekking op diverse soorten van inhuur: op basis van detacheringen vanuit een andere gemeente, via detacheringbureaus, op basis van Payroll, via uitzendbureaus, stagiaires, enzovoorts. In 2018 is er een onderschrijding ter hoogte van € 107.389. Dit betekent dat het totaal budget inhuur derden niet volledig is ingezet voor inhuur van derden waardoor er een eenmalig voordeel is ontstaan ter hoogte van € 107.389.

Uitgaven inhuur derden 2018	
Budget inhuur derden	1.265.644
Uitgaven inhuur derden	1.158.255
Verschil (onderschrijding)	107.389

Daarnaast vindt externe inhuur plaats die we rechtstreeks op projecten boeken en daar ook verantwoorden.

Overige personeelslasten

In de begroting 2018 is een bedrag van € 573.553 opgenomen voor overige personeelslasten. Dit betreft reiskosten woon-werkverkeer van het personeel, secundaire arbeidsvoorwaarden, jubilea, juridische advisering, verzekeringen, ARBO, ontvangsten van derden, enzovoorts. De werkelijke overige personeelslasten zijn € 597.893. In 2018 is hierdoor een overschrijding ontstaan ter hoogte van € 24.340. Dit behoeft geen verdere toelichting in dit document.

Overige personeelslasten 2018	
Begroting	573.553
Werkelijk	597.893
Verschil (overschrijding)	-24.340

Ziekteverzuim

Het gemiddeld verzuimpercentage bedroeg in 2018 4,2% en is dus minimaal gestegen ten opzichte van 2017 (4%). We kunnen nog geen vergelijking met het verzuimcijfer uit de sector over 2018 maken, omdat deze informatie nog niet beschikbaar is. Wel is het verzuim fors lager dan het cijfer uit de sector over 2017 (5,3%).

Vervanging personeel bij ziekte

Verzuim betekent vaak (deels) afwezigheid van de betreffende medewerk(st)er. Indien dit een langdurig karakter heeft is het budget Vervanging personeel bij ziekte beschikbaar om vervanging in te schakelen. Daarnaast ontvangen we vanuit het UWV een compensatie op het moment dat een medewerkster met zwangerschapsverlof is of een bijzondere status heeft hetgeen we ter dekking kunnen inzetten voor vervanging. Per saldo is er in 2018 een onderschrijding ter hoogte van € 62.364. Dit voordeel is ontstaan door de afname van langdurig verzuim waardoor er minder gebruik gemaakt is van de mogelijkheid om vervangend personeel in te schakelen (intern of extern).

Vervanging personeel bij ziekte 2018	
Begroting	171.700
Werkelijk	109.336
Verschil (onderschrijding)	62.364

Voorziening wethouders pensioenen

We hebben voor de wethouders bij Loyalis Verzekeringen het APPA-plan afgesloten. De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) regelt de pensioenrechten van bestuurders en hun nabestaanden. Hiervoor is intern een voorziening gecreëerd waarin reeds een bedrag van € 402.380 beschikbaar is. Op basis van informatie verstrekt door Loyalis Verzekeringen is er een hiaat ontstaan tussen het opgebouwde beleggingstegoed en het benodigde beleggingstegoed. Door een aantal wijzigingen vanwege nieuwe of vertrekkende wethouders is er een voorlopig actueel beeld ontstaan over het noodzakelijke niveau van deze voorziening.

Om de beleggingstegoeden volledig aan te laten sluiten op de pensioenaanspraken en daarmee op de juiste niveaus te brengen is er een bedrag van € 41.070 gestort in deze voorziening (2^e bestuursrapportage 2018). Hieronder staat een overzicht aan van de stand van de voorziening op 1 januari 2018 en 31 december 2018. De financiële verwerking staat in Programma 7 Bedrijfsvoering.

Stand voorziening wethouders pensioenen 2018	
Stand voorziening 1-1	402.380
Benodigde stand voorziening 31-12 o.b.v. Loyalis	443.450
Verschil	-41.070

Griffie

In de begroting 2018 is voor de Griffie uitsluitend een opleidingsbudget opgenomen wat gelijk staat aan het opleidingsbudget per fte van de ambtelijke organisatie. In 2018 is er een onderschrijding ontstaan ter hoogte van € 2.129. Dit behoeft geen verdere toelichting in dit document.

Griffie 2018	
Begroting	2.204
Werkelijk	75
Verschil (onderschrijding)	2.129

Gemeenteraad

In de begroting 2018 is een bedrag van € 51.081 opgenomen voor de gemeenteraad. Dit betreft diverse raad gerelateerde aangelegenheden, zoals de catering rondom raadsvergaderingen, de tablets, het raadsinformatiesysteem Notubox en de fractievergoedingen. In 2018 is er een onderschrijding ontstaan ter hoogte van € 9.005. Dit behoeft geen verdere toelichting in dit document.

Gemeenteraad 2018	
Begroting	51.081
Werkelijk	42.076
Verschil (onderschrijding)	9.005

Lokale rekenkamercommissie

In de begroting 2018 is een bedrag van € 24.267 opgenomen voor de lokale rekenkamercommissie. Hiervan is € 10.625 bedoeld voor vergoedingen voor de leden. Het restant van het budget is overwegend bedoeld voor onderzoeken. In 2018 is er een onderschrijding ontstaan ter hoogte van € 5.776. Dit behoeft geen verdere toelichting in dit document.

Lokale rekenkamer 2018	
Begroting	24.267
Werkelijk	18.491
Verschil (onderschrijding)	5.776

Accountant

In de begroting 2018 is een bedrag van € 40.004 opgenomen voor de accountant. Dit betreft de met de accountant overeengekomen werkzaamheden i.h.k.v. de accountantscontrole. In 2018 ontstond een overschrijding van € 17.496. Dit behoeft geen verdere toelichting in dit document.

Accountant 2018	
Begroting	40.004
Werkelijk	57.500
Verschil (overschrijding)	-17.496

Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid

Op grond van art. 213a Gemeentewet verricht het college periodiek onderzoek naar de doelmatigheid van het gevoerde bestuur. In de verordening 213a is vastgelegd dat het college bij de jaarstukken (paragraaf bedrijfsvoering) rapporteert over de onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid. Doel van de onderzoeken is om grip te krijgen op de processen, zowel om 'in control' te zijn als om te leren en te verbeteren. De eenheid Control binnen de organisatie voert de audits uit. Aanbevelingen uit de onderzoeken volgen we op via een verbeterplan. De uitvoering van deze verbeterplannen monitoren we.

Project uitvoering Verbetering doelmatigheid werkprocessen (LEAN)

In 2018 gaven we verdere uitvoering aan het project, Optimalisatie werkprocessen op basis van de LEAN methodiek. (LEAN: een doelmatige inrichting van het proces waarbij we uitgaan van het klantperspectief en we verspillingen tegengaan). Nadat de werkprocessen WMO en Jeugd zijn geoptimaliseerd, startten we met de werkprocessen ruimtelijke initiatieven, bijzonder bijstand, werken op afspraak Gemeentewinkel te verbeteren. Daarnaast startten we met het beschrijven van werkprocessen, onder andere aankoop gronden, subsidies, WMO en Jeugd, die vanuit financiële rechtmatigheid een hoog risico kennen.

Onderzoek Kaderstelling inhuur en berekening Overhead

Dit onderzoek is in 2018 uitgevoerd. Het was nodig de kaders van inhuur te herijken zoals: wat verstaan we onder inhuur? En hoe verantwoorden we de kosten inhuur? Ook herijkten we de kaders voor de manier waarop we overhead doorberekenen en hoe we uurtarieven calculeren voor bijvoorbeeld de doorberekening van kosten van initiatieven van derden in het fysieke domein en de bepaling van de hoogte van de leges. We pasten de uitkomsten toe bij het samenstellen van de begroting 2019.

Verzekeringen

In 2018 startten we met een onderzoek naar de doelmatigheid van de verzekeringsportefeuille. Onderzoeksvragen zijn:

- ◆ Zijn de afgesloten verzekeringen noodzakelijk? Voor het beoordelen van deze vraag betrekken we het schadeverloop van de afgelopen 5 jaar;
- ◆ Is het wenselijk/mogelijk om als gemeente meer risico te nemen en dit mede in verband te brengen met de weerstandscapaciteit?

Dit onderzoek startten we in de tweede helft van 2018 in samenwerking met de gemeente Buren uit. Het onderzoek loopt door tot medio 2019. Inmiddels is de eerste fase van het onderzoek, de analyse van de polissen, afgerond.

DE JAARREKENING

Inhoud van de Jaarrekening

De jaarstukken van een gemeente moeten volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (artikel 24 BBV) ten minste bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening.

De jaarstukken, waarvan de jaarrekening deel uit maakt, dienen een document te zijn waarmee de gemeenteraad kan sturen. De gemeenteraad heeft in het duale stelsel volksvertegenwoordigende, kaderstellende, budgetbepalende en controlerende taken. De jaarrekening ondersteunt de gemeenteraad bij deze taken maar omdat het gaat om een terugblik op een afgesloten boekjaar is daarbij vooral de controlerende rol van de raad aan de orde.

De jaarrekening

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten moet de jaarrekening ten minste bestaan uit:

- het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting,
- de balans en de toelichting,
- de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen
- een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting moet bestaan uit:

- Het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten en het saldo per programma,
- Het overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen,
- Het bedrag van de gerealiseerde kosten van de overhead
- Het bedrag voor heffing van de vennootschapsbelasting,
- Het bedrag voor onvoorzien,
- Het overzicht van gerealiseerd resultaat voor bestemming,
- Het overzicht van de werkelijke mutaties in reserves en het overzicht van het gerealiseerde resultaat na bestemming,

De overzichten van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting bevat voor de hierboven genoemde onderdelen ook de ramingen uit de begroting voor en na wijzigingen (artikel 27 BBV).

De toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat tenminste:

- Een analyse van de afwijkingen tussen begroting na wijziging en het overzicht van baten en lasten
- Een overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien,
- Een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen,
- Een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves
- Een overzicht van informatie vanuit publieke middelen gefinancierde topinkomens.

De balans en de toelichting

De balans geeft de stand van zaken weer voor wat betreft de omvang en samenstelling van het vermogen van de gemeente. In de balans worden naast de cijfers per balansdatum tevens de cijfers van de balans van het vorige begrotingsjaar opgenomen (artikel 30 BBV). Verder geeft het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeente indelingsvereisten aan waaraan de balans moet voldoen.

De bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen

In deze legt de gemeente in het kader van de Single Information Single Audit (SISA) verantwoording af over de van andere overheidslichamen ontvangen specifieke uitkeringen. De hiervoor te hanteren modellen worden bij Algemene Maatregel van Bestuur (MvB) vastgesteld en gepubliceerd.

Overzicht van gerealiseerde baten en lasten en het saldo voor bestemming

OVERZICHT VAN RESULTAAT VOOR EN NA BESTEMMING														
Nr: Programma's	Begroting 2018 voor wijziging			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018			Verschil		Verschil		
	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €		
P1 Bestuur en Dienstverlening	2.074	-425	1.649	2.319	-442	1.877	2.523	-504	2.018	203	-62	141		
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.742	-23	1.719	2.110	-23	2.087	2.348	-255	2.094	239	-232	7		
P3 Fysieke Leefomgeving	12.177	-7.299	4.878	13.096	-7.708	5.388	14.244	-9.501	4.743	1.148	-1.793	-645		
P4 Economie	2.427	-2.153	275	5.669	-5.002	668	5.572	-5.162	410	-97	-160	-257		
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet	18.923	-4.041	14.882	19.538	-4.054	15.484	20.562	-4.534	16.028	1.024	-481	544		
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn	4.617	-822	3.794	4.821	-871	3.951	4.682	-863	3.819	-139	8	-132		
P7 AD, Overhead, VPB en Onvoorzien*	6.538	-34.426	-27.887	6.515	-38.511	-31.996	6.639	-38.723	-32.084	123	-212	-88		
Werkelijk resultaat voor bestemming	48.498	-49.188	-690	54.069	-56.611	-2.542	56.570	-59.542	-2.972	2.501	-2.932	-430		

Overzicht van werkelijke mutaties in reserves per programma

OVERZICHT VAN MUTATIES IN RESERVES PER PROGRAMMA.														
Nr: Programma's	Begroting 2018 voor wijziging			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018			Verschil		Verschil		
	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €		
P1 Bestuur en Dienstverlening														
P2 Openbare Orde en Veiligheid														
P3 Fysieke Leefomgeving				305	-273	32	305	-243	62		30	30		
P4 Economie							52		52	52		52		
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet				34	-427	-393	34	-971	-937		-544	-544		
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn	63	-260	-196		-360	-360		-360	-360					
P7 AD, Overhead, VPB en Onvoorzien	484	-223	262	4.168	-1.199	2.969	4.362	-1.199	3.163	194		194		
Totalen van mutaties in reserves	548	-482	65	4.507	-2.259	2.248	4.753	-2.772	1.981	246	-514	-267		
+ = tekort - = overschot														

Toelichting:

Reserve ruimtelijke investeringen (nadeel € 30.000, incidenteel)

Tijdens de laatste budgetrapportage besteding budgetten 2018 is er € 30.000 uit de reserve ruimtelijke investeringen beschikbaar gesteld voor Landschapsontwikkeling (dorpsommetjes). Deze middelen zijn bedoeld voor de cofinanciering voor de aanleg van klompenpaden. We hebben deze middelen in 2018 niet uitgegeven en daarom stellen we voor deze middelen (€ 30.000) in de reserve beschikbaar te houden, zodat we de werkzaamheden alsnog in 2019 kunnen uitvoeren.

Reserve Laanboomhuis (nadeel € 52.000, incidenteel)

Zoals aangegeven bij de verantwoording van de afwijkingen bij de fysieke bedrijfsinfrastructuur is sprake van een ontvangst van € 51.964 voor storting in de reserves laanboomhuis. Bij de actualisatie van de diverse projecten per 31-12-2018 verwerkten we de financiële consequenties. Dit lichten we verder toe in paragraaf 6 grondbeleid. Het voordeel zoals gemeld bij fysieke bedrijfsinfrastructuur dient u zodoende in relatie te zien met de niet geraamde storting in de reserve laanboomhuis (nadeel), zodat per saldo sprake is van een budgettair neutraal effect voor de financiële positie.

Reserve drie decentralisaties (3D)

Zoals reeds aangegeven onder de toelichting van de 3D budgetten is in 2018 een incidenteel nadeel behaald ter hoogte van € 544.000 en wordt dit bedrag conform afspraken onttrokken aan de reserve drie decentralisaties.

Reserve precario (nadeel € 194.000, incidenteel)

Zoals u bij de verantwoording van 'belastingen overig' van dit programma heeft kunnen lezen is sprake van een meeropbrengst precariobelasting ter hoogte van 194.377. Deze niet geraamde meeropbrengst is eveneens gestort in de reserve precario. U dient derhalve het voordeel (meeropbrengst) in relatie te zien met de extra storting in de reserve precario (nadeel), zodat per saldo sprake is van een budgettair neutraal effect op onze financiële positie.

Overzicht van gerealiseerd resultaat voor en na bestemming

OVERZICHT VAN RESULTAAT VOOR EN NA BESTEMMING												
Nr: Programma's	Begroting 2018 voor wijziging			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018			Verschil		Verschil
	Lasten C	Baten C	Saldo C	Lasten C	Baten C	Saldo C	Lasten C	Baten C	Saldo C	Lasten C	Baten C	
P1 Bestuur en Dienstverlening	2.074	-425	1.649	2.319	-442	1.877	2.523	-504	2.018	203	-62	141
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.742	-23	1.719	2.110	-23	2.087	2.348	-255	2.094	239	-232	7
P3 Fysieke Leefomgeving	12.177	-7.299	4.878	13.096	-7.708	5.388	14.244	-9.501	4.743	1.148	-1.793	-645
P4 Economie	2.427	-2.153	275	5.669	-5.002	668	5.572	-5.162	410	-97	-160	-257
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet	18.923	-4.041	14.882	19.538	-4.054	15.484	20.562	-4.534	16.028	1.024	-481	544
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn	4.617	-822	3.794	4.821	-871	3.951	4.682	-863	3.819	-139	8	-132
P7 AD, Overhead, VPB en Onvoorzien*	6.538	-34.426	-27.887	6.515	-38.511	-31.996	6.639	-38.723	-32.084	123	-212	-88
Werkelijk resultaat voor bestemming	48.498	-49.188	-690	54.069	-56.611	-2.542	56.570	-59.542	-2.972	2.501	-2.932	-430
MR Mutaties in reserves	548	-482	65	4.507	-2.259	2.248	4.753	-2.772	1.981	246	-514	-267
Werkelijk resultaat na bestemming	49.045	-49.670	-625	58.575	-58.869	-294	61.323	-62.314	-991	2.748	-3.445	-698
+ = tekort - = overschot												

Overzicht van verschillen per programma

OVERZICHT VAN RESULTAAT VOOR EN NA BESTEMMING												
Nr: Programma's	Begroting 2018 voor wijziging			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018			Verschil		Verschil
	Lasten C	Baten C	Saldo C	Lasten C	Baten C	Saldo C	Lasten C	Baten C	Saldo C	Lasten C	Baten C	
P1 Bestuur en Dienstverlening	2.074	-425	1.649	2.319	-442	1.877	2.523	-504	2.018	203	-62	141
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.742	-23	1.719	2.110	-23	2.087	2.348	-255	2.094	239	-232	7
P3 Fysieke Leefomgeving	12.177	-7.299	4.878	13.096	-7.708	5.388	14.244	-9.501	4.743	1.148	-1.793	-645
P4 Economie	2.427	-2.153	275	5.669	-5.002	668	5.572	-5.162	410	-97	-160	-257
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet	18.923	-4.041	14.882	19.538	-4.054	15.484	20.562	-4.534	16.028	1.024	-481	544
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn	4.617	-822	3.794	4.821	-871	3.951	4.682	-863	3.819	-139	8	-132
P7 AD, Overhead, VPB en Onvoorzien*	6.538	-34.426	-27.887	6.515	-38.511	-31.996	6.639	-38.723	-32.084	123	-212	-88

Toelichting van verschillen per programma

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening Programma 1
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Burgerzaken (voordeel € 29.000 incidenteel)

Op het budget 2018 'leges bevolkingsregister en burgerlijke stand' ontstond een incidenteel voordeel van € 57.472. Het voordeel op de leges komt door het volgende:

- **Reisdocumenten:** In 2018 ontvingen we meer leges voor het verstrekken van Nederlandse identiteitsbewijzen (€ 27.130) en paspoorten (€ 13.086), hier tegenover staat ook een hoger bedrag aan Rijksafdrachten (€ 25.480).
- **Overig:** Dit betreft kleine verschillen voor de diensten BRP, burgerlijke stand, rijbewijzen, VOG en naturalisatie. Ook hier tegenover staat een hoger bedrag aan Rijksafdrachten.

Tegenover de meeropbrengst aan leges staat een hogere incidentele afdracht van € 28.920 aan het Rijk voor de geleverde goederen. Per saldo resulteert dit in een financieel incidenteel voordeel van € 28.551 (afgerond € 29.000).

Bestuur (nadeel 170.000 incidenteel)

De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) regelt de pensioenrechten van bestuurders en hun nabestaanden. De gemeente Neder-Betuwe heeft voor haar wethouders een APPA-plan afgesloten, waarvoor intern een voorziening gecreëerd is. Naar aanleiding van een aantal wijzigingen die betrekking hebben op nieuwe of vertrekkende wethouders is er een actueel beeld ontstaan over het noodzakelijke niveau van deze voorziening. Om de beleggingstegoeden volledig aan te laten sluiten op de pensioenaanspraken dient er een bedrag van € 170.000 gestort te worden in deze voorziening. Per saldo is er een incidenteel nadeel voor 2018 van € 170.000.

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening Programma 2
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Crisisbeheersing en brandweer (afwijkingen met per saldo een budgettair neutraal effect)

Onder crisisbeheersing en brandweer valt de opsporing en ruiming van conventionele explosieven. Het Rijk heeft een regeling getroffen voor de kosten hiervan. Het Rijk maakt het mogelijk een tegemoetkoming van 70% aan te vragen. De totale werkelijke lasten voor 2018 voor de opsporing en ruiming van conventionele explosieven bedraagt € 237.409. Hiervoor was geen raming aanwezig; een nadelig verschil van € 237.409 omdat we dit volgens de regeling in 2018 hebben uitbetaald aan derden. We dienden een suppletieverzoek in bij het Rijk van € 166.187 (70% van het totaal). Daarnaast ontvangen wij nog voor € 71.222 van initiatieven van derden (30% van uitbetaling aan derden) voor werkzaamheden van het opsporen en ruimen van conventionele explosieven. Voor beiden was geen raming aanwezig. Hierover nam de gemeenteraad op 7 maart 2019 een besluit.

Zodoende is zowel sprake van een incidenteel nadeel ter hoogte van € 237.409 (niet geraamde uitgaven) als een incidenteel voordeel van € 237.409 (niet geraamde bijdragen) met per saldo een budgettair neutraal effect voor de financiële positie.

Overige kleine verschillen (nadeel € 7.000, incidenteel)

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Programma 3

Grondexploitatie niet bedrijventerreinen

(meer lasten € 897.000 en meer baten € 940.000 totaal voordeel € 43.000 incidenteel)

Bij de projecten met een verliesgevend resultaat storten we een bijdrage ter grootte van het verwachte verlies (op contante waarde) in de voorziening verliezen grondexploitaties. Zo dekken we het verlies meteen af. Op basis van de actualisaties per 31 december 2018 bedraagt het totaal aan verwachte verliezen € 585.245. Vorig jaar bedroeg de verliesvoorziening € 1.675.516 waarvan we dit jaar € 1.150.967 hebben ingezet voor de per 31-12-2018 afgesloten projecten. Na afsluiting van deze projecten valt er € 118.027 vrij. Daarnaast moeten we dus de resterende verliesvoorziening ophogen met € 60.696. Voor meer informatie over de verwachte verliezen en de aanvullende storting in de voorziening verliezen grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf 6 grondbeleid.

Wonen en bouwen

(meer lasten € 30.00 en meer baten € 43.000 totaal voordeel € 13.000 incidenteel)

Bij handhaving omgevingswet is een nadeel € 45.000 ontstaan maar ook een voordeel van € 58.000. Het nadeel van € 45.000 betreft hier opgelegde, maar nog niet ontvangen dwangsommen. Deze lasten kennen geen structureel karakter en kunnen wij daarom niet juist ramen. Volgens de met de raad gemaakte afspraken over uitvoering dwangsommen verantwoorden we de opgelegde dwangsommen als ontvangst. Gelijktijdig staat hier tegenover een storting voor de zelfde grootte in de voorziening dubieuze debiteuren (dwangsommen). Zo dekken we het risico van niet daadwerkelijk ontvangen van dwangsommen af. Als we de dwangsommen daadwerkelijk ontvangen verantwoorden wij deze. Het voordeel van € 58.000 betreft hier lasten onder dwangsommen vloeien voort uit niet ongedaan gemaakte overtredingen volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Deze baten kennen geen structureel karakter en kunnen wij daarom niet juist ramen. Volgens de met de gemeenteraad gemaakte afspraken over uitvoering dwangsommen verantwoorden we de opgelegde dwangsommen als ontvangst. Hier staat een storting tegenover voor de zelfde grootte in de voorziening dubieuze debiteuren (dwangsommen). Zo dekken we het risico van niet daadwerkelijk ontvangen van dwangsommen af. Als wij de dwangsommen daadwerkelijk ontvangen verantwoorden wij deze.

Ruimtelijke ordening

(meer lasten € 380.000 en meer baten € 176.000 totaal nadeel € 204.000 incidenteel)

Er is een nadeel ontstaan van € 194.000 bij Herziening bestemmingsplannen en Uitvoering ruimtelijke initiatieven o.g.v. Wabo

Het nadelig resultaat ontstond als volgt:

- ✓ We maakten in 2018 extra kosten derden (inhuur) dan begroot. Dit komt omdat wij in 2018 veel meer herzieningen van eigen bestemmingsplannen (het gaat hier om reparatieplannen, paraplu-plannen, bestemmingsplan Kernen) hebben gedaan. Dit brengt ook aanzienlijke externe onderzoekskosten met zich mee. Deze extra kosten kunnen wij niet verhalen bij een initiatiefnemer omdat dit eigen, gemeentelijke plannen betreft.
- ✓ Voor deze eigen bestemmingsplannen hebben wij uiteraard ook zelf meer ambtelijke uren gemaakt. Onze eigen medewerkers zijn immers ook betrokken bij de advisering, opstelling en begeleiding van ruimtelijke planprocedures. Ook met deze extra uren hielden wij op voorhand geen rekening.
- ✓ Daarnaast is sprake van een aanzienlijk aantal niet-verhaalbare uren (zowel intern als extern) voor de begeleiding van ruimtelijke initiatieven en plannen van derden ('mandje 2'). Dit betreft enkelvoudige ruimtelijke initiatieven van particulieren waarvoor we een ruimtelijke procedure op grond van de Wabo moeten volgen.

De reden van het niet-verhaalbaar zijn van deze uren kunnen wij als volgt verklaren:

- C. Sommige ruimtelijke verzoeken (verzoeken om vooroverleg, omgevingsvergunningaanvragen, legalisatieverzoeken) leiden uiteindelijk tot een 'no-go'. We hebben hiervoor aan de voorkant van het proces dan wel uren moeten maken. Door het raadsbesluit eind 2017 bij vaststelling van de legesverordening zijn de kosten voor vooroverleggen (maar ook voor de advisering over legalisatieverzoeken) niet-verhaalbaar. De raad koos er destijds voor om geen drempel op te werpen voor vooroverleggen/beoordelingen conceptaanvragen en dus hiervoor geen leges te heffen voor de te maken eigen gemeentelijke uren. Over het jaar 2018 bleek dat dit op jaarbasis toch veel geld heeft gekost;
- D. Ook voor het in behandeling nemen van aanvragen om omgevingsvergunning die niet zonder meer vergunbaar zijn (door strijdigheid met het bestemmingsplan) brachten we in 2018 geen 'eigen' gemeentelijke advies-uren (zowel interne als externe uren) in rekening bij aanvragers. Het gaat gemiddeld om meerdere uren per afzonderlijke aanvraag om de wenselijkheid en kansrijkheid van het initiatief te kunnen beoordelen. Tot op heden ontbreekt in de legesverordening de grondslag om voor de gemeentelijke uren leges in rekening te brengen en zo de kosten te verhalen. Over het jaar 2018 bleek dat dit op jaarbasis om veel geld gaat.

Tegenover het nadeel aan de lastenkant door extra (niet verhaalbare) kosten van externe inhuur staat overigens een fors voordeel aan de batenkant in de vorm van vrijval vacaturegelden 2018 Fysieke Pijler.

**Ruimtelijke ordening leges en overeenkomsten initiatieven van derden
(meer lasten € 263.000 en meer baten € 253.000 totaal nadeel € 10.000 incidenteel)**

We ontvingen inkomsten van in totaal € 263.000, via kostenverhaal op basis van overeenkomsten en we gaven ongeveer hetzelfde bedrag uit. Dit levert in totaal een klein nadelig saldo van ongeveer € 9.555. Hieruit blijkt duidelijk dat de nieuwe werkwijze rondom initiatieven van derden, waarbij we te maken kosten voor initiatieven van derden 1op1 verhalen bij de initiatiefnemer, goed werkt.

Riolering

(minder lasten € 3.000 en meer baten € 92.000 totaal voordeel € 95.000 incidenteel)

Afgelopen jaar waren er meer lasten op het taakveld riolering dan geraamd. Daardoor konden wij meer BTW declareren. Omdat riolering een gesloten systeem is, haalden we daarom ter compensatie hiervan meer uit de voorziening riolering dan geraamd.

Milieubeheer

(meer lasten € 87.000 en meer baten € 25.000 totaal nadeel € 62.000 incidenteel)

Er is een voordeel van € 70.686 ontstaan door een lagere bijdrage aan de ODR. Dit voordeel komt door:

- ✓ de omschakeling van inputfinanciering (op basis van ingebracht personeel en bijbehorend salaris bij de overdracht van taken aan de ODR) naar outputfinanciering (afrekening op basis van feitelijke uren, rekening houdend met de hiertoe vastgestelde kentallen, tegen een gemiddeld uurtarief);
- ✓ de feitelijke eindafrekening van het Werkprogramma 2017 in 2018.

Bij de uitvoering van ruimtelijke initiatieven o.g.v. Wabo is een nadeel ontstaan van nadeel € 130.000. Een toelichting op dit onderwerp staat in het Uitvoering ruimtelijke initiatieven o.g.v. Wabo beschreven bij de toelichting taakveld Ruimtelijke ordening.

Begraafplaatsen en crematoria

(meer lasten € 1.000 en minder baten € 37.000 totaal nadeel € 38.000 incidenteel)

Voor baten begraafplaatsen was in 2018 € 277.000 begroot. In werkelijkheid ontvingen we € 240.000. Het vigerende begraafplaatsenbeleid gaat uit van 100 begrafenissen. In 2018 hebben echter 82 begrafenissen plaatsgevonden en daarnaast is meer dan de helft van de overledenen in een al betaald graf begraven. Hierdoor is een tekort ontstaan van € 37.000.

Openbaar groen

(minder lasten € 61.000 en meer baten € 28.000 totaal voordeel € 89.000 incidenteel)

Bij het Landschapsontwikkelingsplan is een voordeel ontstaan. Tijdens de laatste budgetrapportage besteding budgetten 2018 is er € 30.000 uit de reserve ruimtelijke investeringen beschikbaar gesteld voor dorpsommetjes. Deze middelen zijn bedoeld voor de cofinanciering voor de aanleg van klompenpaden. We hebben deze middelen in 2018 niet uitgegeven en daarom stellen we voor deze middelen (€ 30.000) in de reserve beschikbaar te houden, zodat we de werkzaamheden alsnog in 2019 kunnen uitvoeren.

Er waren in 2018 meer inkomsten door verkoop van openbaar groen. Een incidenteel voordeel van € 30.000.

Verkeer en vervoer

(minder lasten € 251.000 en meer baten € 86.000 totaal voordeel € 337.000 incidenteel)

In 2018 zakte door de aanhoudende droogte de wegberm aan de Lagecampseweg weg. Dit komt ook door de aanwezige bomen. We hebben de bomen gekapt en een noodreparatie uitgevoerd. Voor de definitieve reparatie voerden we een onderzoek uit. Hieruit kwam een aantal opties. Eind 2018 maakten we hieruit een keuze en hebben we de werkzaamheden ingepland. Begin 2019 voeren we de werkzaamheden uit. In 2018 is een incidenteel voordeel ontstaan van € 75.000.

Voor de afsluiting spoorwegovergang Polsestraat is bij de eerste bestuursrapportage 2018 een budget door de raad beschikbaar gesteld van € 170.000 voor de afsluiting van de spoorwegovergang Polsestraat. Dit project is in uitvoering, maar nog niet afgerond. Inmiddels heeft het college op 6 november 2018 een voorgenomen besluit tot onttrekking aan de openbaarheid genomen. Er is inmiddels ook een ondertekende overeenkomst met ProRail. Op het moment dat alle acties zijn uitgevoerd en afgerond, verwachten we in de loop van 2019 facturen voor de exacte kosten die zijn gemaakt. In 2018 is nu een voordeel ontstaan van € 170.000.

In 2018 zijn er meer vergunningen en meldingen afgegeven dan oorspronkelijk geraamd een voordeel van € 82.000. Daarmee zijn de legesopbrengsten naar rato ook gestegen. De inkomsten zijn opgebouwd uit behandelkosten en straatwerkvergoedingen. Het herstel van het straatwerk vindt niet altijd in hetzelfde jaar plaats, maar dit kan ook in de daaropvolgende jaren plaatsvinden. Daarnaast wordt een deel van de leges gereserveerd om de herstraatkosten in de toekomst te voldoen.

Beheer overige gebouwen

(meer lasten € 134.000 en meer baten € 508.000 totaal voordeel € 374.000 incidenteel)

Eind december 2018 is het gebouw aan de Nedereindsestraat in Kesteren verkocht. Hierdoor moeten we de nog aanwezige boekwaarde afboeken. Hiertegenover staan de verkoopopbrengsten. Uiteraard houdt het beëindigen van huuropbrengsten dat de huurinkomsten wegvallen en ontstaat er een structureel nadeel van € 60.000. Dit nadeel verwerken we in de eerste bestuursrapportage 2019.

Overige kleine verschillen

(meer lasten € 331.000 en meer baten 320.000, totaal nadeel 11.000 incidenteel)

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening Programma 4
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Fysieke bedrijfsinfrastructuur (voordeel € 230.000, incidenteel)

Onder de fysieke bedrijfsinfrastructuur vallen onze in aanbouw zijnde industrieterreinen (voordeel minder lasten € 57.838, voordeel meer baten € 172.068).

De ramingen zijn gebaseerd op de geactualiseerde ramingen welke bij de jaarstukken 2017 door de raad zijn vastgesteld. De werkelijkheid wijkt hoofdzakelijk af omdat we bij de grondverkoop van Bonegraaf-west in 2018 de gecalculerde verwachtingen ruimschoots gehaald hebben; alle resterende kavels zijn in 2018 verkocht. In het project ABC waren veel bijdragen van derden ingecalculeerd die we door planvertraging later ontvangen. Ook is er een verschil bij de lasten en baten van het ABC door een tussentijdse winstneming in 2018 van € 188.901 en een ontvangst van € 51.964 voor storting in de reserves laanboomhuis. Bij de actualisatie van de diverse projecten per 31-12-2018 verwerkten we de financiële consequenties. Dit lichten we verder toe in paragraaf 6 grondbeleid. Tevens verwijzen wij u naar de mutaties in reserves van dit programma om het verband te leggen met het voordeel van de ontvangst inzake het laanboomhuis en de daaraan gekoppelde storting in de reserve laanboomhuis.

Economische ontwikkeling (voordeel € 27.000, incidenteel)

Het betreft hier minder lasten regionaal en lokaal economische beleid. Dit voordeel is ontstaan doordat we het in 2018 beschikbaar gesteld bedrag niet uitgaven omdat de criteria voor subsidieverlening bij de actualisatie van de subsidieverordening zijn vastgesteld. Inmiddels is de subsidieverordening geactualiseerd en kunnen we in 2019 fors gaan inzetten om de lokale economie te stimuleren.

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening Programma 5
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Drie decentralisaties (nadeel € 544.000, incidenteel/structureel)

Bij brief van 9 oktober 2018 (raadsbrief 2018-97c) hebben wij u tussentijds geïnformeerd over de financiële stand van zaken over de uitvoering van de 3 Decentralisaties 2018. Op basis van de toen beschikbare informatie zouden we op het totale budget een bedrag van circa € 1.224.000 overhouden.

Op basis van de werkelijke cijfers komt het nu uit op een tekort van € 543.517 ofwel een negatieve afwijking, zijnde 3,51% ten opzichte van de begroting 2018. Dit bedrag is onttrokken aan de reserve 3D.

Een groot verschil ten opzichte van 1 september. De belangrijkste factor hiervoor is dat in 2018 een groot bedrag aan dbc's (diagnose-behandelcombinatie) over de jaren 2015, 2016 en 2017 is afgerekend. Deze manier van declareren is in 2018 afgeschaft, maar er mocht heel 2018 nog voor genoemde jaren worden gedeclareerd. Dat is dus fors gebeurd, met name in het 4e kwartaal 2018. Over de mogelijke financiële gevolgen van de afrekening dbc's hebben wij u in een eerder stadium over geïnformeerd. De hoogte van de afrekening was onvoorspelbaar. Het gaat daarbij om een eenmalig effect. Daarnaast zijn ook de kosten voor Jeugdzorg 2018 aanzienlijk hoger uitgevallen dan verwacht. Het aantal cliënten is niet toegenomen, maar wel is zwaardere zorg ingezet. Een groot deel daarvan is naar verwachting structureel.

Een overzicht van de geraamde en werkelijke uitgaven over 2018 treft u onderstaand aan.

Budget 3 decentralisaties 2018

V = voordeel en N = Nadeel t.o.v. de begroting

Wet maatschappelijke ondersteuning	begroting 2018	werk. uitgaven 2018	saldo	N/V
Wmo 2015 Zorg	2.294.272	2.066.114	228.158	V
Bestaande Wmo-budgetten	2.104.324	2.330.946	-226.622	N
Toerekening salariskosten	1.036.691	1.036.691	0	
saldo Wmo-budgetten	5.435.287	5.433.751	1.536	V
Jeugdwet				
Jeugdwet	begroting 2018	werk. uitgaven 2018	saldo	N/V
Jeugd	5.298.982	6.410.319	-1.111.337	N
Bestaande Jeugd budgetten	1.155.315	1.096.078	59.237	V
Toerekening salariskosten	330.431	330.431	0	
saldo Jeugd budgetten	6.784.728	7.836.828	-1.052.100	N
Participatiewet				
Participatiewet	begroting 2018	werk. uitgaven 2018	saldo	N/V
Bijstandsverlening	751.173	238.500	512.673	V
Werkgelegenheid	1.374.673	1.357.388	17.285	V
Participatiebudget	374.989	359.537	15.452	V
Minimaregelingen	514.347	552.710	-38.363	N
Toerekening salariskosten	249.274	249.274	0	
saldo Participatiewet	3.264.456	2.757.409	507.047	V
TOTALEN				
TOTALEN	begroting 2018	werk. uitgaven 2018	saldo	N/V
Wmo	5.435.287	5.433.751	1.536	V
Jeugd	6.784.728	7.836.828	-1.052.100	N
Participatiewet	3.264.456	2.757.409	507.047	V
Totaal	15.484.471	16.027.988	-543.517	N

Hieronder volgt een toelichting op de grootste afwijkingen (> € 25.000) ten opzichte van de begrote bedragen en andere bijzonderheden.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Het overschot is ontstaan op de volgende voorzieningen:

Bedrag x 1.000; V = voordeel en N = nadeel t.o.v. de begroting

Regeling/voorziening	begroting	werkelijk	saldo	V/N
Preventie budget/Beleidsplan Wmo/Jeugd	685	604	81	V
Persoonsgebonden budget	217	156	61	V
Zorg in natura	1.119	989	130	V
Inhuur derden	203	130	73	V
Hulp in de huishouding	1.000	1.162	162	N
Vergoeding vervoersvoorzieningen	105	198	93	N
Vergoeding rolstoelvoorzieningen	160	254	94	N
Overige verschillen			2	V
Totaal			2	V

Voor de uitvoering van het *beleidsplan Wmo/Jeugd* was een bedrag van € 100.000 beschikbaar voor preventieve activiteiten met de intentie dat de vraag naar dure en intensieve zorg zal afnemen ten gunste van goedkopere adequate zorg. Van dat bedrag was circa € 60.000 gereserveerd voor een praktijkondersteuner bij de huisartsen. In de 2^e Bestuursrapportage 2018 hebt u kunnen lezen, dat hierover nog volop overleg gaande is. Om die reden zijn er in 2018 nog geen uitgaven gedaan. Daarnaast is op het overige budget ook nog enige ruimte ontstaan.

Op basis van een opgave van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) hebben wij aan de SVB voorschotten verstrekt voor het *persoonsgebonden budget Wmo*. Evenals in voorgaande jaren is het aantal Pgb-ers ten opzichte van 2017 weer afgenomen. De huidige cijfers zijn gebaseerd op de prognose van de SVB van januari 2019. De definitieve verantwoording/afrekening volgt in de loop van 2019.

Op het budget *Zorg in natura* is een overschot ontstaan van € 130.000. Dit is enerzijds ontstaan door het effect van de Meicirculaire (€ 109.000) en anderzijds (€ 21.000) doordat er minder beroep op die voorziening is gedaan.

Bij de behandeling van de 1^e Bestuursrapportage 2017 (blz. 17 en bijlage 3) heeft uw raad een bedrag van € 400.520 beschikbaar gesteld voor *inhuur derden* voor tijdelijke uitbreiding van de uitvoeringscapaciteit in het sociaal domein voor de jaren 2017 en 2018. Daarnaast hebben wij u bij raadsbrief van 5 juli 2017 geïnformeerd over ons plan van aanpak om te komen tot een financieel evenwicht binnen het sociaal domein. Een doelstelling daarbij was om er naar te streven dat de werkzaamheden kunnen worden verricht binnen de vastgestelde formatie/beschikbare vacaturegelden. Dus zonder extra inhuur. Door onder andere het lean maken van onze processen en het anders organiseren van de werkzaamheden zijn we er in geslaagd om de extra inhuur in 2018 af te bouwen. Vanaf september is geen extra capaciteit meer ingehuurd. De totale uitgaven over 2017 en 2018 komen uit op een bedrag van € 327.000, zodat een bedrag van € 73.000 resteert. Dat voordeel is verwerkt in het saldo Wmo.

Op het onderdeel *hulp in de huishouding* (HbhH) is een tekort van € 162.000 ontstaan. Dit komt vooral doordat er over 2018 op grond van nieuwe afspraken een tariefsaanpassing met terugwerkende kracht tot 1 januari 2018 heeft plaatsgevonden.

In de loop van 2017 is een nieuw contract gesloten met een aanbieder van hulpmiddelen. De tarieven zijn hoger uitgevallen. Hierdoor is in 2018 op het budget *rolstoelvoorzieningen* een tekort van circa € 94.000 ontstaan. In hoeverre dit een structureel karakter heeft, zal blijken in 2019. Ook het nieuwe contract met betrekking tot *vervoersvoorzieningen* leidde tot hogere uitgaven. Voor 2018 een nadelig effect van circa € 93.000.

Jeugdwet

Het tekort is ontstaan op de volgende onderdelen:

Bedrag x 1.000; V = voordeel en N = nadeel t.o.v. de begroting

Regeling/voorziening	begroting	werkelijk	saldo	V/N
Jeugd GGZ (geestelijke gezondheidszorg)	4.275	5.088	813	N
Jeugdbescherming	452	594	142	N
Overige gezondheidszorg	349	313	36	V
Landelijk transitiearrangement	220	408	188	N
Overige verschillen			55	V
Totaal			1.052	N

Op het totale budget voor *Jeugd GGZ* is een tekort ontstaan van € 813.000, terwijl wij in september jl nog rekening hielden met een overschot van circa € 560.000. Een afwijking van € 1,37 miljoen die voor het grootste deel is ontstaan op het budget voor *Jeugd GGZ*. In september jl. is op basis van de toen beschikbare info een doorrekening gemaakt naar 31 december.

Uit analyses blijkt dat hiervoor in hoofdzaak een paar verklaringen te geven zijn:

- Zoals eerder is gesteld zijn in 2018 door zorgaanbieders de dbc's over de jaren 2015, 2016 en 2017 gedeclareerd. Het ging daarbij om een bedrag van circa € 680.000. Dit is een eenmalig/incidenteel effect. Het jaar 2019 is het eerste "normale" jaar, omdat door het vervallen van de dbc's alle geleverde zorg in 2019 wordt gefactureerd in 2019;
- Over de eerste acht maanden van 2018 is in totaliteit € 2,55 miljoen gefactureerd en over de laatste vier maanden ruim € 2 miljoen, waarvan in de maand december 2018 alleen al een bedrag van circa € 1 miljoen. Verhoudingsgewijs lijkt de maand december een "dure" maand. In 2017 was dat ook te zien. Diverse zorgaanbieders factureren 1 x per jaar. Dit staat ook in relatie tot de dbc's;
- Daarnaast is gebleken, dat er minder jeugd een beroep deed op de voorzieningen, maar dat de gemiddelde kosten per cliënt aanzienlijk hoger lager. Die effecten kwamen tevoorschijn uit de eindverantwoordingen (maart/april 2019) van de zorgaanbieders; totaal circa € 400.000;
- Ook zagen we een toename van de Pleegzorg;
- Het nadeel van de afrekening solidariteit 2017 (zie verderop) van € 31.000 drukt ook op deze post.

Bij de *jeugdbescherming* is een tekort ontstaan van € 141.000. Daarvan heeft een bedrag van € 43.000 betrekking op de afwikkeling/definitieve afrekening over 2017. Daarnaast zijn het aantal OTS's (Ondertoezichtstellingen) en drangtrajecten in 2018 gestegen t.o.v. 2017. Naar verwachting is hier ook sprake van een structureel effect. Dit is deels te verklaren doordat er sprake was van onderprestatie in 2017. Daarnaast heeft de administratieve afhandeling middels het berichtenverkeer van 2017 pas plaatsgevonden in 2018. Dat heeft ervoor gezorgd dat er ook trajecten uit 2017 in de cijfers van 2018 besloten zitten.

Op de *overige gezondheidszorg* resteert een bedrag circa € 36.000. De begrote uitgaven voor statushouders voor 2018 (€ 20.000) waren niet nodig, omdat de kosten nog konden worden opgevangen uit daarvoor resterende budgetten over 2016 en 2017. Het resterende bedrag betreft overige voordelen.

Bij het *landelijke transitiearrangement* gaat het om specifieke zorg die op landelijk niveau is ingekocht. Hierop heeft de gemeente geen invloed. Ook hier speelt het verhaal rond de dbc's. Op dit budget is een tekort van € 188.000.

Participatiewet

Het overschot is ontstaan op de volgende onderdelen:

Bedrag x 1.000; V = voordeel en N = nadeel t.o.v. de begroting

Regeling/voorziening	begroting	werkelijk	saldo	V/N
Inkomensvoorzieningen (Wwb, Ioaw, Ioaz)	710	189	521	V
Bijzondere bijstand	424	465	41	N
Overige verschillen			26	V
Totaal			506	V

Uit de eindrapportage over 2018 van de gemeente Buren met betrekking tot de uitvoering van de Participatiewet blijkt, dat op het budget inkomensvoorzieningen (inkomsten minus uitgaven) een bedrag van € 521.000 resteert. Ten opzichte van de situatie per 1 september jl. is het voordeel circa € 200.000 hoger uitgevallen. Dat komt mede door de definitieve vaststelling van het BUIG-budget 2018 (= Gebundelde uitkering op grond van de Participatiewet, die door het rijk in positieve zin is bijgesteld er heeft geresulteerd in hogere baten). In de Decemberbrief hebben wij u daarover al geïnformeerd. Daarnaast is het aantal uitkeringsgerechtigden enigszins afgenomen en is een voordeel van circa € 60.000 op terugvordering/verhaal ontstaan.

In juli 2017 zijn de nieuwe beleidsregels voor *bijzondere bijstand* vastgesteld. In het verleden vergoedde de gemeente meer dan de wettelijke norm. De regels zijn versoepeld en het budget is toen met € 51.000 naar beneden bijgesteld. In juli 2018 zijn de beleidsregels bijzondere bijstand geactualiseerd in verband met de invoering van het "kindpakket". De verwachting was dat het aangepaste/herijkte budget voor 2018 toereikend zou zijn. Echter dat hebben wij te optimistisch ingeschat. Waarschijnlijk heeft de actieve voorlichting geleid tot meer aanvragen. Er is een tekort van € 41.000 ontstaan. Via de decembercirculaire is nog wel een bedrag van circa € 7.000 ontvangen, waardoor het feitelijke tekort op circa € 34.000 uitkomt.

Afrekening verplichtingen en solidariteit 2017

In de jaarrekening 2017 zijn op basis van de toen bekende informatie van de zorgaanbieders verplichtingen opgenomen. De definitieve afrekening met de zorgaanbieders hebben inmiddels plaats gevonden. De financiële effecten daarvan zijn verwerkt in de jaarrekening 2018.

De gemeenten van Regio Rivierenland ondertekenden de overeenkomst 'solidariteit' 2015 en 2016 met daarbij een verdeelsleutel om eventuele financiële risico's bij het inzetten van dure en weinig voorkomende of sterk fluctuerende hulp gezamenlijk op te vangen. Bij raadsbesluit van 3 juli 2018 (RAAD/18/2418) is de regeling met één jaar verlengd. De definitieve vaststelling en afrekening daarvan heeft inmiddels plaatsgevonden. Voor onze gemeente heeft dat een nadelig effect van € 31.000. Dit is verwerkt in de jaarrekening 2018 bij het onderdeel Jeugd GGZ.

Voor het jaar 2018 is geen solidariteitsregeling vastgesteld, zodat geen verrekening plaatsvindt met de overige regiogemeenten.

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening (verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000) Programma 6

Onderwijshuisvesting (voordeel, 42.000 incidenteel)

Het overschot komt door minder uitgaven van €28.000 voor belastingen en €14.000 voor overige huisvestingskosten.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken (voordeel, 38.000 incidenteel)

Het overschot van € 38.000 komt door minder uitgaven voor bewegingsonderwijs en leerlingenvervoer.

Overige kleine verschillen (voordeel € 52.000, incidenteel)

Betreft kleine afwijkingen (< € 25.000) op zowel de lasten als baten van de verschillende overige taakvelden.

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening (verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000) Programma 7

Overhead (voordeel €194.000, incidenteel)

Het taakveld Overhead heeft een voordelig saldo van in totaal € 194.386, afgerond € 194.000. Hieronder lichten we dit bedrag toe.

ICT

Het budget ICT laat een voordeel zien van € 77.459 wat met name komt door een besparing op zowel de vaste als de mobiele telefonie.

I&A programmagids

Binnen het budget I&A programmagids is een voordeel ontstaan van € 26.737. Dit overschot komt doordat we het Management Informatie Systeem niet volledig hebben uitgevoerd in 2018.

Personeelslasten

Binnen de totale personeelslasten is een voordeel ontstaan van € 964.503. Dit komt voornamelijk door niet ingevulde vacatures binnen de organisatie.

Inhuur derden

In totaal is er een nadeel van € 878.354 besteed aan inhuur van derden in 2018. Dit komt door diverse soorten van inhuur: op basis van detacheringen vanuit een andere gemeente, via detacheringbureaus, op basis van Payroll, via uitzendbureaus, stagiaires, enz.

Overige kleine verschillen

Dit is een voordeel van € 4.041. Dit behoeft geen verdere toelichting.

Belastingen overig (voordeel € 194.000, incidenteel)

We hebben aan Liander N.V. actuele gedetailleerde gemeentelijke eigendommenkaarten verstrekt voor de aangiften 2017 en 2018 en voor de precario belasting blijkt het aantal strekkende meters kabels en leidingen groter dan verwacht. De daadwerkelijk opbrengst precario is daarmee € 194.377 hoger dan begroot. Het betreft een budgettaire neutrale bijstelling omdat we alle opbrengsten precariobelasting aan de reserve precario toevoegen. Bij het onderdeel 'mutaties in reserves' hebben wij deze storting opgenomen. De structurele bijstelling vindt plaats in de eerste bestuursrapportage van 2019.

Uitkeringen gemeentefonds (nadeel € 60.000, incidenteel)

Bij de decembercirculaire 2018 die wij van het Rijk hebben ontvangen heeft een negatieve bijstelling van € 60.000 plaatsgevonden van de algemene uitkering over 2018 waarover we de raad informeerden in de raadsinformatiebrief van 8 januari 2019.

Het nadeel van € 60.000 komt enerzijds door de door het Rijk afgegeven winstwaarschuwing 'verwachte onderuitputting gemeentefonds 2018' van € 150.000 en anderzijds door een toename van de algemene uitkering uit het gemeentefonds met € 90.000.

Overige baten en lasten (voordeel € 46.000, incidenteel)

In december 2018 vond na de decemberrapportage een aanvullende verrekening van het BTW compensatiefonds over vorige jaren plaats. Daarnaast vond een naheffing BTW over 2015 plaats. Dit betreft per saldo een incidenteel voordeel in 2018 van € 45.940.

Vennootschapsbelasting (vpb) (nadeel €84.000, incidenteel)

Op grond van de herrekeningen grondexploitaties voor de jaarrekening 2018 verwachten we een naheffing van de vennootschapsbelasting over 2016, 2017 en 2018 van € 83.676.

Treasury (incidenteel nadeel 124.000)

Per saldo is er een nadeel op de post rente van € 123.981.

Dit betreft een voordeel van € 74.615 waarvan € 73.048 op rentelasten korte financieringsmiddelen. I.p.v. een rentelast wordt een kleine rentevergoeding ontvangen voor afgesloten kortlopende geldleningen. Bij de decemberbrief was terzake al een voordeel ingeboekt van € 160.000.

Er is een nadeel van € 198.597 op doorberekening van rentelasten naar de taakvelden. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het achterblijven van de realisatie van voorgenomen investeringen. Dit betreft de taakvelden Grondexploitatie - niet zijnde bedrijventerreinen- ad € 37.143 en Riolering ad € 54.700 (programma 3) en Fysieke bedrijfsinfrastructuur ad € 32.204 (programma 4). De overige kleinere verschillen bedragen gezamenlijk € 74.550.

Het incidenteel nadeel ad € 123.981 leidt tot een voordeel op de andere programma's met uitzondering van het taakveld Riolering. Een voordeel op dit taakveld worden verrekend met een hogere storting in de voorziening riolering. Per saldo betekent dit een nadeel voor het resultaat van de jaarrekening van € 54.700.

Overige kleine verschillen (nadeel € 79.000, incidenteel)

Betreft kleine afwijkingen (< € 25.000) op zowel de lasten als baten van de verschillende overige taakvelden.

Overzicht van incidentele Baten en lasten

Overzicht van Incidentele baten en lasten 2018				x € 1000
	Programma	Lasten	Baten	
Begroting 2018				
1	Implementatie Omgevingswet (proces opstellen Omgevingsvisie)	3	50	
2	Promotie van Betuwse cultuur historie	4	15	
3	Stimuleren logistieke sector: Impuls Logistieke Hotspot Rivierenland	4	5	
4	Bijdrage laanboomgebouw	4	200	
5	Capaciteitsbehoefte team Financiën	7	115	
6	Incidentele lasten voortkomend uit begroting 2017, begrotingsjaar 2018	7	38	
7	Extra verwachte legesopbrengsten	1,2,3		267
8	Eenmalige onttrekking uit de de algemene reserve ter dekking incidentele uitgaven	MR		70
9	Capaciteitsbehoefte team Financiën (onttrekking algemene reserve)	MR		115
10	Eenmalige onttrekking reserve laanboomgebouw	MR		200
11	Eenmalige onttrekking uit de algemene reserve ter dekking incidentele uitgaven	MR		38
	Subtotaal		423	690
1e Bestuursrapportage 2018				
1	Essentaksterfte	3	92	
2	Project aansluiting Echteld op N323	3	40	
3	Opheffen spoorwegovergang Polsestraat	3	170	
4	Verkoop Domeinstraat	3		25
5	Opstellen omgevingsvisie	3	25	
6	Lange termijnvisie Waalbanddijk	3	25	
7	Plan van aanpak "De Schatkist van Neder-Betuwe"	4	25	
8	Leerlingenvervoer	6		70
9	Peuteropvang/VVE	6		80
10	Integraal Huisvestingsplan (IHP)	6	56	
11	Dividenduitkering	7		28
12	Budget onvoorzien dekking kosten Essentaksterfte	7		92
13	Onttrekking Algemene Reserve ter dekking van Polsestraat	R		170
	Subtotaal		433	465
2e Bestuursrapportage 2018				
1	APPA Plan	1	43	
2	Loyalis	1	41	
3	Bommenregeling	2	267	
4	Verkoop ww Fruitstraat Kesteren	3		62
5	Meicirculaire ontwikkeling jeugd budget	5	157	
6	Meicirculaire wmo budget	5	108	
7	Meicirculaire participatie budget	5		36
8	Waterberging Pantarijn	6	45	
9	Meicirculaire 2018	7		692
10	Waterberging Pantarijn	7		45
11	APPA uitkering	7	69	
12	Inhuur bedrijfsvoering	7	80	
13	Inhuur bedrijfsvoering	R		80
	Subtotaal		810	915
Rapportage besteding budgetten 2018 (Decemberbrief)				
1	Communicatie en voorlichting	1	27	
2	Klimaatnota	3		25
3	Herziening bestemmingsplannen	3		43
4	Vrijval herziening bestemmingsplannen	3		40
5	Implementatie nieuwe omgevingswet	3		65
6	Gemeentelijk grondgebruik verkoop groenstroken	3		116
7	Vrijval budget beleidsvorming algemeen	3		29
8	Bijdrage ODR breedplaatvloeren	3		43
9	Lagecampseweg calamiteit	3	75	
10	Reserve Bovenwijkse voorzieningen	3		5
11	Reserve ruimtelijke investeringen	3		42
12	Budget Pannakooi van 2018 naar 2019	6		30
13	Budget accommodatiebeleid van 2018 naar 2019	6		96
14	Vrijval budget onvoorzien t.g.v. Calamiteit Lagecampseweg	7		49
15	Budget IPB van 2018 naar 2019	7		65
16	Incidentele teruggave BTW en BCF 2016	7		37
17	In-verkoop verlof	7		28
18	Rentevoordeel (financieringspositie)	7		170
19	Mutaties in reserve ruimtelijke investeringen	R	42	
20	Mutaties in reserve Bovenwijkse voorziening	R	5	
21	Storting/onttrekking alg. reserve i.v.m. doorgeschoven werkzaamheden	R	324	
	Subtotaal		473	883
1 Jaarstukken 2018				
2	Begraafplaatsen en crematoria	3	1	-37
3	Grondexploitatie niet bedrijventerreinen	3	897	940
4	Wonen en bouwen	3	30	43
5	Riolering	3		95
6	Verkeer en vervoer, Lagecampseweg, Polsestraat, vergunningen	3	-251	86
7	Ruimtelijke ordening (herz. Best.plan Wabo)	3	380	176
8	Milieubeheer (lagere bijdrage ODR en uitvoering ruimtelijke initiatieven)	3	87	25
9	Openbaar groen Landschapsontwikkeling groenstroken	3	-61	28
10	Beheer overige gebouwen	3	134	508
11	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4		230
12	Regionaal en lokaal economisch beleid	4		28
13	Belastingen onderwijshuisvesting	6		28
14	Overige huisvestingskosten onderwijs	6		14
15	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	6		38
16	ICT	7		77
17	I&A programmagids	7		27
18	Personeelslasten	7		965
19	Inhuur derden	7	878	
20	Kleine verschillen	7		4
21	Belastingen overig	7		194
22	Onderuitputting gemeentefonds 2018	7	150	
23	Toename algemene uitkering	7		90
24	Aanvullend verrekening BCF en naheffing BTW	7		46
25	Vennootschapsbelasting	7	84	
26	Rente	7	124	
27	Overige nadelige verschillen	7	79	
	Subtotaal		2.532	3.605
	Totaal aan Incidentele baten en lasten 2018		4.671	6.558

Overzicht bezoldiging topfunctionarissen

WNT-verantwoording 2018 gemeente Neder-Betuwe

Op 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector ('WNT') in werking getreden. De WNT is van toepassing op gemeente Neder-Betuwe. Het voor gemeente Neder-Betuwe toepasselijke bezoldigingsmaximum is het algemeen wettelijke bezoldigingsmaximum. Het algemeen wettelijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 189.000.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling

bedragen x € 1	G.S. Stam	E. van der Neut
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	92.739	62.609
Beloningen betaalbaar op termijn	15.157	9.732
<i>Subtotaal</i>	<i>107.896</i>	<i>72.341</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	107.896	72.341
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017		
bedragen x € 1	G.S. Stam	E. van der Neut
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/12 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	7.510	64.427
Beloningen betaalbaar op termijn	1.182	8.819
<i>Subtotaal</i>	<i>8.692</i>	<i>73.246</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	15.373	181.000
Totale bezoldiging	8.692	73.246

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen functionarissen met een dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

DE BALANS

De balans

Bedragen x € 1.000					
Balans gemeente Neder-Betuwe per ultimo					
ACTIVA			PASSIVA		
Omschrijving	2018	2017	Omschrijving	2018	2017
Vaste activa			Vaste passiva		
Immaterieel			Eigen vermogen		
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	25	31	Algemene reserve	13.374	12.620
Totaal immaterieel	25	31	Overige bestemmingsreserves	14.504	13.277
Materieel			Nog te bestemmen resultaat	991	1.618
Investerings met een economisch nut	34.693	33.747	Totaal eigen vermogen	28.869	27.515
Investerings met een economisch nut (heffingen)	13.483	13.301	Voorzieningen	2.860	3.229
Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut	139	139	Totaal voorzieningen	2.860	3.229
Totaal materieel	48.315	47.187			
Financieel			Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	87	83	Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	16.891	20.441
Overige langlopende geldleningen	893	1.080	Waarborgsommen	4	4
Totaal financieel	980	1.163	Totaal vaste schulden > 1 jaar	16.895	20.445
Totaal vaste activa	49.320	48.381	Totaal vaste passiva	48.624	51.189
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Voorraden			Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	945	2.320	Kasgeldleningen	6.000	0
Totaal voorraden	945	2.320	Banksaldi	0	1.210
			Overige schulden	5.200	4.043
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar			Totaal vlottende schulden < 1 jaar	11.200	5.253
Vorderingen op openbare lichamen	69	67			
Schatkistbankieren bij het Rijk	3.686	0			
Exploitatie-overeenkomsten	2.011	1.973			
Overige vorderingen	1.922	1.960			
Totaal uitzettingen < 1 jaar	7.688	4.000			
Liquide middelen					
Kas- en banksaldi	354	11			
Totaal kas- en banksaldi	354	11			
Overlopende activa			Overlopende passiva		
Vooruitbetaalde bedragen	726	262	Noq te betalen bedragen aan het Rijk	1.278	712
Nog te ontvangen van het Rijk	166	267	Nog te betalen bedragen	1.717	2.060
Nog te ontvangen van Provincie	58	56	Vooruitontvangen middelen van het Rijk	142	159
Nog te ontvangen bedragen overig	510	1.019	Vooruitontvangen middelen overige overheid	230	353
Overige overlopende activa met het Rijk	3.422	3.366	Vooruitontvangen bedragen	1	1
Overige overlopende activa	3	45	Totaal overlopende passiva	3.368	3.285
Totaal overlopende activa	4.885	5.015			
Totaal vlottende activa	13.872	11.346	Totaal vlottende passiva	14.568	8.538
Totaal generaal	63.192	59.727	Totaal generaal	63.192	59.727
			Gewaarborgde geldleningen	51.078	51.385

Toelichting op de balans

Grondslagen algemene waarderingsgrondslagen

Met ingang van 1 januari 2004 is het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in werking getreden. De jaarrekening is dan ook opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het BBV geeft. In de financiële verordening zijn nadere kaders opgenomen voor de waardering van vaste activa. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden. De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Grondslagen vaste activa

Vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Immateriële vaste activa

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. Het saldo van agio en disagio wordt in 5 jaar afgeschreven. Afsluitkosten voor geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Materiële vaste activa met een economisch nut

Materiële vaste activa met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op voorstel van het college kan hiervan worden afgeweken door annuïtaire afschrijving toe te passen. Dit is toegepast op de volgende investeringen:

- Vernieuwbouw gemeentehuis
- Huisvesting Pantarijn
- (Deels) Investeringsriolering

Bijdragen van derden worden in mindering gebracht op de investeringssom. Het saldo vormt de afschrijvingsbasis. De te hanteren afschrijvingstermijn wordt per actief beoordeeld aan de hand van de verwachte economische levensduur. Bij de "Financiële verordening gemeente Neder-Betuwe 2017" is een bijlage opgenomen met het afschrijvingsbeleid en de afschrijvingstermijnen voor de verschillende soorten investeringen. Binnen de onderstaande hoofdgroepen worden voor materiële vaste activa de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

Activa	Afschrijvingstermijn
Gebouwen (nieuw)	40 jaar
Gebouwen (renovatie)	25 jaar
Riolering, pompen, gemalen etc. bouwkundig	45 jaar
Riolering, pompen, gemalen mechanisch	15 jaar
Transportmiddelen (auto's)	7 jaar
Transportmiddelen (vrachtwagens / aanhangwagens)	10 jaar
Automatisering (pc's, servers, printers, software)	3 jaar
Inventaris, meubilair	10 jaar
Aankoop bestaande activa	Resterende levensduur

De ten behoeve van bepaalde investeringen (met economisch nut) gevormde bestemmingsreserves worden aan de passiefzijde van de balans verantwoord. Jaarlijks worden de kapitaallasten van die investeringen van deze reserves afgeboekt, ten gunste van het overzicht mutaties in reserves op de rekening van baten en lasten.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut worden met ingang van 2017 ook geactiveerd. Net als de materiële vaste activa met een economisch nut worden deze investeringen lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. De afschrijvingstermijn bedraagt 20 jaar.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingprijs. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs dan vindt afwaardering plaats. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baat genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Grondslagen vlottende activa

Vorraden

De als 'onderhanden werken' opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit de grondexploitatie worden genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Verliezen worden genomen zodra deze voorzienbaar zijn. Producten gereed worden, indien aanwezig, gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid van de belastingdebiteuren en de overige debiteuren is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd. De hoogte van deze voorziening wordt getoetst aan de hand van de volgende kader/richtlijnen voor openstaande vorderingen:

20% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -1

30% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -2

50% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -3

100% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -4

100% van het saldo betrekking hebbend op opgelegde dwangsommen.

Hierbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de op het moment van opstellen van de jaarstukken inmiddels ontvangen bedragen en met vorderingen waarvoor betalingsregelingen zijn getroffen. De voorziening wordt in mindering gebracht op het totaalbedrag van de vorderingen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen verkrijgingsprijs opgenomen.

Grondslagen passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen. In de paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Voorzieningen uit van derden verkregen middelen (met uitzondering van de door Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) worden gewaardeerd na aftrek van de in het kader van deze middelen relevante gemaakte kosten.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

De schuldrestanten per het einde van het boekjaar van de door de gemeente gewaarborgde geldleningen en garantstellingen zijn buiten de balansstelling opgenomen. Nadere informatie is onder de niet uit de balans blijvende verplichtingen opgenomen.

Cijfers balans 2017

Aansluiting balans tussen jaarrekening 2018 en jaarrekening 2017

Bij de balans in de jaarrekening 2018 zijn de vergelijkende cijfers van de jaarrekening 2017 vermeld. Hierbij zijn de cijfers van 2017 aan de activa kant van de balansposten "overlopende activa" en "overige vorderingen" aangepast conform de opzet voor 2018. Dit betekent dat de post overlopende activa per 31-12-2017 in de balans 2018 een bedrag van € 362.000 meer bedraagt dan volgens de balans 2017 bij de jaarstukken 2017. Dit betekent daarnaast dat de post "overige vorderingen" per 31-12-2017 in de balans 2018 een bedrag van € 362.000 minder bedraagt dan volgens de balans 2017 bij de jaarstukken 2017.

Daarnaast zijn op de balans per 31 december 2018 zowel de vlottende activa als ook de vlottende passiva uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van het Rijk en overige Nederlandse overheidslichamen, respectievelijk de (vooruit) ontvangen bedragen van het Rijk en overige Nederlandse overheidslichamen. Een en ander conform de voorschriften volgens het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Bij de vergelijkende balanscijfers volgens de jaarrekening 2017 heeft deze uitsplitsing ook plaatsgevonden.

TOELICHTING OP DE BALANS

CIJFERMATIG (bedragen in de overzichten x € 1.000 tenzij anders vermeld)

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

Onderverdeeld naar de enige categorie met de boekwaarde:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	25	31
Totaal	25	31

Onder de bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn bijdragen opgenomen voor de verbouw van de gebouwen fanfare Kesteren, de Vicary in Ochten en de tennisaccommodatie de Rozenhof in Dodewaard.

Het verloop binnen het verslagjaar is als volgt:

	Boekwaarde 1-1-2018	Investe- ringen	Stelsel- wijziging	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2018
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	31				6		25
Totaal	31				6		25

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn de bezittingen van de gemeente, die zij langdurig gebruikt voor haar bedrijfsvoering. De gemeente heeft het economisch eigendom. Voorbeelden zijn het gemeentehuis, bedrijfsauto's, computers, maar ook riolering en sportvelden/-gebouwen in het bezit van de gemeente. Er wordt onderscheid gemaakt naar activa met een *economisch* nut, activa in openbare ruimte met een *maatschappelijk* nut en activa met *economisch nut* waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven (hierna te noemen "economisch nut met tarieven").

Er zijn door de gemeente geen vaste activa in erfpacht uitgegeven.

a. Investerings met een economisch nut

Deze activa hebben een economisch nut omdat ze verhandelbaar zijn (er een markt voor is) en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Onderverdeeld naar categorieën met de boekwaarden:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Gronden en terreinen	3.087	3.129
Woonruimten		
Bedrijfsgebouwen	28.777	28.292
Vervoermiddelen	40	45
Machines, apparaten en installaties	807	864
Overige materiële vaste activa	1.195	748
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	260	0
Stratetische gronden (uitsluitend IV3)	527	669
Totaal	34.693	33.747

Het verloop binnen het verslagjaar is als volgt:

	Boekwaarde 01-01-2018	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Stelsel herziening	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	3.129		43	-1		3.087
Woonruimten						0
Bedrijfsgebouwen	28.292	1.559	325	749		28.777
Vervoermiddelen	45	16	0	21		40
Machines, app. en inst.	864		0	57		807
Overige materiële vaste activa	748	534	9	78		1.195
Grond, weg- en waterbouwkundige werken		260				260
Strategische gronden	1.677			142		1.535
Totaal	34.755	2.369	377	1.046	0	35.701
af: Voorziening strategische gronden	1.008					1.008
Resteert	33.747					34.693

De voornaamste investeringen (x € 1.000) met een economisch nut in 2018 betreffen:

Huisvesting Pantarijn (09/2014)	1.559
LIAS Managementsysteem 15/2017	43
Lucht/water warmtepomp in een vijftal sport- en gymzalen	104
Overname zonnepanelen gemeentehuis en drietal sporthallen	77
Renovatie/verbouw sporthal De Biezenwei	303
Investeringen wegenbeheer 2018	251

b. Investeringen met (uitsluitend) maatschappelijk nut

Materiële vaste activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut genereren geen middelen, maar vervullen wel duidelijk een publieke taak. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, water en groenvoorzieningen.

Totaaloverzicht:

	<u>Boekwaarde per 31-12-2018</u>	<u>Boekwaarde per 31-12-2017</u>
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	139	139
Totaal	<u>139</u>	<u>139</u>

Het verloop binnen het verslagjaar is als volgt:

	<u>Boekwaarde 01-01-2018</u>	<u>Inves- teringen</u>	<u>Desinves- teringen</u>	<u>Afschrij- vingen</u>	<u>Bijdragen derden</u>	<u>Afwaar- deringen</u>	<u>Boekwaarde 31-12-2018</u>
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	139	20		20		0	139
Totaal	<u>139</u>	<u>20</u>	<u>0</u>	<u>20</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>139</u>

Voor de revitalisering van het Panhuis te Kesteren is afgelopen jaar € 20.000 geïnvesteerd.

c. Investeringen met een economisch nut met tarieven.

	<u>Boekwaarde per 31-12-2018</u>	<u>Boekwaarde per 31-12-2017</u>
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	13.242	13.049
Bedrijfsgebouwen	241	252
Totaal	<u>13.483</u>	<u>13.301</u>

Het verloop binnen het verslagjaar is als volgt:

	<u>Boekwaarde 01-01-2018</u>	<u>Inves- teringen</u>	<u>Desinves- teringen</u>	<u>Afschrij- vingen</u>	<u>Boekwaarde 31-12-2018</u>
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	13.049	619	8	417	13.242
Bedrijfsgebouwen	252			11	241
Totaal	<u>13.301</u>	<u>619</u>	<u>8</u>	<u>428</u>	<u>13.483</u>

De voornaamste investeringen (x € 1.000) met een economisch nut met tarieven in 2018 betreffen:

Vervanging riolering conform GRP872246 INV Maatregelen wateroverlast Opheusden	180
Vorbereiding/aanleg waterberging 7942m2 2015 en 2016	247
Rioleringsmaatregelen Panhuis 2016	85
Vorbereiding aanleg waterberging 2017	60

Financiële vaste activa

Een financieel vast actief is aanwezig als duurzaam financieel belang gehouden wordt zoals bij kapitaalverstrekking aan deelnemingen en het verstrekken van langlopende geldleningen.

	<u>Boekwaarde per 31-12-2018</u>	<u>Boekwaarde per 31-12-2017</u>
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	87	83
Overige verstrekte langlopende geldleningen	893	1.080
Totaal	<u>980</u>	<u>1.163</u>

Het verloop van beide categorieën binnen het verslagjaar is als volgt:

	<u>Boekwaarde 01-01-2018</u>	<u>Inves- teringen</u>	<u>Desinves- teringen</u>	<u>Aflos-singen / afschrij- vingen</u>	<u>Afwaar- deringen</u>	<u>Boekwaarde 31-12-2018</u>
Kapitaalverstrekingen aan:						
deelnemingen	83	4				87
Leningen aan:						
overige langlopende geldleningen	1.080			187		893
Totaal	<u>1.163</u>	<u>4</u>	<u>0</u>	<u>187</u>	<u>0</u>	<u>980</u>

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

Het betreft hier kapitaalverstrekking zoals aandelen Bank Nederlandse gemeenten (BNG).

Verstrekte Leningen

De saldi op 31 december 2018 van de overige verstrekte langlopende geldleningen bedragen (x € 1.000):

Vitens, achtergestelde lening	215
Startersleningen	350
Duurzaamheidsleningen	175
Diverse verenigingen	153
Totaal	893

De startersleningen en duurzaamheidsleningen zijn uitzettingen bij het stimuleringsfonds. De gemeente Neder-Betuwe heeft een deelnemingsovereenkomst gesloten met SVn.

De startersleningen worden verstrekt als stimuleringsinstrument voor het Neder-Betuwse woningmarktbeleid. In 2018 is er € 100.000 ontvangen als terugbetaling op deze lening.

De duurzaamheidsleningen worden verstrekt als stimulering voor huiseigenaren om te investeren in het energiezuinig maken van de eigen woning.

Het risico op leningen die de gemeente heeft verstrekt aan plaatselijke verenigingen is beperkt. Vaak is er sprake van een subsidieband met de gemeente, zodat verrekening kan plaatsvinden.

VLOTTENDE ACTIVA

Onder de vlottende activa worden afzonderlijk opgenomen de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar, de liquide middelen en de overlopende activa.

Voorraden

De Voorraden betreft hier de Bouwgronden in exploitatie.

a. Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie

Het gedetailleerd verloop binnen het verslagjaar is als volgt:

	Boek- waarde 01-01- 2018	Inves- tering	Inkom- sten	Saldo	Winst- uitname	Boek- waarde 31-12- 2018	Voor- ziening verlies com- plexen	Balans- waarde 31-12- 2018
Grondexploitatie								
Herenland Opheusden	510		-433	943		943	421	522
Bonegraaf West	1.930	112	2.391	-349		-349	20	-369
ABC terrein	382	1.243	833	792		792		792
Totaal	2.822	1.355	2.791	1.386	0	1.386	441	945

Voor projecten die naar verwachting worden afgesloten met een verlies is een "voorziening verliezen grondexploitatie" gevormd. De balanswaarde per 31-12-2017 bedroeg € 2.822.000 (boekwaarde) verminderd met de voorziening verliezen grondexploitatie per 31-12-2017 ad € 502.000 is € 2.320.000.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie over 2018 wordt verwezen naar de toelichting op programma 3 Fysieke Omgeving en paragraaf 6 Grondbeleid.

Uitzettingen korter dan één jaar

Onder uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden afzonderlijk opgenomen de vorderingen op openbare lichamen, verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen (als bedoeld in de wet financiering decentrale overheden), overige verstrekte kasgeldleningen, uitzettingen in 's-Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar (schatkistbankieren), rekening-courantverhouding met het Rijk, **exploitatie-overeenkomsten en** overige vorderingen.

Gespecificeerd:

	Boekwaarde 31-12-2018	Voorziening oninbaar	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen	69		69	67
Schatkistbankieren bij het Rijk	3.686		3.686	0
Exploitatie-overeenkomsten	2.157	146	2.011	1.973
Overige vorderingen	2.732	810	1.922	1.960
Totaal	8.644	956	7.688	4.000

Gemeenten zijn sinds eind 2013 verplicht om overtollige liquide middelen boven een bepaalde grens te beleggen bij het Rijk (Schatkistbankieren). Voor de gemeente Neder-Betuwe was deze grens in 2018 € 372.525. Dagelijks wordt het meerdere boven dit saldo automatisch afgeroomd naar de rekening-courantverhouding met het Rijk. De gemeente Neder-Betuwe heeft geen middelen buiten 's Rijks schatkist aangehouden, getuige onderstaand overzicht:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	372,525			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	52	126	156	220
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	321	246	216	152
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	49.670			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	49.670			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	372,525			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
Kwartaal 1 Kwartaal 2 Kwartaal 3 Kwartaal 4					
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	4.669	11.469	14.367	20.277
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	52	126	156	220

De kasgeldlimiet geeft het renterisico op korte termijn weer (korte termijn financiering). De grens waarboven we niet met kort geld mogen financieren. De grens voor kort geld ligt bij één jaar. De kasgeldlimiet op grond van de wet Fido is voor het jaar 2018 vastgesteld op € 4 miljoen, zijnde het door het rijk vastgestelde percentage van 8,5 % over ons begrotingstotaal van € 49,5 miljoen. In het tweede kwartaal van 2018 vond er een overschrijding van de kasgeldlimiet plaats.

Kasgeldlimiet 2018				
Bedragen x € 1.000	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Toegestane kasgeldlimiet				
In procenten van de grondslag	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
In bedragen	4.221	4.221	4.221	4.221
Omvang vlottende korte schuld				
Opgenomen gelden < 1 jaar	-2.667	-6.000	-6.000	-6.000
Schuld in rekening-courant (gemiddelde 4)	-1.265			
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld				
	-3.931	-6.000	-6.000	-6.000
Vlottende Middelen				
Contante gelden in kas	1	1	1	1
Tegoeden in rekening-courant (4) gemiddelde		785	4.142	2.430
Overige uitstaande gelden <1 jaar	0	0	0	0
	1	786	4.143	2.430
Toets kasgeldlimiet				
Totaal netto-vlottende middelen (-) / schuld (+)	3.931	5.214	1.857	3.570
Toegestane kasgeldlimiet	4.221	4.221	4.221	4.221
Ruimte (-) Overschrijding (+)	-290	993	-2.364	-651

De exploitatie-overeenkomsten ad € 2.157.000 betreft vooral het ABC terrein, een bedrijvenpark voor bedrijven die aan de laanboomteelt zijn gerelateerd. Voor de projecten die worden afgesloten met een verlies is een voorziening gevormd. Deze voorziening bedraagt per 31-12-2018 € 146.000 (per 31-12-2017 € 1.175.000) en de voorziening is in mindering gebracht op de boekwaarde per 31 december.

Voor de overige vorderingen ad € 2.732.000 is een voorziening i.v.m. het risico van oninbaarheid gevormd van € 810.000. De overige vorderingen betreffen (opgeteld met de vorderingen op openbare lichamen) de debiteuren werk en inkomen € 1,5 miljoen en debiteuren belastingen e.d. € 1,3 miljoen.

Liquide middelen

Onder deze activa worden de dagelijks opvraagbare tegoeden in de kas- en banksaldi opgenomen. Dit saldo bedraagt per 31 december 2018 in totaal € 354.000 (31 december 2017 € 11.000). Deze saldi worden niet afgeroomd ten gunste van het schatkistbankieren, omdat deze saldi minder bedragen dan het zogenaamde drempelbedrag voor schatkistbankieren.

Overlopende activa

Onder deze activa worden nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen opgenomen.

Gespecificeerd:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Vooruitbetaalde bedragen	726	262
Nog te ontvangen van het Rijk	166	267
Nog te ontvangen van Provincie	58	56
Nog te ontvangen van het Rijk, overig, werkzaak	105	
Nog te ontvangen bedragen overig	405	1.019
Overige overlopende activa met het Rijk	3.422	3.366
Overige overlopende activa	3	45
Totaal	<u>4.885</u>	<u>5.015</u>

Het per 31 december nog te ontvangen bedrag van het Rijk betreft, zowel in 2018 als in 2017 de bijdrage "bommen en granaten" van het Ministerie van Financiën.

Daarnaast is van het Rijk over 2018 nog een bedrag voor werkzaak te ontvangen van € 105.000.

Het per 31 december nog te ontvangen bedrag van de Provincie betreft, zowel in 2018 als in 2017 de bijdrage "verenfondsen" van de Provincie Gelderland.

De overige overlopende activa met het Rijk betreft, zowel in 2018 als in 2017 de verrekening met de Belastingdienst die moet plaatsvinden in het kader van het BTW compensatiefonds (BCF). Deze gelden worden door de Belastingdienst, conform de regelgeving, altijd overgemaakt in de laatste week van juni (voor 1 juli) van het jaar volgende op het begrotingsjaar.

VASTE PASSIVA

Onder de vaste passiva is afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen, de vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer en ontvangen waarborgsommen.

Eigen vermogen

Dit vermogen bestaat uit de reserves en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening. In de balans worden de reserves onderscheiden naar algemene- en bestemmingsreserves. De laatste posten betreffen reserves waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Gespecificeerd:

	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2017
Algemene reserve	13.374	12.620
Bestemmingsreserves	14.504	13.277
Nog te bestemmen resultaat	1.161	1.617
Totaal	<u>29.039</u>	<u>27.514</u>

Hierna worden de verschillende reserves toegelicht.

a. Algemene Reserve

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

a. Algemene Reserve	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat 2017	Saldo 31-12-2018
Algemene reserve (290001)	12.620	415	1.161	1.500	13.374

Deze reserve dient als financieel weerstandsvermogen (buffer) voor het opvangen van risico's waarvoor geen bestemmingsreserves of voorzieningen zijn gevormd, ofwel het opvangen van onverwachte substantiële financiële tegenvallers. Aan de algemene reserve wordt geen rente toegevoegd. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt aangegeven in hoeverre deze reserve toereikend is en welke bekende risico's daarmee afgedekt worden. De minimale omvang van de reserve (als bufferfunctie) is bepaald op € 2 miljoen.

Toevoegingen

Doorgeschoven werkzaamheden decemberbrief 2018	415
Totaal toevoegingen	<u>415</u>

Onttrekkingen

Opheffen spoorwegovergang	170
Doorgeschoven budgetten decemberbrief 2018	726
Doorgeschoven Inhuur BV 2 ^e Bestuursrapportage	80
Inhuur derden BV	115
Dekking incidentele uitgaven	70
Totaal onttrekkingen	<u>1.161</u>

b. Bestemmingsreserves

Het verloop van de verschillende bestemmingsreserves is als volgt:

	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2018
Reserve bovenwijkse voorzieningen	682	233	243	672
Reserve huisvesting Van Lodenstein	6.323		196	6.127
Reserve 3 Decentralisaties	1.756	34	971	819
Reserve precariobelasting	4.250	2.447	37	6.660
Reserve ruimtelijke ordening	50	72		122
Reserve renovatie onderwijshuisvesting	164		164	0
Reserve Laanboomgebouw	52	52		104
Totaal	<u>13.277</u>	<u>2.838</u>	<u>1.611</u>	<u>14.504</u>

Naar doelstelling of bestemming zijn hier de volgende bestemmingsreserves weergegeven:

Reserve bovenwijkse voorzieningen (290011)

De reserve is bestemd voor het uitvoeren van infrastructurele werken, grootschalige groenvoorzieningen of nieuwe gebiedsontwikkelingen die het belang van één projectgebied overstijgen. De reserve is een omslagfonds dat voorziet in het kostenverhaal van bovenwijkse voorzieningen.

In 2018 zijn diverse bijdragen (totaal € 233.000) ontvangen vanwege grondverkoop. In 2018 zijn er onttrekkingen verantwoord van € 243.000, welke komen uit de Decemberbrief 2018.

Reserve huisvesting Van Lodenstein College (290018)

Deze reserve is gevormd voor de dekking van de kapitaallasten van de nieuwbouw van het Van Lodenstein College (exclusief Havo-top).

Reserve 3 decentralisaties (290043)

Met deze reserve worden fluctuaties en onvoorziene uitgaven opgevangen voor de zorg, te weten de Wmo, jeugdzorg en participatie. Wegens doorgeschoven werk uit de Decemberbrief 2017 is € 380.000 onttrokken. De jaarstukken GGD 2017 hebben voor nog een onttrekking van € 47.000 gezorgd. Tot slot heeft er in 2018 nog een onttrekking van € 510.000 plaats gevonden. De belangrijkste factor hiervoor is dat in 2018 een groot bedrag aan dbc's (diagnose-behandelcombinatie) over de jaren 2015, 2016 en 2017 is afgerekend. Deze manier van declareren is in 2018 afgeschaft, maar er mocht heel 2018 nog voor genoemde jaren worden gedeclareerd.

Reserve precariobelasting (290045)

In afwachting van gerechtelijke uitspraken over deze belasting worden de opbrengsten gereserveerd.

In 2018 is zodoende een bedrag toegevoegd van € 2.447.000. Daartegenover zijn in 2018 eenmalig incidentele lasten van € 37.000 gedekt uit de reserve, zodat per saldo een bedrag is toegevoegd van € 2.410.000.

Reserve ruimtelijke investeringen (290046)

De reserve is bestemd voor medefinanciering van ruimtelijke investeringen. In 2018 is een bedrag toegevoegd van € 72.000. Als onttrekking is o.a. een bedrag van € 30.000 beschikbaar gesteld voor Landschapontwikkeling (dorpsommetjes). Deze middelen zijn bedoeld voor de cofinanciering voor de aanleg van klompenpaden. We hebben deze middelen in 2018 echter niet uitgegeven.

Reserve renovatie onderwijshuisvesting (290047)

Deze bestemmingsreserve is in 2016 gevormd in verband met een aanvraag voor renovatie van de Hervormde School Opheusden. In 2018 is deze reserve gedeeltelijk benut voor de renovatie welke volledig is gerealiseerd. Het restant van de reserve is vrijgefallen.

Reserve Laanboomgebouw (290048)

Met deze reserve zijn middelen beschikbaar van waaruit de gemeente de bijdragen aan de vereniging Tree Center Opheusden betaalt voor de ontwikkeling, bouw en exploitatie van het Laanboomhuis. In 2018 is er een bedrag van € 52.000 toegevoegd conform de Begroting 2018.

c. Nog te bestemmen resultaat

Het nog te bestemmen resultaat bij de jaarrekening 2017 is conform raadsbesluit bestemd. Voor het nog te bestemmen resultaat bij de jaarrekening 2018 ad € 991.000 wordt aan u een voorstel gedaan (zie hoofdstuk resultaatbepaling en resultaatbestemming).

De op 31 december nog te bestemmen resultaten zijn als volgt:

	2018	2017
Nog te bestemmen resultaat	991	1.618

Vreemd vermogen

Voorzieningen

Gespecificeerd:

	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2017
Voorzieningen voor verplichtingen/verliezen en risico's	613	402
Egalisatievoorzieningen	2.247	2.827
Totaal	2.860	3.229

Hieronder zijn de diverse voorzieningen nader uitgesplitst naar toevoegingen, toepassingen en vrijval. Hoe de toevoegingen en toepassingen zijn samengesteld is nader toegelicht.

a. Voorzieningen voor verplichtingen/verliezen en risico's

	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2018
Wethouderspensionen	402	211		613

Voorziening wethouderspensionen (291063)

De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) regelt de pensioenrechten van bestuurders en hun nabestaanden. Daarvoor heeft de gemeente Neder-Betuwe voor de wethouders het APPA-plan bij Loyalis Verzekeringen afgesloten. Omdat de waarde van de beleggingen fluctueert is gekozen om de noodzakelijke aanvulling aan te houden in een voorziening voor toekomstige verplichtingen. Om de beleggingstegoeden en de voorziening volledig aan te laten sluiten op de pensioenaanspraken en daarmee op de juiste niveaus te brengen

is in 2018 een bedrag van € 211.000 toegevoegd aan de voorziening. In 2017 moest een bedrag van € 230.000 worden toegevoegd aan de voorziening.

b. Egalisatievoorzieningen

De volgende voorzieningen zijn hier opgenomen:

	Saldo 1-1- 2018	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo 31-12- 2018
Onderhoud wegen en kunstwerken	1.122	1.114	1.092	1.144
Onderhoud gebouwen	676	275	648	303
Riolering	416		207	209
Verkeer en vervoer	336	79	71	344
Begraafplaatsen	107	26	17	116
Egalisatie begraafplaatsen	54		54	0
Speelruimte beleid	116	80	65	131
	<u>2.827</u>	<u>1.574</u>	<u>2.154</u>	<u>2.247</u>

Voorziening onderhoud wegen en kunstwerken (291008)

De uitgaven in 2018 bedragen € 1.092.000 en houden vooral verband met de onderhoudswerkzaamheden elementenonderhoud en asfaltverhardingen.

Voorziening onderhoud gebouwen (291042)

Het doel van de voorziening is het egaliseren van de kosten voor groot onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen volgens het onderhoudsschema dat is opgenomen in het Beheerplan Duurzaam Meerjarenonderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2018-2021. Het in 2018 uitgevoerde onderhoud betreft vooral de renovatie van de Biezenwei en de Snellenburg.

Voorziening riolering (291043)

Het doel van de voorziening is het opvangen van afwijkingen tussen de baten en lasten van het rioolbeheer volgens het Verbreed Gemeentelijk Riolering Plan (VGRP) 2014-2018. Het exploitatietekort 2018 van € 206.000 is aan de voorziening onttrokken.

Voorziening verkeer en vervoer (291051)

Het doel van de voorziening is het dekken van de kosten van uitvoering van het verkeersveiligheidsplan, het Neder-Betuws Verkeers- en Vervoersplan (NBVVP). In totaal is er in 2018 een bedrag van € 79.000 toegevoegd aan de voorziening. Voor uitgaven volgens het vervoerplan is er in totaal € 71.000 aan kosten onttrokken aan deze voorziening. De uitgaven betreffen o.a. € 19.000 voor een quick scan rondweg Opheusden, € 9.000 voor een update van het NBVVP en € 19.000 voor het plateau Welysestraat Dodewaard.

Voorziening onderhoud begraafplaatsen (291057)

Het doel van de voorziening begraafplaatsen is het egaliseren van de kosten met betrekking tot het periodiek groot onderhoud aan de gemeentelijke begraafplaatsen volgens de nota Actualisatie begraafplaatsenbeheerplan gemeente Neder-Betuwe 2018-2021, respectievelijk het Beleids- en beheerplan begraafplaatsen 2018-2021. Aan de voorziening is een storting van € 26.000 toegevoegd. In 2018 is er een bedrag aangewend van € 16.000 voor de diverse werkzaamheden welke zijn opgenomen in het beheerplan. Verschillende werkzaamheden zoals opgenomen in het beheerplan voor de historische graven zijn doorgeschoven naar 2019. Dit in afwachting van de aanvulling begraafplaatsenbeleid die in de raad van december 2018 is vastgesteld.

Voorziening egalisatie begraafrechten (291058)

De egalisatievoorziening begraafplaatsen is bij de bestemming van het rekeningresultaat 2011 gevormd om de fluctuaties in de leges opbrengsten van de grafrechten binnen de exploitatie te nivelleren. In 2018 is de voorziening volledig vrijgevallen ten gunste van de exploitatie onderhoud begraafplaatsen.

Voorziening speelruimten (291062)

Het doel van de voorziening is het egaliseren van de kosten voor periodiek groot onderhoud aan de gemeentelijke speelruimten (beheerplan speeltuinruimte 2015-2025). De storting in de voorziening is in 2018 € 80.000. De onttrekking aan de voorziening bedraagt € 65.000. De onttrekking betreft o.a. herinrichting van schoolpleinen en vervanging van speeltoestellen.

Vaste schulden > 1 jaar

	Saldo 1-1- 2018	Opnamen	Aflossingen	Saldo 31-12- 2018
Langlopende leningen	<u>20.441</u>		<u>3.550</u>	<u>16.891</u>

Het saldo van de langlopende leningen met een looptijd langer dan 1 jaar bedraagt € 16.891.000. In 2018 zijn geen nieuwe geldleningen opgenomen. De totale ten laste van het boekjaar 2018 komende rente voor de langlopende geldleningen bedraagt € 722.000 (in 2017 € 851.000).

Waarborgsommen

Het saldo van ontvangen waarborgsommen bedraagt zowel per 31 december 2018 als per 31 december 2017 € 4.000. Het grootste deel hiervan bestaat uit waarborgsommen bij verhuur garages en verzoeken voor planschade.

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn de netto-vlottende schulden, met een rente typische looptijd korter dan één jaar en de overlopende passiva opgenomen.

	Saldo 31-12- 2018	Saldo 31-12- 2017
Netto-vlottende schulden < 1 jr.	11.200	5.253
Overlopende passiva	3.368	3.285
Totaal	<u>14.568</u>	<u>8.538</u>

Netto-vlottende schulden, met een rente typische looptijd korter dan één jaar

De kortlopende schulden per 31 december 2018, respectievelijk per 31 december 2017 bestaan uit:

	Saldo 31-12- 2018	Saldo 31-12- 2017
Kasgeldleningen	6.000	0
Crediteuren	4.445	3.149
Banksaldi	0	1.210
Bijdragen zorg	169	392
Afdracht loonheffing	491	419
Afdracht sociale lasten	95	83
Totaal	<u>11.200</u>	<u>5.253</u>

Overlopende passiva

Onder de overlopende passiva zijn opgenomen:

verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume; de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren; overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.

Gespecificeerd:

	Saldo 31-12- 2018	Saldo 31-12- 2017
Nog te betalen bedragen aan het Rijk	1.278	712
Nog te betalen bedragen	1.717	2.060
Vooruit ontvangen middelen van het Rijk	142	159
Vooruit ontvangen middelen overige overheid	230	353
Vooruitontvangen bedragen	<u>1</u>	<u>1</u>
Totaal	<u>3.368</u>	<u>3.285</u>

Nog te betalen bedragen

De nog te betalen bedragen aan het Rijk betreffen Belastingdienst BTW € 655.000 , Belastingdienst Vpb (Vennootschapsbelasting) € 70.000 en BBZ (Bijzondere Bijstand Zelfstandigen) € 553.000.

De nog te betalen bedragen betreft o.a. de over 2018 nog te betalen rente van opgenomen langlopende geldleningen, de zogenaamde transitorische rente ad € 199.000.

Vooruit ontvangen middelen overheden

Onder de post "vooruit ontvangen middelen overheden" zijn de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen middelen met een specifiek bestedingsdoel opgenomen. Voor de gemeente Neder-Betuwe betreft dit het Rijk en als overige overheid vooral de Provincie.

In de volgende tabel is het verloop van deze voorschotbedragen te zien.

	Saldo 1-1- 2018	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo 31-12- 2018
Stimuleringsbijdragen woningbouw	10			10
Schuldhelpverlening	3			3
Zwerfafval (Nedvang)	25	11		36
Milieusubsidies	2			2
Project combinatiefunctie	33		10	23
Opruiming explosieven	123		7	116
Romeinse Toren	9			9
Rondweg Dodewaard	325		292	33
Weg onderlangs Dodewaard	-81	120		39
Weg Hatro Heuningen	49			49
Dijkverbetering	14		2	12
Landschapsontwikkeling		40		40
Totaal	512	171	311	372

Stimuleringsbijdragen woningbouw (296008)

Van de provincie is een bijdrage ontvangen voor diverse woningbouwprojecten.

Schuldhelpverlening (296013)

Het kabinet heeft in verband met de economische crisis incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld voor de jaren 2009, 2010 en 2011 voor schuldhelpverlening. Met deze extra middelen dienen de gemeente het volgende te realiseren: opvang van de extra toeloop op schuldhelpverlening, brede toegankelijkheid van de schuldhelpverlening en beperking van de wacht- en doorlooptijden.

De middelen 2009 en 2010 worden via de zogenaamde meeneemregeling aan gemeenten beschikbaar gesteld. De ontvangen middelen die nog niet zijn ingezet zijn vooralsnog geparkeerd in deze derdengelden en dienen beschikbaar te blijven voor een mogelijke afrekening.

Zwerfafval (296017)

Subsidie voor het gemeentelijk zwerfafvalfonds kan jaarlijks worden aangevraagd. Iedere gemeente kan voor de uitvoering van zwerfafvalacties een subsidiebedrag aanvragen van € 1,19 per inwoner.

In 2013 is voor het eerst een aanvraag ingediend. De subsidie is gelabeld en een restant dient elk jaar één op één te worden doorgezet naar een volgend jaar. Het recht op een jaarlijkse subsidie ter hoogte van dit bedrag loopt tot 2020. In 2018 hebben geen projecten in het kader van zwerfafval plaatsgevonden. De resterende middelen bedragen nu € 36.000.

Milieusubsidies (296018)

De provincie Gelderland heeft in drie tranches subsidiegelden ter beschikking gesteld voor een gemeentelijke isolatieregeling om isolatiemaatregelen aan woningen te stimuleren. De beschikking 2010 bedroeg € 25.000, 2011 € 100.000 en in 2013 € 120.000. Per woning is de subsidie een derde van de gemaakte kosten met een maximum van € 500. De afwikkeling van de (resterende) middelen ad € 2.000 zal in 2019 geschieden.

Project combinatiefunctie (impuls brede scholen, sport en cultuur) (296019)

Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij één werkgever maar werkzaam is voor twee of meer sectoren: in dit geval onderwijs, sport en/of cultuur. Met combinatiefuncties wordt de verbinding en samenwerking tussen sectoren versterkt. Hierdoor wordt het binnen- en buitenschoolse onderwijs-, sport en cultuuraanbod verrijkt en beter op elkaar afgestemd. In Neder-Betuwe is besloten om in 2011 een pilotjaar te starten, de uitvoering vond plaats in 2012. In 2012 heeft u besloten dat het project vooralsnog voortgezet diende te worden.

Opruimen Explosieven (296020)

Vanaf 2010 ontvangt Neder-Betuwe via het gemeentefonds een bijdrage voor de kosten rond het opsporen van conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. Deze bijdrage ontvangt Neder-Betuwe op basis van een vast bedrag per opgeleverde nieuwbouwwoning. Over enkele jaren zullen de daadwerkelijke verantwoorde uitgaven door het Rijk worden geëvalueerd. Om een risico van terugbetaling ten laste van de algemene middelen te voorkomen, wordt het overschot van deze middelen voorlopig veilig weggezet als zijnde derdengelden.

Romeinse Toren (296022)

Van de provincie Utrecht is een bijdrage ontvangen voor het project 'Romeinse wachttorenen' van € 18.000. Deze gelden zijn geormerkt door de provincie en daarom gereserveerd. In 2018 hebben geen uitgaven plaatsgevonden ten laste van deze bijdrage.

Rondweg Dodewaard (296023)

Door de provincie Gelderland is een subsidie van € 3.000.000 toegekend voor de aanleg van de rondweg Dodewaard. Inmiddels zijn alle toegekende subsidietermijnen ontvangen. Voor de aanleg en bijkomende kosten is inmiddels € 2.967.000 verantwoord.

Weg onderlangs Waalwaard, Dodewaard (296025)

Door de provincie Gelderland is een subsidie van € 1.200.000 toegekend voor de aanleg van de weg onderlangs de dijk in de Waalwaard, Dodewaard. Hierop is eerst een voorschot van 80% ofwel € 960.000 ontvangen en in 2018 is een aanvullend voorschot ontvangen van € 132.000. Voor de aanleg en bijkomende kosten is inmiddels € 1.053.000 verantwoord. Het bedrag per 31 december 2018 van € 39.000 betreft nog uit te voeren werken of / en het nog te terug te betalen restant subsidie dat bij de afwikkeling van de subsidie aan de provincie zal worden betaald.

Revitaliseren industrieterrein Heuningingen (296026)

De provincie Gelderland heeft een subsidie toegekend voor het revitaliseren van het industrieterrein Heuningingen in Ochtend.

Dijkverbetering Hagestein Opheusden (296027)

Hiervoor is van derden € 29.000 en van de provincie € 15.000 ontvangen terwijl aan de stichting Landschapsbeheer Gelderland een bedrag van € 32.000 is betaald ten behoeve van het Klompenpad. Het restant aan middelen bedraagt nu € 12.000.

Landschap ontwikkelingsplan (296029)

Hiervoor is van derden in 2018 € 40.000 ontvangen.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

Borgstellingen en garantstellingen

Aan de passiefzijde van de balans is buiten de balanstelling het bedrag opgenomen waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt. Deze bedragen voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kunnen als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:

<i>bedragen x € 1.000</i>	Oorspron- kelijke lening	Renteper- centage in %	Per 31-12- 2018	Per 31-12- 2017
Bouw woningen SWB/Woningstichting				
Dodewaard	26.092	div	24.135	24.312
Bouw woningen C.V. Casterhoven	22.000	0	22.000	22.000
Bouw woningen Stichting woonzorg Nederland	2.597	0,93	1.818	2.078
Aanleg waterleiding Vitens	190	variabel	106	114
Aanschaf veerpont	695	variabel	141	141
Medel	2.500	2,75	2.500	2.500
Subtotaal			<u>50.700</u>	<u>51.145</u>
Hypotheken particulieren	1.369	div	378	240
Totaal			<u>51.078</u>	<u>51.385</u>

In 2018 is de gemeente niet aangesproken en hebben geen betalingen plaatsgevonden wegens de verleende borg- en garantstellingen.

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijken, financiële verplichtingen. Hierna volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen:

ICT Contracten	
<u>Contractpartij</u>	<u>Omschrijving</u>
Aces	MS Online
NedGraphics B.V.	Overeenkomst NedGraphics Cloudservices
PinkRocade Local Government	Hosting services
Reguliere contracten	
<u>Contractpartij</u>	<u>Omschrijving</u>
Gemeente Buren	DVO Participatiewet
Gemeente Buren	Bewerkersovereenkomst
Diëtistenpraktijk Eetstijl	Raamovereenkomst buurtsportcoach Zorg
EvenWerkt	Inhuur tgv raamovereenkomst Gemeentewinkel
Greenchoice	Levering elektra
Groen-Spelen advies 7 training	Inhuur uitvoering en behandeling groenvraagstukken
Innovatienu13 B.V.	Advies, kennis en expertise Peuteropvang
Kenter	Meet- en Informatiediensten
Liander	Aansluiting en transport elektriciteit grootverbruikers
Maandag Interim Professionals B.V.	Raamovereenkomst tijdelijke inhuur front office medewerker burgerzaken en KCC medewerker
MABE Infra advies	Verlenging externe inhuur civiel technisch medewerker Actualisatie handhavingsbeleid en uitv. Programma APV en
MB-All Handhaving	Bijzondere Wetten
Nobralux B.V.	Opstellen van de uitvraag voor een innovatief verlichtingsplan en de begeleiding van de aanbesteding
Personenvervoer Vijfstromenland	Raamovereenkomst leerlingenvervoer
PostNL Marketing & Sales B.V.	Contract Post.nl inzake postbezorging en breng- en haalservice
Spigraph Networkk	Onderhoud Scanner
Tempo-Team Uitzenden B.V.	Raamovereenkomst tijdelijke inhuur frontoffice medewerker burgerzaken en KCC medewerker
4Value B.V.	Dienstverlening en waarderingapplicatie Wet WOZ
VANDENBLINK Riooladvies	Ondersteuning rioleringsvraagstukken
VGI-Support B.V.	Contract beheer en bijhoudign BGT (offerte is contract)
Werkzaak Rivierenland	Schoonmaakcontract
ZIUT	Opdracht renovatie openbare verlichting

Daarnaast heeft de gemeente enkele lease- en huurcontracten afgesloten voor de duur van meerdere jaren. Hiervan is het volgende overzicht gemaakt, met daarbij vermeld de financiële verplichtingen voor de toekomstige jaren.

Externe partij	Onderwerp	Duur t/m	Toekomstige financiële verplichting na 2018 in €	Toekomstige financiële verplichting na 2017 in €
Green Spread InEnergy BV	Lease zonnepanelen op het gemeentehuis gedurende 15 jaar, totale leaseprijs € 46.166 excl. BTW	begin 2018	overname zonnepanelen in 2018 dus geen lease verplichtingen meer	30.829
Green Spread InEnergy BV	Lease zonnepanelen op de sporthallen in Dodewaard, Kesteren en Ochten gedurende 10 jaar, totale leaseprijs inclusief indexering € 155.838 excl. BTW	begin 2018	overname zonnepanelen in 2018 dus geen lease verplichtingen meer	89.331
Konica	Huur printers/kopieermachines m.i.v. 1-6-2016 gedurende 4 jaar, resterend jaarlijks huurbedrag voor 2019 € 28.733 en voor 2020 € 11.972	31-5-2020	40.705	69.438

BIJLAGEN

Single information Single Audit (SISA)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019

OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)						
		Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2018	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie					
			€ 172.938	€ 21.871	€ 28.021	€ 0						
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	Eindverantwoording Ja/Nee	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09	
			1							Nee		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2018	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10
			€ 3.345.445	€ 93.735	€ 222.313	€ 80	€ 46.649	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 12	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 13	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 14	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 15	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 16
			€ 36.210	€ 0	€ 0	€ 110.456	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2018	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Baten (jaar T) Bob	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Baten (jaar T) Bob	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Baten (jaar T) Bob
		Besluit	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 10
			€ 1.201	€ 14.200	€ 15.317	€ 77.579	€ 23.374	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 10	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 12	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 13	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 14	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 15	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 16
			€ 0	€ 0	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Lasten en Baten per Taakveld

Lasten 2018		Begr.P 2018	Begr.P+W2018	Werkelijk
**	FIN_0-2.18 Burgerzaken	696.413	710.593	752.869
**	FIN_0-1.18 Bestuur	1.377.292	1.608.839	1.769.672
***	PGR1 BESTUUR EN DIENSTVERLENING	2.073.705	2.319.432	2.522.542
**	FIN_1-1.18 Crisisbeheersing en brandw	1.511.120	1.865.825	2.108.963
**	FIN_1-2.18 Openbare orde en veiligheid	231.014	243.713	239.459
***	PGR2 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEI	1.742.134	2.109.538	2.348.421
**	FIN_2-4.18 Economische havens en wate			14.447
**	FIN_8-3.18 Wonen en bouwen	402.442	440.334	470.463
**	FIN_8-2.18 Grondexploitatie (niet-bed	1.726.962	1.827.923	2.725.185
**	FIN_8-1.18 Ruimtelijke ordening	693.658	655.458	1.035.514
**	FIN_7-5.18 Begraafplaats en en cremato	335.133	298.893	300.191
**	FIN_7-4.18 Milieubeheer	1.514.523	1.583.116	1.669.756
**	FIN_7-3.18 Afval	1.577.316	1.615.721	1.549.849
**	FIN_7-2.18 Riolering	1.828.368	1.912.846	1.910.120
**	FIN_5-7.18 Openbaar groen en (openluc	1.241.228	1.649.110	1.588.539
**	FIN_5-5.18 Cultureel erfgoed	94.501	118.840	107.586
**	FIN_2-5.18 Openbaar vervoer	94.525	96.025	91.339
**	FIN_2-1.18 Verkeer en vervoer	2.372.645	2.616.636	2.365.679
**	FIN_0-3.18 Beheer overige gebouwen en	295.526	281.184	415.545
***	PGR3 FYSIEKE LEEFOMGEVING	12.176.828	13.096.086	14.244.213
**	FIN_3-4.18 Economische promotie	115.317	105.317	111.489
**	FIN_3-3.18 Bedrijvenloket en bedrijfs	41.203	199.203	181.574
**	FIN_3-2.18 Fysieke bedrijfsinfrastruc	2.177.020	5.251.018	5.193.180
**	FIN_3-1.18 Economische ontwikkeling	93.738	113.738	86.249
***	PGR4 ECONOMIE	2.427.278	5.669.276	5.572.492
**	FIN_7-1.18 Volksgezondheid	969.515	990.672	935.461
**	FIN_6-82.18 Geïndiceerde zorg 18-	618.211	671.560	792.799
**	FIN_6-81.18 Geïndiceerde zorg 18+	34.029	34.710	34.709
**	FIN_6-72.18 Maatwerk dienstverlening 18	3.646.083	4.914.555	5.904.653
**	FIN_6-71.18 Maatwerk dienstverlening 18	935.287	420.695	359.332
**	FIN_6-6.18 Maatwerk voorziening (WMO)	427.209	722.634	758.178
**	FIN_6-5.18 Arbeids participatie	408.823	428.263	431.181
**	FIN_6-4.18 Begeleide participatie	4.575.092	3.945.428	4.074.915
**	FIN_6-3.18 Inkomens regelingen	5.251.329	5.217.681	5.178.348
**	FIN_6-2.18 Wijk teams	1.347.219	1.487.717	1.397.929
**	FIN_6-1.18 Samenkracht en burgerparti	710.034	704.148	694.636
***	PGR5 WMO, JEUGDZORG EN PARTICIP	18.922.831	19.538.063	20.562.141
**	FIN_5-6.18 Media	380.036	387.386	387.218
**	FIN_5-3.18 Cult.presentatie, -product	162.192	188.646	178.264
**	FIN_5-2.18 Sportaccommodaties	1.045.976	1.026.625	998.627
**	FIN_5-1.18 Sportbeleid en activering	123.828	229.548	217.094
**	FIN_4-3.18 Onderwijsbeleid en leerlin	1.419.294	1.270.405	1.232.307
**	FIN_4-2.18 Onderwijshuisvesting	1.241.277	1.464.098	1.413.766
**	FIN_4-1.18 Openbaar basisonderwijs	244.131	254.622	254.622
***	PGR6 ONDERWIJS, SPORT EN WELZU	4.616.734	4.821.331	4.681.898
**	FIN_0-7.18 Alg. uitkeringen en ov. uit			
**	FIN_0-8.18 Overige baten en lasten	312.872	684	12.792
**	FIN_0-64.18 Belastingen overig	79.744	74.744	185.173
**	FIN_0-62.18 OZB niet-woningen	20.828	20.828	20.828
**	FIN_0-61.18 OZB woningen	265.889	256.489	230.210
**	FIN_0-5.18 Treasury	195.547	353.773	230.053
**	FIN_0-4.18 Overhead	6.054.289	6.516.195	6.335.952
**	FIN_0-9.18 Vennootschapsbelasting (Vp			83.676
***	PGR7 ALG.DEKK.MIDD, OVERHEAD, V	6.538.075	6.515.168	6.638.578
****	PGR PROGRAMMA'S 2018	48.497.585	54.068.894	56.570.285
**	FIN_0-10.18 Mutaties reserves	547.637	4.506.588	4.752.929
***	SOPP18 Stortingen (+) en onttrekki	547.637	4.506.588	4.752.929
****	SOPP2018 Stortingen (+) en onttrek	547.637	4.506.588	4.752.929
**	FIN_0-11.18 Res. van de rekening van b	624.912	293.716	991.450
***	SOPG18 Resultaat van baten (+) en	624.912	293.716	991.450
****	SOPG2018 Resultaat van baten (+) en	624.912	293.716	991.450
*****	Totaal lasten van progr.	49.670.135	58.869.195	62.314.664

Baten 2018	Begroot 2018	Begroot P + W	Werkelijk
** FIN_0-2.18 Burgerzaken	424.977-	442.477-	500.350-
** FIN_0-1.18 Bestuur			4.094-
*** PGR1 BESTUUR EN DIENSTVERLENING	424.977-	442.477-	504.444-
** FIN_1-1.18 Crisisbeheersing en brandw			237.409-
** FIN_1-2.18 Openbare orde en veiligheid	22.682-	22.682-	17.214-
*** PGR2 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEI	22.682-	22.682-	254.623-
** FIN_2-4.18 Economische havens en wate			14.447-
** FIN_8-3.18 Wonen en bouwen	728.949-	760.194-	802.940-
** FIN_8-2.18 Grondexploitatie (niet-bed	1.752.057-	1.931.798-	2.871.904-
** FIN_8-1.18 Ruimtelijke ordening	179.229-	186.074-	362.310-
** FIN_7-5.18 Begraafplaatsen en cremato	376.831-	351.179-	313.778-
** FIN_7-4.18 Milieubeheer			24.540-
** FIN_7-3.18 Afval	1.762.439-	1.806.029-	1.731.258-
** FIN_7-2.18 Riolering	2.085.732-	2.129.130-	2.220.951-
** FIN_5-7.18 Openbaar groen en (openluc	177.209-	295.209-	323.643-
** FIN_5-5.18 Cultureel erfgoed	3.745-	27.153-	24.529-
** FIN_2-5.18 Openbaar vervoer	65.000-	68.100-	63.553-
** FIN_2-1.18 Verkeer en vervoer	46.985-	34.985-	120.586-
** FIN_0-3.18 Beheer overige gebouwen en	120.476-	118.163-	626.590-
*** PGR3 FYSIEKE LEEFOMGEVING	7.298.653-	7.708.015-	9.501.030-
** FIN_3-4.18 Economische promotie		5.000-	5.000-
** FIN_3-3.18 Bedrijvenloket en bedrijfs	23.608-	23.608-	12.031-
** FIN_3-2.18 Fysieke bedrijfsinfrastruc	2.128.944-	4.972.894-	5.144.962-
*** PGR4 ECONOMIE	2.152.552-	5.001.502-	5.161.994-
** FIN_7-1.18 Volksgezondheid			
** FIN_6-71.18 Maatwerkdienstverlening 18	231.307-	210.000-	189.755-
** FIN_6-6.18 Maatwerkvoorziening (WMO)			6.500-
** FIN_6-5.18 Arbeidsparticipatie			18.370-
** FIN_6-4.18 Begeleide participatie		33.783-	71.731-
** FIN_6-3.18 Inkomensregelingen	3.809.809-	3.809.809-	4.244.786-
** FIN_6-2.18 Wijkteams			3.012-
*** PGR5 WMO, JEUGDZORG EN PARTICIP	4.041.116-	4.053.592-	4.534.154-
** FIN_5-6.18 Media			6.075-
** FIN_5-3.18 Cult.presentatie, -product	40.735-	58.904-	53.428-
** FIN_5-2.18 Sportaccommodaties	537.510-	565.430-	541.220-
** FIN_5-1.18 Sportbeleid en activering		10.000-	10.660-
** FIN_4-3.18 Onderwijsbeleid en leerlin	244.136-	236.467-	239.659-
** FIN_4-2.18 Onderwijshuisvesting			11.987-
*** PGR6 ONDERWIJS, SPORT EN WELZIJ	822.381-	870.801-	863.029-
** FIN_0-7.18 Alg.uitkeringen en ov. uit	28.558.743-	29.206.529-	29.150.998-
** FIN_0-8.18 Overige baten en lasten		1.654.789-	1.713.521-
** FIN_0-64.18 Belastingen overig	697.543-	2.465.824-	2.670.751-
** FIN_0-62.18 OZB niet-woningen	1.585.841-	1.542.942-	1.536.421-
** FIN_0-61.18 OZB woningen	3.484.186-	3.455.124-	3.457.678-
** FIN_0-5.18 Treasury	72.927-	123.507-	116.734-
** FIN_0-4.18 Overhead	26.324-	62.736-	76.879-
*** PGR7 ALG.DEKK.MIDD, OVERHEAD, V	34.425.564-	38.511.451-	38.722.982-
**** PGR PROGRAMMA'S 2018	49.187.925-	56.610.519-	59.542.256-
** FIN_0-10.18 Mutaties reserves	482.210-	2.258.676-	2.772.193-
*** SOPP18 Stortingen (+) en ottrekki	482.210-	2.258.676-	2.772.193-
**** SOPP2018 Stortingen (+) en onttrekk	482.210-	2.258.676-	2.772.193-
***** Totaal baten van progr.	49.670.135-	58.869.195-	62.314.449-

